

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

Ἡ ΤΟΤ

Ἡ Ρ Ο Δ Ο Τ Ο Υ

Ἀ Λ Ι Κ Α Ρ Ν Α Σ Σ Ε Ω Σ

Ἱ Σ Τ Ο Ρ Ι Α.

H E R O D O T I

H A L I C A R N A S S E N S I S

H I S T O R I A.

EX EDITIONE JACOBI GRONOVII;

T O M I S N O V E M.

COELATUMQUE NOVEM MUSIS OPUS. HOR.

ADJECTUS EST, EX EADEM EDITIONE, LIBER DE
VITA HOMERI; VULGO SED FALSO, ADSCRIPTUS.
HERODOTO.

T O M. IX.

G L A S G U A E:

IN AEDIBUS ACADEMICIS

RECUDEBANT ROBERTUS ET ANDREAS FOULIS
ACADEMIAE TYPOGRAPHI

M D C C L X I.

ΤΩΝ ΤΟΥ

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΪΣΤΟΡΙΩΝ

ΕΝΝΑΤΗ,

ΕΠΙΓΡΑΦΟΜΕΝΗ

ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

HERODOTI

HISTORIARUM

LIBER NONUS,

QUI INSCRIBITUR

CALLIOPE.

TOM. IX.

A

ΤΩΝ ΤΟΥ

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΊΣΤΟΡΙΩΝ

ΕΝΝΑΤΗ,

ΕΠΉΓΡΑΦΟΜΕΝΗ

ΚΑΛΛΙΟΠΗ.

Οἱ μὲν, ταῦτα ὑποκριναμένων Ἀθηναίων, ἀπαλλάσσοντο ἐς Σπάρτην. Μαρδόνιος δὲ, ὥς οἱ ἀπονοσήσας Ἀλέξανδρος τὰ παρὰ Ἀθηναίων ἐσήμηνε, ὀρμηθεὶς ἐκ Θεσσαλίας, ἤγε τὴν στρατιὴν σπευδῇ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας. ὅκῃ δὲ ἐκάστοτε γίνοιτο, τέτῃς παρελάμβανε. τοῖσι δὲ Θεσσαλίας ἡγεομένοισι οὔτε τὰ πρὸ τῆς περηγμένα μετέμελε οὐδὲν, πολλῶν τε μᾶλλον ἐπῆγον τὸν Πέρσῃ· καὶ συμπροέπεμψέ τε Θώρηξ ὁ Ληριασαῖος Ξέρξεα Φεύγοντα, καὶ τότε ἐκ τῆς Φανερᾶς παρεῖκε Μαρδόνιον ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.

HERODOTI
HISTORIARUM
LIBER NONUS,
QUI INSCRIBITUR
CALLIOPE.

HOC ab Atheniensibus reddito responso Lacedaemonii Spartam reverterunt. Mardonius autem, posteaquam regressus ad eum Alexander Atheniensium responsa indicavit, movens e Thessalia, citato agmine Athenas ire contendit, quacunque iter faciebat, illinc viros ad bellum sumens. At Thessaliae principes adeo non poenitebat eorum quae antehac egerant, ut etiam multo studiosius Persam inducerent. E quibus Thorax Larissaeus et Xerxem effugientem deduxerat, et tunc Mardonium propalam trans mittebat in Graeciam.

2. Postquam vero exercitus progrediens in Boeotos venit, Thebani Mardonium exceperunt; suadendoque non sinebant progredi longius, quod negarent ullum locum ponendis castris opportuniorem esse quam illum, ubi subsidens consequeretur, ut omnem Graeciam sine proelio subigeret. Arduum enim esse universis etiam hominibus vi subigere Graecos inter se convenientes: quod et antea cognovissent. ‘ Si vero feceris (dicebant) quod nos suademus, occupabis nullo negotio validissima quaeque illorum consilia. Mitte pecuniam ad eos qui praepotentes sunt in civitatibus: missa pecunia Graeciam separando conturbabis: hinc eos qui tecum non sentient, cum factiosis facile evertes.’

3. Haec Thebani suadebant: quibus

β'. Επεὶ δὲ πορευόμενος γίνεται ὁ
 στρατὸς ἐν Βοιωτοῖσι, οἱ Θηβαῖοι κατε-
 λάμβανον τὸν Μαρδόνιον· καὶ συνεβέ-
 λευον αὐτῷ, λέγοντες ὡς ἔκ εἴη χῶρος
 ἐπιτηδεώτερος ἐνστρατοπεδεύεσθαι ἐκείνῃ.
 ὁ δὲ ἔων ἰέναι ἐκαστέρῳ, ἀλλ' αὐτῷ ἰζό-
 μενον, ποίειν ὅπως ἀμαχητὶ τὴν πᾶσαν
 Ἑλλάδα κατασρέψῃ. κατὰ μὲν γὰρ
 τὸ ἰσχυρὸν Ἕλληνας ὁμοφρονέοντας, οἵ-
 περ καὶ πάρος ταυτὰ ἐγίνωσκον, χα-
 λεπὰ εἶναι περιγίνεσθαι καὶ ἅπασιν ἀν-
 δρώποισι· εἰ δὲ ποιήσεις τὰ ἡμεῖς
 παραινέομεν, (ἔφασαν λέγοντες) ἔξεις
 ἀπόνως ἅπαντα τὰ κείνων ἰσχυρὰ^α βυ-
 λεύματα. πέμπε χρήματα ἐς τὰς δυ-
 νασεύοντάς ἀνδρας ἐν τῇσι πόλεσιν· πέμ-
 πων δὲ, τὴν Ἑλλάδα διασῆσεις· ἐν-
 θεῦτεν δὲ τὰς μὴ τὰ σὰ φρονέοντας,
 ῥηιδίως μετὰ τῶν στρασιωτέων κατα-
 σρέψαι.

γ'. Οἱ μὲν ταῦτα συνεβέλευον· ὁ δὲ

^α Vox haec ἰσχυρὰ non est in MS.

ἐκ ἐπεὶ θείλο, ἀλλὰ οἱ δεινὸς ἐνέσακτο ἥμε-
 ρος τὰς Αθήνας δεύτερα ἐλεῖν· ἅμα μὲν
 ὑπ' ἀγνωμοσύνης, ἅμα δὲ πυρσῶσι διὰ
 νήσων ἐδόκεε βασιλεῖ δηλώσειν ἔοντι ἐν
 Σάρδισι, ὅτι ἔχοι Αθήνας. ὃς οὐδὲ τότε
 ἀπικόμενος ἐς τὴν Αττικὴν εὔρε τὴς Αθη-
 ναίης, ἀλλ' ἐν τε Σαλαμῖνι τὴς πλείους
 ἐπυνθάνετο εἶναι, ἐν τε τῇσι νηυσὶ, αἶρέει
 τε ἐρῆμον τὸ ἄστυ. ἡ δὲ βασιλῆος αἵρεσις
 ἐς τὴν ὑσέρην^β τὴν Μαρδονίᾱ ἐπιστραλήην,
 δεκάμηνος ἐγένετο.

δ'. Επεὶ δὲ ἐν Αθήνησι ἐγένετο Μαρ-
 δόνιος, πέμπει ἐς Σαλαμῖνα Μεργίδην,
 ἄνδρα Ἑλλησπόντιον, φέροντα τὴς αὐ-
 τῆς λόγους τὴς καὶ Αλέξανδρος ὁ Μακεδὼν
 τοῖσι Αθηναίοισι διεπόρθμευσε. ταῦτα δὲ
 τοδεύτερον ἀπέστειλε, προέχων μὲν τῶν
 Αθηναίων οὐ Φιλίας γνώμας, ἐλπίζων
 δὲ σφεας ὑπήσειν τῆς ἀγνωμοσύνης, ὥς
 δορυαλώτῃ ἐξοῆς τῆς Αττικῆς χώρας,
 καὶ ἐξοῆς ὑπ' ἐωϋτῷ. τετέων μὲν εἶνε·

^β ὑστραίην.

ille obtemperandum non putavit, partim acri quadam libidine Athenas iterum occupandi, partim animi fastu; denique quod videbatur incensis per insulas ignibus significaturus regi Sardibus agenti, Athenas ab ipso teneri. Igitur in Atticam contendens, quum illic Athenienses ne tunc quidem invenisset, sed plerosque aut Salamine, aut in classe esse audiret, urbem cepit desertam, decimo mense quàm fuerat ab ipso rege capta.

4. Illic quum esset, Salaminem mittit Murichidem, virum Hellepontium, cum eisdem mandatis quae Alexander Macedo ad Athenienses pertulerat. Mittebat autem eadem vice altera, gnarus ille quidem non benevolo erga ipsum animo esse Athenienses, sed sperans contumaciam deposituros, tanquam subacta Attica regione, et sub ipsius imperio posita. hac

de caussa Murichidem misit Salaminem.

5. Is ubi in senatum venit, Mardonii mandata exposuit. et e senatoribus Lycidas sententiam dixit, Satius videri sibi esse, ut ea quae Murichides apud senatum diceret, ipsi admittentes ad populum referrent. Hanc ille sententiam dicebat sive quod pecuniam a Mardonio accepisset, sive quod ea ipsi probarentur. Quod simulatque audire Athenienses, tam ii qui ex senatu, quam qui extra eum erant, confestim indigne ferentes, Lycidam circumsteterunt, lapidibusque interemerunt: Hellespontium vero Murichidem dimiserunt illaesium. Excitato circa Lycidam Salamine tumultu cognoscunt quod gestum erat, Atheniensium uxores; et alia aliam exhortantes atque prehendentes, ultro domum Lycidae adiere, hominisque uxorem ac liberos lapidaverunt.

κα ἀπέπεμψε Μυριχίδην ἐς Σαλαμῖνα.

Εἰ. Ὁ δὲ, ἀπικόμενος ἐπὶ τὴν βελὴν, ἔλεγε τὰ παρὰ Μαρδονίᾳ. τῶν δὲ βουλευ-
τέων Λυκίδης εἶπε γνώμην, ὡς ἐδόκεε
ἄμεινον εἶναι, δεξαμένους τὸν λόγον τὸν
σφι Μυριχίδης προφέρει, ἔξενεῖται ἐς τὸν
δῆμον. ὁ μὲν δὴ ταύτην τὴν γνώμην ἀπε-
φαίνετο, εἴτε δὴ δεδεγμένος χρήματα
παρὰ Μαρδονίᾳ, εἴτε οἱ καὶ ταῦτα ἐάν-
δανε, Ἀθηναῖοι δὲ, αὐτίκα δεινὸν ποιησά-
μενοι, οἳ τε ἐκ τῆς βελῆς καὶ οἳ ἔξωθεν,
ὡς ἐπύθοντο, περιστάντες, Λυκίδα κατέ-
λευσαν βάλλοντες, τὸν δὲ Ἑλλησπόντιον
Μυριχίδην, ἀπέπεμψαν Ἀσινέα. γενομέ-
νης δὲ θορύβου ἐν τῇ Σαλαμῖνι περὶ τὸν
Λυκίδα, πυκνάνονται τῶν Ἀθηναίων αἱ
γυναικες τὸ γινόμενον. διακελευσαμένη δὲ
γυνὴ γυναικί, καὶ παραλαβῶσα, ἐπὶ τὴν
Λυκίδεω οἰκίην ἦσαν αὐτοκελεύες· καὶ
κατὰ μὲν ἔλευσαν αὐτὴ τὴν γυναῖκα,
κατὰ δὲ τὰ τέκνα.

ς'. Ες δὲ τὴν Σαλαμῖνα διέβησαν Ἀθηναῖοι ὧδε· ἕως μὲν προσεδέκοντο τὸν ἐκ τῆς Πελοποννήσου στρατὸν ἥξειν τιμωρήσοντά σφι, οἱ δὲ ἔμενον ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐπεὶ δὲ οἱ μὲν μακρότερα τε καὶ χολαίτερα ἐποίεον, ὁ δὲ ἐπιὼν καὶ δὴ ἐν τῇ Βοιωτίῃ^ε ἐλέγετο εἶναι, ἔτῳ δὴ ὑπέξεκομίσαντό τε πάντα, καὶ αὐτοὶ διέβησαν ἐς Σαλαμῖνα· ἐς Λακεδαίμονά τε ἔπεμπον ἀγγέλους, ἅμα μὲν, μεμφομένους τοῖσι Λακεδαιμονίοισι ὅτι περιεῖδον ἐμβαλόντα^δ τὸν βάρβαρον ἐς τὴν Ἀττικὴν, ἀλλ' ἔμετὰ σφέων ἠντίασαν ἐς τὴν Βοιωτίνην· ἅμα δὲ, ὑπομνήσοντας ὅσα σφι ὑπέχειο ὁ Πέρσης μεταβαλῶσι δώσειν· προεῖπαι τε^ε ὅτι εἰ μὴ ἀμυνεῦσι Ἀθηναίοισι, ὥς καὶ αὐτοὶ τινα ἀλεωρὴν εὐρήσονται. οἱ γὰρ δὴ Λακεδαιμόνιοι ὥρταζόν τε τῷτον τὰν χρόνον, καὶ σφι ἦν Ἰακίνθια· περὶ πλείους δ' ἦγον τὰ τοῦ θεῷ πορσύνειν. ἅμα δὲ τὸ τεῖχος σφι τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ

^ε ἐς τὴν Βοιωτίνην. ^δ ἐμβαλόντα. ^ε προεῖπαι τι.

6. Hoc autem modo Athenienses in Salaminem transierunt: Quamdiu ipsi copias e Peloponneso venturas sibi auxilio expectabant, tamdiu in Attica manserunt: at ubi et focii tardius segniusque agunt, et Mardonius adventans jam esse in Bocotia audiebatur, ita exportatis omnibus rebus et ipsi in Salaminem trajecerunt, nunciosque Lacedaemonem miserunt, simul conquestum de Lacedaemoniis, qui neglectui haberent barbarum in Atticam ingressum, neque cum ipsis ei in Bocotiam occurrissent; simul admonituros, quae sibi, si ad eum deficere vellent, Persa spondisset: tum praedicere, nisi praesidio Atheniensibus essent, se aliquod remedium inventuros. Agebant per id tempus Lacedaemonii solennia quae vocantur Hyacinthia: quae festa dei celebrare plurimi faciebant. ad haec aurum sibi in

Isthmo extruebant, qui jam pinnas accipiebat.

7. Posteaquam nuntii Atheniensium Lacedaemonem venerunt, ducentes simul Megarensium ac Plataeensium legatos, ad Ephoros admissi, ita loquuti sunt, ‘ Athenienses miserunt nos, dicentes regem ‘ Medorum cum nostram nobis regionem ‘ reddere, tum societatem nobiscum velle ‘ aequis conditionibus inire citra fraudem ‘ et dolum, tum velle quoque aliam regionem nostrae addere, quam ipsi nostro ‘ arbitrio optaverimus: nos tamen reverentia Jovis Graeci, et pro atroci ducentes prodere Graeciam, non annuimus, ‘ sed omnia recusavimus, quamvis injuria ‘ affecti a Graecis ac vehementer proditi. ‘ Qui, etsi non ignoremus conducibilius ‘ esse nobis societatem inire cum Persa, ‘ quam bellum gerere, tamen sponte nostra societatem non inibimus. Et sic qui-

ἔτείχεον, καὶ ἤδη ἐπάλξεις ἐλάμβανε.

Ζ. Ὡς δὲ ἀπίκοντο εἰς τὴν Λακεδαιμόνα οἱ ἄγγελοι οἱ ἀπ' Αθηναίων, ἅμα ἀγόμενοι ἔκ τε Μεγάρων ἀγγέλους καὶ ἔκ Πλαταιέων, ἔλεγον τάδε ἐπελθόντες ἐπὶ τοὺς ἐφόρους, Ἐπεμψαν ἡμέας Ἀθηναῖοι, λέγοντες ὅτι ἡμῖν βασιλεὺς ὁ Μήδων, τῷτο μὲν, τὴν χώραν ἀποδίδῃ· τῷτο δὲ, συμμάχους ἐθέλει ἐπ' ἴση τε καὶ ὁμοίῃ ποιήσασθαι, ἄνευ τε δόλου καὶ ἀπάτης. ἐθέλει δὲ καὶ ἄλλην χώραν πρὸς τῇ ἡμετέρῃ διδόναι, τὴν ἂν αὐτοὶ ἐλώμεθα. ἡμεῖς δὲ, Δία τε Ἑλληνιον αἰδεοθέντες, καὶ τὴν Ἑλλάδα δεινὸν ποιεύμενοι προδῆναι, ἔκαταινέσαμεν, ἀλλὰ πάντα τε ἀπειπάμεθα, καίπερ ἀδικεόμενοι ὑπ' Ἑλλήνων καὶ καταπροδιδόμενοι· ἐπιστάμενοί τε ὅτι κερδαλεώτερόν ἐστι ὁμολογέειν τῷ Πέρσῃ μᾶλλον ἢ περ πολεμέειν· ἔμὲν ὃδὲ ὁμολογήσομεν ἐκόντες εἶναι. καὶ τὸ μὲν

ἡμέτερον ἔτω· ἀκίβδηλον ἐὼν νέμεται
 ἐπὶ τῆς Ἑλληνας· ὑμεῖς δὲ, ἐς πᾶσαν
 ἄρρωδίην τότε ἀπικόμενοι μὴ ὁμολογή-
 σωμεν τῷ Πέρσῃ, ἐπεὶ τε ἐξεμάθετε
 τὸ ἡμέτερον Φρόνημα σαφέως, ὅτι ἔδα-
 μᾶ προδώσομεν τὴν Ἑλλάδα, καὶ διότι
 τεῖχος ὑμῖν διὰ τῷ Ιωσμῷ ἐλαυνόμενον
 ἐντελές ἐστι, καὶ δὴ λόγον ἔδενά τῶν
 Αθηναίων ποιέεσθε· συνθέμενοί τε ἡμῖν
 τὸν Πέρσῃ ἀντιώσεσθαι ἐς τὴν Βοιω-
 τίνην, προδεδώκατε, περιεΐδετέ τε ἐσβα-
 λόντα ἐς τὴν Αττικὴν τὸν βάρβαρον. ἐς
 μὲν νυν τὸ παρεὼν Αθηναῖοι ὑμῖν μη-
 νίσσι. ὃ γὰρ ἐποιήσατε ἐπιτηδέως. νῦν
 δὲ ὅτι τάχος στρατιὴν ἅμα ἡμῖν ἐκέ-
 λευσαν ὑμέας ἐκπέμπειν, ὥς ἂν τὸν
 βάρβαρον δεκώμεθα ἐν τῇ Αττικῇ. ἐπει-
 δὴ γὰρ ἡμάρτομεν τῆς Βοιωτῆς, τῆς γε
 ἡμετέρης ἐπιτηδεώτατόν ἐστι μαχέσα-
 σθαι τὸ Θριάσιον πεδῖον.

ή. Ὡς δὲ ἄρα ἄκυσαν οἱ ἔφοροι ταῦ-

f MS. τὸ μὲν ἀπ' ἡμέων ὕτω.

' dem quod nostri est officii, purum sim-
 ' plexque administratur erga Graecos.
 ' At vos, qui tunc in omnem metum de-
 ' veneratis ne pacisceremur cum Persa,
 ' posteaquam compertam penitus habu-
 ' istis sententiam nostram, nequaquam
 ' prodendi Graeciam, et murum quem in
 ' Isthmo inaedificabatis absolvistis, et sane
 ' nullam habetis Atheniensium rationem;
 ' et quum conveneritis nobiscum de oc-
 ' currendo Persae ad Boeotiam, deserto-
 ' res extitistis, pro nihilo ducentes barba-
 ' rum Atticam esse ingressum. Itaque
 ' vobis Athenienses in praesens usque suc-
 ' censent, quod non estis officio functi:
 ' quod superest, ut primo quoque tem-
 ' pore nobiscum copias mittatis jubent;
 ' quo barbarum in Attica excipiamus.
 ' Quoniam enim in Boeotia tergiversati
 ' sumus, nostra in terra campus Thriasi-
 ' us appositissimus est ad dimicandum.'

8. Haec ubi accepere Ephori, respon-

sum in diem posterum distulerunt, postero die in alterum: idque in decem dies fecerunt, diem de die extrahentes. Intra quod tempus universi Peloponneses magno studio incumbentes, Isthmum muro intercludere, ad finemque perduxere. Neque ausim dicere caussam, cur isti magnopere solliciti fuerint, quum Alexander Macedo Athenas venit, ne Athenienses Medum amplecterentur, nunc autem nihil prorsus curaverint, aliam; quam quod ipsis Isthmus inaedificatus erat. Ita putabant non amplius quicquam Atheniensibus indigere. At sub adventum Alexandri in Atticam, murus nondum perfectus erat; sed extruebant, Persarum vehementi metu capti.

9. Tandem et responsum et exitus Spartiatarum fuit hujusmodi: Pridie quam ultima constitutio futura esset, vir Tegeata, nomine Chileus, apud Lacedaemonios

τα, ἀνεβάλλοντο ἐς τὴν ὑσεραίην ὑποκρί-
 νασθαι· τῇ δὲ ὑσεραίῃ, ἐς τὴν ἐτέρην.
 τῷτο δὲ καὶ ἐπὶ δέκα ἡμέρας ἐποίεον, ἐξ
 ἡμέρης ἐς ἡμέρην ἀναβαλλόμενοι. ἐν δὲ
 τῷτῳ τῷ χρόνῳ τὸν Ἰοσμὸν ἐτείχεον,
 σπεδὴν ἔχοντες πολλὴν πάντες Πελο-
 ποννήσιοι· καὶ σφι ἦν πρὸς τέλει. ὃδ' ἔχω
 εἶπαι τὸ αἴτιον, διότι ἀπικομένους μὲν Α-
 λεξάνδρου τῷ Μακεδόνα ἐς Αθήνας σπεδὴν
 μεγάλην ἐποίησαντο μὴ μηδίσαι Αθηναίους,
 τότε δὲ ὥρην ἐποίησαντο ὑδεμίην, ἄλλό γε
 ἢ ὅτι ὁ Ἰοσμός σφι ἐτετείχιστο· καὶ ἐδό-
 κεον Αθηναίων ἔτι δεῖσθαι ὑδέν. ὅτε δὲ ὁ
 Αλέξανδρος ἀπῆκετο ἐς τὴν Αἰλικήν, ἔχω
 ἀπετετείχιστο· ἐργάζοντο δὲ, μεγάλως
 καταρρώδηκότες τὰς Πέρσας.

Θ'. Τέλος δὲ, τῆς τε ὑποκρίσιος καὶ ἐξό-
 δε τῶν Σπαρτιητέων ἐγένετο τρόπος τοι-
 οῦδε· τῇ προτεραίῃ τῆς ὑσάτης καλασά-
 σιος μελλέσης ἔσεσθαι, Χίλεος ἐνόματι²,
 ἀνὴρ Τεγεήτης, δυνάμενος ἐν Λακεδαίμονι

² Haec vox ἐνόματι non est in MS.

μέγιστον ξείνων, τῶν ἐφόρων ἓνα ἐπύθειο^b
 πάντα λόγον τὸν δὴ οἱ Ἀθηναῖοι ἔλεγον.
 αἰχῆσας δὲ ὁ Χίλεος^c, ἔλεγε, ‘ Ἀρα σφ
 ‘ τὰδε ἔτῳ ἔχει, ἄνδρες ἔφοροι Ἀθηναίων
 ‘ ἡμῖν ἐόντων μὴ ἀρθμίων, τῷ δὲ βαρβά-
 ‘ ρω συμμαχων, καίπερ τείχεος διὰ τῆ
 ‘ Ἰαθμῦ ἐληλαμένε κραπετῦ, μεγάλα
 ‘ κλισιάδες ἀναπεπτεαίαι ἐς τὴν Πελο-
 ‘ πόννησον τῷ Πέρσῃ. ἀλλ’ ἐσακῆσατε
 ‘ πρὶν τι ἄλλο Ἀθηναίοισι δόξαι σφάλμα
 ‘ τῇ Ἑλλάδι φέρον.’

ί. Ὁ μὲν σφι ταῦτα συνεβόλευε· οἱ
 δὲ, Φρενὶ^d λαβόντες τὸν λόγον, αὐτίκα
 φράσαντες ἔδδεν τοῖσι ἀγγέλοισι τοῖσι ἀ-
 πιγμένοισι ἀπὸ τῶν πολίων, νυκτὸς ἔτι
 ἐκπέμψαι πεντακισχίλις Σπαρτιητέων,
 καὶ ἑπτὰ περὶ ἑκάστον τάξαντες τῶν εἰλώ-
 των, Παισανίῃ τῷ Κλεομβρότῳ ἐπιτά-
 ξαντες ἐξάγειν. ἐγένετο μὲν ἡ ἡγεμονίη
 Πλειστάρχῳ τῷ Λεωνίδεω· ἀλλ’ ὁ μὲν,
 ἦν ἔτι παῖς, ὁ δὲ, τέτῳ ἐπίτροπός τε καὶ

^b MS. τῶν ἐφόρων ἐπύθειτο, sine vocula ἓνα. ^c αἰχούσας δὲ
 ταῦτα ὁ χίλεος. ^d οἱ δὲ ἐν φρενί.

maximae inter peregrinos potentiae, sciscitabatur ex uno Ephorum omnia quae Athenienses dixissent; et quum audivisset, his verbis eos alloquutus est, ‘ Ergo
 ‘ ita se res habet, viri Ephori: si Athe-
 ‘ nenses non sentiunt nobiscum, sed cum
 ‘ barbaro societatem iniverint, quamvis
 ‘ valido muro sit Isthmus inaedicatus,
 ‘ tamen magnae fores patefactae sunt.
 ‘ Persis in Peloponnesum. Quare prius
 ‘ eos audiat, quam aliquid decernant
 ‘ quod cladem Graeciae adferat.’

10. Hoc Chileus consilium dedit. quod in animum admittentes Ephori, confestim nihil colloquuti cum nunciis qui a civitatibus venerant, quinque millia Spartiatarum quum adhuc nox esset emit-
 tunt, septenis helotis circa unumquemque collocatis Pausania Cleombroti filio iussu eos educere. erat quidem praefectura Plistarchi Leonida geniti: sed adhuc is puer

erat, alter ejus tutor et patruelis. nam Cleombrotus Anaxandridae filius, pater Pausaniae, jam non supererat, non diu post quàm copias quae murum extruebant in Isthmo, reduxerat, vita functus. Reduxerat autem ab Isthmo copias Cleombrotus ob eam causam, quod sibi inter sacrificandum adversus Persam sol in coelo obscuratus esset. Adscivit autem Pausanias sibi Euryanactem, Dorici filium, suum gentilem.

11. His copiis e Sparta cum Pausania profectis, nuncii de illarum profectio-
 ignari, ubi dies illuxit, Ephoros ad-
 habentes scilicet in animo abire in suam
 quique civitatem. Ubi adierunt, ita verba
 fecere, ‘ Vos quidem, Lacedaemonii, de-
 ‘ fidentes hîc Hyacinthia agitis, ac luditis,
 ‘ focîis foede proditis: Athenienses vero,
 ‘ ut a vobis laesi, et ob penuriam socio-

ἀνεψίος. Κλεόμβροτος γὰρ ὁ Πausανίεω
 μὲν πατήρ, Αναξανδρίδew δὲ παῖς, ἔκeτι
 περιῆν, ἀλλὰ ἀπαγαγὼν ἐκ τῷ Ιοῤμῷ
 τὴν στρατιὴν τὴν τὸ τεῖχος δείμασαν,
 μετὰ ταῦτα ἔ πολλὸν χρόνον τινα βίης
 ἀπέθανε. ἀπῆγε δὲ τὴν στρατιὴν ὁ Κλε-
 ὄμβροτος ἐκ τῷ Ιοῤμῷ διὰ τὸδε· θυομένω
 αἱ ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, ὁ ἥλιος ἀμαυρώθη ἐν
 τῷ ὕρανῳ. προσαιρέεται δὲ ἐωῦτῷ Παυ-
 σανίης Εὐρυάνακτα τὸν Δωριέος, ἄνδρα
 οἰκίης ἑόντα τῆς αὐτῆς. οἱ μὲν δὴ σὺν
 Πausανίῃ ἐξεληλύθησαν ἔξω Σπάρτης.

ια'. Οἱ δὲ ἄγγελοι, ὡς ἡμέρη ἐγεγό-
 νε, ὕδεν εἰδότες περὶ τῆς ἐξόδου, ἐπῆλθον
 ἐπὶ τῆς ἐφόρου, ἐν νόῳ δὲ ἔχοντες ἀπαλ-
 λάσσεσθαι καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς^c ἐωῦτῷ ἑκα-
 στος· ἐπελθόντες δὲ, ἔλεγον τάδε, ‘ Ὑμεῖς
 ‘ μὲν ὦ Λακεδαιμόνιοι αὐτῷ τῇδε μένοντες,
 ‘ Ὑακίνθιά τε ἄγετε καὶ παίζετε, κατα-
 ‘ προδόντες τῆς συμμαχίας· Αθηναῖοι δὲ,
 ‘ ὡς ἀδικεόμενοι ὑπὸ ὑμέων, χήτει· τε

^c ἐπὶ τὴν MS.

‘ συμμαχων, καταλύσονταί τῷ Πέρσῃ
 ‘ ἔτῳ ὅπως ἂν δύνωνται. καταλυσάμενοι
 ‘ δέ, δήλα γὰρ δὴ ὅτι σύμμαχοι βασι-
 ‘ λῆος γινόμεθα, συστρατευσόμεθα ἐπὶ
 ‘ τὴν ἂν ἐκεῖνοι ἐξηγέωνται· ὑμεῖς δὲ τὸ
 ‘ ἐνθεῦτεν μαθήσεσθε ὁκοῖον ἂν τι ὑμῖν
 ‘ ἐξ αὐτῶ ἐκβαίνη. ταῦτα λεγόντων τῶν
 ἀγγέλων, οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπ’ ὄρκου, καὶ
 δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ορεσείῳ σείχοντας
 ἐπὶ τῆς ξείνης. ξείνης γὰρ ἐκάλεον τῆς
 βαρβάρης. οἱ δέ, ὡς ἔκ εἰδότες, ἐπηρώ-
 τεον τὸ λεγόμενον· ἐπειρόμενοι δέ, ἐξέ-
 μαθον πᾶν τὸ ἑόν· ὥς ἐν θάύματι γενό-
 μενοι, ἐπορεύοντο τὴν ταχίστην διώκοντες.
 σὺν δέ σφι, τῶν περιοίκων Λακεδαιμονίων
 λογάδες πεντακίχλιοι ὀπλίται τῷτὸ
 τῷτο ἐποίηον.

ιβ'. Οἱ μὲν δὴ ἐς τὸν Ιαθμόν ἠπεί-
 γοντο. Ἀργεῖοι δέ, ἐπεὶ τε τάχιστα ἐπύ-
 θοντο τῆς μετὰ Παισανίῳ ἐξεληλυθό-
 τας ἐκ Σπάρτης, πέμπουσιν κήρυκα, τῷ

'rum, ita ut poterunt inimicitias cum
 'Perſa diſſolvent. Diſſoluta autem ini-
 'micitia palam prorſus, quum regis fue-
 'rimus focii militiae, commilitabimus in
 'quamcunque regionem nos illi educent.
 'Inde vos diſcetis quidnam vobis ex ea
 're eveniat.' Haec loquutis nunciis E-
 phori jurejurando interpoſito dixere ſuas
 ſe copias putare in Oreſtio eſſe, tenden-
 tes adverſum peregrinos. Peregrinos enim
 barbaros appellabant. Hoc illi non in-
 telligentes, quid diceretur ſciſcitabantur.
 Sciſcitati, et rem omnem edocti atque
 ſtupefacti, quamcelerrime abiere ad illos
 inſequendos, et cum iis quinque millia
 finitimorum Lacedaemoniorum delecta.

I 2. His Iſthmum verſus ire matu-
 rantibus, Argivi, ubi primum audiere co-
 pias e Sparta cum Pauſania proſectas,
 praeconem, quem optimum e diurnis cur-

foribus invenerunt, in Atticam mittunt ad Mardonium: qui videlicet antea receperant se futuros impedimento, quominus Spartiata egrederetur. Praeco ubi Athenas pervenit, ‘Mardoni, inquit, miserunt me Argivi nunciatum tibi juventutem e Lacedaemone esse progressam, seque ne illa progrederetur praestare nequisse.’ Ad haec tu bonum consilium adhibe. Hoc ille loquutus, retro abcessit.

13. Quo audito Mardonius jam non censebat amplius perstare in Attica: ubi ideo antequam istud intelligeret, immoratus fuerat quod cuperet scire consilia Atheniensium et quid aeturi essent, neque populans neque laedens Atticum agrum, assidue sperans fore ut secum illi paciscerentur. Quod ubi desperavit, re comperta, priusquam Pausanias cum copiis Isthmum egrederetur, subduxit exer-

ἡμεροδρόμων ἀνευρόντες τὸν ἄριστον, ἐς τὴν
 Αττικήν, πρότερον αὐτοὶ Μαρδονίῳ ὑπο-
 δεξάμενοι χήσειν τὸν Σπαρτιήτην μὴ
 ἐξιέναι. ὃς ἐπεὶ τε ἀπίκητο ἐς τὰς Αθή-
 νας, ἔλεγε τάδε, ‘ Μαρδόνιε, ἔπεμψάν
 ‘ με Αργεῖοι Φράσονιά τοι ὅτι ἐκ Λακε-
 ‘ δαίμονος ἐξελήλυθε ἡ νεότης, καὶ ὥς ἔ-
 ‘ δυνατοὶ αὐτὴν ἔχειν εἰσὶ Αργεῖοι μὴ
 ‘ ἐκ ἐξιέναι.’ πρὸς ταῦτα τύγχανε εὖ
 βυλεύομενος. ὁ μὲν δὴ, εἶπας ταῦτα, ἀ-
 παλλάσσετο ὀπίσω.

γ'. Μαρδόνιος δὲ ὕδαμῶς ἔτι πρόθυ-
 μος ἦν μένειν ἐν τῇ Αττικῇ, ὥς ἤκουσε
 ταῦτα. πρὶν μὲν νυν ἢ πυθέσθαι^ξ, ἀνε-
 κώχευε, θέλων εἰδέναι τὸ παρ' Αθηναί-
 ων, ὁκοῖόν τι ποιήσῃσι καὶ ὅτε ἐπήμεινε
 ὅτε ἐσίνετο γῆν τὴν Αττικήν, ἐλπίζων
 διὰ παντὸς τῷ χρόνῳ ὁμολογήσειν σφέας·
 ἐπεὶ δὲ ἐκ ἔπεθε, πυθόμενος τὸν πάντα
 λόγον, πρὶν ἢ τὰς μετὰ Παισανίῳ ἐς
 τὸν Ἰαθμὸν ἐμβαλεῖν, ὑπέξεχώρεε· ἐμ-

^ξ μὴ νυν πυθέσθαι.

πρήσας τε τὰς Ἀθήνας, καὶ εἴ κῃ τι ὄρθον ἦν τῶν τειχέων ἢ τῶν οἰκημάτων, ἢ τῶν ἱρῶν, πάντα καταβαλὼν καὶ συγχώσας, ἐξέλαυνε τῶνδε εἵνεκα· ὅτι ἔτε ἱππασίμη ἢ χώρα ἦν ἢ Ἀττική, εἴτε νικῶτο συμβαλὼν, ἀπάλλαξις ἔκ ἦν, ὅτι μὴ κατὰ σφεινὸν, ὥς τε καὶ ὀλίγες σφέας ἀνθρώπους ἴχαι· ἐβλεύετο ὦν, ἐπαναχωρήσας ἐς τὰς Θήβας, συμβαλεῖν πρὸς πόλιν τε Φιλίην, καὶ χώραν ἱππασίμη.

ιδ'. Μαρδόνιος μὲν δὴ ἔτῳ^h ὑπέξεχώρει. ἤδη δὲ ἐν τῇ ὁδῷ εἰσὶν αὐτῷ ἦλθε ἀγγελίη πρόδρομος, ἄλλην στρατιὴν ἤκειν ἐς Μέγαρά, Λακεδαιμονίων χιλίους. πυθόμενος δὲ ταῦτα, ἐβλεύετο, θέλων, εἰ πως τέτις πρῶτον ἔλοι. ὑποσφύρας δὲ τὴν στρατιὴν ἤγε ἐπὶ τὰ Μέγαρά· ἡ δὲ ἵππος προσελθῶσα κατιππάσατο χώραν τὴν Μεγαρίδα. ἐς ταύτην δὴ ἐκασάτω τῆς Εὐρώπης τὸ πρὸς ἡλίς δύνοντος ἡ Περσικὴ αὕτη στρατιὴ ἀπῆκετο.

g Haec vocula καὶ non est in MS. h Etiam haec vox ἔτῳ non est in MS.

citum, incensis Athenis, et siquid aut murorum aut aedium aut templorum rectum extabat, eo omni diruto atque obruto. Ideo autem excedendum sibi putavit, quod neque equitabilis esset Attica regio, neque, si ipse male pugnasset, evadi poterat nisi per angustias, ubi a paucis hominibus transitu prohiberi posset. Statuit igitur recedere illinc Thebas, ut configeret prope civitatem amicam, ac regionem equitibus opportunam.

14. Profecto illinc ita Mardonio et jam iter facienti perfertur nuncius properans, alium exercitum mille Lacedaemoniorum Megara iter habere. Eo audito consultabat siquo pacto hos primum posset excipere. Itaque conversum exercitum ducebat Megara, praemisso equitatu qui oram Megaridem incurfaret. Huc usque Europae ad solem occidentem versus longissime processit haec Persica expeditio.

15. Post haec nuncius ad Mardonium venit, Graecos in Isthmo frequentes coactos esse: atque ita retrocessit per Deceleam. Magistratus enim Boeotorum accolae Asopiorum arcessierant, qui Mardonium in Sphendaleas et illinc in Tanagram duces itineris deduxerunt. In Tanagra noctem moratus Mardonius, postero die ad Scolon conversus in agro Thebano erat. Ibi Thebanorum rura, tametsi Medicas partes foventium, vastavit; non illorum odio, sed ingenti necessitate adactus: quod vellet munimentum castris apponere, et si sibi in acie non cederet ex sententia, effugium comparare. Exporrexit autem castra sua ab Erythraeis, secundum Hysias, Plataeensi tenuis agro, juxta flumen Asopum: muro comuniens, sed non pro magnitudine castrorum, verum per singulas frontes dena

κς'. Μετὰ δὲ ταῦτα, Μαρδονίῳ ἦκε^α
 ἀγγελίη ὡς ἀλέες εἶησαν οἱ Ἕλληνες ἐν
 τῷ Ιαθμῷ. ἔτω δὴ ὀπίσω ἐπορεύετο διὰ
 Δεκελείης. οἱ γὰρ βοιωτάρχαι μετεπέμ-
 ψαντο τὰς προχώρας τῶν Ασωπίων. ἔτοι
 δὲ αὐτῷ τὴν ὁδὸν ἡγέοντο ἐς Σφενδαλέας·
 ἐνθεῦτεν δὲ, ἐς Τάναγραν. ἐν Τανάγρα δὲ
 νύκτα ἐναυλισάμενος, καὶ τραπόμενος τῇ
 ὑσεραίῃ ἐς Κῶλον, ἐν γῇ τῇ Θηβαίων ἦν.
 ἐνθαῦτα δὲ τῶν Θηβαίων, καίπερ μηδίζον-
 των, ἔκειρε τὰς χώρας, ἔτι καλὰ ἔχθος
 αὐτέων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης μεγάλης
 ἐχόμενος· βυλόμενος ἔρυμά τε τῷ στρατο-
 πέδῳ ποιήσασθαι, καὶ ἦν συμβαλόντι οἱ
 μὴ ἐκβαίνειν ὁκοῖον τι ἐθέλοι^β, κρησφύγειον
 τῷτο ἐποιέετο. παρῆκε δὲ αὐτῷ τὸ στρα-
 τόπεδον, ἀρξάμενον ἀπὸ Ερυθραίων παρὰ
 Ὑσιᾶς. κατέτεινε δὲ ἐς τὴν Πλαταιίδα
 γῆν, περὶ τὸν Ασωπὸν ποταμὸν τεταγ-
 μένον. ἔ μέντοι τόγε τεῖχος τοσούτον ἐ-
 ποιέετο, ἀλλ' ὡς ἐπὶ δέκα σταδίους μάλιστα

κη μέτωπον ἕκαστον. ἐχόντων δὲ τὸν πόνον
τῷτον τῶν βαρβάρων, Ἀτλαγῖνος ὁ Φρύ-
γωνος, ἀνὴρ Θηβαῖος, παρασκευασάμενος
μεγάλως, ἐκάλεε ἐπὶ ξείνια αὐτὸν τε
Μαρδόνιον καὶ πεντήκοντα Περσέων τῆς λο-
γιμωτάτης· κληθέντες δὲ ἔτοι ἔποντο. ἦν
δὲ τὸ δεῖπνον ποιούμενον ἐν Θήβῃσι.

15'. Τάδε ἦδη τὰ ἐπίλοιπα ἤκουον Θερ-
σάνδρου, ἀνδρὸς μὲν Ορχομενίς, λογίμῃ δὲ
ἐς τὰ πρῶτα ἐν Ορχομενῷ. ἔφη δὲ ὁ
Θέρσανδρος κληθῆναι καὶ αὐτὸς ὑπὸ Ἀτ-
ταγίνῃ ἐπὶ τὸ δεῖπνον τῷτο· κληθῆναι δὲ
καὶ Θηβαίων ἄνδρας πεντήκοντα, καὶ σφῶν
ὃ χωρὶς ἑκατέρως κλίνειν, ἀλλὰ Πέρσῃν
τε καὶ Θηβαῖον ἐν κλίνῃ ἑκάσῃ. ὥς δὲ ἀπὸ
δείπνῃ ἔσαν, διαπινόων, τὸν Πέρσῃν τὸν
ὁμόκλινον, Ἑλλάδα γλῶσσαν ἰέντα, εἴ-
ρεσθαι αὐτὸν ὁποδαπὸς ἔστι, αὐτὸς δὲ ὑ-
ποκρίνασθαι ὡς εἴη Ορχομενίος. τὸν δὲ
εἶπαι, ‘ Επεὶ νῦν ὁμοτράπεζός τέ μοι
καὶ ὁμόσπονδος ἐγένεο, μνημόσυνά ται

stadia habente. Hoc in opere barbaris occupatis Attaginus Phrynonis filius, vir Thebanus, convivio magnifice apparato Mardonium ipsum et Persarum honoratissimos quinquaginta ad hospitales epulas invitavit. invitati illi hominem sunt sequuti. fiebat autem coena Thebis:

16. Cetera quae referam, ex Thersandro accepi, viro quidem Orchomenio, sed Orchomeni inter primos honesto: qui se quoque agebat ad hanc coenam ab Attagino fuisse invitatum cum quinquaginta Thebanis: nec utrosque seorsum discubuisse, sed in quovis lecto Persam et Thebanum. Post coenam quum potioni daretur opera, Persam qui eodem toro recumbebat, Graece ipsum interrogasse cujus esset; se vero respondisse Orchomenium esse: tum illum dixisse, ‘ Quoniam ‘ tu mihi mensae consors et libaminum

‘ effectus es, volo tibi relinquere sententi-
 ‘ tiae meae monumenta, ut ipse quoque
 ‘ praescius hujus rei, queas tibi consulere.
 ‘ Cernis hos Persas in convivium accep-
 ‘ tos, et copias quae ad flumen in castris
 ‘ relictæ sunt? horum omnium parvo post
 ‘ tempore pauculos cernes superstites.’
 Et inter dicendum multas lacrymas Per-
 sam effudisse. Admiratumque se eam o-
 rationem, ad illum dixisse, ‘ Nonne haec
 ‘ Mardonio expedit dicere, et iis Persis
 ‘ qui secundum eum in honore sunt?’ Et
 illum post haec subjecisse, ‘ Hospes, quic-
 ‘ quid ex deo fieri oportet, id ab homine
 ‘ nulla ratione averti potest. nam ne cre-
 ‘ dibilia quidem dicentibus credere quis-
 ‘ quam vult. Atque haec permulti Per-
 ‘ sarum quum sciamus, tamen sequimur
 ‘ illigati necessitate. Est autem moeror
 ‘ hic in hominibus acerbissimus, eum qui
 ‘ multum sapit nullius rei potentem esse.’

ἡ γνώμη τῆς ἐμῆς καταλιπέσθαι θέλω·
 ἵνα καὶ προειδῶς αὐτὸς περὶ σεαυτοῦ βε-
 λεύεσθαι ἔχῃς τὰ συμφέροντα. ὁρᾷς
 τέτῃς τῆς δαιτυμένους Πέρσας, καὶ τὸν
 στρατὸν τὸν ἐλίπομεν ἐπὶ τῷ ποταμῷ
 στρατοπεδεύομενον; τέτῃς πάντων ὅ-
 ψευ, ὀλίγῃ τινὸς χρόνῳ διεληθύνῃς, ὀλί-
 γῃς τινὰς τοὺς περιγενομένους. ταῦτα
 ἅμα τε τὸν Πέρσῃν λέγειν, καὶ μετιέναι
 πολλὰ τῶν δακρύων. αὐτὸς δὲ θωυμάσας
 τὸν λόγον, εἶπαι πρὸς αὐτὸν, Ὁυκῶν
 Μαρδονίῳ τε ταῦτα χρεῶν ἐστὶ λέ-
 γειν, καὶ τοῖσι μετ' ἐκείνῳ ἐν αἴνῃ ἔδῃσι
 Περσέων. τὸν δὲ μετὰ ταῦτα εἶπαι,
 Ξεῖνε, ὅ,τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ,
 ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπων· οὐδὲ
 γὰρ πιστὰ λέγουσι ἐθέλει πείθεσθαι ὁδοίς.
 ταῦτα δὲ Περσέων συχνοὶ ἐπιστάμενοι,
 ἐπόμεθα ἀναγκαίῃ ἐνδεδεμένοι. ἐχθίστη
 δὲ ὁδὸν ἐστὶ τῶν ἐν ἀνθρώποισι αὕτη,
 πολλὰ φρονέοντα, μηδενὸς κρατέειν.

ταῦτα μὲν τοῦ Ορχομενίου Θερσάνδρου ἤκον· καὶ τὰδε πρὸς τέτοισι, ὡς αὐτὸς αὐτίκα λέγει ταῦτα πρὸς ἀνθρώπους πρότερον ἢ γενέσθαι ἐν Πλαταιῇσι τὴν μάχην.

ιζ'. Μαρδόνιος δὲ ἐν τῇ Βοιωτίῃ στρατοπεδευομένος, οἱ μὲν ἄλλοι παρείχοντο ἅπαντες στρατιήν, καὶ συνεσέβαλον εἰς Αθήνας, ὅσοι περ ἐμῆδιζον Ἑλλήνων τῶν τούτῃ οἰκημένων· μέντοι δὲ Φωκέες ἔσυνεσέβαλον. ἐμῆδιζον γὰρ δὴ σφόδρα^ε καὶ ἔτοι, ἔκ ἐκόντες, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκαίης. ἡμέρησι δὲ ἔπολλῃσι μετὰ τὴν ἀπίξιν τὴν εἰς Θήβας ὕσερον, ἦλθον αὐτέων ὀπλίται χίλιοι. ἦγε δὲ αὐτὰς Ἀρμοκύδης, αἰὴρ τῶν ἀσῶν δοκιμώτατος^δ. ἐπεὶ δὲ ἀπικέατο καὶ ἔτοι εἰς Θήβας, πέμψας ὁ Μαρδόνιος ἱππέας, ἐκέλευσέ σφεας ἐπ' ἐωυτῶν^ε ἐν τῷ πεδίῳ ἵζεσθαι. ἐπεὶ δὲ ἐποίησαν ταῦτα, αὐτίκα παρῆν ἡ ἱππος ἅπασα. μετὰ δὲ ταῦτα, διεξῆλθε

^ε γὰρ μεγάλης. ^δ MS. δυνατώτατος. ^ε ἀπ' αὐτῶν.

Haec ego ex Orchomenio Therfandro audiebam, atque ista insuper, ipsum haec statim per homines sparsisse, priusquam proelium ad Plataeas factum est.

17. Porro Mardonio in Boeotia stativa habenti, praebuerunt copias alii quidem omnes, et simul invaserunt Athenas, quotquot cum Medis sentiebant, ex Graecis illic habitantibus; soli hujus irruptionis non fuere participes Phocenses. nam et isti vehementer Medis studebant, non tamen voluntarii, sed coacti. Sed iidem non multis post diebus quam Thebas itum est, et ipsi advenerunt, mille armati, duce Harmocyde inter populares spectatissimo. Eos Mardonius, ubi Thebas pervenire, missis equitibus jussit seorsum in campo subsidere: quod quum fecissent, protinus adfuit universus equitatus. Unde

postea rumor exercitum Graecorum qui cum Medis erant, pervasit, Phocenses ab equitatu jaculis confossum iri. quinetiam per ipsos Phocenses idem divulgatum est. quos tunc dux suus Harmocydes his verbis adhortabatur, ‘ O Phocenses, palam est hos homines certae nos neci destinasse, accusatos (ut suspicor) a Thessalis. Quare unumquemque vestrum jam oportet egregium virum esse. Praestat enim facientes aliquid et defendentes finire vitam, quam dedentes nos foedissima morte trucidari. Sed et discat eorum aliquis illos barbaros Graecis hominibus mortem machinatos fuisse.’

18. His suos Harmocydes hortabatur. Quos ubi conclusere equites, invehebant tanquam ad eos occidendos; et sane tela intendebant, veluti emissuri: et forsitan aliquis emisit. Phocenses ex ad-

μὲν διὰ τῷ στρατοπέδῳ τῷ Ἑλληνικῷ τῷ
 μετὰ Μήδων ἑόντος Φήμη ὡς κατακον-
 τιεῖ σφεας· διεξῆλθε δὲ δι' αὐτέων Φω-
 κέων τῷτὸ τῷτο. ἔνθα δὴ σφι ὁ στρατη-
 γὸς Ἀρμοκύδης παραίνεε, λέγων τοιάδε,
 ὦ Φωκέες, πρόδηλα γὰρ ὅτι ἡμέας
 ἔστοι οἱ ἄνθρωποι μέλλουσι προύπτῳ θα-
 νάτῳ δώσειν, διαβεβλημένους ὑπὸ Θεσ-
 σαλῶν, ὡς ἐγὼ εἰκάζω. νῦν ὦν ἄνδρα
 τινὰ πάντα ὑμέων χρεῶν ἐστὶ γενέσθαι
 ἀγαθόν. κρέσσον γάρ, ποιεῖντάς τι καὶ
 ἀμυνομένους τελευτῆσαι τὸν αἰῶνα, ἢ
 περ παρέχοντας διαφθαρῆναι αἰχίσῳ
 μόρῳ. ἀλλὰ μαθέτω τις αὐτέων ὅτι
 ἑόντες βάρβαροι ἐπ' Ἑλλησι ἀνδράσι
 φόνον ἔρρασαν.

ἡ'. Ὁ μὲν ταῦτα παραίνεε. οἱ δὲ
 ἱππέες, ἐπεὶ σφεας ἐκυκλώσαντο, ἐπή-
 λαυον ὡς ἀπολέοντες, καὶ δὴ διετείνοντο
 τὰ βέλεα ὡς ἀπήσοντες· καὶ καὶ τις καὶ
 ἀπῆκε. καὶ οἱ ἀντίοι ἔφασαν, πάντη

στρέψαντες^ε ἐωϋτὲς, καὶ πυκνώσαντες ὡς
 μάλισα. ἐνθαῦτα οἱ ἱππόται ὑπέσρε-
 φον, καὶ ἀπήλαυνον ὀπίσω. ἔκ ἔχω δ' ἀ-
 τρέκέως εἶπαι ὅτε εἰ ἦλθον μὲν ἀπολέ-
 οντες τῆς Φωκέας, δεηθέντων Θεωσαλῶν·
 ἐπεὶ δὲ ὥρων πρὸς ἀλέξῃσιν τραπομένους,
 δείσαντες μὴ καὶ σφισι γένηται τρώ-
 ματα, οὕτω δὴ ἀπήλαυνον ὀπίσω, ὥς
 γάρ σφι ἐνετείλατο Μαρδόνιος· ὅτ' εἰ
 αὐτέων πειρηθῆναι ἠθέλησε εἴ τι ἀλκῆς
 μετέχουσι. ὥς δὲ ὀπίσω ἀπήλασαν οἱ
 ἱππόται, πέμψας Μαρδόνιος κήρυκα,
 ἔλεγε τάδε, 'Θαρσέε' ὦ Φωκέες· ἄν-
 'δρες γὰρ ἐφάνητε ἔόντες ἀγαθοί, ἔκ ὧς
 'ἐγὼ ἐπυνθανόμην. καὶ νῦν προθύμως
 'φέρετε τὸν πόλεμον τῷτον· εὐεργεσίῃσι
 'γὰρ ὑμεῖς νικήσετε ὅτε ὦν ἐμέε', ὅτε βα-
 'σιλῆα.' τὰ περὶ Φωκέων μὲν ἐς τοσού-
 τον ἐγένετο.

ιθ'. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ὡς ἐς τὸν Ιαθ-
 μὸν ἦλθον, ἐν τῷτῳ ἐσρατοπεδεύοντο,

^ε στρέψαντες. ^ε ὅτε ἐγώ.

verso stantes et undiquaque se vertentes et quammaxime condensati quum sese opponerent, ibi equites digressi retro abiere. Affirmare autem pro certo nequeo, an ad hos interficiendos rogatu Theſſalorum ierint; et postcaquam animadverterunt eos ad defendendum se convertere, veritine sibi quoque vulnera inferrentur, ita retro absceſſerint, tanquam a Mardonio iussi: an experiri voluerit num quid isti roboris haberent. Post absceſſum autem equitatus, misſo ad eos praecone, Mardonius ita inquit, ‘ Bono estote Phocenses
 ‘ animo: viros enim strenuos vos esse de-
 ‘ distis specimen, non tales quales ego
 ‘ audieram. Quo magis alacri animo to-
 ‘ lerate hoc bellum. non enim aut me
 ‘ beneficiis aut regem vincetis.’ Hactenus quae circa Phocenses sunt gesta.

19. Lacedaemonii ubi ad Isthmum venire, illic castra communiere. quod

quum audirent ceteri Peloponneses, quibus meliora cordi erant, alii quoque cererent Spartiatis egressos, indignum putaverunt a Lacedaemoniis se in exeundo superari. itaque quum pulchre litatum esset, cuncti ex Isthmo profecti sunt et Eleusinem perveniunt: ubi quum factis sacris etiam pulchra fuissent exta, ire perrexerunt; cumque illis Athenienses e Salamine transmittentes, et in Eleusine admixti. Isti posteaquam ad Erythras Boeotiae venire, cognito barbaros ad Asopum castra habere, inito de hac re consilio, e regione tetenderunt ad Cithaeronis radices.

20. In quos Mardonius, quod in campum non descenderent, omnem immittit equitatum, cui praeerat Masistius (a Graccis Macisius dictus) vir apud Persas inclytus, Nisaco equo insidens, aureo

πυνθανόμενοι δὲ ταῦτα οἱ λοιποὶ Πελοποννήσιοι, τοῖσι τὰ ἀμείνω ἐάνδανε, οἱ δὲ καὶ ὀρέοντες ἐξιόντας Σπαρτιήτας, ἐκ ἐδικαίευν λείπεσθαι τῆς ἐξόδου Λακεδαιμονίων. ἐκ δὲ ὧν τῷ Ιωθμῷ καλλιερησάντων τῶν ἱρῶν ἐπορεύοντο πάντες, καὶ ἀπικνέονται ἐς Ελευσίνα· ποιήσαντες δὲ καὶ ἐνθαῦτα ἱρά, ὥς σφι ἐκαλλιερέετο, πρόσω ἐπορεύοντο· Ἀθηναῖοι δὲ ἅμα αὐτοῖσι, διαβάντες μὲν ἐκ Σαλαμῖνος, συμμιγέντες δὲ ἐν Ελευσίνῃ. ὥς δὲ ἄρα ἀπίκοντο τῆς Βοιωτίας ἐς Ερυθράς, ἐμαθόν τε δὴ τὴς βαρβάρους ἐπὶ τῷ Ἀσωπῷ στρατοπεδευομένης· Φραζέντες δὲ τῆτο, ἀντετάσσοντο ἐπὶ τῆς ὑπωρεῖης τῷ Κιθαιρῶνος.

κ'. Μαρδόνιος δὲ, ὥς ὁ κατέβαινον οἱ Ἕλληνες ἐς τὸ πεδῖον, πέμπει ἐς αὐτὰς^h πᾶσαν τὴν ἵππον, τῆς ἱππάρχου Μασίστιος, εὐδοκιμέων παρὰ Πέρσησι· (τὸν Ἕλληνας Μακίστιον καλέουσι) ἵππον ἔχων Νισαῖον χρυσοχάλινόν τε, καὶ ἄλλως κε-
^h ἐκ αὐτῆς.

κοσμημένον καλῶς. ἐνθαῦτα ὡς προσή-
 λασαν οἱ ἱππότες πρὸς τὰς Ἑλληνας,
 προσέβαλλον κατὰ τέλεα· προσβαλόμενοι
 δὲ, κακὰ μεγάλα ἐργάζοντο, καὶ γυναῖκας
 σφεας ἀπεκάλεον.

κα'. Κατὰ συντυχίην δὲ Μεγαρέες
 ἔτυχον ταχθέντες ἢ τὸ ἐπιμαχώτατον
 ἦν τῷ χωρίῳ παντός, καὶ πρόσδοδος μάλιστα
 ταύτῃ ἐγίνετο τῇ ἱππῳ. προσβαλόμενοι
 οὖν τῆς ἱππῃ, οἱ Μεγαρέες πιεζόμενοι ἐ-
 πεμπον ἐπὶ τὰς στρατηγὰς τῶν Ἑλλήνων
 κήρυκα. ἀπικόμενος δὲ ὁ κήρυξ πρὸς αὐ-
 τὰς ἔλεγε τάδε, 'Μεγαρέες λέγασσι, 'Η-
 'μεῖς, ἄνδρες σύμμαχοι, ὃ δυνάτοί εἰμέν
 'τὴν Περσέων ἱππον δέκεσθαι, μῆνοι ἐ-
 'χοντες σάσιν ταύτην ἐς τὴν ἔσημεν ἀρ-
 'χήν· ἀλλὰ καὶ ἐς τόδε λιπαρίῃ τε καὶ
 'ἀρετῇ ἀντέχομεν, καίπερ πιεζόμενοι.
 'νῦν τε, εἰ μὴ τινας ἄλλους πέμψετε δια-
 'δόχους τῆς τάξις, ἴσσε ἡμέας ἐκλείπον-
 'τας τὴν τάξιν.' ὁ μὲν δὴ σφί ταῦτα

freno et aliis insignibus eximie ornato. Equites ubi appropinquarent Graecis, per turmas aggressi, multum detrimenti inferebant, et feminas eos appellabant.

21. Erant forte Megarenſes ea parte collocati, qua nulla alia magis oppugnari nullaque magis ab equitatu adiri poterat: hâc, imprefſione facta equitum, Megarenſes quia premebantur, mittunt ad duces Graecorum praeconem, qui ita, quum venit, verba fecit, ‘Megarenſes ajunt, viri
 ‘ ſocii, Nos excipiendo hoſtium equitatu
 ‘ impares ſumus, qui ſoli tenemus hanc
 ‘ in qua collocati ſumus omnino ſtationem: ubi haëtenus tametſi preſſi, tamen
 ‘ ſtrenue fortiterque reſiſtimus. nunc
 ‘ niſi alios nobis ſubſtituatis, qui excipiant pugnam, ſcitote nos ab acie diſceſſuros.’ Haec ubi praeco nunciavit, Pau-

sanias experiri fecit Graecos, siqui alii ultro ad locum irent, ut Megarensis succederent. Recusantibus ceteris, Athenienses suscipere hoc munus, videlicet eorum trecenti delecti, quibus praeerat Olympiodorus Lamponis filius.

22. Hi fuere qui succederent, et prae aliis Graecis ad Erythras castra habentibus in aciem compositi fuerunt, sagittariis assumptis. qui quum aliquamdiu pugnasent, hic fuit pugnae exitus: Impressionem faciente per turmas equitatu, equus Masistii, ut erat prae aliis eminens, sagittâ latera ictus est: quo dolore in pedes erectus, Masistium excussit. Collapsum confestim Athenienses urgent: et tum equumprehendunt, tum hominem sese defensantem interimunt, quum aliquamdiu non

ἀπήγγειλε. Πausανίης δὲ ἀπέπεριῖτο
τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες ἐθέλοιεν ἄλλοι
ἐθελονταὶ ἰέναι τε ἐς τὸν χῶρον τῆτον
ἢ τάσσεσθαι διάδοχοι Μεγαρεῦσι. ὁ βυ-
λομένων δὲ τῶν ἄλλων, Ἀθηναῖοι ὑπεδέ-
ξαντο, καὶ Ἀθηναίων οἱ τριηκόσιοι λο-
γάδες, τῶν ἐλοχίηγε Ολυμπιόδωρος ὁ
Λάμπωνος.

κβ'. Οὗτοι ἔσαν οἱ τε ὑποδεξάμενοι,
καὶ οἱ πρὸ τῶν ἄλλων τῶν παρεόντων
Ἑλλήνων ἐς Ερυθρὰς ταχθεῖτες, τῆς το-
ξότας προσελόμενοι. μαχομένων δὲ σφε-
ων ἐπὶ χρόνον, τέλος τοιόνδε ἐγένετο ἐπὶ
τῆς μάχης^α. προσβάλλεσης τῆς ἵππου
κατὰ τέλεα, ὁ Μασίστις προέχων τῶν
ἄλλων ἵππος βάλλεται τοξεύματι τὰ
πλευρά· ἀλγήσας δὲ, ἵσταται ὀρθός, καὶ
ἀποσεύεται τὸν Μασίστιον. πεσόντι δὲ
αὐτῷ οἱ Ἀθηναῖοι αὐτίκα ἐπεκέατο· τὸν
δὲ ἵππον αὐτῷ λαμβάνουσι, καὶ αὐτὸν
ἀμυνόμενον κτείνουσι, κατ' ἀρχὰς ὁ δὲ

^α ἐγένετο τῆς μάχης.

νάμενοι. ἐνεσκεύαστο γὰρ ἔτῳ ἐντὸς θώρηκα εἶχε χρύσειον λεπιδωτόν· κατύπερθε δὲ τῷ θώρηκος, κιθῶνα φοινίκεον ἐνεδεδύκεε. τύπλοντες δὲ ἐς τὸν θώρηκα αὐτῷ^b, ἐποίευν ἑδέν· πρὶν γε δὴ μαθών τις τὸ ποιεύμενον, παίει μιν ἐς τὸν ὀφθαλμόν· ἔτῳ δὴ ἔπεσέ τε καὶ ἀπέθανε· ταῦτα δὲ κως γινόμενα ἐλελήθηε τοὺς ἄλλας ἱππέας. ἔτε γὰρ πεσόντα μιν εἶδον ἀπὸ τῷ ἵππῳ, ἔτε ἀποθνήσκοντα. ἀναχωρήσιός τε γινομένης καὶ ὑποστροφῆς, ἐκ ἔμαθον τὸ γινόμενον· ἐπεὶ τε δὲ ἔφησαν, αὐτίκα ἐπόθεσαν, ὥς σφεας οὐδεὶς ἦν ὁ τάσων. μαθόντες δὲ τὸ γεγονός, διακελευσάμενοι, ἤλαυνον τὰς ἱππας πάντες, ὥς ἂν τὸν νεκρὸν ἀνελοίατο.

κγ'. Ἰδόντες δὲ οἱ Αθηναῖοι ἔκέτι καλὰ τέλεα προσελαίνοιντας τὰς ἱππέας, ἀλλὰ πάντας, τὴν ἄλλην στρατιὴν ἐπεβώσαντο. ἐν ᾧ δὲ ὁ πεζὸς ἅπας ἐπεβοήθηε, ἐν τῷ μάχῃ ὅξεϊα περὶ τῷ νεκρῷ γίνεται. ἕως

^b Vox αὐτῷ abest a MS.

potuissent. Ita enim erat armatus: scilicet intus gerebat thoracem aureis squamis confertum, desuper purpuream tunicam. Ejus thoracem quum ferirent, non prius aliquid profecerunt, quam quidam re animadversa illum percussit in oculo. Ita Masistius collapsus interiit. Haec autem res latebat alios equites. non enim eum aut ab equo cadentem viderant aut occumbentem. et quum in praelio fieret nunc recessus, nunc subvectio, quod actum erat non cognovere; sed postquam consistere, quia nemo ipsis imperabat, statim desideraverunt: cognitoque quod gestum erat, mutuo se adhortati, omnes in hostem equos admiscere, ut cadaver eriperent.

23. Eos autem conspicati Athenienses non jam turmatim sed universos pariter irruere, ceterum exercitum inclamarunt. Sed dum omnis peditatus auxilio veniebat, interea cietur acre proelium de

cadavere. Quamdiu igitur soli erant isti trecenti, multo inferiores erant, et cadaver deferebant: at ubi praesidio venerunt copiae, non amplius perstiterunt equites, neque illis contigit mortuum eripere, sed alios super illum e suis amittere. Digressi illinc duo circiter stadia, consultantes quid facto opus esset, decreverunt sibi carentibus praefecto eundem ad Mardonium.

24. Ubi in castra rediere, maximus luctus cum omnem exercitum, tum vero Mardonium cepit, extincti Masistii: et se ipsos et equos et jumenta tondentes ejulatu tristissimo usi sunt, ita ut ejus echo omnem Boeotiam pervaserit, utpote amisso viro secundum Mardonium honoratissimo tam apud Persas quam apud regem. Et barbari quidem suo more Masistium defunctum honorabant.

μέν νυν μῆνοι ἔσαν οἱ τριηκόσιοι, ἔσθιν-
τό τε πολλόν, καὶ τὸν νεκρὸν ἀπέλιπον·
ὥς δέ σφι τὸ πλῆθος ἐπεβοήθησε, ἔτω δὴ
ἔκέτι οἱ ἵππῳταί ἐπέμενον^c, ὅδ' ἐσφι ἐξε-
γένετο τὸν νεκρὸν ἀνελέσθαι, ἀλλὰ πρὸς
ἐκείνῳ ἄλλας πρὸσαπώλεσαν τῶν ἵπ-
πέων. ἀποσήσαντες ὧν ὅσον τε δύο σάδια,
ἐβλαλεύοντο ὅ,τι χρεῶν εἴη ποιεῖν· ἐδόκεε
δέ σφι, ἀναρχίης ἐύσης, ἀπελαύνειν παρὰ
Μαρδόνιον.

κδ'. Απικομένης δὲ τῆς ἵππου εἰς τὸ
στρατόπεδον, πένθος ἐποίησαντο Μασισίς
πᾶσά τε ἡ στρατιὴ καὶ Μαρδόνιος μέγι-
σον· σφέας τε αὐτὰς κείροντες, καὶ τὰς
ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια, οἰμωγῇ τε χρεώ-
μενοι ἀπλέτῳ. ἅπασαν γὰρ τὴν Βοιω-
τίνην κατεῖχε ἡχώ, ὥς ἀνδρὸς ἀπολο-
μένου μετὰ γε Μαρδόνιον λογιμωτάτῃ
παρὰ τε Πέρσησι καὶ βασιλείῃ. οἱ μὲν νυν
βάρβαροι τρόπῳ τῷ σφετέρῳ ἀποθανόντες
ἐτίμων Μασίσιον.

^c MS. ὑπίμενον.

κβ'. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς τὴν ἵππον
 ἐδέξαντο προσβάλλουσιν, καὶ δεξάμενοι
 ὤσαντο, ἐθαύρησάν τε πολλῶ μᾶλλον
 καὶ πρῶτα μὲν ἐς ἅμαξαν ἐοθέντες τὸν
 νεκρὸν, παρὰ τὰς τάξεις ἐκόμιζον· ὁ δὲ
 νεκρὸς ἦν θεῆς ἄξιος, μεγάλῃος εἵνεκα,
 καὶ κάλλεος. τῶνδε εἵνεκα καὶ ταῦτα
 ἐποίεον, ἐκλείποντες τὰς τάξεις ἐφοίτων^d
 θεησόμενοι Μασίσιον. μετὰ δὲ, ἔδοξέ σφι
 ἐπικαταβῆναι ἐς Πλαταιάς. ὁ γὰρ χῶ-
 ρος ἐφαίνετο πολλῶ ἐὼν ἐπιτηδεώτερός
 σφι ἐν στρατοπεδεύεσθαι ὁ Πλαταιϊκὸς τῇ
 Ερυθραίᾳ, τὰ τε ἄλλα, καὶ εὐϋδρότερος.
 ἐς τῆτον δὴ τὸν χῶρον, καὶ ἐπὶ τὴν
 κρήνην τὴν Γαργαφίην, τὴν ἐν τῷ χώρῳ
 τέτῳ ἔϋσαν, ἔδοξέ σφι χρεὼν εἶναι ἀπι-
 κέσθαι, καὶ διαταχθέντας στρατοπεδεύε-
 σθαι. ἀναλαβόντες δὲ τὰ ὅπλα, ἦϊσαν
 διὰ τῆς ὑπωρείης τοῦ Κθαυρῶνος περὶ
 Ὑσιᾶς ἐς τὴν Πλαταιίδα γῆν· ἀπικό-
 μνοι δὲ, ἐτάσσοντο κατὰ ἔθνεα, πλησίον

^d τάξεις, καὶ ἰσότητι.

25. Graeci autem, postquam equitatum invadentem excepere, et exceptum repulere, tum multo sunt audaciores effecti, tum ante omnia cadaver plaustro impositum per ordines circumtulerunt. erat autem spectaculo digna proceritatis ac formae gratia. Idcirco etiam istud faciebant; relictis ordinibus ad intuendum Masistium pergebant. Dehinc censuerunt ad Plataeas descendendum, quod sibi Plataeensis ager multo videbatur opportunior habendis castris quam Erythraeus, cum propter alia, tum propter aquae ubertatem. Ad eum locum et ad fontem Gargaphien, qui ibidem est, decreverunt abeundum esse, et bene dispositos metari castra; et sumptis armis ierunt per radices Cithaeronis circum Hysias in agrum Plataensem. Eo quum pervenere, ordinati sunt nationatim proxime fontem Garga-

phien, et fanum Androcratis herois, per non editos tumulos et locum planum. "

26. Ibi in disponendis nationibus magna sane altercatio extitit inter Tegeatas et Athenienses, utrosque se dignos qui alterum cornu tenerent arbitantes, et sua facinora praeclara tum recentia tum prisca referentes. Dicebant quidem his verbis Tegeatae, ' Hoc nos semper
' digni loco, ubi staremus, e sociis omni-
' bus habiti sumus, quotiescunque a Pe-
' loponnensibus communiter in externas
' peregrinationes itum est, et proxime,
' et quondam, jam inde ex quo Heracli-
' dae post mortem Eurysthici sunt conati
' in Peloponnesum redire. quo tempore
' hanc dignitatem assequuti sumus ob
' hanc rem gestam. Posteaquam cum
' Achacis et Ionibus, qui tunc Pelopon-
' nesum incolebant, nos auxiliarii in Isth-
' mum profecti consedimus adversus eos
' qui redibant; tunc Hyllus orationem

τῆς τε κρήνης τῆς Γαργαφίης, καὶ τῆς τε-
 μένεος τῆς Ἀνδροκράτεος τῆς ἥρωος, δι' ὅχ-
 θων τε ἐκ ὑψηλῶν, καὶ ἀπέδωκε χωρίον.

κς'. Εὐθαῦτα ἐν τῇ διατάξει ἐγένετο
 λόγων πολλῶν ὠθισμός τε γεγενητέων τε
 καὶ Ἀθηναίων. ἐδικαίουν γὰρ αὐτέων ἐκά-
 τεροι ἔχειν τὸ ἕτερον κέρας, καὶ καινὰ
 καὶ παλαιὰ παραφέροντες ἔργα. τῷτο
 μὲν, οἱ Τεγεῆται ἔλεγον τάδε, ' Ἡμεῖς
 ' αἰεὶ κοτε ἀξιούμεθα ταύτης τῆς σά-
 ' σιος^c ἐκ τῶν συμμάχων ἀπάντων, ὅσαι
 ' ἦδη ἔξοδοι κοινὰ ἐγένοντο Πελοποννη-
 ' σίοισι καὶ τὸ παλαιὸν καὶ τὸ νέον, ἐξ
 ' ἐκείνης τοῦ χρόνου ἐπεὶ Ἡρακλεΐδαι
 ' ἐπειρῶντο μετὰ τὸν Εὐρυπύλοιο θάνα-
 ' τον κατιόντες ἐς Πελοπόννησον. τότε
 ' εὐρόμεθα τῷτο, διὰ πρῆγμα τοιόνδε,
 ' ἐπεὶ μετ' Ἀχαιῶν καὶ Ἰώνων τῶν τό-
 ' τε ὄντων ἐν Πελοποννήσῳ, ἐκδοθηή-
 ' σαντες ἐς τὸν Ἰσθμόν, ἰζόμεθα ἀντίοι
 ' τῷσι κατιῦσι. τότε ὦν λόγος Ἰλλοῦ

^c MS. τάξις.

ἄγορεύσασθαι, ὥς χρεὼν εἴη τὸν μὲν
 στρατὸν τῷ στρατῷ μὴ ἀνακινδυνεύειν
 συμβαλόντα· ἐκ δὲ τῆς Πελοποννησίου
 στρατοπέδου, τὸν ἂν σφῶν αὐτέων κρί-
 νωσι εἶναι ἄριστον, τῷτόν οἱ μνηνομαχῆ-
 σαι ἐπὶ διακειμένοισι. ἔδασέ τε τοῖσι
 Πελοποννησίοισι ταῦτα εἶναι ποιητέα,
 καὶ ἔταμον ὄρκιον ἐπὶ λόγῳ τοιῷδε· ἦν
 μὲν Ὑλλος νικήσῃ τὸν Πελοποννησίων
 ἡγεμόνα, κατιέναι Ἡρακλείδας ἐπὶ τὰ
 πατρῴα· ἦν δὲ νικηθῇ, τὰ ἔμπαλιν
 Ἡρακλείδας ἀπαλλάσσεσθαι, καὶ ἀ-
 πάγειν τὴν στρατιὴν ἑκατόν τε ἑτέων
 μὴ ζητῆσαι κάτοδον εἰς Πελοπόννησον,
 προεκρίθη τε δὴ ἐκ πάντων συμμάχων
 ἐθελοντῆς Εὐχεμος ὁ Ἡερόπου τῆς Φη-
 γέως, στρατηγός τε εὼν καὶ βασιλεὺς
 ἡμέτερος· καὶ ἐμνηνομάχησέ τε καὶ ἀ-
 πέκτεινε Ὑλλον. ἐκ τούτου τοῦ ἔργου
 εὐρόμεθα ἐν τοῖσι Πελοποννησίοισι τοῖσι
 τότε καὶ ἄλλα γέρεα μεγάλα, τὰ δια-

habuit, non expedire ut uterque exerci-
tus confligendo periclitaretur: sed ut ex
Peloponnesi exercitu quem suorum ju-
dicarent præstantissimum esse, is secum
singulari certamine dimicaret conceptis
legibus. Placuitque ita fieri Pelopon-
nensibus, et jusjurandum in hæc verba
dederunt; Si vinceret Hyllus Pelopon-
nensium ducem, ut Heraclidæ in pater-
na reverterentur; sin victus esset, retro
Heraclidæ cederent, et exercitum ab-
ducerent, neve per annos centum de
redeundo in Peloponnesum agitent.
Ab omnibus fociis ad eam rem volun-
tarius electus est dux atque idem rex
noster Echemus Aëropi filius, Phegei
nepos, qui singulari congressus certa-
mine Hyllum interemit. Ex quo facto
nos cum alia decora magna inter ejus
ætatis Peloponneses assequuti sumus,
quæ adhuc obtinemus, tum hoc, ut al-

' teri cornu praeessemus quoties commu-
 ' niter itur in expeditionem. Et vobis
 ' quidem Lacedaemonii non adversamur,
 ' sed optionem cedentes utri cornu prae-
 ' esse malitis indulgemus: alteri vero cor-
 ' nu ut nos praesimus, dicimus convenire,
 ' quemadmodum in anteriore tempore.
 ' Etiam vero citra hoc factum quod nar-
 ' ratum est, Atheniensibus sumus dignio-
 ' res, qui hujus ordinis decus obtineamus:
 ' quippe qui prospere et multa vobiscum,
 ' viri Spartiatae, certamina decertavimus,
 ' et multa cum aliis. Quo fit ut aequius
 ' sit nos alterum cornu tenere quam A-
 ' thenienses: a quibus non tales gestae
 ' res sunt quales a nobis, neque recentes
 ' neque vetustae.' Haec Tegeatae.

27. Ad quae hunc in modum respon-
 derunt Athenienses, ' Scimus quidem has
 ' copias pugnandi cum barbaro, non al-

ἔτερος αἰεὶ ἡγεμονεύειν, κοινῆς ἐξόδου γι-
 νομένης. ὑμῖν μὲν νυν, ὦ Λακεδαιμόνιοι,
 ἔκ ἀντιεύμεθα, ἀλλὰ διδόντες αἵρεσιν
 ὁκοτέρου βέλεσθε κέρεος ἄρχειν, παρίε-
 μεν· τῷ δὲ ἑτέρου Φαμέν ἡμέας ἱκνέε-
 σθαι ἡγεμονεύειν, κατὰπερ ἐν τῷ πρό-
 θεν χρόνῳ. χωρὶς τε τῆς τῷ ἀπη-
 γημένῃ ἔργῳ, ἀξιονικότεροι εἰμὲν Αθη-
 ναίων ταύτην τὴν τάξιν ἔχειν. πολλοὶ
 μὲν γάρ τε καὶ εὖ ἔχοντες πρὸς ὑμέας
 ἡμῖν ἄνδρες Σπαρτιῆται ἀγῶνες ἀγω-
 νίδαται, πολλοὶ δὲ καὶ πρὸς ἄλλους.
 ἔτῳ ὧν ἡμέας δίκαιον ἔχειν τὸ ἕτερον
 κέρας, ἥπερ Αθηναίους. ἔ γάρ σφι ἐστὶ
 ἔργα οἷάπερ ἡμῖν κατεργασμένα, ἔτ'
 ὧν καινὰ, ἔτε παλαιά. οἱ μὲν ταῦτα
 ἔλεγον.

κζ'. Αθηναῖοι δὲ πρὸς ταῦτα ὑπε-
 κρίναντο τάδε, Ἐπιστάμεθα μὲν σύνοδον
 τήνδε μάχης εἶνεκα συλλεγῆναι πρὸς

ἔ τὸν βάρβαρον, ἀλλ' ἔ λόγων· ἐπεὶ δὲ
 ἔ ὁ Τεγεήτης προέθηκε παλαιὰ καὶ καινὰ
 ἔ λέγειν τὰ ἐκατέρωσι ἐν τῷ παντὶ χρό-
 ἔ νῳ κατέργασαι χρησά, ἀναγκαίως ἡ-
 ἔ μῖν ἔχει δηλῶσαι πρὸς ὑμέας, ὅθεν
 ἔ ἡμῖν πατρῷόν ἐστι, ἔσσι χρησῶσι, αἰεὶ
 ἔ πρώτοις εἶναι μᾶλλον ἢ Ἀρκάσι. Ἡ-
 ἔ ρακλείδας, τῶν Φασι ἔτοι ἀποκτεῖναι
 ἔ τὸν ἡγεμόνα ἐν Ἰοθμῷ, τῷτο μὲν, τέ-
 ἔ τος πρότερον ἐξελαυνομένους ὑπὸ πάν-
 ἔ των τῶν Ἑλλήνων, ἐς τὸς ἀπικοίατο
 ἔ Φεύγοντες δαλοσύνην πρὸς Μυκηναίων,
 ἔ μῆνοι ὑποδεξάμενοι, τὴν Εὐρυθέος ὕβριν
 ἔ κατείλομεν, σὺν κείνοισι μάχῃ νικη-
 ἔ σαντες τὸς τότε ἔχοντας Πελοπόννη-
 ἔ σον· τῷτο δὲ, Ἀργεῖος τὸς μετὰ Πο-
 ἔ λυνείκεος ἐπὶ Θήβας ἐλάσαντας, τε-
 ἔ λευτήσαντας τὸν αἰῶνα, καὶ ἀτάφους
 ἔ κειμένους, στρατευσάμενοι ἐπὶ τὸς Καδ-
 ἔ μείας, ἀνελέσθαι τε τὸς νεκροὺς Φαμέν,
 ἔ καὶ θάψαι τῆς ἡμετέρας ἐν Ελευσίῃ.

tercandi gratia esse contractas; tamen
quoniam Tegeata referre constituit prae-
clara facinora tum vetusta tum nova,
quae per omne tempus ab utrisque edita
sunt, necesse habemus et nos exponere
apud vos, unde nobis patrium sit, dum
publice utiles sumus, semper esse primis
potius quam Arcadibus. Heraclidas,
quorum ducem isti apud Isthmum se
praedicant interfecisse, primo quidem
ejectos prius ab omnibus Graecis, quos
illi adibant fugientes servitutem Myce-
naeorum, nos soli excepimus; et Eu-
rysthei injuriam una cum eisdem pug-
nando propulsavimus, victoriaque potiti
sumus de iis qui tum Peloponnesum te-
nebant: deinde Argivos, qui ad Thebas
cum Polynice militaverant, vita defunc-
tos et insepultos, ducta in Cadmeos ex-
peditione dicimus recepisse sua cadavera
et in nostra terra apud Eleusinem hu-

‘ mavisse. Jam vero nostrum praeclarum
 ‘ facinus extat etiam in Amazonidas,
 ‘ quae a flumine Thermodonte aliquan-
 ‘ do in Atticam terram excurrere. Ac
 ‘ quidem in laboribus Troicis nequaquam
 ‘ fuimus segnes. Sed nihil admodum pro-
 ‘ ficit horum fecisse mentionem. etenim
 ‘ qui tunc egregii fuere, iidem nunc que-
 ‘ ant esse inertiores, et tunc instrenui,
 ‘ nunc sint meliores. Itaque satis sint de
 ‘ rebus priscis ista. Ut nullae autem res
 ‘ aliae nobis gestae sint, quae multae et
 ‘ praeclarae sunt, si ullis etiam aliis Grae-
 ‘ corum, certe ob rem in Marathone ges-
 ‘ tam digni sumus qui hoc decus et alia
 ‘ insuper obtineamus: qui soli Graeco-
 ‘ rum per nos cum Persa dimicavimus, et
 ‘ rem tantam aggressi, victores evasimus,
 ‘ sex et quadraginta nationibus superatis.
 ‘ quo solo nomine an non meruimus, ut
 ‘ hunc loci honorem iuste consequamur?

ἔστι δὲ ἡμῖν ἔργον εὖ ἔχον καὶ ἐς Ἀμά-
 ζονίδας, τὰς ἀποθήκας τὰς ἀπὸ Θερ-
 μῶδοντος ποταμῷ ἐσβαλόνσας κοτὲ ἐς
 γῆν τὴν Ἀττικήν. καὶ ἐν τοῖσι Τρωί-
 κῶσι πόνοισι ὕδαμῶν ἐλειπόμεθα. ἀλλ'
 οὐ γάρ τι πρέχει τετῶν ἐπιμενῆ-
 θαι. καὶ γὰρ ἂν χρηστοὶ τότε ἑόντες,
 ὧν τοὶ νῦν ἂν εἴεν φλαυρότεροι καὶ τό-
 τε ἑόντες φλαῦροι, νῦν ἂν εἴεν ἀμείνο-
 νες. παλαιῶν μὲν νυν ἔργων ἅλις ἔσω.
 ἡμῖν δὲ, εἰ μηδὲν ἄλλο ἔστι ἀποδεδειγ-
 μένον, ὥσπερ ἔστι πολλά τε καὶ εὖ
 ἔχοντα, εἰ τέοισι καὶ ἄλλοισι Ἑλλή-
 νων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶ ἐν Μαραθῶνι
 ἔργῳ ἄξιοι εἰμὲν τῷτο τὸ γέρας ἔχειν,
 καὶ ἄλλα πρὸς τέτῳ οἱ τινες μῆνοι
 Ἑλλήνων δὴ μνηομαχήσαντες τῷ Πέρ-
 σῃ, καὶ ἔργῳ τοσούτῳ ἐπιχειρήσαντες,
 περιεγενόμεθα, καὶ ἐνίκησαμεν ἔθνεα ἕξ
 τε καὶ τεσσεράκοντα. ἄρ' ὃ δίκαιοι εἰ-
 μὲν ἔχειν ταύτην τὴν τάξιν ἀπὸ τέτῳ

ἔ καὶ γὰρ χρηστοί.

‘ μὲν τῷ ἔργῳ; ἀλλ’ ὃ γὰρ ἐν τῷ τοιῷδε
 ‘ τάξις εἵνεκα φασιάζειν πρέπει. ἄρτιοι
 ‘ εἰμὲν πείθεσθαι ὑμῖν, ὦ Λακεδαιμόνιοι,
 ‘ ἵνα δοκέῃ ἐπιτηδεώτατον ἡμέας εἶναι
 ‘ ἐσάναι, καὶ κατ’ ὅς τινας. πάντα γὰρ
 ‘ τεταγμένοι, πειρησόμεθα εἶναι χρηστοί.
 ‘ ἐξηγέεσθε δὲ ὡς πεισομένων.

κή. Οἱ μὲν ταῦτα ἀμείβοντο· Λα-
 κεδαιμονίων δὲ ἀνέβωσε ἅπαν τὸ στρατό-
 πεδον Αθηναίους ἀξιογονοτέρους εἶναι ἔχειν
 τὸ κέρας ἢ περ Ἀρκάδας. ἔτω δὲ ἔχον
 οἱ Αθηναῖοι, καὶ ὑπερεβάλλοντο τῆς Τε-
 γεήτας. μετὰ δὲ ταῦτα, ἐτάσσοντο ὧδε
 οἱ ἐπιφοιτῶντές τε καὶ οἱ ἀρχὴν ἐλθόν-
 τες Ἑλλήνων. τὸ μὲν δεξιὸν κέρας εἶ-
 χον Λακεδαιμονίων μύριοι· τουτέων δὲ
 τῆς πεντακιχλίδος ἑόντας Σπαρτιήτας
 ἐφύλασσον φίλοι τῶν εἰλωτέων πεντα-
 κιχίλιοι καὶ τρισμύριοι, περὶ ἄνδρα ἕκα-
 στον ἑπτὰ τεταγμένοι. προσεχέας δὲ σφί
 εἶλοντο ἐσάναι οἱ Σπαρτιῆται τῆς Τε-

• Verum non decet in hac rerum condi-
 • tione de ordine contendere: ubicunque
 • et juxta quoscunque vobis, Lacedaemo-
 • nii, videbitur appositissimum nos stare,
 • illuc euntes obtemperabimus. Ubicun-
 • que enim loci nos collocati fuerimus,
 • conabimur strenui existere. itaque du-
 • cite nos, tanquam vobis parituros.'

28. Haec quum pro sua parte dixis-
 sent Athenienses, cunctus Lacedaemonio-
 rum exercitus succlamavit digniores qui
 cornu tenerent Athenienses quam Arca-
 des. Ita Athenienses Tegeatis superiores
 habuere cornu. Mox hunc in modum
 ordinati sunt et qui supervenere Graeco-
 rum, et qui a principio venerant: Dex-
 trum cornu tenebant Lacedaemoniorum
 decem millia: quorum quinque millia e-
 rant Spartiatae, quos custodiebant leviter
 armata triginta quinque hilotarum millia,
 septenis circa singulos viros collocatis.

Applicuerunt autem sibi Spartiatae Te-
 geatas, ut proximi starent, honoris et vir-
 tutis ergo, numero mille et quingentos
 armatu pleno. Secundum hos stabant Co-
 rinthiorum quinque millia. Prope ipsos
 impetraverant ab Pausania stare trecentos
 Potidaeatas eorum qui ex Pallene erant.
 Juxta hos stabant Arcades Orchomenii
 sexcenti: juxta hos Sicyoniorum tria mil-
 lia. His adpositi erant Epidauriorum oc-
 tingenti: super hos locati erant Troezenii
 mille. juxta Troezenios ducenti Leprea-
 tae. post hos Mycenaeorum et Tiryn-
 thiorum quadringenti. Secundum hos,
 mille Phliasii: dehinc Hermionenses tre-
 centi. juxta Hermionenses, Eretrienfium
 et Styrenfium sexcenti. juxta hos, Chal-
 cidenfes quadringenti. post hos, Ampra-
 ciatarum quingenti. post eos, Leucadio-
 rum et Anaetiorum octingenti. Hos

τέων δὲ ἔχόμενοι, Παλέες οἱ ἐκ Κεφαλ-
ληνίης διηκόσιοι. μέλα δὲ τέτῃς Αἰγινήτέων
πεντακόσιοι ἐτάχθησαν. παρὰ δὲ τέτῃς
ἐτάσσοντο Μεγαρέων τριχίλιοι. εἶχοντο
δὲ τετέων, Πλαταιέες ἑξακόσιοι. τελευ-
ταῖοι δὲ καὶ πρῶτοι Αθηναῖοι ἐτάσσοντο,
κέρας ἔχοντες τὸ εὐώνυμον, ὀκτακίχλιοι·
ἐσρατήγεε δ' αὐτέων Αρισείδης ὁ Λυσι-
μάχῃς.

κθ'. Οὗτοι, πλὴν τῶν ἐπτά περὶ ἑ-
κασον τεταγμένων Σπαρτιήτησι, ἔσαν
ὀπλίται, σύμπαντες ἔοντες ἀριθμὸν τρεῖς
μυριάδες, καὶ ὀκτὼ χιλιάδες, καὶ ἑκατοντά-
δες ἐπτά. ὀπλίται μὲν οἱ πάντες συλλε-
γέντες ἐπὶ τὸν Βάρβαρον, ἔσαν τοσῶτοι.
φιλῶν δὲ πλῆθος ἦν τόδε· τῆς μὲν Σπαρ-
τιητικῆς τάξις, πεντακίχλιοι καὶ τρισ-
μύριοι ἄνδρες, ὡς ἔόντων ἐπὶ ἅ περὶ ἑκασον
ἄνδρα· καὶ τετέων πᾶς τις παρήρτητο ὡς
εἰς πόλεμον. οἱ δὲ τῶν λοιπῶν Λακεδαι-
μονίων καὶ Ἑλλήνων φίλοι, ὡς εἰς περὶ

sequebantur Paleenses ex Cephallenia, ducenti. post hos instructi Aeginetarum quingenti. juxta hos Megarensium tria millia, quibus adstabant Plataeenses sexcenti. Ultimi et iidem primi stabant Athenienses, laevum tenentes cornu, octo millia, duce Aristide Lyfimachi filio.

29. Hi omnes, praeter eos qui septeni circa singulos ab Spartanis statuti erant, fuerunt numero triginta octo millia et septingenti. Gravis quidem armorum omnes, adversus barbarum contracti, tot erant. Leviter vero armati, triginta quinque millia, septeni circa singulos Spartiatis collocati, quorum unusquisque ad pugnandum erat instructus. Ceterorum autem Lacedaemoniorum ac Graecorum leviter armati, utpote viro

uno circa virum unumquemque stante, triginta quatuor millia quingenti. Summa igitur totius levis armaturæ, quæ pugnare posset, sexaginta novem millia quingenti. Totus autem Graecus exercitus qui ad Plataeas coëit pugnae aptus, tam levis quam gravis armaturæ, fuit centum et decem millium, minus mille et octingentis. Sed numerus centum et decem millium explebatur ab Thespiensibus, qui aderant; quippe etiam Thespienses in exercitu superstites ad mille et octingentos, qui nec ipsi arma habebant. Et hi quidem ad flumen Asopum positi castra metabantur.

30. Barbari vero qui cum Mardonio erant, posteaquam Masistium eluxerunt, cognito Graecos apud Plataeas esse, et ipsi ad Asopum qui illac fluit, ita sunt e regione a Mardonio collocati: Adversus

ἕκαστον ἐὼν ἄνδρα, πεντακόσιοι καὶ τετρα-
 κισχίλιοι καὶ τρισμύριοι ἔσαν. φιλῶν μὲν δὴ
 τῶν ἀπάντων μαχίμων ἦν τὸ πλῆθος ἕξ
 τε μυριάδες, καὶ ἐννέα χιλιάδες, καὶ ἑκατον-
 τάδες πέντε. τῷ δὲ σύμπαντος τῷ Ἑλ-
 ληνικῷ τῷ συνελθόντος ἐς Πλαταιὰς σὺν
 τε ὀπλίτησι καὶ φιλοῖσι τοῖσι μαχίμοισι,
 ἑνδεκα μυριάδες ἔσαν, μιῆς χιλιάδος, πρὸς
 δὲ ὀκτακοσίων ἀνδρῶν καταδέσσαι. σὺν δὲ
 Θεσπιέων τοῖσι παρεῦσι ἐξεπληρῶντο αἱ
 ἑνδεκα μυριάδες. παρήσαν γὰρ καὶ Θεσπι-
 έων ἐν τῷ στρατοπέδῳ οἱ περιέοντες, ἀριθ-
 μὸν ἐς ὀκτακοσίους καὶ χιλίους. ὅπλα δὲ ἕδ'
 ἔστοι εἶχον. ἔστοι μὲν νυν ταχθέντες ἐπὶ
 τῷ Ασωπῷ ἐστρατοπεδεύοντο.

λ'. Οἱ δ' ἀμφὶ Μαρδόνιον βάρβαροι,
 ὡς ἀπεκήδευσαν Μασίσιον, παρήσαν, πυ-
 θόμενοι τῆς Ἑλλήνας εἶναι ἐν Πλαται-
 ῇσι, καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τὸν Ασωπὸν τὸν ταύτῃ
 ῥέοντα. ἀπικόμενοι δὲ, ἀντετάσσοντο ὧδε
 ὑπὸ Μαρδονίᾳ· κατὰ μὲν Λακεδαιμονίους

ἔφησε Πέρσας. καὶ δὴ, πολλὸν γὰρ πέ-
 ρίεσαν πλήθει Πέρσαι, ἐπὶ τε τάξιν πλεῦ-
 νας ἐκεκοσμέατο, καὶ ἐπέϊχον τὴς Τεγεή-
 τας. ἔταξε δὲ ἔτῳ ὅ,τι μὲν ἦν αὐτῷ δυ-
 νατώτατον πᾶν ἀπολέξας, ἔφησε ἀντίον
 Λακεδαιμονίων· τὸ δὲ ἀδυνάτερον παρέ-
 ταξε κατὰ τὴς Τεγεήτας. ταῦτα δ' ἐ-
 ποίει, Φραζόντων τε καὶ διδασκόντων Θη-
 βαίων. Περσέων δὲ ἐχομένους ἔταξε Μή-
 δους· ἔτοι δὲ ἐπέειχον Κορινθίους τε καὶ Πο-
 τιδαιήτας, καὶ Ορχομενίους τε καὶ Σικυωνίους.
 Μήδων δὲ ἐχομένους ἔταξε Βακλρίους· ἔτοι
 δὲ ἐπέειχον Εἰδαυρίους τε καὶ Τροιζηνίους,
 καὶ Λεπρεήτας τε^α καὶ Τιτυνθίους, καὶ Μυκη-
 ναίους τε καὶ Φλιασίους. μετὰ δὲ Βακτρίους
 ἔφησε Ἰνδούς· ἔτοι δὲ ἐπέειχον Ἑρμιονέας
 τε καὶ Ερετριέας, καὶ Στυρέας τε καὶ Χαλκι-
 δέας. Ἰνδῶν δὲ ἐχομένους Σάκας ἔταξε· οἱ
 ἐπέειχον Ἀμπρακινήτας τε καὶ Ἀνακλιόρους,
 καὶ Λευκαδίους, καὶ Παλίας, καὶ Αἰγινήτας.
 Σακέων δὲ ἐχομένους ἔταξε ἀντὶ Ἀθη-

^α Αἰπραιήτας τε.

quidem Lacedaemonios Persae, qui quia copia antecedeabant, et in ordines plures erant digesti, usque ad Tegeatas opponebantur: ita ut quod robustissimum in exercitu erat, id omne contra Lacedaemonios; quod infirmius, id contra Tegeatas esset. Haec faciebat Mardonius Thebanorum indicio atque admonitu. Juxta Persas autem collocavit Medos, ut ex adverso essent Corinthiis et Potidaeatis et Orchomeniis et Sicyoniis. Post Medos collocavit Bactrios ex adverso Epidauriorum et Troezeniorum et Lepreatarum ac Tirynthiorum, Mycenaeorumque et Phliasiorum. Secundum Bactrios collocavit Indos ex adverso Hermionensium et Eretrienarium Styrensiarumque et Chalcidensium. Post Indos statuit Sacas oppositos Ampraciatis, et Anacloriis, et Leucadiis, et Palensibus, et Aeginetis. Post Sacas posuit ex adverso Atheniensium.

um Plataeensiumque ac Megarensium, Boeotos et Locros et Melienses et Theffalos, et mille Phocensium. Non enim Phocenses omnes a partibus Medorum stabant, sed eorum nonnulli et Graecis studebant apud Parnasum deprehensi; et illinc excurrentes, invadebant et vexabant Mardonii copias pariter et Graecorum qui cum illo erant. Contra Athenienses item posuit Macedonas, Theffaliaeque accolae.

31. Hae nationum maximae nominatae sunt a Mardonio in aciem instructae, quae et celeberrimae erant et plurimi fiebant. Aderant ceterarum quoque gentium intermixti viri, tum Phrygum, Thracum, Myforum, Paeonum, et aliorum. Quinetiam Aethiopum et Aegyptiorum qui Hermotybies et Calasiries nominantur, gladio cincti, qui soli sunt ex Aegyptiis pugnaces: a Mardonio, quum adhuc

θαίων τε καὶ Πλαταιέων καὶ Μεγαρέων,
 Βοιωτὸς τε καὶ Λοκρὸς, καὶ Μηλίας,
 καὶ Θεσσαλὸς, καὶ Φωκέων τὸς χιλίους.
 ἔ γάρ ὧν ἅπαντες οἱ Φωκέες ἐμῆδισαν,
 ἀλλὰ τινες αὐτέων. καὶ τὰ Ἑλλήνων
 ἠὔξον, περὶ τὸν Παρνησὸν κατειλημμέ-
 νοι. καὶ ἐνθεῦτεν ὀρμεώμενοι ἔφερόν τε καὶ
 ἦγον τὴν τε Μαρδονίᾳ στρατὴν καὶ τὸς
 μετ' αὐτῷ ἑόντας Ἑλλήνων. ἔταξε δὲ
 καὶ Μακεδόνας τε καὶ τὸς περὶ Θεσ-
 σαλίην οἰκημένους ^b κατὰ τὸς Ἀθηναίους.

λα'. Ταῦτα μὲν τῶν ἐθνέων τὰ μέ-
 γιστα ὀνόμασαι τῶν ὑπὸ Μαρδονίῳ ταχ-
 θέντων, τάπερ ἐπιφανέστατά τε ἦν καὶ
 λόγῳ πλείους. ἐνήσαν δὲ καὶ ἄλλων ἐθ-
 νέων ἄνδρες ἀναμεμιγμένοι, Φρυγῶν τε
 καὶ Θρηίκων, καὶ Μυσῶν τε καὶ Παιό-
 νων, καὶ τῶν ἄλλων. ἐν δὲ, καὶ Αἰθιό-
 πων τε καὶ Αἰγυπτίων, οἳ τε Ἑρμο-
 τύβεις, καὶ οἱ Καλασίριες, καλεόμενοι
 μαχαιροφόροι· οἳ περ εἰς Αἰγυπτίῳ

^b οἰκισμένους.

μῆνοι μάχιμοι. τέτρες δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Φα-
λήρῳ, ἀπὸ τῶν νηῶν ἀπεβιάσατο, ἐόν-
τας ἐπιβάτας. ὃ γὰρ ἐτάχθησαν ἐς τὸν
πεζὸν τὸν ἅμα Ξέρξῃ ἀπικόμενον ἐς τὰς
Αθήνας Αἰγύπτιοι. τῶν μὲν δὴ βαρβά-
ρων ἔσαν τριήκοντα μυριάδες, ὡς καὶ
πρότερόν μοι^c δεδήλωται· τῶν δὲ Ἑλ-
λήνων τῶν Μαρδονίῃ συμμάχων οἶδε μὲν
ἔδεις ἀριθμόν· (ὃ γὰρ ὧν ἡριθμήθησαν)
ὥς δὲ ἀπεικάσαι^d ἐς, ἐς πέντε μυριά-
δας συλλεγῆναι εἰκάζω· ἔτοι οἱ παρα-
ταχθέντες πεζοὶ ἔσαν. ἡ δὲ ἵππος χω-
ρὶς ἐτέτακτο.

ΛΒ'. Ὡς δὲ ἄρα πάντες οἱ ἐτετά-
χато κατὰ ἔθνεα καὶ κατὰ τέλεα, ἐν-
θαῦτα τῇ δευτέρῃ ἡμέρῃ ἐθύοντο καὶ
ἀμφοτέροι. Ἑλλησι μὲν, Τισαμενὸς Αν-
τιόχῃ ἦν ὁ θυόμενος. ἔτος γὰρ δὴ εἶπετο
τῷ στρατεύματι τέτῳ μάντις· τὸν, ἐόν-
τα Ηλεῖον, καὶ γένεος τῷ Ιαμιδέων Κλυ-
τιάδην, Λακεδαιμόνιοι ἐποιήσαντο λεω-

^c Vocula haec μὲν non est in MS. ^d MS. ἰσακάνσαι.

esset in Phalero, e navibus in quibus propugnatores erant, in terram translati. non enim cum pedestribus copiis, quae cum Xerxe Athenas ierant, Aegyptii censi fuerant. Barbarorum igitur (ut etiam superius ostensum est) trecenta millia fuere: Graecorum vero Mardonii auxiliariorum, nemo numerum (neque enim numerati fuerant) novit. Ut autem conjectura colligere licet, ad quinquaginta millia fuisse conjecto. Tot ex adverso instructi fuere pedites: equitatus vero seorsum erat collocatus.

3 2. Ita dispositi nationatim manipulatimque quum essent omnes, utrique etiam altero die sacrificaverunt. Apud Graecos sacrificus erat Tisamenus Antiochi filius. is enim hunc exercitum vates comitabatur, Eleus quidem et ex genere Jamidarum Clytiades, a Lacedaemoniis populo

ipsorum insertus. Nam huic consultantī oraculum apud Delphos de prole respondit Pythia quinque ipsum maxima certamina excepturum. Quo non intellecto, Tisamenus gymnasiis operam dabat, tanquam gymnicos agones excepturus, quumque se exerceret in quinquertione, praeter unum ludicrum ei processit vincere Olympia, veniens in contentionem cum Hieronymo Andrio. Lacedaemonii autem interpretantes non ad gymnica certamina spectare Tisameni oraculum, sed ad bellica, conabantur eum mercede conducere, ut una cum Heraclidarum regibus dux bellicorum certaminum foret. Hic videns Spartiatis plurimi facere ipsius amicitiam, id animadvertens, extendebat amicitiae suae decus: quod negaret se alio pretio id facturum, quam si Spartiatam se civem facerent, omnia jura civitatis impertien-

σφέτερον. Τισαμενῶ γάρ μαντευομένῳ
ἐν Δελφοῖσι περὶ γόνυ, ἀνείλε ἡ Πυθίη,
ἀγῶνας τὸς μεγίστους ἀναιρήσεσθαι πέντε.
ὁ μὲν δὴ ἀμαρτῶν τῷ χρηστηρίῳ, προσ-
εῖχε τοῖσι γυμνασίοισι, ὡς ἀναιρησόμε-
νος γυμνικούς ἀγῶνας. ἀσκέων δὲ πεν-
τάεθλον, παρὰ ἐν πάλαισμα ἔδραμε νι-
κᾶν Ὀλυμπιάδα, Ἱερωνύμῳ τῷ Ἀνδρίῳ
ἐλθὼν ἐς ἔριν. μαθόντες δὲ Λακεδαιμό-
νιοι ἔκ ἐς γυμνικὰς, ἀλλ' ἐς ἀρήϊας ἀγῶ-
νας φέρον τὸ Τισαμενῶ μαντήϊον, μιοῦσθαι
ἐπειρῶντο πείσαντες Τισαμενὸν ποιέε-
σθαι ἅμα Ἡρακλειδέων τοῖσι βασιλεῦσι
ἡγεμόνα τῶν πολεμίων. ὁ δὲ, ὀρέων περὶ
πολλῷ ποικευμένους Σπαρτηῆτας φίλον
αὐτὸν προαΐεσθαι, μαθὼν τῷτο, ἀνετί-
μα, σημαίνων σφι, ὡς ἦν μιν πολιήτην
σφέτερον ποιήσωνται, τῶν πάντων με-
ταδιδόντες, ποιήσει ταῦτα, ἐπ' ἄλλῳ
μιοῦσθαι δ' οὐ. Σπαρτηῆται δὲ, πρῶτα μὲν
ἀκῆσαντες, δεινὰ ἐποίευν τε καὶ μετίε-

σαν τῆς χρησμοσύνης τοπαράπαν· τέ-
λος δέ, δείματος μεγάλῃ ἐπικρεμαμένη
τῇ Περσικῇ τέτῃ στρατεύματος, καταί-
νον μετιέντες. ὁ δέ, γνῶς τετραμμένους
σφέας, ὅδ' ὅτω ἔφη ἔτι ἀρχέεσθαι τέ-
τοισι μένοισι, ἀλλὰ δεῖν ἔτι καὶ τὸν
ἀδελφεὸν ἐωυτῇ Ἡγίην γενέσθαι Σπαρ-
τητήην ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι λόγοισι τοῖσι καὶ
αὐτὸς γίνεται.

λγ'. Ταῦτα δὲ λέγων ἔτος ἐμιμέετο
Μελάμποδα, ὡς εἰκάσαι, βασιληῖντε
καὶ πολιτηῖν αἰτεόμενος. καὶ γὰρ δὴ
καὶ Μελάμπης, τῶν ἐν Αργεῖ γυναί-
κων μανεισέων, ὥς μιν οἱ Αργεῖοι ἐμι-
θεῖντο ἐκ Πύλης παῦσαι τὰς σφετέρας
γυναῖκας τῆς νύσας, μιοθὸν προετείνετο
τῆς βασιληΐης τὸ ἥμισυ. ἐκ ἀναχομένων
δὲ τῶν Αργείων, ἀλλ' ἀπίόντων, ὡς
ἐμαίνοντο πολλῶ πλεῦνες τῶν γυναι-
κων, ὅτω δὴ ὑποσάντες τὰ ὁ Μελάμ-
πης προετείνατο, ἥϊσαν δώσοντες οἱ ταῦ-

tes. Id Spartiatae quum primo audissent, ferentes indigne, oraculum missum omnino fecerunt: tandem imminente ingenti Persici istius exercitus metu, indulgentes annuebant. Eos iste immutatos intelligens, negare jam se eis solis esse contentum: sed oportere fratrem suum Hegiam etiam fieri Spartiatam eadem conditione qua et ipse fieret.

33. Hoc autem dicens imitabatur, ut conjectare licet, Melampodem, regnum pariter et civitatem poscendo. Etenim Melampus quum ab Argivis mercede conduceretur e Pyloꝝ ad compescendum morbum furoris mulierum suarum, poscebat pro mercede dimidium regni. recusantibus id Argivis atque digressis, quum plures e mulieribus insanirent, ita obtemperantes, quod Melampus poposcerat da-

turi reverterunt. Ibi ille cernens hos esse immutatos, plura optavit, negans se indulturum quae vellent, nisi et fratri suo Bianti tertiam partem regni donassent. Argivi in arctum redacti hoc quoque annuerunt.

34. Ita Spartiatae, quum majorem in modum Tisameno egerent, prorsus ei assenserunt: et concessu istorum Tisamenus Eleus Spartiata effectus quinque maxima certamina vaticinans cum eis suscepit. Hi ex omnibus hominibus soli sunt a Spartiatis civitate donati. Quinque autem certamina haec fuere: Unum et id primum hoc quod pugnatum est ad Plataeas: alterum, quod in Tegea cum Tegeatis atque Argivis: tertium, quod in Dipaeensibus cum universis Arcadibus praeter Mantineos: quartum, quod cum Messeniis ad Isthmum: ultimum, quod in Ta-

τα. ὁ δὲ ἐνθαῦτα δὴ ἐπορέγετο, ὀρέων αὐτὸς τετραμμένους, Φᾶς, ἣν μὴ καὶ τῷ ἀδελφεῷ Βίαντι μεταδῶσι τὸ τριτημόριον τῆς βασιληΐης, ὃ ποιήσῃν τὰ βέλονται. οἱ δὲ Ἀργεῖοι, ἀπειληθέντες ἐς σκῆνον, καταινέουσι καὶ ταῦτα.

λδ'. "Ὡς δὲ καὶ Σπαρτιῇται, ἐδέοντο γὰρ δεινῶς τῷ Τισαμενῷ, πάντως συνεχώρεόν οἱ. συγχωρησάντων δὲ καὶ ταῦτα τῶν Σπαρτιητέων, ἔτω δὴ πέντε σφι μαντευόμενος ἀγῶνας τῶς μεγίστης Τισαμενὸς ὁ Ηλεῖος, γενόμενος Σπαρτιήτης, συγκαταίρει. μῦθοι δὲ δὴ πάντων ἀνθρώπων ἐγένοντο ἔτσι Σπαρτιήτησι πολιῇται. οἱ δὲ πέντε ἀγῶνες, οἷδε ἐγένοντο· εἰς μὲν καὶ πρῶτος, ἔστος ὁ ἐν Πλαταιῇσι· ἐπὶ δὲ, ὁ ἐν Τεγέῃ πρὸς Τεγεήτας καὶ Ἀργεῖος γενόμενος· μετὰ δὲ, ὁ ἐν Διπαυῇσι πρὸς Ἀρκάδας πάντας, πλὴν Μαντινέων· ἐπὶ δὲ, Μεσσηνίων ὁ πρὸς τῷ Ἰωμῷ· ὕστατος δὲ, ὁ ἐν Τανάγρα πρὸς

Ἀθηναίους τε καὶ Ἀργεῖους γενόμενος. ὅτος δὲ ὕψαιος κατεργάσθη τῶν πέντε ἀγώνων.

λέ'. Οὗτος δὴ τότε τοῖσι Ἑλλησι δ Τισαμενός, ἀγόντων τῶν Σπαρτιητέων, ἐμαντεύετο ἐν Πλαταιίδι. τοῖσι μὲν νυν Ἑλλησι καλὰ ἐγίνετο τὰ ἰρὰ ἀμυνομένοισι· διαβάσι δὲ τὸν Ἀσωπὸν, καὶ μάχης ἄρχοσι, ὅ.

λς'. Μαρδονίῳ δὲ προθυμεομένῳ μάχης ἄρχειν, ὅκ ἐπιτήδεα ἐγίνετο τὰ ἰρὰ ἀμυνομένῳ δὲ καὶ τέτῳ, καλὰ. καὶ γὰρ ὅτος Ἑλληνικοῖσι ἰρῶσι ἐχρέατο*, μάντιν ἔχων Ἡγησίφρατον, ἄνδρα Ηλεϊόν τε καὶ τῶν Τελλιαδέων ἑόντα λογιμώτατον· τὸν δὴ πρότερον τέτων Σπαρτιῆται λαβόντες, ἔδησαν ἐπὶ θανάτῳ, ὡς πεπονθότες πολλά τε καὶ ἀνάρσια ὑπ' αὐτῷ. ὁ δὲ, ἐν τέτῳ τῷ κακῷ ἐχόμενος, ὥστε τρέχων περὶ τῆς ψυχῆς, πρό τε τῷ θανάτῳ πησόμενος πολλά τε καὶ λυγρὰ, ἔργον ἐργάσατο μέζον λόγῳ. ὡς γὰρ δὴ ἐδέδετο ἐν ζύλῳ

* ἰχρύατο.

nagra cum Atheniensibus et Argivis. Hoc autem ultimum peractum fuit quinque certaminum.

35. Tisamenus igitur Spartiatarum tunc ductor vaticinatus est Graecis in agro Plataeensi: et apud Graecos quidem pulchre litatum est, si se defenderent: non si Asopum transgressi pugnam capefferent.

36. Mardonio autem capeffendae pugnae avido non extitere pulchra exta, nisi et ipse sese defenderet. nam is quoque Graecis sacrificiis utebatur, haruspicem habens Hegesistratum virum Eleum, et Telliadarum praestantissimum. Hunc ante ea tempora Spartiatae quum cepissent, in vincula conjecerant morte affecturi, ut a quo multa et intoleranda perpeffi fuissent. Ille in hac calamitate positus, utpote de vita periclitans, et qui ante mortem multa ac tristitia foret passurus, rem perpetravit dictu majorem. nam

84 CALLIOPE. IX.

ut erat constrictus nervis ferro vinctis, ferro forte illato fuit potitus, et confestim excogitavit opus omnium, quae nos novimus, maxime virile. Conjectans enim qua ratione reliquum pedis educeretur, praecidit sibi plantam pedis. hoc acto, quum ab excubitoribus observaretur, tamen subfosso muro profugit Tegeam, noctu progrediens, interdium sylvis se abdens atque immorans ita, ut Lacedaemoniis eum passim perscrutantibus, trinotio Tegeam pervenerit, utque admirarentur magnopere hominis audaciam, ejus dimidiatum pedem jacentem cernerent, ipsum invenire non possent. Ita Hegesistratus Lacedaemoniis elapsus, Tegeam, quae per id tempus non erat pacata Lacedaemoniis, transfugit. Sanato vulnere et ligneo pede adscito, ex professo Lacedaemoniis hostis exitit. Sed non ad postremum ei protractum in Lacedaemo-

σπληροδέτω, ἐσενειχθένλος κως σιδηρίῳ ἐ-
κράτησε. αὐτίκα δὲ ἐμηχανᾶτο ἀνδρείο-
τατον ἔργον πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν.
σαθμησάμενος γὰρ ὅκως ἐξελεύσειαί οἱ τὸ
λοιπὸν τῷ ποδὸς, ἀπέταμε τὸν ταρσὸν
ἐωυτῷ. ταῦτα δὲ ποιήσας, ὡς φυλασσό-
μενος ὑπὸ φυλάκων, διορύζας τὸν τοῖχον,
ἀπέδρη ἐς Τεγέην, τὰς μὲν νύκτας πορευ-
όμενος, τὰς δὲ ἡμέρας καλαδύνων ἐς ὕλην,
καὶ αὐλιζόμενος ἔτῳ, ὥστε Λακεδαιμονίων
πανδημεὶ διζήμενων, τρίτῃ εὐφρόνῃ γενέ-
σθαι ἐν Τεγέῃ· τὴς δὲ ἐν θωύμαλι μεγάλῳ
ἐνέχεσθαι τῆς τε τόλμης, ὀρέονίᾳς τὸ ἡ-
μίτομον τῷ ποδὸς τῷτο κείμενον, καὶ κείνον
καὶ δυναμένους εὐρεῖν. τότε μὲν ἔτῳ διαφυ-
γῶν Λακεδαιμονίους, καταφεύγει ἐς Τε-
γέην, ἔβσαν ἔκ ἀρθμίνην Λακεδαιμονίοισι
τῷτον τὸν χρόνον. ὑγιῆς δὲ γενόμενος, καὶ
προσποιησάμενος ξύλινον πόδα, καλεσθήκεε
ἐκ τῆς ἰθείης Λακεδαιμονίοισι πολέμιος.
καὶ μὲν τοι ἐς γε τέλος οἱ συνήνεικε τὸ ἔχ-

θος τὸ ἐς Λακεδαιμονίης συγκεκυρημένον.
ἦλω γὰρ μαντευόμενος ἐν Ζακύνθῳ ὑπ'
αὐτῶν, καὶ ἀπέθανε.

λζ'. Ὁ μέντοι θάνατος ὁ Ἡγησι-
στράτης, ὑπερον ἐγένετο τῶν Πλαταιϊκῶν.
τότε δ' ἐπὶ τῷ Ασωπῷ τῷ Μαρδονίῳ
μεμιασμένος ἐκ ὀλίγου, ἐθύετό τε καὶ
προεθυμέετο καλὰ τε τὸ^ε ἔχθος τὸ Λα-
κεδαιμονίων, καὶ καλὰ τὸ κέρδος. ὥς δὲ ἐκ
ἐκαλλιέρεε ὥστε μάχεσθαι, ὅτε αὐτοῖσι
Πέρσησι, ὅτε τοῖσι μετ' ἐκείνων ἔσσι Ἑλ-
λῆνων, (εἶχον γὰρ καὶ ἔτοι ἐπ' ἐωυτῶν
μάντιν Ἰππόμαχον, Λευκάδιον ἄνδρα)
ἐπιρρέοντων δὲ τῶν Ἑλλήνων, καὶ γινομέ-
νων πλεύνων, Τιμογενίδης ὁ Ἑρπυος, ἀνὴρ
Θηβαῖος, συνεβόλευσε Μαρδονίῳ τὰς ἐκ-
βολὰς τῆς Κιθαιρῶνος φυλάσσειν λέγων ὥς
ἐπιρρέεσι οἱ Ἕλληνες αἰεὶ ἀνά πᾶσαν ἡ-
μέρην, καὶ ὥς ἀπολάμφοιτο συχνύς.

λη'. Ἡμέραι δὲ σφι ἀντικατημένοισι
ἤδη ἐγεγόνεσαν ὀκτώ, ὅτε ταῦτα ἐκείκος

nios odium profuit. nam in Zacyntho quum vaticinaretur, ab his captus atque interemptus est.

37. Verum hic Hegesistrati interitus posterior rebus Plataeensibus fuit. Tunc autem is a Mardonio non exigua summa conductus, cupide sacrificabat, cum in Lacedaemonios odio, tum lucri gratia. Quum igitur exta non essent pulchra ad pugnam committendam neque ipsis Persis, neque Graecis qui cum illis erant, (habebant enim et Graeci illi seorsum suum haruspicem quendam Leucadium Hippomachum) quumque adfluerent Graeci, et eorum numerus cresceret, suasit Mardonio Timogenides Herpyis filius vir Thebanus, ut exitus Cithaeronis custodiret, quod diceret assidue indies adfluere Graecos, ac fore, ut multos interciperet.

38. Jam autem dies octo abierant positus e regione castris, quum iste Mar-

donio hoc consilium dedit. Mardonius, admoneri se probe intelligens, primis tenebris equitatum mittit ad egressus Cithaeronis, qui Plataeas ferunt: quae Boeoti Tria capita, Athenienses Capita quercus appellant. Equites missi non frustra pervenere. nacti enim ingredientia campum quingenta jumenta, quae commeatum e Peloponneso ad exercitum subvehebant, cum hominibus qui sequebantur vehicula, capiunt. Persae hanc praedam nacti, immisericorditer trucidant, neque jumento ulli neque homini parcentes. In quibus occidendis posteaquam satis sunt grassati, cum ceteris quae corripuerant, ad Mardonium sunt et ad exercitum reversi.

39. Post hanc rem gestam biduum absumptum est, neutris pugnam laceffere volentibus. nam etsi Asopo tenus bar-

συνεβέλεε Μαρδονίῳ. ὁ δὲ, μαθὼν τὴν
 παραίνεσιν εὖ ἔχουσαν, ὡς εὐφρόνη ἐγένε-
 το, πέμπει τὴν ἵππον εἰς τὰς ἐκβολὰς
 τὰς Κιθαιρωνίδας, αἱ ἐπὶ Πλαταιέων
 φέρουσι τὰς Βοιωτοὶ μὲν, τρεῖς κεφαλὰς
 καλέεσι, Ἀθηναῖοι δὲ, δρυὸς κεφαλὰς·
 πεμφθέντες δὲ οἱ ἵππόται, ἔματῃν ἀπί-
 κοντο. ἐσβάλλοντα γὰρ εἰς τὸ πεδῖον,
 λαμβάνουσι ὑποζυγία τε πεντακόσια, σι-
 τία ἄγοντα ἀπὸ Πελοποννήσου εἰς τὸ
 στρατόπεδον, καὶ ἀνθρώπους, οἳ εἶποντο
 τοῖσι ζεύγεσι. ἐλόντες δὲ ταύτην τὴν
 ἄγρην οἱ Πέρσαι, ἀφειδέως ἐφόνευσαν, ἔ-
 φειδόμενοι^α ὅτε ὑποζυγία ἔδενός, ὅτε ἀν-
 θρώπους. ὡς δὲ ἄδην εἶχον κτείνοντες, τὰ
 λοιπὰ αὐτέων ἤλαυνον περιβαλλόμενοι
 παρά τε Μαρδόνιον καὶ εἰς τὸ στρατό-
 πεδον.

λθ'. Μετὰ δὲ τῷτο τὸ ἔργον, ἑτέρας
 δύο ἡμέρας διέτριψαν, ἑδέτεροι βεβλόμενοι
 μάχης ἄρξαι. μέχρι μὲν γὰρ τῷ Ἀσσι-

^α ἐφόνευσαν, φειδόμενοι.

πῦρ ἐπήϊσαν οἱ βάρβαροι, πειρώμενοι τῶν Ἑλλήνων, διέβαινον δὲ ἑδέτεροι. ἡ μέντοι ἵππος ἡ Μαρδονίς αἰεὶ προσέκειτό τε καὶ ἐλύπεε τοὺς Ἕλληνας. οἱ γὰρ Θηβαῖοι, ἅτε μηδίζοντες μεγάλως, προθύμως ἔφερον τὸν πόλεμον, καὶ αἰεὶ κατηγέοντο μέχρι μάχης. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς παραδεκόμενοι Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, μάλα ἔσκον οἱ ἀπεδείκνυντο ἀρετάς.

μ'. Μέχρι μὲν νυν τῶν δέκα ἡμερῶν ἑδὲν ἐπὶ πλεῦν ἐγίνετο τετῶν· ὥς δὲ ἐνδεκάτῃ ἐγεγόνεε ἡμέρῃ ἀντικατημένοισι ἀλλήλοισι^b ἐν Πλαταιῇσι, οἳ τε δὴ Ἕλληνες πολλῶν πλεῦνες ἐγεγόνεσαν, καὶ Μαρδόνιος περιημέκτεε τῇ ἔδρῃ, ἐνθαῦτα ἐς λόγους ἦλθον Μαρδόνίος τε ὁ Γωρύεω καὶ Αρτάβαζος ὁ Φαρνάκεος, ὃς ἐν ὀλίγοισι Περσέων ἦν ἀνὴρ δόκιμος παρὰ Ξέρξῃ. βυλευομένων δὲ αὐτὸς ἔσαν αἱ γινῶμαι· ἡ μὲν Αρταβάζης, ὡς χρεὼν εἴη ἀναζεύξαντας τὴν ταχίστην πάντα τὸν

^b Vox ἀλλήλοισι non est in MS.

bari processerant irritandi Graecos gratia, neutri tamen sibi traseundum statuebant. equitatus modo Mardonii progrediebatur, et Graecos infestabat: quia Thebani, utpote in amorem Medorum vehementer propensi, ferebant alacriter bellum, et assidue provehebantur usque ad proelium: deinde excipientes Persae ac Medi, praecipue praeclara facinora edebant.

40. His amplius ad decem usque dies nihil est actum. at ubi undecimus dies exstitit confidentibus ex adverso copiis ad Plataeas, et Graecis longe plures accesserant, quum etiam Mardonius stativa illa gravaretur, ibi venire in colloquium Mardonius Gobryae et Artabazus Pharnacis filius, vir apud Xerxem inter paucos. Persarum probatus. quorum consultantum hae fuere sententiae: Artabazi quidem, expedire motis quamprimum castris ire ad

moenia Thebana, quo multum rei frumentariae ipsis multumque pabuli jumentis comparavissent; atque ibi confidentes tranquille rem conficerent ita agendo. Quippe quum multum auri tum signati, tum non signati haberent, multum etiam argenti ac poculorum, ne parcerent illis, sed ea ad Graecos mitterent, eos praecipue qui civitatibus praesiderent. fore enim, ut illi suam celeriter traderent libertatem: neque rursus pugnandi adire discrimen. Eadem autem Thebanorum quae istius sententia erat, tanquam aliquid plus isto prospiciente. Mardonii autem sententia ferocior pertinaciorque, et nullo modo cedens: quippe opinantis multo meliorem suum esse quam Graecorum exercitum, et primo quoque tempore configere, quam committere ut plures quam coacti

στράτον, ἵεναι ἐς τὸ τεῖχος τὸ Θηβαίων, ἔνθα σῖτόν τέ σφι ἐσεννηῖχθαι πολλόν, καὶ χόρτον τοῖσι ὑποζυγίοισι κατ' ἡσυχίην τε ἰζομένους διαπρήσασθαι ποιῶντας τάδε. ἔχειν γὰρ χρυσὸν πολλὸν μὲν ἐπίσημον, πολλὸν δὲ καὶ ἄσημον· πολλὸν δὲ καὶ ἄργυρόν τε καὶ ἐκπώματα· τῷ τῶν Φειδομένων μηδενός, διαπέμπειν ἐς τὰς Ἑλλήνας, Ἑλλήνων δὲ μάλιστα ἐς τὰς προεξεῶντας ἐν τῇσι πόλεσιν καὶ ταχέως σφέας παραδώσειν τὴν ἐλευθερίην, μηδὲ ἀνακινδυνεύειν συμβάλλοντας. τὸν μὲν ἡ αὐτὴ^c ἐγένετο καὶ Θηβαίων γνώμη, ὡς προειδότος πλεῦν τι καὶ τῷ· Μαρδονίᾳ δὲ, ἰχυροτέρῃ τε καὶ ἀγνωμονεσέρεϊ, καὶ ὕδαμῶς συγνωσκομένη. δοκέειν τε γὰρ πολλῷ κρέσσονα εἶναι τὴν σφετέρην στρατιὴν τῆς Ἑλληνικῆς, συμβάλλειν τε τὴν ταχίστην, μηδὲ περιορᾶν συλλεγομένους ἔτι πλεῦνας γίνεσθαι^d τῶν συλλεγομένων.

^c τὴν μὲν νυν ἡ αὐτή. ^d Vox γίνεσθαι, non est in MS.

τά τε σφάγια τὰ Ἠγησιζράτῃ ἑᾶν
χαίρειν, μηδὲ βιάζεσθαι, ἀλλὰ νόμῳ τῷ
Περσέων χρεωμένους συμβάλλειν.

μα'. Τύτῃ δὲ ὕτῳ δικαιοῦντος, ἀντέ-
λεγε ὕδεις, ὥς ἐκράτεε τῇ γνώμῃ· τὸ
γὰρ κράτος εἶχε τῆς στρατῆς ὅτος ἐκ
βασιλῆος, ἀλλ' ἔκ Αρτάβαζος. μετα-
πεμφάμενος ὦν τὴν ταξιάρχους τῶν τε-
λέων, καὶ τῶν μετ' ἐωϋτῇ ἑόντων Ἑλ-
λήνων τὴν στρατηγὴν, ἡρώτα εἴ τι εἰδῶιεν
λόγιον περὶ Περσέων, ὥς διαφθερέονται
ἐν τῇ Ἑλλάδι. σιγώντων δὲ τῶν ἐπι-
κλήτων, τῶν μὲν ἔκ εἰδότην τὴν χρησ-
μῆς, τῶν δὲ, εἰδότην μὲν, ἐν ἀδείῃ δὲ ἔ-
ποιευσμένων τὸ λέγειν, αὐτὸς Μαρδόνιος
ἔλεγε, 'Επεὶ τοίνυν ὑμεῖς ἢ ἴσε ὕδεν,
' ἢ ἔ τολμᾶτε λέγειν, ἀλλ' ἐγὼ ἐρέω
' ὥς εὖ ἐπιστάμενος. ἔστι λόγιον ὥς χρεῶν
' ἔστι Πέρσας ἀπικομένους ἐς τὴν Ἑλλά-
' δα, διαρπάσαι τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Δελφοῖσι,
' μετὰ δὲ τὴν διαρπαγὴν ἀπολέσθαι

erant cogerentur: Hegesistrati vero auspicia valere sinere, nec eis vim afferre: quini-
mo Persarum more servato configere.

41. Mardonio ita opus facto esse
consenti nemo contradicebat. qui, ubi
sententia sua vicit, sicut penes cum erat
summa imperii, non penes Artabazum,
accitis cohortium praefectis et qui secum
erant ducibus Graecorum, eos perconta-
batur, num aliquod oraculum scirent de
Persis tanquam perituris in Graecia. Si-
lentibus illis quos advocaverat, partim
quod ignorarent oracula, partim quod
haud tutum putarent proferre quod sci-
rent, inquit ipse Mardonius, ‘ Quoniam
‘ vos aut nihil nostis, aut promere non
‘ audetis, ego rem proferam, utpote bene
‘ cognitam habens. Est oraculum, Persis
‘ fatale esse, ut in Graeciam profecti di-
‘ ripiant templum quod Delphis est, ut-
‘ que direpto templo omnes intereant.

‘ Quocirca, quum hoc sciamus, neque
 ‘ adibimus templum istud, neque dir-
 ‘ pere conabimur, ob hanc causam in-
 ‘ teritum devitaturi. quo nomine quicun-
 ‘ que vestrûm bene Persis volunt, volup-
 ‘ tatem capiant, tanquam nobis Graecos
 ‘ superaturis.’ Haec loquutus, secundo
 loco signum dedit, ut omnia appararent,
 et bene disposita haberent, veluti sub lucis
 exortu proelio futuro.

42. Oraculum autem, quod ad Per-
 sas ajebat spectare Mardonius, id ego scio
 non Persis redditum esse, sed Illyriis et
 Encheleum copiis. Ab Bacide autem de
 hoc proelio ista edita sunt,

Gramineis ripis Asopi ac Thermodontis
 Barbaricae Graiis acies clamore coibunt.
 Hic multi occumbent defuncti munere vitae,
 Quando sagittiferis aderit lux ultima Medis.

Haec ego atque alia his similia e Musaeo
 novi ad Persas spectavisse. Fluvius autem

‘ πάντας. ἡμεῖς τοίνυν αὐτὸ τῷτο ἐπι-
 ‘ σάμενοι ὅτοι τε ἵμεν ἐπὶ τὸ ἱρὸν τῷτο,
 ‘ ὅτε ἐπιχειρήσομεν διαρπάζειν ταύτης
 ‘ τε εἵνεκα τῆς αἰτίας ἔκ ἀπολεόμεθα.
 ‘ ὥς τε ὑμέων ὅσοι τυγχάνοσι εὖνοοι ἔόντες
 ‘ Πέρσῃσι, ἡδεῖδε τῷδε εἵνεκα, ὡς περιε-
 ‘ σομένους ἡμέας Ἑλλήνων. ταῦτά σφι
 εἶπας, δεύτερα ἐσήμαινε παραρτέεσθαι
 τε πάντα, καὶ εὐκρινέα ποίεεσθαι, ὡς ἅμα
 ἡμέρη τῇ ἐπίσῃ συμβολῆς ἐσομένης.

μβ'. Τῷτον δ' ἔγωγε τὸν χρησμὸν
 τὸν Μαρδόνιος εἶπε ἐς Πέρσας ἔχειν, ἐς
 Ἰλυριῖς τε καὶ τὸν Εὐχέλεων στρατὸν
 οἶδα πεπονημένον, ἀλλ' ἔκ ἐς Πέρσας.
 ἀλλὰ τὰ μὲν Βάκιδι ἐσι ἐς ταύτην τὴν
 μάχην πεπονημένα,

Τὴν δ' ἐπὶ Θερμῶδοντι καὶ Ἀσωπῷ λεχεποίῃ

Ἑλλήνων σύνοδον, καὶ βαρβαρόφωνον ἰϋγὴν,

Τῇ πολλοὶ πεσέοντα, ὑπὲρ λάχεσιν τε μόρον τε,

Τοξοφόρων Μήδων ὅταν ἄσιμον ἡμᾶρ ἐπέλθῃ.

ταῦτα μὲν καὶ παραπλήσια τέτοισι ἄλλα
 Μισαίῳ ἔχοντα οἶδα ἐς Πέρσας. ὁ δὲ

Θερμῶδων ποταμὸς ῥέει μεταξύ Τανά-
γρης τε καὶ Γλίσαντος.

μγ'. Μετὰ δὲ τὴν ἐπειρώτησιν τῶν
χρησμῶν, καὶ παραίνεσιν τὴν ἐκ Μαρδο-
νίᾳ, νύξ τε ἐγίνετο, καὶ ἐς Φυλακάς ἐτάσ-
σοντο. ὥς δὲ πρόσω τῆς νυκτὸς προελή-
λατο, καὶ ἡσυχίη ἐδόκεε εἶναι ἀνὰ τὰ
στρατόπεδα, καὶ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι εἶ-
ναι ἐν ὕπνῳ, τηνικαῦτα προσελάσας ἵπ-
πῳ πρὸς τὰς Φυλακάς τῶν Αθηναίων
Αλέξανδρος ὁ Ἀμύντεω, στρατηγός τε ἐὼν
καὶ βασιλεὺς Μακεδόνων, ἐδίζητο ταῖσι
στρατηγοῖσι ἐς λόγους ἐλθεῖν. τῶν δὲ Φυ-
λάκων οἱ μὲν πλεῖνες παρέμενον, οἱ δ' ἔ-
θεον ἐπὶ τὰς στρατηγὰς. ἐλθόντες δὲ ἔλε-
γον ὥς ἄνθρωπος ἦκει ἐπ' ἵππῳ ἐκ τῆς
στρατοπέδου τῶν Μήδων· ὃς ἄλλο μὲν ἔδεν
παραγυμνοῖ ἔπος, στρατηγὰς δὲ ὀνομάζων,
ἐθέλειν Φησὶ ἐς λόγους ἐλθεῖν.

μδ'. Οἱ δὲ ἐπεὶ ταῦτα ἤκουσαν, αὐ-
τίκα ἔποντο ἐς τὰς Φυλακάς. ἀπικομέ-

Thermodon Tanagram ac Glifantem interfluit.

43. Postquam Mardonius de oraculis interrogavit, exhortatusque suos est, excubiae dispositae fuere. Ejus noctis quum multum processisset, conticiniumque in exercitu esset et tempus maxime concubium, tunc Alexander Amyntae filius, dux et idem rex Macedonum, ad excubias Atheniensium adequitavit, efflagitavitque ut cum ducibus colloqueretur. Id audientes excubitores, plerique quidem remanserunt, nonnulli ad duces concurrerunt: quibus aditis inquirunt quendam equo advehere e castris Medorum: qui nihil aliud proloqueretur, nisi nominatim appellans duces, velle se in colloquium illorum venire.

44. Duces, hoc audito, confestim ad locum excubiarum sequuti sunt. quos

Alexander ubi venere, his verbis allo-
 quutus est, ‘ Viri Athenienses, haec ego
 ‘ vobis verba pro deposito trado arcana,
 ‘ ne cui efferatis nisi Pausaniae: ne ob id
 ‘ me perditum eatis. Quae haudquaquam
 ‘ dicerem, nisi de universa Graecia solli-
 ‘ citus essem: quippe qui vetusta origine
 ‘ Graecus sum, nec vellem videre Grae-
 ‘ ciam pro libera servam. Itaque vos
 ‘ certiores facio, Mardonium atque exer-
 ‘ citum litare non posse; alioqui olim jam
 ‘ confingeretis. Is nunc sacrificia valere
 ‘ sinere constituit, et ubi primum illuxe-
 ‘ rit, vobiscum configere: extimescens
 ‘ admodum (quantum ego conjicio) ne
 ‘ plures ad copias vestras accedant. Ad
 ‘ haec vos parati estote. Quod si disse-
 ‘ ret Mardonius, nec committeret certamen,
 ‘ vos perseverate hîc manere: ad paucos
 ‘ enim dies eis suppeditat commeatus.

νοισι δὲ ἔλεγε Ἀλέξανδρος τάδε, ἑ Ἀνδρες
 ἑ Ἀθηναῖοι, παραθήκην ὑμῖν τὰ ἔπεα τάδε
 ἑ τίθεμαι, ἀπόρρητα ποιεύμενος πρὸς μη-
 ἑ δένα λέγειν ὑμέας ἄλλον ἢ Παισανίην,
 ἑ μή με καὶ διαφθεῖρητε· ἔδὲ γὰρ ἂν ἔλε-
 ἑ γον, εἰ μὴ μεγάλως ἐκηδόμην συναπά-
 ἑ σης τῆς Ἑλλάδος. αὐτός τε γὰρ ἑ Ἑλ-
 ἑ λην γένεος εἰμὶ τῶρχαῖον, καὶ ἀντ' ἔλευ-
 ἑ θέρης δεδωλωμένην ἐκ ἂν ἐθέλοιμι ὀρᾶν
 ἑ τὴν Ἑλλάδα. λέγω δὲ ὦν ὅτι Μαρδο-
 ἑ νίῳ τε καὶ τῇ στρατιῇ τὰ σφάγια ἐδύνα-
 ἑ ται καταθύμια γενέσθαι· πάλαι γὰρ
 ἑ ἂν ἐμάχεοδε· νῦν δὲ οἱ δέδοκται, τὰ
 ἑ μὲν σφάγια ἔαν χαίρειν, ἅμ' ἡμέρη δὲ
 ἑ διαφαισκέσθαι συμβολὴν ποιέεσθαι. κα-
 ἑ τὰρ ῥώδῃκε γὰρ μὴ πλεῖνες συλλεχθῇ-
 ἑ τεῖ, ὥς ἐγὼ εἰκάζω. πρὸς ταῦτα ἐτοι-
 ἑ μάζεοδε. ἦν δὲ ἄρα ὑπερβάληται τὴν
 ἑ συμβολὴν Μαρδόνιος, καὶ μὴ ποιῆται,
 ἑ λιπαρέετε μένοντες. ὀλίγων γὰρ σφι
 ἑ ἡμερέων λείπεται σιτία. ἦν δὲ ὑμῖν ὁ

ἑ μή με διαφθεῖρητε. ἑ συναχθῆτε.

‘ πόλεμος ὅδε καλὰ νόον τελευτήσῃ, μνη-
 ‘ ᾿Θῆναί τινα χρὴ καὶ ἐμεῦ ἐλευθερώσιος
 ‘ πέρι, ὃς Ἑλλήνων εἵνεκα οὕτω ἔργον
 ‘ παράβολον⁸ ἔργασμαι ὑπὸ προθυμίας,
 ‘ ἐθέλων ὑμῖν δηλῶσαι τὴν διάνοιαν τὴν
 ‘ Μαρδονίῃ, ἵνα μὴ ἐπιπέσωσι ὑμῖν ἐξαίφ-
 ‘ νης οἱ βάρβαροι μὴ προσδεκομένοισί κω.
 ‘ εἰμὶ δὲ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών.’ ὁ μὲν,
 ταῦτα εἶπας, ἀπήλαυνε ὀπίσω ἐς τὸ
 στρατόπεδον καὶ τὴν ἐωϋτῇ τάξιν.

μέ. Οἱ δὲ στρατηγοὶ τῶν Ἀθηναίων,
 ἐλθόντες ἐπὶ τὸ δεξιὸν κέρας, ἔλεγον Παι-
 σανίῃ τάπερ ἤκουσαν Ἀλεξάνδρου. ὁ δὲ,
 τότε τῷ λόγῳ καταρρώδηςας τῆς Πέρ-
 σας, ἔλεγε ταῦτε, ‘ Ἐπεὶ τοίνυν ἐς ἡῶ ἢ
 ‘ συμβολὴ γίνεται, ὑμέας μὲν χρεῶν ἐστὶ
 ‘ τῆς Ἀθηναίης σῆναι καλὰ τῆς Πέρσας
 ‘ ἡμέας δὲ καλὰ τῆς Βοιωτῆς τε καὶ τῆς
 ‘ κατ’ ὑμέας τεταγμένους Ἑλλήνων, τῶν-
 ‘ δε εἵνεκεν ὑμεῖς ἐπίσασθε τῆς Μήδης
 ‘ καὶ τὴν μάχην αὐτέων, ἐν Μαραθῶνι^h

⁸ ἔνθα τότε τὸ ἔργον οὕτω παράβολον. ^h αὐτίαν, ἐν Μα-
 ραθῶνι.

‘ Quod si hoc bellum vobis ex sententia
 ‘ finietur, decebit etiam aliquem recor-
 ‘ dari meae liberationis, qui Graecorum
 ‘ causa rem adeo periculosam, libenter
 ‘ tamen feci, ut ad vos consilium Mar-
 ‘ donii deferrem; ne barbari ex improvise
 ‘ vos non expectantes adorirentur. Ego
 ‘ autem sum Alexander Macedo.’ Haec
 loquutus Alexander, ad exercitum se re-
 cepit ad suamque stationem.

45. Duces Atheniensium ad cornu
 dextrum profecti, quae ab Alexandro
 audierant Pausaniae retulere. Hoc ser-
 mone Pausanias in metum Persarum ad-
 ductus, ‘ Quoniam igitur, inquit, sub au-
 ‘ roram proelium fiet, necesse est vos A-
 ‘ thenienses stare in acie adversus Persas;
 ‘ nos autem contra Boeotos et vobis op-
 ‘ positos Graecos, ideo quod Medos cog-
 ‘ noscitis et pugnam eorum, ut qui in

‘ Marathone pugnaveritis: nos vero eo-
 ‘ rum fumus inexperti atque ignari; ne-
 ‘ mo enim Spartiata fecit periculum Me-
 ‘ dorum, sed Boeotos et Theſſalos fumus
 ‘ experti. Itaque opus eſt ſumptis armis
 ‘ vos in hoc, nos in ſiniſtrum cornu tran-
 ‘ ſire. Ad haec ita reſponderunt Athe-
 ‘ nienſes, ‘ Nobis quoque olim jam inde
 ‘ ab initio, poſteaquam aſpeximus Perſas
 ‘ adverſus vos eſſe collocatos, fuit in ani-
 ‘ mo iſtud dicere quod vos dicere occu-
 ‘ paſtis: ſed verebamur ne non grata eſſet
 ‘ vobis oratio. nunc quandoquidem ipſi
 ‘ feciſtis huius rei mentionem, et vobis
 ‘ jucunda oratio eſt, etiam parati ſumus
 ‘ iſtud exequi.’

46. Ubi hoc utriſque placitum eſt,
 ſimul aurora illuxit, ſimul loca permuta-
 verunt; rem vero advertentes Boeoti, ad
 Mardonium detulerunt. Ea audita Mar-

' μαχεσάμενοι· ἡμεῖς δὲ ἄπειροί τε εἰμὲν
 ' καὶ ἀδαέες τεττέων τῶν ἀνδρῶν. Σπαρλίη-
 ' τέων γὰρ ὕδεις πεπείρηται Μήδων. ἡ-
 ' μεῖς δὲ Βοιωτῶν καὶ Θεσσαλῶν ἔμπειροι
 ' εἰμὲν. ἀλλ' ἀναλαβόντας τὰ ὄπλα χρε-
 ' ῶν ἐστὶ ἵεναι ὑμέας μὲν ἐς τόδε τὸ κέρασ,
 ' ἡμέας δὲ ἐς τὸ εὐώνυμον.' πρὸς δὲ ταῦ-
 ' τα εἶπαν οἱ Αθηναῖοι τάδε, ' Καὶ αὐτοῖσι
 ' ἡμῖν πάλαι ἀπ' ἀρχῆς, ἐπεὶ τε εἶδομεν
 ' κατ' ὑμέας τασσομένους τοὺς Πέρσας,
 ' ἐν νόῳ ἐγένετο εἶπαι ταῦτα τάπερ ὑ-
 ' μεῖς φθάντες προφέρετε· ἀλλὰ ἄρρω-
 ' δέομεν μὴ ὑμῖν ἔκ ἡδέες γένωνται οἱ λό-
 ' γοι. ἐπεὶ δ' ὧν αὐτοὶ ἐμνήσθητε, καὶ
 ' ἡδομένοισι ὑμῖν οἱ λόγοι γεγόνασι, καὶ
 ' ἐτόῳμοι εἰμὲν ποιεῖν ταῦτα.'

μς'. Ὡς δ' ἤρεσκε ἀμφοτέρωσι ταῦ-
 ' τα, ἡώς τε διέφαινε, καὶ διαλλάσσειν τὰς
 ' τάξεις. γνόντες δὲ οἱ Βοιωτοὶ τὸ ποιούμε-
 ' νον, ἐξαγορεύουσι Μαρδονίῳ. ὁ δ' ἐπεὶ τε
 ' ἤκουσε, αὐτίκα μετιστάναι καὶ αὐτὸς ἐπει-

ῥᾶτο, παράγων τῆς Πέρσας κατὰ τῆς
Λακεδαιμονίης. ὡς δὲ ἔμαθε τῷτο τοιῷτο
γενόμενον ὁ Πausανίης, γνῆς ὅτι ὁ λαν-
θάνει, ὀπίσω ἤγε τῆς Σπαρτιήτας ἐπὶ τὸ
δεξιὸν κέρας· ὡς δ' αὐτως καὶ ὁ Μαρδόνιος
ἐπὶ τῇ εὐωνύμῳ.

μζ'. Επεὶ δὲ κατέστησαν ἐς τὰς ἀρ-
χαίας τάξεις, πέμψας ὁ Μαρδόνιος κήρυ-
κα ἐς τῆς Σπαρτιήτας, ἔλεγε τάδε, ' Ω
' Λακεδαιμόνιοι, ὑμεῖς δὴ λέγεσθε εἶναι
' ἄνδρες ἄριστοι ὑπὸ τῶν τῇδε ἀνθρώπων,
' ἐκπαγλεομένων ὡς ὅτε Φεύγετε ἐκ πο-
' λέμῳ, οὔτε τάξιν ἐκλείπετε· μένοντές
' τε ἢ ἀπόλλυτε τῆς ἐναντίας, ἢ αὐτοὶ
' ἀπόλλυσθε. τῶν δ' ἄρ' ἦν ὕδεν ἀληθές.
' πρὶν γὰρ ἢ συμμῖξαι ἡμέας, ἐς χειρῶν
' τε νόμον ἀπικέσθαι, καὶ δὴ φεύγοντας καὶ
' σάσιν ἐκλείποντας ὑμέας εἶδομεν· ἐν Α-
' θηναίοισι τε τὴν πρόπειραν ποιευμένους,
' αὐτὸς τε ἀντία δάλων τῶν ἡμετέρων
' τασσομένους, ταῦτα ὕδαμῳ^α ἀνδρῶν ἀ-

^α ταῦτα δὲ ὕδαμῳς.

donius extemplo et ipse conatus est Persas contra Lacedaemonios obducere. Pausanias autem hoc fieri intelligens, nec latere factum suum, rursus in dextrum cornu Spartiatis reducit; similiter etiam Mardonius suos in sinistrum.

47. Postquam acies pristino in loco steteret, idem missō caduceatore ad Spartiatis ita inquit, ‘ Lacedaemonii, vos vero
 ‘ ab his gentibus mire celebramini esse
 ‘ praestantissimi, qui neque e bello fugiatis, neque ordines deseratis, sed perstantes aut interficiatis hostes, aut ipsi
 ‘ occumbatis. Horum nihil admodum
 ‘ veri est. quippe antequam congressi
 ‘ essemus et manus consererentur, vos
 ‘ cernimus fugientes, locumque deserentes, et delegato Atheniensibus experiendi principio, consistentes ex adverso
 ‘ nostrorum servorum: quod neutiquam
 ‘ est factum praestantium virorum. Ex

' quo plurimum de vobis nos fefellit
 ' opinio, quos expectabamus pro gloria
 ' missuros caduceatorem ad nos, quo pro-
 ' vocaretis, quod cum solis Persis, tan-
 ' quam ad id parati, pugnare velletis. At
 ' nihil tale invenimus vos dicere, sed po-
 ' tius esse perterritos. Nunc igitur quo-
 ' niam vos non incepistis hoc dicere, sed
 ' nos incipimus, quidni vos pro Graecis
 ' quia praestantissimi esse existimamini,
 ' et nos pro barbaris, dimicavimus toti-
 ' dem utrique numero? et, si videatur ut
 ' ceteri quoque itidem, et illi postmodum
 ' pugnent: sin hoc non videatur, sed satis
 ' esse nos solos, nos sane decernamus, et
 ' utri e nobis vicerint, ii totum exercitum
 ' vicisse censeantur.'

48. Haec fatus caduceator, quum
 aliquamdiu expectasset, nemine quippi-
 am respondente, retro abiit, et rem Mar-

‘ γαθῶν ἔργα· ἀλλὰ πλείστον δὴ ἐν ὑμῖν
 ‘ ἐφύοθημεν. προσδεκόμενοι γὰρ κατὰ
 ‘ κλέος, ὡς δὴ πέμψετε ἐς ἡμέας κήρυκα
 ‘ προκαλούμενοι, καὶ βεβλόμενοι μένοισι
 ‘ Πέρσῃσι^b μάχεσθαι, ἄρτιοι ἔοντες ποιέ-
 ‘ ειν ταῦτα· ἔδὲν τοιῦτο λέγονίλας ὑμέας
 ‘ εὔρομεν, ἀλλὰ πτώσονίλας μᾶλλον. νῦν
 ‘ ὦν ἐπειδὴ ἔκ ὑμεῖς ἤρξατε τέτῃ τῇ λό-
 ‘ γῃ, ἀλλ’ ἡμεῖς ἄρχομεν, τί δὴ ἔ πρό
 ‘ μὲν τῶν Ἑλλήνων ὑμεῖς, ἐπεὶ τε δεδο-
 ‘ ξωσθε εἶναι ἄριστοι, πρό δὲ τῶν βαρβάρων
 ‘ ἡμεῖς, ἴσοι πρὸς ἴσους ἀριθμὸν ἐμαχεσά-
 ‘ μεθα; καὶ ἦν μὲν δοκέοι^c καὶ τὴς ἄλλης
 ‘ μάχεσθαι, οἷδ’ ὦν μετέπειλα μαχέσθων
 ‘ ὕστεροι. εἰ δὲ καὶ μὴ δοκέοι, ἀλλ’ ἡμέας
 ‘ μένους ἀποχρᾶν, ἡμεῖς δὲ διαμαχεσόμε-
 ‘ θα. ὁκότεροι δ’ ἂν ἡμέων νικήσωσι, τέ-
 ‘ τῃς τῷ ἅπαντι στρατοπέδῳ νικᾶν.’

μή. Ὁ μὲν, ταῦτα εἶπας τε, καὶ ἐπι-
 χῶν χρόνον, ὡς οἱ ἔδεις ἔδὲν ὑπεκρίνατο,
 ἀπαλλάσσετο ὀπίσω. ἀπελθὼν δὲ ἐσή*

^b μῆνοι Πέρσῃσι. ^c δοκίη bis.

μαινε Μαρδονίῳ τὰ καταλαβόντα. ὁ δὲ, περιχαρὴς γενόμενος, καὶ ἐπαρθεὶς ψυχρῇ νίκῃ, ἐπῆκε τὴν ἵππον ἐπὶ τῆς Ἑλληνας. ὡς δὲ ἐπήλασαν οἱ ἱππότες, ἐσίνοντο πᾶσαν τὴν στρατιὴν τὴν Ἑλληνικὴν, ἐσακοντίζοντες τε καὶ τοξεύοντες, ὥστε ἱπποτοξόται τε εἶντες, καὶ προσφέρειν ἀποροὶ^d. τὴν τε κρήνην τὴν Γαργαφίν, ἀπ' ἧς ὑδρεύετο πᾶν τὸ στρατεύμα τὸ Ἑλληνικόν, συνετάραξαν καὶ συνέχωσαν. ἔσαν μὲν ὧν κατὰ τὴν κρήνην Λακεδαιμόνιοι μῆνοι τεταγμένοι· τοῖσι δὲ ἄλλοισι Ἑλλησι ἢ μὲν κρήνη πρόσω ἐγένετο, ὡς ἕκαστοι ἔτυχον τεταγμένοι, ὁ δὲ Αἰσώπης, ἀγχι^e. ἐρυκόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Αἰσώπῃ, ἔτῳ δὴ ἐπὶ τὴν κρήνην ἐφοίτεον. ἀπὸ τῆς ποταμῷ γὰρ σφι ἔκ ἐξῆν ὕδωρ φορέεσθαι, ὑπὸ τε τῶν ἱππέων καὶ τοξευμάτων.

μθ'. Τῆς δὲ τοιαύτης γινομένης, οἱ τῶν Ἑλλήνων στρατηγοὶ, ἅτε τῷ τε ὕδατος φερηθείσης τῆς στρατῆς, καὶ ὑπὸ τῆς ἵππων

^d προσφέρειν ἀποροὶ.

donio retulit. Ille majorem in modum laetatus, et frigida victoria elatus, equitatum in Graecos immisit. Equites illuc invec̃ti, omnem Graecum exercitum pervexabant, jaculis sagittisque incessentes; quippe equites sagittarii, et accessu ad cominus pugnandum difficiles. Itaque fontem Gargaphien, unde cunctus Graecorum aquabatur exercitus, conturbarunt obstruxeruntque. Eum juxta fontem soli Lacedaemonii ordinati erant; ceteri Graeci, ut quique locum nacti erant, procul aberant, Asopus autem in propinquo: sed aquari ex eo ab equitibus missilibusque prohibiti, ita ad fontem pergebant.

49. Haec quum talia forent, duces Graecorum, quippe aqua exercitu carente, et perturbato ab equitatu, tum his,

tum aliis de caussis frequentes ad Pausaniam in dextrum cornu veniunt. Qui, etsi talis esset rerum status, tamen magisangebatur, quod jam re frumentaria deficiebantur, et illorum servi in Peloponnesum missi frumentatum, intercluderentur ab equitatu quominus ad castra reverterentur.

50. De hoc autem deliberantibus ducibus visum est, si Persae eo die superfederent committere proelium, esse eundum in insulam quae ab Asopo et a fonte Gargaphie, ubi tunc castra habebant, decem stadiis aberat, ante oppidum Plataense; ita ut insula sit in continente, hunc in modum: Fluvius superne e Cithaerone delabens in campum, divortia facit; intercapedine trium ferme stadiorum sua fluenta separans, et post commiscet in unum. Nomen est Oëroë; quam Asopi

ταρασσομένης, συνελέχθησαν περὶ αὐτέων τε τῦτέων καὶ ἄλλων, ἐλθόντες παρὰ Πausανίαν ἐπὶ τὸ^c δεξιὸν κέρας. ἀλλὰ γὰρ τῦτέων τοιούτων ἑόντων, μᾶλλον σφεας ἐλύπεε. ὅτε γὰρ σιτία εἶχον ἔτι, οἱ τέ σφρων ὀπέωνες, ἀποπεμφθέντες ἐς Πελοπόννησον ὡς ἐπισιτιέμενοι, ἀπεκεκλεύατο^f ὑπὸ τῆς ἱππυ, ὃ δυνάμενοι ἀπικέσθαι ἐς τὸ στρατόπεδον.

ν'. Βαλεομένοισι δὲ τοῖσι στρατηγοῖσι ἔδοξε, ἣν ὑπερβάλλονται κείνην τὴν ἡμέρην οἱ Πέρσαι συμβολὴν ποιέμενοι, ἐς τὴν νῆσον ἰέναι. ἡ δὲ ἐστὶ ἀπὸ τῆς Ἀσωπῆ καὶ τῆς κρήνης τῆς Γαργαφίης, ἐς τὴν ἐστρατοπεδεύοντο τότε, δέκα σταδίους ἀπέχουσα, πρὸ τῆς Πλαταέων πόλιος. νῆσος δὲ ὅτω ἂν εἴη ἐν ἡπείρῳ· χιζόμενος ὁ ποταμὸς ἄνωθεν ἐκ τῆς Κιθαιρώνος, ῥέει κάτω ἐς τὸ πεδίον, διέχων ἀπ' ἀλλήλων τὰ ῥέεθρα ὅσον περ τρία στάδια· καὶ ἔπειτα συμμίσγει ἐς τὴν αὐτήν. ἔνομα δὲ οἱ Ωερόη. θυγα-

^c παρὰ τὸ. ^f ἀποκεκλεύατο.

τέρα δὲ ταύτην λέγῃσι εἶναι Ἀσωπῷ οἱ
 ἐπιχώριοι. ἐς τῷτον δὴ τὸν χῶρον ἐβλεύ-
 σαντο μετανασῆναι, ἵνα καὶ ὕδατι ἔχῃσιν
 χρᾶσθαι ἀφθόνως, καὶ οἱ ἵππες σφέας μὴ
 σινοῖατο, ὥσπερ κατιθῶν ἐόντων. μετακι-
 νέεσθαι τε ἐδόκεε τότε, ἑπεὰν τῆς νυκτὸς
 ἡ δευτέρη φυλακὴ, ὥς ἂν μὴ ἰδῷατο οἱ
 Πέρσαι ἐξορμευμένους, καὶ σφῆας ἐπόμενοι
 ταραύσοιεν οἱ ἵππότες. ἀπικομένων δὲ ἐς
 τὸν χῶρον τῷτον, τὸν δὴ ἡ Ἀσωπὶς Ωερὸν
 περιχίζεται, ῥέουσα ἐκ τοῦ Κιθαιρῶνος,
 ὑπὸ τὴν νύκτια ταύτην ἐδόκεε τὰς ἡμίσεας
 ἀποσέλλειν τῷ στρατοπέδῳ πρὸς τὸν Κι-
 θαιρῶνα, ὥς ἀναλάβοιεν τὰς ὀπέωνας ἐπὶ
 τὰ σιτία οἰχομένους. ἔσαν γὰρ ἐν τῷ Κι-
 θαιρῶνι ἀπολελαμμένοι.

να'. Ταῦτα βλευσάμενοι, κείνην μὲν
 τὴν ἡμέρην πᾶσαν προσκειμένης τῆς ἵπ-
 πος, ἔχον πόνον ἄτριτον· ὥς δὲ ἡ τε ἡμέρην
 ἔληγε, καὶ οἱ ἵππες ἐπέπαυον, νυκτὸς δὲ
 γινομένης, καὶ ἐσσης τῆς ὥρης ἐς τὴν συνέκει-

filiam esse indigenae ajunt. In hunc locum Graeci transire decreverunt, ut et affatim aquae ad usum haberent, neque ab equitatu, sicûti quum ex adverso erant, infestarentur. Et decreverant transire secunda noctis vigilia, ne ipsos proficiscentes conspicati Persae, insequente equitatu in tumultum venirent. quinetiam quum ad eum locum ventum esset, ubi Asopi filia Oëroë divortio aquarum e Cithaerone cingitur, mitterent sub noctem istam dimidium copiarum in Cithaeronem ad recipienda servitia quae frumentatum concesserant. erant enim illa in Cithaerone interclusa.

51. Haec ubi statuerunt, totum illum diem incessente equitatu immensum laborem pertulerunt. Sub abitum dici digressis equitibus ea noctis hora qua de abeundo convenerat, plerique sublati

utensilibus abscefferunt, non habentes in animo locum qui convenerat petere. immo illi, ut moveri coeptum est, cupide equitatum effugerunt ad urbem Plataensem, in templumque Junonis fugiendo perveniunt, quod situm est ante urbem, a fonte Gargaphie viginti stadiis distans. Quo ubi pervenere, positis pro templo armis, circa templum ipsum castra posuere.

52. Hos Pausanias cernens ab exercitu digressos, praecepit et ipse Lacedaemoniis, ut sumptis armis irent quâ ceteri praeccederent, ratus illos tendere ad locum constitutum. Ibi ad obtemperandum Pausaniae ceteri praefecti parati quum essent, Amompharetus Poliadae filius tribunus cohortis Pitatarum, negare se fugiturum peregrinos, neque ultro

τό σφι ἀπαλλάσσεσθαι, ἐνθαῦτα ἀερθέν-
τες οἱ πολλοὶ ἀπαλλάσσοντο, ἐς μὲν τὸν
χωρὸν ἐς τὸν συνέκειλο, ἐκ ἐν νόῳ ἔχοντες·
οἱ δὲ, ὡς ἐκινήθησαν, ἔφευγον ἄσμενοι τὴν
ἵππον πρὸς τὴν Πλαταέων πόλιν. φεύ-
γοντες δὲ, ἀπικνέονται ἐπὶ τὸ Ἡραῖον.
τὸ δὲ πρὸ τῆς πόλιός ἐστι τῆς Πλαταέ-
ων, εἴκοσι σταδίους ἀπὸ τῆς κρήνης τῆς Γαρ-
γαφίης ἀπέχον. ἀπικόμενοι δὲ ἔθεντο πρὸ
τῆς ἱερᾶς τὰ ὅπλα. καὶ οἱ μὲν περὶ τὸ Ἡ-
ραῖον ἐστρατοπεδεύοντο.

νβ'. Πausanίης δὲ, ὁρέων σφέας ἀπαλ-
λασσομένους ἐκ τῆς στρατοπέδου, παρήγγελε
καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι, ἀναλαβόντας τὰ
ὅπλα, ἰέναι κατὰ τὰς ἄλλας τὰς προϊόν-
τας, νομίσας αὐτὰς ἐς τὸν χωρὸν ἰέναι ἐς
τὸν συνεθήκαντο. ἐνθαῦτα οἱ μὲν ἄλλοι
ἄρτιοι ἔσαν τῶν ταξιηρχέων πείθεσθαι
Πausanίῃ· Αμομφάρελος δὲ ὁ Πολιάδεω,
λοχηγέων^h τῆς Πιτανητέων λόχου, οὐκ
ἔφη τὰς ξείνας φεύξεσθαι, ὅδ' ἐκὼν εἶναι

^h λοχηγεῖων.

αἰχyunέειν τὴν Σπάρτην· ἐθῶμαζέ τε ὀρέων τὸ ποιούμενον, ἅτε ὁ παραγενόμενος τῷ προτέρῳ λόγῳ. ὁ δὲ Πausανίης τε καὶ ὁ Εὐρυάναξ δεινὸν μὲν ἐποιεῦντο τὸ μὴ πείθεσθαι ἐκείνον σφίσι, δεινότερον δ' ἔτι, κείνους ταῦτ' ἀναινομένους, ἀπολιπεῖν τὸν λόχον τὸν Πιτανήτην, μὴ, ἣν ἀπολίπωσι ποιεῦντες τὰ συνεθήκαντο τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλησι, ἀπόληται ὑπολειφθεὶς αὐτός τε Αμομφάρετος καὶ οἱ μετ' αὐτῶ. ταῦτα λογιζόμενοι, ἀτρέμας εἶχον τὸ στρατόπεδον τὸ Λακωνικόν, καὶ ἐπειρῶντο πείθοντές μιν ὡς ὁ χρεὼν εἴη ταῦτα ποιέειν. καὶ οἱ μὲν παρηγόρεον Αμομφάρετον, μῦνον Λακεδαιμονίων τε καὶ Τεγεατέων λελειμμένον.

γ'. Αθηναῖοι δὲ ἐποίεον τοιαύδε· εἶχον ἀτρέμας σφέας αὐτοὺς ἵνα ἐτάχθησαν, ἐπιστάμενοι τὰ Λακεδαιμονίων φρονήματα, ὡς ἄλλα φρονεόντων καὶ ἄλλα λεγόντων. ὡς δὲ ἐκινήθη τὸ στρατόπεδον, ἔπεμ-

dedecoraturum esse Spartam: quinetiam mirari id quod fieri cerneret, quippe qui colloquio superiori non interfuisset. Pausanias autem et Euryanax cum indigne ferentes non parere sibi illum, tum indignius cohortem Pitanensem relictum iri tribuno repugnante: quod erat futurum, si ipsi eos missos facerent, gratia exequendi ea quae cum aliis Graecis constituissent, ut periret desertus Amompharetus et qui cum eo erant. hoc reputantes substiterunt cum Laconicis copiis, conabanturque persuadere homini non id facto opus esse. et alii quidem hortabantur Amompharetum solum ex Lacedaemoniis ac Tegeatis relictum.

53. Athenienses autem hoc sibi faciendum putarunt, ut ubi collocati erant, ibi tranquille sisterent, intelligentes Lacedaemoniorum ingenia aliud sentientium, aliud dicentium. Itaque ubi exerci-

tus movere coepit, equitem e suis miserunt speculatum nunquid Spartiatae tentarent abire, an vero abire prorsus in animo non haberent; sciscitatumque a Pausania quidnam facere oporteret.

54. Nuncius ubi pervenit ad Lacedaemonios, cernit in loco instructos, eorumque primores devenisse ad rixas. Hortantibus enim Amompharetum Euryanacte et Pausania, ne Lacedaemonii soli remanentes periclitarentur, necdum persuadentibus, donec ventum est ad jurgia, intervenit nuncius Atheniensis, Amomphareto inter altercandum fumente ambabus manibus saxum, et illud ante pedes Pausaniae ponente, ac dicente, se illo calculo sententiae suae calculum dare, non fugere peregrinos: appellans barbaros. Eum Pausanias insanum nec potentem mentis vocans, ad nuncium Atheni-

πον σφέων ἱππέα, ὀψόμενόν τε εἰ πορεύεσθαι ἐπιχειρέοιεν οἱ Σπαρτιῆται, εἴτε καὶ τοπαράπαν μὴ διχνοεῦνται ἀπαλλάσσεσθαι· ἐπείρεσθαι τε Παισανίην τὸ χρεῶν εἶη ποίειν.

18. Ὡς δὲ ἀπῖκετο ὁ κήρυξ ἐς τοὺς Λακεδαιμονίους, ὥρα τέ σφεας κατὰ χώραν τεταγμένους, καὶ ἐς νείκεα ἀπιγμένους αὐτέων τὴν πρώτην. ὥς γὰρ δὴ παρηγόρεον τὸν Αἰομφάρετον ὅ,τε Εὐρυάναξ καὶ ὁ Παισανίης, μὴ κινδυνεύειν μένοντας μένους Λακεδαιμονίους, ἕκως ἐπειθον· ἐς δὲ ἐς νείκεά τε συμπεσόντες ἀπικέατο, καὶ ὁ κήρυξ τῶν Αἰθναίων παρίστατό σφι ἀπῖ-
μένος. νεικέων δὲ ὁ Αἰομφάρετος, λαμβάνει πέτρον ἀμφοτέρησι τῇσι χερσὶ· καὶ τιθεὶς πρὸ ποδῶν τῶν Παισανίεω, ταύτῃ τῇ ψήφῳ ψηφίζεσθαι ἔφη, μὴ Φεύγειν τὴν ξείνην· λέγων τὴν βαρβάρην. ὁ δὲ, μαινόμενον καὶ ὁ Φρενήρεα καλέων· ἐκείνον, πρὸς τε τὸν Αἰθναίων κήρυκα ἐπειρω-

τῶντα τὰ ἐντεταλμένα, λέγειν ὁ Πausanίης ἐκέλευε τὰ παρεόντά σφι πρήγματα· ἔχρηζέ τε τῶν Ἀθηναίων προχωρῆσαί τε πρὸς ἐωϋτὲς, καὶ παύειν περὶ τῆς ἀπόδος τάπερ ἂν καὶ σφεῖς.

νε'. Καὶ ὁ μὲν ἀπαλλάσσεται εἰς τὰς Ἀθηναίους· τὰς δὲ ἐπεὶ ἀνακρινομένους πρὸς ἐωϋτὲς ἠὲ κατελάμβανε, ἐν τῷ τῷ χρόνῳ κατήμενος ὁ Πausanίης, καὶ δοκέων τὸν Ἀμομφάρετον λείψεσθαι, τῶν ἄλλων Λακεδαιμονίων ἀποσειχόντων (τὰ δὲ καὶ ἐγένετο) σημήνας ἀπῆγε διὰ τῶν κολωνῶν τὰς λοιπὰς πάντας· εἶποντο δὲ καὶ Τεγεῆται. Ἀθηναῖοι δὲ ταχθέντες ἦσαν τὰ ἔμπαλιν ἢ Λακεδαιμόνιοι. οἱ μὲν γὰρ τῶν τε ὄχθων ἀντείχοντο καὶ τῆς ὑπωρεΐης τῷ Κιθαιρῶνος, φοβεόμενοι τὴν ἱππονα· Ἀθηναῖοι δὲ, κάτω τραφέντες εἰς τὸ πεδῖον.

νς'. Ἀμομφάρετος δὲ, ἀρχὴν τε ἔδαμα καὶ δοκέων Πausanίην τολμήσειν σφέας ἀπο-

ensium, quae jussus erat percontantem, respondit ut illis referret praesentem rerum suarum statum, obsecrans eos ut ad sese venirent, et de discessu eadem quae ipsi agerent

55. Nuncio ad Athenienses reverso, hos inter se altercantes aurora deprehendit. Ad id tempus moratus Pausanias, ratus Amompharetum non deserturum alios Lacedaemonios discedentes, prout et contigit, dato signo ceteros omnes per edita abduxit, Tegeatis sequentibus; Athenienses vero servatis ordinibus in contrarium iverunt Lacedaemoniis; nam hi tenebant praerupta et Cithaeronis radicem metu equitatus, Athenienses vero deorsum ad campum deflexere.

56. Amompharetus autem prorsus non credens ausurum ipsos relinquere

Pausaniam, contendere, ut illic manentes non defererent ordinem. At ubi cum Pausania procedebant, tunc ratus ex bellicae artis jure illum deferere, sumptis armis cohortem lento gradu duxit ad reliquum agmen, quod decem circiter stadia digressum ad amnem Moloëntem, in loco qui dicitur Argiopius (ubi situm est templum Cereris Eleusinae) substiterat, opperiens Amomphareti cohortem; eo consilio, ut si Amompharetus cum sua cohorte non discederet loco in quo instructa erat, sed in eo persisteret, retro ad hominem suppetias iret. Itaque et Amompharetus cum suis ad ceteros pervenit, et omnis barbarorum equitatus ingruerat, agens pro sua consuetudine. nam quum inspexissent locum, ubi superioribus diebus habuerant Graeci castra, vacuum, admissis equis assidue ulteriora petens, illos adeptus urgebat.

λιπεῖν, περιείχετο αὐτῷ μένονίᾳς μὴ ἐκ-
 λιπεῖν τὴν τάξιν· προτερεόντων δὲ τῶν
 σὺν Πausανίῃ, καταδόξας αὐτὸς ἰθείῃ
 τέχνῃ ἀπολιπεῖν αὐτὸν, ἀναλαβόντα τὸν
 λόχον τὰ^α ὅπλα ἤγε βάδην πρὸς τὸ ἄλλο
 σῖφος. τὸ δὲ, ἀπελθὼν ὅσον τε δέκα στα-
 δια, ἀνέμενε τὸν Αμομφαρέτῃ λόχον περὶ
 ποταμὸν Μολόεινᾳ ἰδρυμένον, Αργιόπιόν
 τε χῶρον καλεόμενον, τῇ καὶ Δήμητρος
 Ελευσινίης ἱρὸν ἦσαι. ἀνέμενε δὲ τῷδε εἵ-
 νεκα, ἵνα ἦν μὴ ἀπολίπη τὸν χῶρον ἐν
 τῷ ἐτετάχατο ὁ Αμομφαρέτός τε καὶ ὁ
 λόχος, ἀλλ' αὐτῷ μένωσι, βοηθέοι ὀπίσω
 παρ' ἐκείνους. καὶ οἳ τε ἀμφὶ τὸν Αμομ-
 φάρετον παρεγένοντό σφι, καὶ ἡ ἵππος ἡ
 τῶν βαρβάρων προσέκειτο πᾶσα· οἳ γὰρ
 ἱππόται ἐποίουν οἶον καὶ ἐώθεσαν ποίειν
 αἰεὶ. ἰδόντες δὲ τὸν χῶρον κεινὸν ἐν ᾧ
 ἐτετάχατο οἱ Ἕλληνες τῇσι προτέρησι
 ἡμέρησι, ἤλαυνον τὰς ἵππους αἰεὶ τοπρόσω
 καὶ ἅμα καταλαβόντες, προσεκέαλό σφι.

^α ἀναλαβόντα τὰ.

νζ'. Μαρδόνιος δὲ, ὡς ἐπύθετο τῆς Ἑλ-
ληνας ἀποικοινομένης ὑπὸ νύκτα, εἶδὲ τε
τὸν χῶρον ἐρήμον, καλέσας τὸν Ληρισαῖον
Θώρηκα, καὶ τῆς ἀδελφεῆς αὐτῆς Εὐρύ-
πυλον καὶ Θρασυδήϊον^β, ἔλεγε, ' Ω παῖ-
' δες Αλεῦεω, ἔτι τί λέξετε τάδε ὀρέοντες
' ἐρήμα; ὑμεῖς γὰρ οἱ πλησιόχωροι ἐλέ-
' γετε^γ Λακεδαιμονίους ὃ Φεύγειν ἐκ μά-
' χης, ἀλλὰ ἄνδρας εἶναι τὰ πολέμια
' πρῶτους· τῆς πρότερόν τε μετισταμένους
' ἐκ τῆς τάξις εἶδετε, νῦν τε ὑπὸ τῇ
' παρικοινομένην νύκτα, καὶ οἱ πάντες ὀρέ-
' ομεν διαδράντας. διέδεξάν τε, ἐπεὶ σφας
' ἔδεε πρὸς τῆς ἀψευδέως ἀρίστους ἀνθρώ-
' πων μάχῃ διακριθῆναι, ὅτι ὕδενες ἄρα
' ἐόντες ἐν ὕδαμοῖσι ἔσσι Ἕλλησι ἐναπε-
' δεικνύατο. καὶ ὑμῖν μὲν ἔσσι Περσέων
' ἀπείροισι, πολλὴ ἔκ γε ἐμεῦ ἐγίνετο
' συγνώμη, ἐπαινεόντων τέτλης, τοῖσί τι
' καὶ συνηδέαται. Ἀρταβάζης δὲ θῶμα
' καὶ μᾶλλον ἐποιεύμενην, τὸ καὶ καταρ-

^β Θρασυδῖον. ^γ λίγιστοι.

57. Mardonius quoque cognito Grae-
 eorum nocturno abitu, inspectoque loco
 deserto, accitis Thorace Larissaeo et fra-
 tribus ejus Eurypylo et Thrasydejo, in-
 quit, ‘ Filii Aleuae, quidnam dicetis ad-
 ‘ huc, quum haec deserta cernatis a La-
 ‘ cedaemoniis, quos negabatis vos finitimi
 ‘ ex acie fugere, sed viros summos esse
 ‘ in re bellica? quos et prius vidistis lo-
 ‘ cum in acie immutare, et nunc proxi-
 ‘ ma nocte se fuga proripuisse videmus
 ‘ omnes: ostenderuntque quia illos oport-
 ‘ tebat cum iis proelio decernere, qui non
 ‘ falso sunt hominum praestantissimi, nul-
 ‘ lius sese pretii, inter Graecos, et ipsos
 ‘ nullius pretii viros, demonstrari. Cete-
 ‘ rum vobis Persarum inexpertis, sane-
 ‘ quam facile ignoscebam, quum lauda-
 ‘ retis istos in quibus aliquid etiam no-
 ‘ tum simul erat: Artabazum autem ve-
 ‘ hementius admirabar formidare Lacc-

‘ daemonios, et prae formidine sententi-
 ‘ am dicere ignavissimam, expedire ex his
 ‘ castris nos in urbem Thebanorum con-
 ‘ cedere obsidendos. quam sententiam
 ‘ ipse rex ex me audiet. Sed de hoc alias
 ‘ dicetur. Nunc autem istis ita facienti-
 ‘ bus non est concedendum, sed instan-
 ‘ dum, donec intercepti nobis dent poenas
 ‘ eorum omnium quae in Persas perpe-
 ‘ trarunt.’

58. Haec loquutus, Persas Asopo
 transmissio cursim ducit per vestigia Grae-
 corum, tanquam fugam capeffentium; et
 in Lacedaemonios ac Tegeatas solos in-
 gruebat. nam Athenienses subter prae-
 rupta in planum digressos non cernebat.
 Ceteri autem barbarorum agminum prae-
 secti Persas moventes ad Graecos inse-
 quendos conspicati, sublati confestim et
 ipsi signis cuncti insequuntur, pro se quis-
 que accelerantes, nulla disciplina nullo-

ῥωδῆσαι Λακεδαιμονίους· καλὰ ῥωδῆσαν-
 τά τε, ἀποδέξασθαι γνώμην δειλοτά-
 την, ὡς χρεῶν εἴη ἀναζεύξαντας τὸ στρα-
 τόπεδον, ἵεναι ἐς τὸ Θηβαίων ἄστυ πο-
 λιορκησομένους· τὴν ἔτι πρὸς ἐμεῦ βασι-
 λεὺς πεύσεται. καὶ τῆτέων μὲν ἐτέρωθι
 ἔσαι λόγος· νῦν δὲ ἐκείνοισι ταῦτα ποι-
 εῦσι ἔκ ἐπιτρεπτέα ἐστὶ, ἀλλὰ διωκτέοι
 εἰσὶ· ἐς ὃ καλὰ λαμφθέντες, δώσῃσι ἡμῖν
 τῶν δὴ ἐποίησαν^d Πέρσας πάντων δίκας·

νή. Ταῦτα εἶπας, ἦγε τὴς Πέρσας,
 δρόμῳ διαβάνας Ἀσωπὸν καλὰ σίβον τῶν
 Ἑλλήνων, ὡς δὴ ἀποδιδρυσκόντων· ἐπεῖ-
 χέ τε ἐπὶ Λακεδαιμονίους τε καὶ Τεγεάτας
 μένους. Ἀθηναίους γὰρ τραπομένους ἐς τὸ
 πεδῖον, ὑπὸ τῶν ὄχθων κατῶρα. Πέρ-
 σας δὲ ὀρέοντες ὠρμημένους διώκειν τοὺς
 Ἕλληνας οἱ λοιποὶ τῶν βαρβαρικῶν τε-
 λέων ἄρχοντες, αὐτίκα πάντες ἦσαν τὰ
 σημήϊα, καὶ ἐδίωκον ὡς ποδῶν ἕκαστος εἶ-
 χον, ἔτε κόσμῳ ὕδενι κοσμηθέντες, ἔτε

^d ἐποίησαντο.

τάξι. καὶ οὗτοι μὲν βοῇ τε καὶ ὁμίλῳ
ἐπήϊσαν, ὥς ἀναρπασόμενοι τοὺς Ἑλ-
ληνας·

ιβ'. Παισανίης δὲ, ὥς προσέκειτο ἡ
ἵππος, πέμψας πρὸς τὰς Ἀθηναίους ἱπ-
πέα, λέγει τάδε, Ἄνδρες Ἀθηναῖοι, ἀγῶ-
νος μεγίστος προκειμένη, ἐλευθέρην εἶναι
ἢ δεδωλωμένην τὴν Ἑλλάδα, προδεδό-
μεθα ὑπὸ τῶν συμμάχων ἡμεῖς τε οἱ
Λακεδαιμόνιοι, καὶ ὑμεῖς οἱ Ἀθηναῖοι,
ὑπὸ τὴν παροιχομένην νύκτι διαδράν-
των. νῦν ὦν δέδοχται τοιενθεῦτεν τὸ ποιη-
τέον ἡμῖν· ἀμυνομένους γὰρ τῇ δυνάμεθα
ἄριστα περιστέλλειν ἀλλήλους. εἰ μὲν νῦν
ἐς ὑμέας ὥρμησε ἀρχὴν ἡ ἵππος, χρεῖν
δὴ ἡμέας τε καὶ τὰς μετ' ἡμέας τὴν Ἑλ-
λάδα ὑπὸ προδιδόντας Τεγεάτας, βοηθέειν
ὑμῖν· νῦν δὲ, ἐς ἡμέας γὰρ ἅπαντα κε-
χώρηκε, δίκαιοι ἔσε ὑμεῖς πρὸς τὴν πε-
ζομένην μάλιστα τῶν μοιρέων ἀμυνέοντες
εἶναι. εἰ δ' ἄρα αὐτὰς ὑμέας καταλε-

que compositi ordine. Et isti quidem cum vociferatione ac turba instabant Graecis, tanquam rapturi.

59. Pausanias autem, ubi equitatu premi coepit, equite ad Athenienses misso, haec dicit, ‘ Viri Athenienses, proposita dimicatione maxima, ut aut libera Graecia sit aut servituti obnoxia, prodimur a fociis nocte praeterita elapsis et nos Lacedaemonii et vos Athenienses. Inde igitur ita nobis visum est esse faciendum, ut quam strenuissime possimus defensores, mutuo simus auxilio. Ac si quidem in vos prorsus impetum dedisset equitatus, oporteret sane nos, et qui post nos stant, Tegeatas Graeciam non prodentes, subsidio vobis venire: nunc, quoniam totus in nos contendit, justum est vos ad partem maxime laborantem suppetias ferre. Quod si vobis ipsis aliquo discrimine occupatis

- ‘ fas non est subsidio venire, saltem hos
- ‘ gratificamini nobis, ut sagittarios mit-
- ‘ tatis: quos agnoscimus longe ompium
- ‘ qui in hoc bello sunt promptissimos
- ‘ esse ut etiam haec exaudiant.

60. Haec ubi audiere Athenienses, moverunt ad ferendam opem, et strenuissime propugnandum. At hos jam incedentes ea pars Graecorum qui partes regias sequebantur ex adverso instructi, invadit, ut amplius auxilium ferre non possent; nam quod objiciebatur negotium, eos dolore afficiebat. Ita destituti Lacedaemonii, numero cum levi armatura quinquaginta millia, et Tegeatae numero tria millia (hi enim nusquam ab Lacedaemoniis dirimebantur) sacrificaverunt tanquam conflicturi cum Mardonio praesentibusque copiis: et quum litare non possent, multi eorum interea cado-

* λάβηκε ἀδύνατόν τι βοηθέειν, ὑμεῖς
 * δ' ἡμῖν τοὺς τοξότας ἀποπέμψαντες
 * χάριν θέαθε· συνοίδαμεν δὲ ὑμῖν ὑπὸ
 * τὸν παρεόντα τόνδε πόλεμον ἔσσι πολ-
 * λὸν προθυμοτάτοις, ὥς τε καὶ ταῦτα
 * ἔσακύν.

Ἐ. Ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ὡς ἐπύθοντο,
 ὠρμέατο βοηθέειν, καὶ τὰ μάλιστα ἐπα-
 μύνειν. καὶ σφί ἤδη σείχουσι ἐπιτίθενται
 οἱ ἀντιταχθέντες Ἑλλήνων τῶν μετὰ
 βασιλῆος γενομένων, ὥς τε μηκέτι δύνασθαι
 βοηθῆσαι. τὸ γὰρ προκείμενον σφέας ἐλύ-
 πεε. οὕτω δὲ μκνωθέντες Λακεδαιμόνιοι
 καὶ Τεγεῆται, ἑόντες σὺν ψιλῶσι ἀριθ-
 μὸν, οἱ μὲν, πεντακισμύριοι, Τεγεῆται
 δὲ, τριχίλιοι (ἕτοι γὰρ ἑξαμᾶ ἀπεχι-
 ζοντο ἀπὸ Λακεδαιμονίων) ἐσφαγιάζοντο,
 ὡς συμβαλέοντες Μαρδονίῳ καὶ τῇ στρα-
 τῇ τῇ παρεῖση. καὶ ἔ γάρ σφί ἐγίνετο
 τὰ σφάγια χρηστὰ, ἐπιπτον δὲ αὐτῶν ἐν
 τέτρωτῳ χρόνῳ πολλοί, καὶ πολλῷ πλεῦ-

νες ἐτρωματίζοντο. Φράξαντες γάρ τὰ γέρρα οἱ Πέρσαι, ἀπίεσαν τοξευμάτων πολλὰ ἀφειδέως ἔτω, ὥς πεπιεζομένων τῶν Σπαρτιητέων, καὶ τῶν σφαγίων ἔγινομένων, ἀποβλέψαντα τὸν Πausανίην πρὸς τὸ Ἡραῖον τὸ Πλαταιέων, ἐπικαλέσασθαι τὴν θεὸν, χρήζοντα μηδαμῶς σφεας ψευδῆναι τῆς ἐλπίδος.

ξά'. Ταῦτα δ' ἔτι τέττα ἐπικαλεούμενοι, προεξανασάντες πρότεροι οἱ Τεγεῆται ἐχώρεον ἐς τὰς βαρβάρους. καὶ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι αὐτίκα μετὰ τὴν εὐχὴν τὴν Πausανίειω, ἐγένετο θυομένοισι τὰ σφάγια χρησά. ὥς δὲ χρόνῳ κοτὲ ἐγένετο, ἐχώρεον καὶ ἔτοι ἐπὶ τὰς Πέρσας, καὶ οἱ Πέρσαι ἀντίοι, τὰ τόξα μετέντες. ἐγένετο δὲ πρῶτον περὶ τὰ γέρρα μάχη. ὥς δὲ ταῦτα ἐπεπτώκεε, ἤδη ἐγένετο ἡ μάχη ἰχυρὴ παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἐς ὃ ἀπίκοντο ἐς ὠθισμόν. τὰ γὰρ δόρατα ἐπιλαμβανό-

bant, multo plures vulnerabantur. Confertis enim gerris Persae ingentem vim sagittarum mittebant, adeo instanter, ut laborantibus Spartiatis, et quia litare non poterant, respiciens ad templum Junonis Plataeensium Pausanias, imploraverit deam, obsecraveritque ne spes sua ipsos frustraretur.

61. Adhuc eo deam his verbis invocante, Tegeatae prius exsurgentes in barbaros tendunt: statimque post Pausaniae preces sacrificantibus Lacedaemoniis exta pulchra extitere: qui aliquanto post et ipsi in Persas eunt. Persae omissis arcubus ex adverso steterunt. Ad quorum gerra primum pugna commissa est; quae quum cecidissent, jam atrox pugna constitit juxta ipsum Cereris templum, eaque pertinax, donec ad propulsionem ventum est. Siquidem barbari prehensantes lanceas con-

fringeabant, nec audacia nec robore inferiores: sed inermes erant et praeterea imperiti, nec hostibus prudentia pares. qui etsi in singulos deni pluresve aut pauciores irruebant, tamen quia incidebant in Spartiatis, conficiebantur.

62. Mardonius, qua parte ipse ex equo albo ciens pugnam, mille delectis Persarum praestantissimis stipatus erat, ea maxime parte hostem urgebat. qui quamdiu superfuit, Persae resistentes seseque defensantes, stravere multos Lacedaemoniorum. Postea vero quàm Mardonius mortuus fuit, et agmen quod circa illum robustissimum erat occubuit, tum demum alii quoque terga vertentes cessere Lacedaemoniis; quippe eis plurimum officiebat vestis armis vacans: inermes

μενοι κατέκλων οἱ βάρβαροι. λήμματι
 μέν νυν καὶ ῥώμῃ ἔκ ἑσονες ἔσαν οἱ Πέρ-
 σαι, ἄνοπλοι δὲ ἑόντες, καὶ πρὸς, ἀνεπι-
 σήμονες ἔσαν, καὶ ἔκ ὁμοῖοι τοῖσι ἐναν-
 τίοισι σοφίην. προεξαΐσοντες δὲ κατ' ἓνα,
 καὶ δέκα, καὶ πλεῦνές τε καὶ ἐλάσσονες
 συσρεφόμενοι, ἐσέπιπτον ἐς τὰς Σπαρτίη-
 τας, καὶ διεφθείροντο.

ξβ'. Τῇ δὲ ἐτύλχανε αὐτὸς ἐὼν Μαρ-
 δόνιος, ἀπ' ἱππῶν τε μαχόμενος λευκῷ,
 ἔχων τε περὶ ἐωϋτὸν λογάδας Περσέων
 τὴν ἀρίστην χιλίαν, ταύτῃ δὴ καὶ μάλισ-
 τὰς ἐναντίας ἐπίεσαν. ὅσον μὲν νυν χρό-
 νον Μαρδόνιος περιῆν, οἶδε ἀντεῖχον, καὶ
 ἀμυνόμενοι κατεβάλλοντο πολλὰς τῶν
 Λακεδαιμονίων· ὥς δὲ Μαρδόνιος ἀπέ-
 θανε, καὶ τὸ περὶ ἐκεῖνον τεταγμένον ἑὸν
 ἰχυρότατον ἔπεσε, ἔτω δὴ καὶ οἱ ἄλλοι
 ἐτράποντο, καὶ εἶξαν τοῖσι Λακεδαιμο-
 νίοισι. πλεῖστον γάρ σφεας ἐδηλέετο ἡ
 ἰσθμὸς ἐρήμος ἔῤυσα ὀπλων. πρὸς γὰρ ὅπ-

λίτας ἑόντες γυμνῆτες ἀγῶνα ἐποιεῦντο.

ξγ'. Εὐθαῶτα ἥ τε δίκη τῷ Φόντι τῷ Λεωνίδεω, κατὰ τὸ χρηστήριον, τοῖσι Σπαρτιήτησι ἐκ Μαρδονίῃς ἐπετελέετο, καὶ νίκην ἀναιρέεται καλλίστην ἀπασέων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, Πausanίης ὁ Κλεομβρότης τῷ Ἀναξανδρίδεω. τῶν δὲ κατύπερθε οἱ προγόνων τὰ ἑνόμαλα εἴρηται ἐς Λεωνίδην· ὧντοὶ γάρ σφι τυγχάνουσι ἑόντες. ἀποθνήσκει δὲ Μαρδόνιος ὑπὸ Αἰμινίῃς, ἀνδρὸς ἐν Σπάρτῃ λογίμου· ὃς χρόνῳ ὕστερον μετὰ τὰ Μηδικὰ, ἔχων ἄνδρας τριηκοσίους, συνέβαλε ἐν Στενυκλήρῳ, πολέμου ἑόντος, Μεσσηνίοισι τε πᾶσι καὶ αὐτὸς τε ἀπέθανε καὶ οἱ τριηκόσιοι.

ξδ'. Εὐ δὲ Πλαταιῆσι οἱ Πέρσαι ὡς ἐτράποντο^ε ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, ἔφευγον ὀδὲν ἄ κόσμον ἐς τὸ στρατόπεδον τὸ ἐωῦτων, καὶ ἐς τὸ τεῖχος τὸ ξύλινον, τὸ ἐποίησαντο ἐν μοίρῃ τῇ Θηβαϊδί. θῶμα δέ μοι ὅπως παρὰ^ε τῆς Δήμητρος τὸ ἄλ-

^ε ἐτράπησαν. ^ε περὶ.

enim cum armatis proelium faciebant.

63. Ibi et ultio necis Leonidae de Mardonio peracta est, secundum oraculum Spartiatis redditum: et victoria omnium quas unquam novimus speciosissima potitus est Pausanias Cleombroti filius, Anaxandridae nepos. Hujus autem superiorum majorum nomina in Leonida recensui. illius enim iidem qui et Pausaniae majores fuere. Oppetiit autem Mardonius ab Aeimnesto, viro inter Spartiatis eximio: qui aliquamdiu post bellum Medicum trecentos viros secum habens, apud Stenyclerum belli tempore cum omnibus Messeniis confligit, ubi ipse et trecenti illi occubuerunt.

64. Ad Plataeas autem Persae, postquam a Lacedaemoniis in fugam versi sunt, nullo ordine ad castra sua contendunt, et ad murum ligneum quem fecerant in parte agri Thebani. Tenet autem me admiratio, quum juxta lucum Cereris

dimicaretur, ne unum quidem Persarum visum esse intrasse fanum, neque circa templum occubuisse, sed plerosque in profano: sed opinor (siquid de rebus divinis opinari oportet) deam ipsam eos non recepisse, qui sacrum quod est in Eleusine Anaëtorum concremaverant. Haëtenus pugna haec gesta est.

65. Artabazus autem Pharnacis filius, cui jam inde ab initio displicuerat Mardonium relinqui ab rege, quique multis verbis pugnam dissuadens nec sinens praeliari nihil profecerat, hoc sibi agendum putavit. Is, quod sibi non placerent quae a Mardonio fiebant, eos quibus praecerat (praecerat autem non parvis copiis, sed ad quadraginta usque millibus hominum) illos, inquam, dum proelium fiebat, quid futurum e proelio esset probe intelligens, quum parasset, ibat, tessera

σος μαχομένων, ὃδὲ εἰς ἐφάνη τῶν Περσέων οὔτε ἐσελθὼν ἐς τὸ τέμενος, οὔτε ἐναποθανῶν περὶ τὸ ἱρὸν, οἱ δὲ πλεῖστοι ἐν τῷ βεβήλῳ ἔπεσον. δοκέω δὲ, (εἴ τι περὶ τῶν θεῶν πρηγμάτων δοκέειν δεῖ) ἢ θεὸς αὐτῇ σφεας ἔκ ἐδέκετο^β, ἐμπρήσαντας τὸ ἱρὸν τὸ ἐν Ελευσίνι ἀνάκτορον^η. αὕτη μὲν νυν ἡ μάχη ἐπὶ τοσούτων ἐγένετο.

ξέ. Αρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκειος αὐτίκα τε ἔκ ἀρέσκειο, κατ' ἀρχὰς λιπομένους Μαρδονίᾱ ἀπὸ βασιλῆος· καὶ τότε πολλὰ ἀπαγορεύων, ὃδὲν ἦνυε, συμβάλλειν ἔκ ἑῶν. ἐποίησέ τε αὐτὸς τοιαύδε, ὥς ἔκ ἀρεσκόμενος τοῖσι πρήγμασι τοῖσι ἔκ Μαρδονίᾱ ποιευμένοισι· τῶν ἐσρατήγεε ὁ Αρτάβαζος· εἶχε δὲ δύναμιν ἔκ ὀλίγην, ἀλλὰ καὶ ἐς τέσσαρας μυριάδας ἀνθρώπων περὶ ἐωϋτόν· τέττας ὅκως ἢ συμβολὴ ἐγίνετο, εὖ ἐξεπιζάμενος τὰ ἐμελλε ἀποθῆσθαι ἀπὸ τῆς μάχης,

^β ἰδίετο. ^η ἀνακτόριον.

ἦ¹ κατηρτισμένος, παραγγείλας κατ' αὐτὸ ἵεναι πάντας τῇ ἂν αὐτὸς ἐξηγή-
ται, ὅπως ἂν αὐτὸν ὀρέωσι σπεύδῃς ἔχον-
τα. ταῦτα παραγγείλας, ὡς ἐς μάχην
ἦγε δῆθεν τὸν στρατόν. προτερεύων δὲ τῆς
ὁδοῦ, ὥρα δὴ καὶ Φεύγονίᾳ τῆς Πέρσας.
ἔτω δὴ ἔκετι τὸν αὐτὸν κόσμον κατη-
γέετο, ἀλλὰ τὴν ταχίστην ἐτρόχαζε
Φεύγων, ἔτε ἐς τὸ ξύλινον ἔτε ἐς τὸ Θη-
βαίων τεῖχος, ἀλλ' ἐς Φωκέας, ἐθέλων
ὡς τάχιστα ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον ἀπι-
κέσθαι. καὶ δὴ ἔτοι μὲν ταύτῃ ἐτράποντο.

ξς'. Τῶν δὲ ἄλλων Ἑλλήνων τῶν
μετὰ βασιλῆος ἐθελοκακεόντων, Βοιωτοὶ
Ἀθηναίοισι ἐμαχέσαντο χρόνον ἐπὶ συχ-
ρόν. οἱ γὰρ μηδίζοντες τῶν Θηβαίων, ἔτοι
ἔχον προθυμίην ἐκ ὀλίγην, μαχεόμενοι
τε καὶ ἐκ ἐθελοκακεόντες ἔτω, ὥς τε τριη-
κόσιοι αὐτέων οἱ πρῶτοι καὶ ἄριστοι ἐν-
θαῦτα ἐπεσον ὑπὸ Ἀθηναίων· ὡς δὲ ἐτρά-
ποντο καὶ ἔτοι, ἔφευγον ἐς τὰς Θήβας,

data, ut omnes irent quacunq̃ ipse duceret, et quâ viderent ipsum festinantem. Sic jussas tanquam ad pugnam copias scilicet ducens, sed paullum progressus cernit Perfas fugientes. ita non servato amplius eodem ducendi ordine, sed repente effuso cursu fugae se dedit, non ligneum murum versus, aut Thebana moenia, sed ad Phocenses, animo celerrime perveniendi ad Hellespontum. et hi quidem istuc iter intenderunt.

66. Ceteris autem Graecis qui stabant a regis partibus, ignaviter de industria agentibus, Boeoti tamen per diu cum Atheniensibus decertaverunt. Nam ex Thebanis ii qui cum Medis sentiebant, non parva strenuitate utebantur, pugnantisque et non ignaviter agentes, ita ut trecenti primores eorum ac fortissimi illic ab Atheniensibus occisi fuerint. Ubi autem et isti terga dederunt, fugerunt non

quo Persae et aliorum sociorum universa multitudo, quae et cum nemine pugnaverat, et nihil forte demonstraverat, sed Thebas versus fugerunt.

67. Omnem autem barbarorum rem pependisse a Persis, inde mihi fides fit, quod tunc et ipsi, antequam etiam cum hoste congredierentur, fugae se mandaverunt, quod Persas quoque cernebant fugientes. atque ita cuncti fugam capefferunt, praeter equitatum, tum alium, tum Boeotium: qui haecenus profuit fugientibus, ut assidue hostibus proximus iret arcens amicos fugientes ab Graecis, qui quidem sane victores sequebantur urgendo Xerxianos atque interficiendo.

68. Inter hunc coedis tumultum nunciatur reliquis Graecis qui circa templum Junonis constituti erant, et a proelio abfuerant, peractum esse proelium et Pausaniam cum suis vincere. Ea re au-

ἔκ ἥπερ οἱ Πέρσαι, καὶ τῶν ἄλλων συμμάχων ὁ πᾶς ὄμιλος, οὔτε διαμαχεσάμενος οὐδενί, οὔτε ἀποδεξάμενός τι, ἔφευγον.

ξζ'. Δηλοῖ τέ μοι ὅτι πάντα τὰ πρήγματα τῶν βαρβάρων ἡρτήθη ἐκ Περσέων, εἰ καὶ τότε ἔτοι, πρὶν ἢ καὶ συμμίζειν τοῖσι πολεμίοισι, ἔφευγον, ὅτι καὶ τὰς Πέρσας ἐώρων. ἔτω τε πάντες ἔφευγον, πλὴν τῆς ἱππικῆς τῆς τε ἄλλης καὶ τῆς Βοιωτικῆς. αὕτη δὲ τοσαῦτα προσωφέλεε τὰς Φεύγοντας, αἰεὶ τε πρὸς τῶν πολεμίων ἀγχις ἐῴσα, ἀπείργουσα τε τὰς Φιλίας Φεύγοντας ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων. οἱ μὲν δὴ νικῶντες εἶποντο, τὰς Ξέρξεω διώκοντες καὶ Φονεύοντες.

ξη'. Εν δὲ τῷ τῷ γινομένῳ φόβῳ ἀγγέλλεται τοῖσι ἄλλοις Ἑλλησι τοῖσι τεταγμένοις περὶ τὸ Ἡράϊον, καὶ ἀπογενομένοις τῆς μάχης, ὅτι μάχη τε γέγονε, καὶ νικῶεν οἱ μετὰ Πausανίῳ. οἱ

δὲ, ἀκέσαντες ταῦτα, ὕδενά κόσμον ταχ-
θέντες, οἱ μὲν ἀμφὶ Κορινθίους, ἐτράποντο
διὰ τῆς ὑπώρεης καὶ τῶν κολωνῶν τὴν
φέρουσιν ἄνω, ἰθὺ τῷ ἱρῷ τῆς Δήμητρος
οἱ δὲ ἀμφὶ Μεγαρέας τε καὶ Φλιασίους,
διὰ τῷ πεδίῳ τὴν λειοτάτην τῶν ὁδῶν.
ἐπεὶ τε δὲ ἀγχι τῶν πολεμίων ἐγίνοντο
οἱ Μεγαρεῖς καὶ Φλιάσιοι, ἀπιδόντες σφε-
ρας οἱ τῶν Θηβαίων ἱππότες ἐπειγομέ-
νοι ὕδενά κόσμον, ἤλαυνον ἐπ' αὐτοὺς τὰς
ἵππους, τῶν ἱπάρχειε Ασωπόδωρος ὁ
Τιμάνδρου. ἐσπεσόντες δὲ κατεσφύρεσαν
αὐτέων ἑξακοσίους, τὰς δὲ λοιπὰς κατήρ-
ραξαν δώκοντες ἐς τὸν Κιθαιρῶνα. οἱ τοι
μὲν δὴ ἐν ὕδενι λόγῳ ἀπώλοντο.

ξθ'. Οἱ δὲ Πέρσαι, καὶ ὁ ἄλλος ὄμιλος,
ὥς κατέφυγον ἐς τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔφ-
θησαν ἐπὶ τὰς πύργους ἀναβάντες, πρὶν ἢ
τὰς Λακεδαιμονίους ἀπικέσθαι ἀναβάντες
δὲ, ἐφράζαντο ὥς ἡδυνέατο ἄριστα τὸ τεῖ-
χος. προσελθόντων δὲ τῶν Λακεδαιμονί-

ditā, Corinthii nullo ordine eunt per radicem montis et per colles viam in alta ferentem recta qua itur ad Cereris templum: Megarenſes et Phliasii per campum, quae planiſſima viarum erat. Quos utroſque jam hoſti propinquos nullo ordine irruere conſpicati Thebanorum equites, quorum praefectus erat Aſopodorus Timandri filius, equos in illos incitaverunt, et inveſti ſexcentos iſtorum ſtraverunt: ceteros ad Cithaeronem impulerunt perſequendo. Et hi quidem nulla cum laude perierunt.

69. At Perſae ceteraque multitudo poſtquam ad ligneum murum fugerunt, turres, antequam Lacedaemonii advenirent, aſcendere occupant. Illis conſenſis quamoptime poſſunt murum praeſtruunt. ex quo ſubeuntibus mox Lacedaemoniis,

acrior extitit muri oppugnatio. Nam quoad Athenienses abfuere, non modo sese defensabant, sed etiam Lacedaemoniis multo antecellebant, utpote ignaris murorum oppugnandorum: ut vero Athenienses supervenere, tum atrox circa murum pugna extitit, eaque magno temporis spatio: sed tandem virtute et pertinacia Athenienses murum transcenderunt, subrueruntque, atque ea parte Graeci infundebantur, quorum Tegeatae introiere principes; iidemque sunt, qui tentorium Mardonii diripuerunt, et ex eo cum alia, tum vero equorum praesepe ex aere totum, spectatu dignum: quod praesepe Mardonii Tegeatae in templo Aleae Minervae reposuerunt. nam cetera quae cepere, in unum cum ceterorum Graecorum praeda contulerunt. Proruto muro barbari non amplius catervam cogere, nemo strenuitatis memor esse; et erant

ων, κατεσθήκεέ σφι τειχομαχίη ἐρρώμε-
 νεςέρη. ἕως μὲν γὰρ ἀπῆσαν οἱ Ἀθηναῖοι,
 οἷδ' ἡμύνοντο, καὶ πολλῶ πλέον ἔχον τῶν
 Λακεδαιμονίων, ὥς ἐκ ἐπισαμένων τει-
 χομαχέειν· ὥς δέ σφι οἱ Ἀθηναῖοι προσ-
 ῆλθον, ἔτω δὴ ἰχυρὴ ἐγίνετο τειχομα-
 χίη, καὶ χρόνον ἐπὶ πολλόν. τέλος δέ,
 ἀρετῇ τε καὶ λιπαρίῃ ἐπέβησαν Ἀθηναῖοι
 τῷ τείχεος, καὶ ἤρειπον, τῇ δὴ ἐσεχέοντο
 οἱ Ἕλληνες. πρῶτοι δὲ ἐσῆλθον Τεγεῆ-
 ται ἐς τὸ τεῖχος, καὶ τὴν σκηνὴν τῷ Μαρ-
 δονίῳ ἔτοι ἔσαν οἱ διαρπάσαντες, τὰ τε
 ἄλλα ἐξ αὐτῆς, καὶ τὴν φάτνην τῶν ἵπ-
 πων ἔδσαν χαλκὴν πᾶσαν, καὶ θέης ἀξίην.
 τὴν μὲν νυν φάτνην ταύτην τὴν Μαρδονίῳ
 ἀνέθεσαν ἐς τὸν νηὸν τῆς Ἀλέης Ἀθηναίης
 Τεγεῆται, τὰ δὲ ἄλλα ἐς τὸ αὐτὸ ὅσα περ
 ἔλαβον ἐσήνεικαν τοῖσι Ἕλλησι. οἱ δὲ
 βάρβαροι ἔδεν ἔτι σῆρος ἐποιήσαντο πε-
 σόντος τῷ τείχεος, ἔτε τις αὐτέων ἀλ-
 κῆς ἐμέμνητο· ἀλύκταζόν τε οἶα ἐν ὀλί-

γῶ χρόνῳ πεφοβημένοι τε καὶ πολλὰ
 μυριάδες καίλημμένοι ἀνθρώπων. παρῆν
 τε τοῖσι Ἑλλησι φονεῦειν ἔτῳ, ὥς τε τριή-
 κοντα μυριάδων στρατῷ, καταδεσέων τεσ-
 σέρων, τὰς ἔχων Ἀρτάβαζος ἔφευγε, τῶν
 λοιπῶν μηδὲ τρεῖς χιλιάδας περιγενέσθαι.
 Λακεδαιμονίων δὲ τῶν ἐκ Σπάρτης ἀπέ-
 θανον οἱ πάντες ἐν τῇ συμβολῇ, εἰς καὶ
 ἑννεήκοντα. Τεγεγετέων δὲ, ἑκατάδεκα·
 Αθηναίων δὲ, δύο καὶ πενήκοντα.

ο'. Ἡρίστεισε δὲ τῶν βαρβάρων πε-
 ζὸς μὲν, ὁ Περσέων, ἵππος δὲ, ἡ Σα-
 κέων· ἀνὴρ δὲ λέγεται Μαρδόνιος. Ἑλ-
 λήνων δὲ ἀγαθῶν γενομένων καὶ Τεγε-
 γέων καὶ Αθηναίων, ὑπερεβάλλοντο ἀρε-
 τῇ Λακεδαιμόνιοι. ἄλλῳ μὲν ἔθενι ἔχω
 ἀποσημήνασθαι· ἅπαντες γὰρ ἔτοι τὰς
 κατ' ἐωϋτὸς ἐνίκων. ὅτι δὲ κατὰ τὸ
 ἰχυρότατον προσηνείχθησαν, καὶ τετέων
 ἐκράτησαν, καὶ ἄριστος ἐγένετο μακρῷ
 Ἀριστόδημος κατὰ γνώμας τὰς ἡμετέρας.

stupefacti, quippe intra exiguum tempus exterriti et multae myriades hominum interceptae. Quos tam licite Graeci trucidabant, ut ex trecentis millibus militum (exceptis quadraginta cum quibus Artabazus aufugit) reliquorum ne tria quidem millia caedi superfuerint. E Lacedaemoniis autem qui Spartani essent, unus et nonaginta sunt omnino desiderati: Tegeatarum, sedecim: Atheniensium, duo et quinquaginta.

70. Porro inter barbaros strenuissimi extiterunt, e peditibus quidem Persae, ex equitibus autem Sacae, e viris vero, Mardonius: inter Graecos autem cum Tegeatae Atheniensesque multum eminuerunt, tum virtute superaverunt Lacedaemonii. Quod nulla alia re possum ostendere, nisi quod omnes hi eos qui sibi oblatis sunt vicerunt: Lacedaemonii vero quod robustissimum fuit hostilis exercitus superaverunt. Quorum longe praestantissimus

extitit mea sententia Aristodemus, is qui solus trecentorum, quod ex Thermopylis evasisset, dedecus ignominiamque acceperat. Secundum hunc navavere operam Posidonius et Philocyon et Amompharethus Spartiata. Quanquam quum sermo haberetur quisnam eorum praestantissimus extitisset, ii Spartiatae qui adfuere, censuerunt, Aristodemum, quum vellet mori propalam ex inflicta ipsi criminatione, furibundum et deferendo ordinem praeclara facinora edidisse: Posidonium vero, qui perire noluisset, ob id extitisse tanto praestabiliorem virum. verum id quidem etiam livore dixerimus. Quos hac in pugna mortem oppetisse edidi, omnes honore affecti sunt, praeter Aristodemum: qui ideo caruit honore, quod ob causam praedictam sibi occumbendum putavit.

71. Hi sunt qui ad Plataeas nobilissimi extitere. nam Callicrates extra proc-

ὅς ἐκ Θερμοπυλέων μῆνος τῶν τριηκο-
 σίων σωθεὶς, ἔχε ὄνειδος καὶ ἀτιμίην.
 μετὰ δὲ τῷτον^α, ἠρίστεισαν Ποσειδῶ-
 νός τε καὶ Φιλοκύων καὶ Αἰμομφάρετος
 Σπαρτιήτης. καίτοι γενομένης λέξης
 ὅς γένοιτο αὐτέων ἄριστος, ἔγνωσαν οἱ
 παραγενόμενοι Σπαρτιητέων, Αἰρισόδη-
 μον μὲν βυλόμενον φανερώς ἀποθανεῖν
 ἐκ τῆς παρεύσης οἱ αἰτίας, λυσσῶντά
 τε καὶ ἐκλείποντα τὴν τάξιν, ἔργα ἀ-
 ποδέξασθαι μεγάλα. Ποσειδώνιον δὲ, ὃ
 βυλόμενον ἀποθνήσκειν, ἄνδρα γενέσθαι
 ἀγαθόν· τοσούτω τῷτον εἶναι ἀμείνω.
 ἀλλὰ ταῦτα μὲν καὶ φθόνῳ ἂν εἴποι-
 μεν^β. ὅτοι δὲ τοὺς κατέλεξα πάντας,
 πλὴν Αἰρισοδήμου, τῶν ἀποθανόντων ἐν
 ταύτῃ τῇ μάχῃ, τίμιοι ἐγένοντο. Αἰ-
 ρισόδημος δὲ, βυλόμενος ἀποθανεῖν διὰ
 τὴν προειρημένην αἰτίην, ὅκ ἐτιμήθη.

οἱ α'. Οὗτοι μὲν τῶν ἐν Πλαταιῇσι
 ὀνομαζόμενοι ἐγένοντο. Καλλικράτης γὰρ

^α MS. τῷτον. ^β ἀπειν.

ἔξω τῆς μάχης ἀπέθανε, ἐλθὼν ἀνὴρ κάλλιστος ἐς τὸ στρατόπεδον τῶν τότε Ἑλλήνων, ὃ μόνον αὐτέων Λακεδαιμονίων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. ὅς, ἐπειδὴ ἐσφαγιάζετο Πausανίης, καλῆμενος ἐν τῇ τάξει, ἐτρωματίσθη τοξεύματι τὰ πλευρά· καὶ οἱ μὲν ἐμάχοντο, ὁ δ' ἐξενηνεγμένος ἐδυσθανάτεε τε, καὶ ἔλεγε πρὸς Αριμνησον, ἄνδρα Πλαταιέα, ὃ μέλειν οἱ ὅτι πρὸ τῆς Ἑλλάδος ἀποθνήσκει, ἀλλ' ὅτι ἔχρησατο τῇ χειρὶ, καὶ ὅτι ἔδέν ἐσι οἱ ἀποδεδεγμένον ἔργον ἐωϋτὲ ἀξίον προθυμευμένους ἀποδέξασθαι.

οβ'. Αθηναίων δὲ λέγεται εὐδοκιμῆσαι Σωφάνης ὁ Εὐτυχιδῶ, ἐκ δήμου Δεκελῆθεν· Δεκελέων δὲ τῶν πότε ἐργασαμένων ἔργον χρήσιμον ἐς τὸν πάντα χρόνον, ὡς αὐτοὶ Αθηναῖοι λέγουσι. ὡς γὰρ δὴ τοπάλαι κατὰ Ἑλένης κομιδὴν Τυνδαρίδαι ἐσέβαλον ἐς γῆν τὴν Αττικὴν σὺν στρατῷ πλήθει, καὶ ἀνίσασαν τοὺς

lium occubuit: quo nemo tunc in castra Graecorum praestantior venerat, non modo ipsorum Lacedaemoniorum, sed etiam aliorum Graecorum. Hic, quum Pausanias sacrificaret, sedens in ordine, sagitta latera ictus est: et aliis pugnantibus ipse exportatus, sese morientem miserabatur, ad Arimnestum virum Plataensem inquiring, non se curare quod pro Graecia periret, sed quod nihil manu usus esset, nullamque operam navasset dignam se et sua cupiditate navandi.

72. Ex Atheniensibus eminuisse fertur Sophanes Eutychidis filius, e populo Decelensi: Decelenses autem rem aliquando gesserunt, ut ipsi Athenienses ajunt, in omne aevum fructuosam. siquidem quum olim ad reportandam Helenam Tyndaridae cum magnis copiis prae Atticam invasissent, et populos e

sedibus suis ejicerant, ignari quonam loci subducta Helena esset, tunc Decelenfes feruntur, et (ut quidam volunt) ipse Decelus, tum dolore contumeliae quam Theseus intulisset, tum metu totius Atheniensium soli, ne vastaretur, exposuisse illis omnem rem gestam, eosque deduxisse ad Aphidnas, quas Titacus indigena Tyn-
daridis proderet. Quo ex facto Decelen-
sibus permansit ad hanc usque memoriam in Sparta immunitas vestigalium, et dig-
nitas praesidendi: adeo quidem ut bello quod multis postea annis inter Atheni-
enses atque Peloponneses gestum est, Lacedaemonii quum ceteram Atticam popularentur, a Decelea temperaverint.

73. Ex hoc populo ortus Sophanes, et praeclarissime tunc inter Athenienses navata opera, ancipiti fermone celebra-
tur: uno, fertur gestasse ferream ancoram e balteo thoracis catena alligatam, quam, quoties adventantibus hostibus propin-

δήμους, ἔκ εἰδότες ἵνα ὑπεζέκειτο ἡ Ἑ-
λένη, τότε λέγῃσι καὶ τῆς Δεκελέας,
οἱ δὲ αὐτὸν Δέκελον, ἀχθόμενόν τε τῇ
Θησέος ὕβρι, καὶ δειμαίνοντα περὶ πάσῃ
τῇ Αθηναίων χώρῃ, ἐξηγησάμενόν σφι
τὸ πᾶν πρῆγμα, κατηγήσασθαι ἐπὶ τὰς
Αφιδνας, τὰς δὲ Τιτακὸς ἐὼν αὐτόχθων
καταπροδιδῶι Τυνδαρίδῃσι. τοῖσι δὲ Δε-
κελεῦσι ἀπὸ τῆς τῷ ἔργῳ ἐν Σπάρτῃ
ἀτελείῃ τε καὶ προεδρίῃ διατελέει ἐς τὸδε
αἰεὶ ἔτι ἔσσω ἔτω, ὥς τε καὶ ἐς τὸν πόλε-
μον τὸν ὕστερον πολλοῖσι ἔτεσι τῶν γε-
νόμενον Αθηναίοισι τε καὶ Πελοποννησίοισι,
σινομένων τὴν ἄλλην Αττικὴν Λακεδαι-
μονίων, Δεκελέης ἀπέχεσθαι.

οὔ. Τῆς τῷ δήμῳ ἐὼν ὁ Σωφάνης,
καὶ ἀριστεύσας τότε Αθηναίων, διζὺς λόγους
λεγομένους ἔχει· τὸν μὲν, ὥς ἐκ τῷ ζῶ-
σῃρος τῷ θώρηκος ἐφόρει χαλκὴν ἀλύσι
δεδεμένην ἄγκυραν σιδηρῆν. τὴν, ὅπως
πελάσειε ἀπικνεόμενος τοῖσι πολεμίοισι,

βαλλέσκετο, ἵνα δὴ μιν οἱ πολέμιοι ἐκ-
πίπτοντες, ἐκ τῆς τάξιος μετακινήσαι μὴ
δυναίαιτο. γινομένης δὲ φυγῆς τῶν ἐναν-
τίων, δέδοκτο, τὴν ἄγκυραν ἀναλαβόντα,
ἔτῳ διώκειν. οὗτος μὲν ἔτῳ λέγεται. ὁ
δ' ἕτερος τῶν λόγων, τῷ πρότερον λεχ-
θέντι ἀμφισβητήτων^d, λέγεται ὡς ἐπ' ἀσ-
πίδος αἰεὶ περιθέσεως^e καὶ ὕδαμά ἀτρεμι-
ζέσεως ἐφόρει ἄγκυραν, καὶ ἐκ ἐκ τῆς θώρηκος
δεδεμένην σιδηρέην.

οδ'. Εἰς δὲ καὶ ἕτερον Σωφάνει' λαμ-
πρὸν ἔργον ἐξεργασμένον· ὅτι περικατη-
μένων Ἀθηναίων Αἰγιναν, Εὐρυβάτην τὸν
Ἀργεῖον ἄνδρα πεντάεθλον ἐκ προκλή-
σιος ἐφόνευσε. αὐτὸν δὲ Σωφάνεα χρόνῳ
ὑστερον τεττέων κατέλαβε, ἄνδρα γενόμε-
νον ἀγαθόν, Ἀθηναίων στρατηγέοντα ἅμα
Λεάγρῳ τῷ Γλαύκωνος, ἀποθανεῖν ὑπὸ
Ἡδωνῶν ἐν Δάτῳ, περὶ τῶν μετάλλων
τῶν χρυσέων μαχεόμενον.

οε'. Ὡς δὲ τοῖσι Ἑλλησι ἐν Πλαται-

^d ἀμφισβητήτων. ^e ἀσπίδος περιθέσεως.

quus erat, objiciebat, ne illi irruentes, ipsum ex ordine summovere possent: rursus eisdem in fugam se vertentibus, resumpta ancora ita fugientes insequabatur. Altero sermone a superiori differente fertur gestasse ancoram non ferream ex thorace alligatam, sed insignitam in scuto, quod nunquam quiescens, assidue rotabatur.

74. Extat et alterum Sophanis praeclarum facinus, quod obsidentibus Aeginam Atheniensibus, Eurybatem virum Argivum quinquentionem ex provocatione interemit. Sed aliquanto post haec gesta virum egregium exhibens, dum Atheniensium una cum Leagro Glauconis filio dux esset, ac de metallis aureis decertaret, contigit ut ab Edonis apud Daton occumberet.

75. Postquam barbari ab Graecis ad

Plataeas strati sunt, accessit illuc ad hos mulier quaedam transfugiens, quae quum accepisset Persas periisse et Graecos victores, pallaca Pharandatis filii Teaspis, viri Persae, multo auro ornata, tum ipsa, tum ancillae, et cum veste speciosissima prae omnibus quae aderant; descendens ex carpento pergit ad Lacedaemonios adhuc in caede occupatos: et intuita Pausaniam illa omnia administrantem, cujus et nomen jam pridem et patriam noscebat, ut quod utrumque sane audierat, cognovit Pausaniam: Ejus genua amplectens, ‘ Spartae rex, inquit, libera me sup-
‘ plicem captivitatis servitute, quam etiam
‘ hoc facto demeritus es quod istos ex-
‘ tinxisti neque daemonum neque deorum
‘ respectum habentes. Equidem genere
‘ sum Coa, Hegetoridae filia, Antagorae
‘ neptis, quam vi raptam ex Co Persa ha-
buit. Huic respondens Pausanias, ‘ Bono,

ἦσι κατέσρωντο οἱ βάρβαροι, ἐνθαῦτά σφι
ἐπῆλθε γυνὴ αὐτόμολος· ἥ ἐπειδὴ ἔμαθε
ἀπολωλότας τῆς Πέρσας, καὶ νικῶντας
τῆς Ἑλλήνας, ἔβσα παλλακὴ Φαρανδά-
τεος τῆς Τεάσπιος, ἀνδρὸς Πέρσεω, κοσ-
μησαμένη χρυσῷ πολλῷ καὶ αὐτὴ καὶ
ἀμφίπολοι, καὶ ἐοῖντι τῇ καλλίσῃ τῶν^ε
παρεστέων, καταβᾶσα ἐκ τῆς ἀρμαμά-
ξης, ἐχώρεε ἐς τῆς Λακεδαιμονίης ἔτι ἐν
τῇσι φονῇσι ἑόντας^g. ὁρῶσα δὲ πάντα
ἐκεῖνα διέποντα Παισανίην, πρότερόν τε
τὸ ὄνομα ἐξεπισαμένη καὶ τὴν πατέρα,
ὥς πολλάκις ἀκέσασα, ἔγνω τε τὸν
Παισανίην, καὶ λαβομένη τῶν γυναικῶν,
ἔλεγε τάδε, ‘ Ω βασιλεῦ Σπάρτης, λυ-
‘ σαί με τὴν ἰκέτιν αἰχμαλώτη δαλο-
‘ σύνης. σὺ γὰρ καὶ ἐς τόδε ὤνησας, τῆς-
‘ δε ἀπολέσας τῆς ἔτε δαιμόνων ἔτε θεῶν
‘ ὅπιν ἔχοντας. εἰμὶ δὲ γένος μὲν Κῶν,
‘ θυγάτηρ δὲ Ἡγητορίδω τῇ Ανταγό-
‘ ρω. βίη δὲ με λαβὼν ἐν Κῶ ἔχε ὁ

^ε καλλίστη ἐκ τῶν. ^g Vocem ἑόντας non agnoscit MS.

Πέρσης. ὁ δὲ ἀμείβεται^α τοῖσδε, ‘ Γύναι, θάρσει, καὶ ὥς ἰκέτις, καὶ εἰ δὴ πρὸς
 ‘ τῷ τυγχάνεις ἀληθέα λέγῃσα, καὶ
 ‘ εἰ θυγάτηρ Ἡγητορίδῃ τοῦ Κῶς, ὅς
 ‘ ἐμοὶ ξεῖνος μάλισα τυγχάνει ἐὼν τῶν
 ‘ περὶ ἐκείνης τοὺς χώρας οἰκεσμένων.’
 ταῦτα δὲ εἶπας, τότε μὲν ἐπέτρεψε
 τῶν Εφόρων τοῖσι παρευῶσι, ὕστερον δὲ
 ἀπέπεμψε ἐς Αἴγιναν, ἐς τὴν αὐτὴ ἤθελε
 ἀπικέσθαι.

ος’. Μετὰ δὲ τὴν ἀπίξιν τῆς γυναι-
 κὸς, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ἀπικούσῃ Μαν-
 τινέες ἐπ’ ἐξεργασμένοισι. μαθόντες δὲ ὅτι
 ὕστεροι ἦκον τῆς συμβολῆς, συμφροδὴν ἐ-
 ποιεῦντο μεγάλην, ἄξιοί τε ἔφασαν εἶναι
 σφέας ζημιῶσαι. πυρθανόμενοι δὲ τὰς Μή-
 δας τὰς μετὰ Ἀρταβάζῃ Φεύγοντας, τὰς
 ἐδίωκον μέχρι Θεσσαλίας. Λακεδαι-
 μόνιοι δὲ ἐκ ἐὼν Φεύγοντας διώκον. οἱ δὲ
 ἀναχωρήσαντες ἐς τὴν ἐωϋτῶν, τὰς ἡγε-
 μόνας τῆς στρατῆς ἐδίωξαν ἐκ τῆς γῆς.

^α ἀμείβεται.

‘ inquit, o mulier, animo esto, tum quia
 ‘ supplex, tum si insuper loqueris illa vera,
 ‘ et filia es Hegetoridae Coi, mihi inter
 ‘ omnes qui illa circa loca incolunt hos-
 ‘ pitis praecipui.’ Haec loquutus, eam im-
 praesentiarum Ephoris qui aderant com-
 mendavit: postmodum in Aeginam, quo
 illa voluit, dimisit.

76. Post hujus mulieris digressum
 continuo Mantineenses supervenerunt re-
 bus confectis: qui se animadvertentes ve-
 nisse sero ad pugnam, magnae jacturae
 loco id sibi esse putaverunt, sed idoneos
 se esse ad sumendas de ipsis poenas dix-
 re. Itaque cognito, Medos qui cum Ar-
 tabazo erant, fugae se mandasse, eos in
 Thessaliam usque persequuti sunt, etsi
 vetantibus Lacedaemoniis insequi fugien-
 tes. Iidem postea domum reversi, duces

suos exilio mulctaverunt. Post Mantineenses venire Elei, qui itidem ut Mantineenses magno id sibi detrimento existimantes, discesserunt, suosque et ipsi duces exilio mulctaverunt. Haecenus de Mantineensibus et Eleis.

77. Erat autem apud Plataeas in exercitu Aeginetarum e primoribus Lampon Pythaei filius, qui Pausaniam adiens, infandissima usus est oratione, inquiens,
 ‘ Fili Cleombroti, rem tu mirificam et
 ‘ magnitudine et fulgore gessisti, cui deus
 ‘ tribuit ut liberata Graecia, omnes quos
 ‘ novimus Graecos gloria supergredereris.
 ‘ quod superest in hac re, agas ita, ut et
 ‘ tu majore fama celebreris, et aliquis
 ‘ barbarorum posthac caveat nefanda
 ‘ facinora inchoare in Graecos. Etenim
 ‘ Leonidae apud Thermopylas interempti

μετὰ δὲ Μαντινέας, ἦκον Ἡλεῖοι. καὶ
ὥσαύτως οἱ Ἡλεῖοι τοῖσι Μαντινεῦσι συμ-
φορὴν ποιησάμενοι, ἀπαλλάσσοντο· ἀπελ-
θόντες δὲ καὶ ἔτοι, τὲς ἡγεμόνας ἐδίωξαν.
τὰ κατὰ Μαντινέας μὲν καὶ Ἡλεῖς
τοσαῦτα.

οζ'. Εν δὲ Πλάταιῃσι ἐν τῷ στρατο-
πέδῳ τῶν Αἰγινητέων ἦν Λάμπων ὁ Πύ-
θεω, Αἰγινητέων τὰ πρῶτα φέρων^β. ὃς
ἀνοσιώτατον λόγον ἔχων, ἴετο πρὸς Παυ-
σανίην. ἀπικόμενος δὲ σπερδῆ, ἔλεγε τά-
δε, 'Ω παῖ^γ Κλεομβρότε, ἔργον ἔργα-
'ξαί τοι ὑπερφυές, μέγαθός τε καὶ κάλ-
'λος. καί τοι θεὸς παρέδωκε ρυσάμενον
'τὴν Ἑλλάδα, κλέος καταθέσθαι μέ-
'γιστον Ἑλλήνων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν. σὺ δὲ
'καὶ τὰ λοιπὰ τὰ ἐπὶ τέτοισι ποιήσον,
'ὅπως λόγος τέ σε ἔχη ἔτι μέζων, καί
'τις ὕψερρον φυλάσσει τῶν βαρβάρων
'μὴ ὑπάρχειν ἔργα ἀτάσθαλα ποίεων
'ἐς τὲς Ἑλληνας. Λεωνίδεω γὰρ ἀποθα-

^β Haec vox φέρων non est in MS. ^γ ἱλιγε, Ω παῖ.

ὁ νόμος ἐν Θερμοπύλῃσι, Μαρδονίος τε
 καὶ Ξέρξης ἀποταμόντες τὴν κεφαλὴν
 ἀνεσαύρωσαν. τῷ σὺ τὴν ὁμοίην ἀπο-
 διδὼς, ἔπαινον ἔξεις πρῶτα μὲν ὑπὸ τῶν
 Σπαρτιητέων πάντων, αὗτις δὲ καὶ
 πρὸς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μαρδόνιον
 γὰρ ἀνασκολοπίσας, τετιμώρησαι ἐς
 πατέρων τὸν σὸν Λεωνίδην. ὁ μὲν, δο-
 κέων χαρίζεσθαι, ἔλεγε τάδε·

οἷ. Ὁ δ' ἀνταμείβετο τοῖσδε, ὦ
 ξεῖνε Αἰγινήτα, τὸ μὲν εὖνοεῖν τε καὶ
 προορᾶν, ἀγαμαί σεῦ· γνώμης μέντοι
 ἡμάρτηκας χρηστῆς. ἐξάρσας γάρ με ὑψῶ,
 καὶ τὴν πάτρην καὶ τὸ ἔργον, ἐς τὸ μηδὲν
 κατέβαλες, παραινέων νεκρῷ λυμαίνε-
 σθαι· καὶ, ἦν ταῦτα ποιέω, Φᾶς ἄμει-
 νόν με ἀκόσσεσθαι, τὰ πρέπει μᾶλλον
 βαρβάροις ποιεῖν ἢ περ Ἑλλήσι, κα-
 κείνοισι δὲ ἐπιφθονέομεν. ἐγὼ δ' ὦν τέττε
 εἵνεκα μήτε Αἰγινήτῃσι ἄδοιμι, μήτε
 τοῖσι ταῦτα ἀρέσκεται· ἀποχρᾶ δέ

' reciso capite Mardonius ac Xerxes trun-
 ' cum in crucem sustulerunt: cui si vicem
 ' reddes, laudem nancisceris, primum ab
 ' omnibus Spartiatis, secundo loco ab u-
 ' niversis Graecis, siquidem suffixo Mar-
 ' donio, Leonidam patrum tuum fueris
 ' ultus.' Haec Lampon gratiam se initu-
 rum ratus apud Pausaniam dicebat.

78. Cui respondens Pausanias, ' Tu-
 ' am, inquit, hospes Aegineta, benevo-
 ' lentiam atque providentiam amplector;
 ' tamen ab aequitate iudicandi decerras.
 ' nam qui et me et patriam in altum ex-
 ' tulisti et haec gesta, ad nihilum redigis,
 ' quum suades mihi saevire in mortuum,
 ' aisque me auditurum melius, si istud
 ' fecero, quod barbaros decet potius fa-
 ' cere quam Graecos, quodque in illis
 ' exprobramus. quare ego neque Aegi-
 ' netis, neque iis quibus ista probantur
 ' assentior: contentusque sum Spartiatis

‘ placere ut in negociis dictisque fas tuear.
 ‘ Leonidae autem, cui me jubes paren-
 ‘ tare, affirmo magnifice esse parentatum;
 ‘ nam funeribus horum innumerabilibus
 ‘ vindicatus est et ipse et ceteri, qui apud
 ‘ Thermopylas occubuerunt. Tu vero
 ‘ posthac haerens in hac eadem cogitati-
 ‘ one ne me adieris: quod tibi impune
 ‘ esse, loco beneficii ponas.’

79. Hoc quum ille audisset, abiit.
 Pausanias autem quum praeconio edixisset,
 nequis de praeda quid tangeret, iussit
 helotas omnem comportare pecuniam.
 Illi per castra dispersi inveniunt tentoria
 auro et argento ornata, lectosque ex auro
 et argento, crateras etiam aureos, phia-
 lasque, et alia vasa potoria, nec non sac-
 cos super plaustra, interlucentibus intus
 inclusis ex auro et argento lebetibus.
 Quinetiam caesorum cadavera spoliabant

‘μοι, Σπαρτιήτησι ἀρεσκόμενον, ὅσια μὲν
 ‘ποιέειν; ὅσια δὲ καὶ λέγειν. Λεωνίδῃ δὲ,
 ‘τῷ με κελεύεις τιμωρῆσαι, Φημί μεγά-
 ‘λως τετιμωρῆσθαι. Ψυχῇσί τε τῶνδε
 ‘ἀναριθμήτοισι τετίμηται αὐτός τε καὶ οἱ
 ‘ἄλλοι οἱ ἐν Θερμοπύλῃσι τελευτήσαν-
 ‘τες. σὺ μέντοι ἔτι ἔχων λόγον τοιόνδε,
 ‘μήτε προσέλθῃς ἔμοιγε, μήτε συμβαλεύ-
 ‘ῃς· χάριν τε ἴασι, ἐὼν ἀπαθής.’

οθ’. Ὁ μὲν, ταῦτα ἀκέσας, ἀπαλ-
 λάσσειο. Πausανίης δὲ κήρυγμα ποιησά-
 μενος, μηδένα ἄπτεσθαι τῆς ληΐης, συγ-
 κομίζειν ἐκέλευε τῆς εἰλωτας τὰ χρή-
 ματα. οἱ δὲ, ἀνὰ τὸ στρατόπεδον σκιδνά-
 μενοι, εὕρισκον σκηναὶς κατεσκευασμένας
 χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, κλίνας τε ἐπιχρύσας
 καὶ ἐπαργύρας· κρητῆράς τε χρυσέας, καὶ
 Φιάλας τε καὶ ἄλλα ἐκπώματα· σάκκας
 τε ἐπ’ ἀμαξέων εὕρισκον, ἐν ταῖσι λέβητες
 ἐφαίνοντο ἐνεόντες χρύσειοι τε καὶ ἀργύρεοι.
 ἔκπ’ οὖν τε τῶν κειμένων νεκρῶν ἐσχύλευον

φέλλιά τε καὶ σρεπίδης, καὶ τῆς ἀκινάκας, ἔοντας χρυσέας· ἐπεὶ ἑορτήτος γε ποικίλης λόγος ἐγίνετο ἔδεις. ἐνθαῦτα πολλὰ μὲν κλέπτοντες ἐπώλεον πρὸς τῆς Αἰγινήτας οἱ εἴλωτες, πολλὰ δὲ καὶ ἀπεδείκνυσαν, ὅσα αὐτέων ἐκ οἴα τε ἦν κρύψαι ὥστε Αἰγινήτησι οἱ μεγάλοι πλῆστοι ἀρχὴν ἐνθεῦτεν ἐγένοντο, οἳ τὸν χρυσὸν, ἅτε ἔοντα χαλκὸν δῆθεν, παρὰ τῶν εἴλωτέων ὠνέοντο.

π'. Συμφορήσαντες δὲ τὰ χρήματα, καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῷ ἐν Δελφοῖσι θεῷ, ἀπ' ἧς ὁ τρίπους ὁ χρύσεος ἀνετέθη, ὁ ἐπὶ τῇ τρικαρῇν ὄφεος τῇ χαλκῆς ἐπεσεῶς ἀγκιστὰ τῇ βωμῇ· καὶ τῷ ἐν Ολυμπίῃ θεῷ ἐξελόντες, ἀπ' ἧς δεκάπηχυν χάλκεον Δία ἀνέθηκαν· καὶ τῷ ἐν Ἰοσμῷ θεῷ, ἀπ' ἧς ἐπιδάπηχυν χάλκεος Ποσειδέων ἐξεγένετο. ταῦτα ἐξελόντες, τὰ λοιπὰ διαιρέοντο καὶ ἔλαβον ἕκαστοι, τῶν ἄλλοι ἔσαν, καὶ τὰς παλλακὰς τῶν Περσέων, καὶ τῶν

armillis et torquibus, sed et acinaces aureos tollebant. Nam diversicolora vestimenta nullius momenti habebantur. Ibi tum multa furto subtrahentes helotae Aeginetis venundabant; multa, quae occultare non poterant, monstrabant: prorsus ut inde extiterint ingentes divitiae Aeginetis, utpote aurum ab helotis pro aere mercantibus.

80. Collata autem pecunia decimam selegerunt deo, qui Delphis est, ex qua tum tripes aureus ibi repositus est, insistent super tricipiti ex aere colubro, proxime aram: tum deo qui est in Olympia, aereus decem cubitorum Jupiter: tum deo qui est in Isthmo, aereus septem cubitorum Neptunus. Hac parte selecta, ceteras inter se distribuerunt, pro suo quisque merito accipientes: itemque pallacas Persarum, et aurum et argentum et reliquas

opes cum jumentis. Quae autem eximia data sint iis qui optimam operam navaverant ad Plataeas, refertur a nemine, data tamen illis fuisse arbitror: certe Pausaniae sunt ex omnibus dena, et ea delecta, dono data, ex mulieribus, equis, talentis, camelis, et item ex ceteris rebus.

81. Feruntur autem haec quoque acta esse: Xerxem, dum e Graecia fugit, omnem apparatus suum Mardonio reliquisse: et Pausaniam dum eum apparatus videt, ex auro argentoque et velariis diversicoloribus confectum, jussisse pistorum et coquos coenam sibi uti Mardonio instruere. quod quum illi ex jussu fecissent, tum Pausaniam lectos intuentem aureos argenteosque probe stratos, mensas etiam aureas ac argenteas, magnifice

χρυσόν, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ ἄλλα χρήματα τε καὶ ὑποζύγια. ὅσα μὲν νυν ἐξαίρεται τοῖσι ἀριστεύουσι αὐτέων ἐν Πλαταιῇσι ἐδόθη, οὐ λέγεται πρὸς ὕδαμῶν, δοκέω δ' ἐγώ γε καὶ τέτοισι δοθῆναι. Παισανίη δὲ πάντα δέκα ἐξαίρεθι τε καὶ ἐδόθη, γυναῖκες, ἵπποι, τάλαντα, κάμηλοί, ὡς δὲ αὐτως καὶ τὰλλα χρήματα.

πα'. Λέγεται δὲ καὶ τάδε γενέσθαι, ὡς Ξέρξης φεύγων ἐκ τῆς Ἑλλάδος, Μαρδονίῳ τὴν κατασκευὴν καταλίποι τὴν ἐωϋτῇ. Παισανίην ὦν ὀρέοντα τὴν Μαρδονίῳ κατασκευὴν χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ καὶ παραπετάσμασι ποικίλοισι κατεσκευασμένην, κελεῦσαι τὰς τε ἀρτοκόπας καὶ τὰς ὀψοποιὰς κατὰ ταυτὰ καθὼς Μαρδονίῳ δεῖπνον παρασκευάζειν. ὡς δὲ κελευόμενοι ὅτοι ἐποίουν ταῦτα, ἐνθαῦτα τὸν Παισανίην ἰδόντα κλῖνας τε χρυσέας καὶ ἀργυρέας εὖ ἐσρωμένας, καὶ τραπέζας χρυσέας καὶ ἀργυρέας, καὶ παρασκευὴν με-

γαλοπρεπέα τῷ δείπνῃ, ἐκπλαγέντα τὰ προκείμενα ἀγαθὰ, κελεύσαι ἐπὶ γέλωτι τὰς ἐωϋτῷ διηκόνους παρασκευάσαι Λακωνικὸν δεῖπνον. ὥς δὲ τῆς θοίνης ποιηθείσης ἦν πολλὸν τὸ μέσον, τὸν Παιυσανίην γελάσαντα μέγαπέμψασθαι τῶν Ἑλλήνων τὰς στρατηγὰς· συνελθόντων δὲ τετῶν, εἶπαι τὸν Παιυσανίην, δεικνύντα ἐς ἐκαστήρην τῷ δείπνῃ τὴν παρασκευὴν, ‘ Ἄνδρες Ἕλληνες, τῶνδε εἵνεκα ἐγὼ ὑμῶν σὺν ἡλῶν, βεβλόμενος ὑμῖν τῷδε τῷ Μῆδων βασιλῆος τὴν ἀφροσύνην δεῖξαι· ὅς τοιήνδε δίαίαν ἔχων, ἦλθε ἐς ἡμῶν ἔστω αἰζυρὴν ἔχοντα ἀπαιρησόμενος.’ ταῦτα μὲν Παιυσανίην λέγειν εἶπαι πρὸς τὰς στρατηγὰς τῶν Ἑλλήνων.

πβ'. Ὑσέρω μὲντοι χρόνῳ μὲν ταῦτα καὶ τῶν Πλαταιέων εὖρον συχνοὶ θήκας χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ, καὶ τῶν ἄλλων χρημάτων. ἐφάνη δὲ καὶ τότε ὕστερον ἐπὶ τετῶν τῶν νεκρῶν περιφιλωθέντων τὰς

cumque coenae apparatus, propositis bonis stupefactum, imperasse ad risum suis ministris ut Laconicam instruerent coenam. Ea quum esset parata et pateret magnum intervallum, ibi eundem cachinnantem arcessivisse Graecorum duces, eisque ubi convenerunt, inter ostendendum utrumque coenae apparatus, dixisse, 'Viri Graeci, hac ego vos de causa convocavi, quod volebam vobis amentiam hujus Medorum regis ostendere, qui quum talem vitam duceret, ad nos spoliandos venit qui tam misere victitamus.' Haec Pausanias apud Graecorum duces dixisse fertur.

82. Interjecto deinde tempore complures Plataensium reppererunt loculos auri argentique et aliarum pecuniarum. Hoc quoque rei apparuit postmodum in his cadaveribus carne nudatis, ut quum eorum ossa comportarent unum in locum

Plataeenses, inventum sit caput nullam futuram habens, sed ex uno osse solidum; item maxilla, cum eo quod super maxillam est, habens dentes, etsi distinctos, tamen ex uno osse universos tam molares quam ceteros. quinetiam ossa viri quinque cubitorum.

83. Postquam vero cadaver Mardonii altero die subductum fuit, a quo hominum certum non habeo dicere, audiui tamen jam multos, immo omnigenas sepelisse Mardonium; et ob id multos scio ingentia dona ab Artonta Mardonii filio accepisse. Sed quis illorum curam suscepit cadaveris Mardonii subtrahendi et humandi, pro comperto non possum sciscitari. habet tamen nonnihil famae Dionysiosophanes vir Ephesius sepelisse Mardonium. At hic quidem hoc modo tumultatus est.

θάρκας· συνεφόρεον γὰρ τὰ ὅσέα οἱ Πλα-
ταίees ἐς ἓνα χῶρον· εὐρέθη κεφαλὴ ἔκ
ἔχουσα ῥαφὴν ὀδεμίην, ἀλλὰ ἐξ ἐνὸς ἔῤυσα
ὅσεις. ἐφάνη δὲ καὶ γνάθος, καὶ τὸ ἄνω^d
τῆς γνάθου, ἔχουσα ὀδόντας μενοφυέας, ἐξ
ἐνὸς ὅσεις πάντας τῆς τε ὀδόντας καὶ τῆς
γομφίους· καὶ πενταπήχεος ἀνδρὸς ὅσέα
ἐφάνη.

πγ'. Επεῖτε δὲ Μαρδονίης δευτέρῃ
ἡμέρῃ ὁ νεκρὸς ἠφάνιστο^e, ὑπὸ ὅτεω μὲν
ἀνθρώπων, τὸ ἀτρεκές ἔκ ἔχω εἶπαι·
πολλὰς δὲ τινὰς ἤδη καὶ παντοδαπὰς ἤκου-
σα θάψαι Μαρδόνιον, καὶ δῶρα μεγάλα
οἶδα λαβόντας πολλὰς παρὰ Ἀρτόντεω
τῷ Μαρδονίᾳ παιδὸς διὰ τῆς τοῦ ἔργου·
ὅσις μέντοι ἦν αὐτέων ὁ ὑπελόμενός τε
καὶ θάψας τὸν νεκρὸν τὸν Μαρδονίην, καὶ
δύναμαι ἀτρεκέως πυθέσθαι. ἔχει δὲ
τινα φάτιν καὶ Διονυσιοφάνης, ἀνὴρ Ε-
φέσιος, θάψαι Μαρδόνιον. ἀλλ' ὁ μὲν τρό-
πῳ τοιούτῳ ἐτάφη.

^d τὸ ἰσχυρὸν. ^e ἠφάνισται.

πδ'. Οἱ δὲ Ἕλληνες ὡς ἐν Πλαταιῇσι τὴν ληϊήν διείλοντο, ἔθαπτον τοὺς ἐωϋτῶν, χωρὶς ἕκαστοι. Λακεδαιμόνιοι μὲν τριζὰς ἐποίησαντο θήκας. ἔνθα μὲν τὸς ἱρέας ἔθαψαν, τῶν καὶ Ποσειδώνιος καὶ Αἰομόφαρος ἔσαν καὶ Φιλοκύων τε καὶ Καλλικράτης. ἐν μὲν δὴ ἐνὶ τῶν τάφων ἔσαν οἱ ἱερεῖς, ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ, οἱ ἄλλοι Σπαρτιῆται· ἐν δὲ τῷ τρίτῳ, οἱ εἰλω-
τες. ἔτοι μὲν ἔτω ἔθαπλον· Τεγεῆται δὲ χωρὶς πάντας ἀλέας^ε καὶ Αθηναῖοι τὸς ἐωϋτῶν ὁμῶς, καὶ Μεγαρεῖς τε καὶ Φλιάσιοι τὸς ὑπὸ τῆς ἵππου διαφθαρέν-
τας. τεττέων μὲν δὴ πάντων πλήρεις ἐγένοντο οἱ τάφοι. τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι καὶ φαίνονται ἐν Πλαταιῇσι ἐόντες τάφοι, τέτρες δὴ, ὡς ἐγὼ πυρθάνομαι, ἀπαιχυ-
νομένους^ε τῇ ἀπεσθῇ τῆς μάχης, ἐκάστας χώματα χῶσαι κοινὰ, τῶν ἐπυγνομένων εἴνεκα ἀνθρώπων. ἐπεὶ καὶ Αἰγινητέων ἐστὶ αὐτόθι καλεόμενος τάφος, τὸν ἐγὼ ἀκῶ

^ε πᾶσις ἔθαψαν ἀλέας. ^ε ἐπαιχυνομένους.

84. Graeci vero, posteaquam praedam Plataensem dispertierunt, caesos separatim quisque suos tumularunt. Lacedaemonii, tribus sepulcris effectis, in eorum uno sacerdotes, e quibus fuere Posidonius et Amompharetus et Philocyon et Callicrates. In uno igitur sepulchrorum fuerunt sacerdotes; in altero reliqui Spartiatae, in tertio helotae. Sic quidem illi humaverunt: Tegeatae vero seorsum omnes confertos, et Athenienses suos simul, nec non Megarenses atque Phliasii suos ab equitatu interemptos. Horum igitur quidem omnium sepulcra fuerunt repleta. At aliorum sepulcra quotquot ad Plataeas ostenduntur, illi sunt (quantum ego accipio) tumuli ab iis singulis excitati communiter, qui erubescabant se a pugna abfuisse, respectu posterorum hominum. Quippe tumulus illic est etiam qui dicitur Aeginetarum: quem ego au-

180 CALLIOPE. IX.

dio vel decem post hanc pugnam annis rogatu Aeginetarum a Cleade Autodici filio, viro Plataeensi, illorum hospite aggeratum fuisse.

85. Graecis statim a caesorum humatione in agro Plataeensi, inito consilio visum est bellum Thebis inferendum, exposcendumque eos qui cum Medis sensissent: et in primis Timegenidem et Attaginum, qui principes factionis inter primos extitissent; et, ni eos dedidissent, non prius ab urbe discedendum quam eam evertissent. Hoc ubi decrevere, undecimo a pugna die moventes obsedere Thebanos, jubentes dedere quos diximus viros. Abnuentibus dedere Thebanis, agrum eorum populabantur, murumque adoriebantur.

86. Quorum ager quum continenter vastaretur, vicesimo die Timegenides ad populares ita inquit: ' Viri Thebani,

καὶ δέκα ἔτεσι ὕστερον μετὰ ταῦτα, δεηθέν-
των Αἰγινήτεων, χῶσαι Κλεάδην^α τὸν
Αὐτοδίκην, ἄνδρα Πλαταιέα, πρόξεινον
ἔοντα ἐωϋτῶν.

πέ'. Ὡς δ' ἄρα ἔθαψαν τὰς νεκρὰς ἐν
Πλαταιῇσι οἱ Ἕλληνες, αὐτίκα βουλευο-
μένοισί σφι ἔδοκεε στρατεύειν^β ἐπὶ τὰς
Θήβας, καὶ ἐξαίлееν αὐτέων τὰς μηδίσαν-
τας· ἐν πρώτοισι δὲ αὐτέων, Τιμηγενίδην,
καὶ Αττιάγινον, οἱ ἀρχηγέται ἀνὰ πρώτους
ἔσαν· ἦν δὲ μὴ ἐκδιδῶσι, μὴ ἀπανίστασθαι
ἀπὸ τῆς πόλιος πρότερον ἢ ἐξέλωσι. ὥς
δὲ σφι ταῦτα ἔδοξε, ἔτῳ δὲ ἐνδεκάτῃ ἡ-
μέρῃ ἀπὸ τῆς συμβολῆς ἀπικόμενοι ἐπο-
λιόρκεον Θηβαίους, κελεύοντες ἐκδιδόναι τὰς
ἄνδρας. ὃ βυλομένων δὲ τῶν Θηβαίων ἐκ-
διδόναι, τὴν τε γῆν αὐτέων ἔταμνον καὶ
προσέβαλλον πρὸς τὸ τεῖχος.

πς'. Καί, ὃ γὰρ ἐπαύοντο σινόμενοι,
εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἔλεξε τοῖσι Θηβαίοισι Τι-
μηγενίδης τάδε, ἄνδρες Θηβαῖοι, ἐπειδὴ

^α MS. Αλεάδην. ^β στρατεύεσθαι.

ἔτ'ω δέδοκται τοῖσι Ἑλλησι, μὴ πρότε-
 ρον ἀπανασηῆναι πολιορκέοντας, πρὶν^c ἢ
 ἐξέλωσι Θήβας, ἢ ἡμέας αὐτοῖσι παρα-
 δώτε, νῦν ὧν ἡμέων εἵνεκα γῇ ἢ Βοιω-
 τίῃ πλέω μὴ ἀναπλήσῃ^d. ἀλλ' εἰ μὲν
 χρημάτων χρήζοντες, πρόσχημα ἡμέας
 ἐξαυτέονται, χρήματά σφι δώμεν ἐκ τῆ
 κοινῆς. σὺν γὰρ τῷ κοινῷ καὶ ἐμνηδίσσαμεν,
 ὃ δὴ μῆνοι ἡμέες. εἰ δὲ ἡμέων ἀληθέως
 δεόμενοι πολιορκέεσσι, ἡμεῖς ἡμέας αὐτὰς
 ἐς ἀντιλογίην παρέξομεν. κάρλια τε ἔδοξε
 εὖ λέγειν, καὶ ἐς καιρόν· αὐτίκα τε ἐπεκη-
 ρυκεύοντο πρὸς Πausανίην οἱ Θηβαῖοι, θέ-
 λοντες ἐκδιδόναι τὰς ἀνδρας.

πζ'. Ὡς δὲ ὡμολόγησαν ἐπὶ τέτοισι,
 Ατταγῆνος μὲν ἐκδιδρῆσκει ἐκ τῆ ἄσσεως,
 παῖδας δὲ αὐτῆς ἀπαχθέντας Πausανίης
 ἀπέλυσε τῆς αἰτίας, Φᾶς τοῦ μνηδισμῶ
 παῖδας ὅδεν εἶναι μεταίτιος. τὰς δὲ ἄλ-
 λας ἀνδρας τὰς ἐξέδοσαν οἱ Θηβαῖοι, οἱ
 μὲν ἔδόκεον ἀντιλογίης τε κυρήσειν, καὶ

^c Vox ista πρὶν non est in MS. ^d ἀναπλήσῃ.

quandoquidem Graecis ita constitutum
 est, non prius abscedere ab oppugna-
 tione Thebarum, quam aut eas expug-
 naverint, aut nos illis dedideritis, absit
 ut nostra caussa Boeoti ager amplius
 vexetur: sed sive per causam deposcen-
 di nos, pecunias cupiunt, pecunias eis
 e publico demus: nam et publice cum
 Medis sensimus, non autem nos soli.
 sive revera deposcentes nos urbem ob-
 sident, nos ipsi nos in disceptationem
 exhibemus.' Eum Thebani sane probe
 et opportune loquutum arbitantes, e
 vestigio caduceatorem ad Pausaniam mi-
 sere, velle se viros dedere.

87. Ea re inter eos conventa, Atta-
 ginus ex urbe profugit: cujus liberos ad
 se Pausanias adductos culpa absolvit, ne-
 gans pueros factionis Medicae esse parti-
 cipes. Ceteri quos Thebani dedidere, ipsi
 quidem putabant se adepturos disceptati-

onem, atque etiam intellexerant pecuniâ disiectum iri. Pausanias autem hoc ipsum suspicans fore, ubi accepit, dimissis omnibus sociorum copiis, etiam illos Corinthum deductos supplicio affecit.

88. Haec hætenus quae ad Plataeas et ad Thebas gesta sunt. Artabazum autem Pharnacis filium, ut e Plataeis fugiens porro se proripuerat, Thessali, quum ad ipsos venit, hospitio invitatum interrogabant de reliquo exercitu, ignari prorsus rei ad Plataeas gestae. Iste intelligens, si omnem veritatem pugnarum illis referret, aditurum se vitae discrimen cum suo exercitu; fore enim ut unusquisque cognita re ipsum adoriretur: haec considerans, nec apud Phocenses retulerat quippiam, et tunc ad Thessalos ita loquutus est: ‘ Equidem, viri Thessali, maturo (ut cernitis) quam celerrime pervenire in

δὴ χρήμασι ἐπεπύθεον^c διωθέεσθαι. ὁ δὲ, ὡς παρέλαβε, αὐτὰ ταῦτα ὑπονοέων, τὴν στρατὴν τὴν τῶν συμμάχων ἅπασαν ἀπῆκε, καὶ ἐκείνους ἀγαγὼν εἰς Κόρινθον διέφθειρε.

πῇ. Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Πλαταιῇσι καὶ Θήβῃσι γινόμενα. Ἀρτάβαζος δὲ ὁ Φαρνάκεος, Φεύγων ἐκ Πλαταίων, καὶ δὴ πρόσω ἐγίνετο. ἀπικόμενον δὲ μιν οἱ Θεσσαλοὶ παρὰ σφέας, ἐπὶ τε ξείνια ἐκάλεον, καὶ ἀνηρώτευν περὶ τῆς στρατῆς τῆς ἄλλης, ὃδὲν ἐπιστάμενοι τῶν ἐν Πλαταιῇσι γενομένων. ὁ δὲ Ἀρτάβαζος, γνὴς ὅτι εἰ ἐθέλοι σφι πᾶσαν τὴν ἀληθειάν τῶν ἀγώνων εἶπαι, αὐτός τε κινδυνεύσει ἀπολέσθαι καὶ ὁ μετ' αὐτῷ στρατός· ἐπιθήσεσθαι γάρ οἱ πάντα τινὰ οἷετο πυνθανόμενον τὰ γεγονότα· ταῦτα ἐκλογιζόμενος, οὔτε πρὸς τῆς Φωκέας ἐξηγόρευε ὃδὲν, πρὸς τε τῆς Θεσσαλῆς ἔλεγε τάδε, 'Εγὼ μὲν, ὦ ἄνδρες Θεσσαλοὶ, ὡς ὁρᾶτε, ἐπείγοι

^c ὡς πᾶσαν.

'μαί τε κατὰ τὴν ταχίστην ἑλῶν^α ἐς
 'Θρηίκην, καὶ σπυδὴν ἔχω, πεμφθεὶς
 'καὶά τι πρῆγμα ἐκ τῆς στρατοπέδου μελὰ
 'τῶνδε. αὐτὸς δὲ ὑμῖν Μαρδόκιος, καὶ ὁ
 'στρατὸς αὐτῆς ἔστος κατὰ πόδας ἐμεῦ^β
 'ἐλαύνων, προσδόκιμός ἐστι. τῆτον κ' ἔξει-
 'νίζετε^γ, κ' εὖ ποιεῦντες φαίνασθε. ὃ γάρ
 'ὑμῖν ἐς χρόνον ταῦτα ποιεῦσι μεταμε-
 'λήσει. ταῦτα δὲ εἶπας, ἀπέλαυνε σπυ-
 δῇ τὴν στρατιὴν διὰ Θεσσαλίας τε κ' Μα-
 κεδονίης ἰθὺ τῆς Θρηίκης, ὡς ἀληθέως
 ἐπειγόμενος, κ' τὴν μεσόγαίαν τάμνων
 τῆς ὁδοῦ. καὶ ἀπικνέεται ἐς Βυζάντιον,
 καταλιπὼν τῆς στρατῆς τῆς ἐωυτῆς συχρῆς
 ὑπὸ Θρηίκων τε καὶ αὐτοπέντας κατ' ὁδόν,
 κ' λιμῶν συσάντας κ' καμάτω. ἐκ Βυζαν-
 τὶς δὲ διέβη πλοίοισι. αὐτὸς μὲν ἔτι αὖ-
 πενόησε ἐς τὴν Ἀσίην.

πθ'. Τῆς δὲ αὐτῆς ἡμέρης τῆς περ ἐν
 Πλαταιῇσι τὸ τρώμα ἐγένετο, συνεκί-
 ρησε γενέσθαι κ' ἐν Μυκάλῃ τῆς Ἰωνίης.

^α ἑλῶν. ^β πόδας με. ^γ τῶτον ἐπιτίθεται.

' Thraciam, idque operam do missus ex
 ' castris cum hac exercitus parte ad quod-
 ' dam negotium. Mardonius autem ipse
 ' cum suo exercitu, meis vestigiis insistens,
 ' exspectandus est, cui et hospitium et of-
 ' ficiū praestate. non enim vos in tem-
 ' pus haec praestitisse poenitebit.' Haec
 fatus, copias festinabundus per Thessali-
 am Macedoniamque agebat, recta Thra-
 ciam versus, tanquam vere properans: ac
 regionem mediterraneam viae praecidens
 pervenit Byzantium, permultis sui exerci-
 tus in itinere relictis, qui vel a Thracibus
 obtruncati fuerunt, vel fame atque labo-
 re enecti. Ex Byzantio navigiis transmi-
 sit. Hunc in modum iste quidem rediit
 in Asiam.

89. Quo autem die ad Plataeas vul-
 nus illatum est, ea die contigit et apud
 Mycalen Ioniae inferri: quum apud De-

Ion Graeci considerent, ii qui una cum Leutychide Lacedaemonio navibus venerant, eo appulsi sunt e Samo legati, Lampon Thrasyclis et Athenagoras Arcestratidae et Hegesistratus Aristagorae filii, missi a Samiis clam Persis ac tyranno Thcomestore Androdamantis filio, quem Persae tyrannum Sami constituerant. Hi quum adierunt duces, verba fecit Hegesistratus multa et varia: Fore enim ut si tantummodo viderent hos Iones, a Persis deficerent, nec barbari manerent: etiam, ut manerent, tamen fore ut non aliam praedam talem isti reperirent. Praeterea deos communes invocans obsecrabat, ut Graecos Graeci liberarent ex servitute, ulciscerenturque barbarum. quae facilia eis dicebat factu esse, quia naves illorum segnes essent ad cursum, nec pares Graecis ad proelium. Siquid vero apud hos

ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ Δήλῳ ἑκατέαλο οἱ Ἕλ-
 ληνες, οἱ ἐν τῇσι νηυσὶ ἅμα Λευτυχίδῃ
 τῷ Λακεδαιμονίῳ ἀπικόμενοι, ἦλθόν σφι
 ἄγγελοι ἀπὸ Σάμῃ, Λάμπων τε Θρα-
 συκλῆος, καὶ Ἀθηναγόρης Ἀρχεστρατίδew,
 καὶ Ἡγησίφρατος Ἀρισταγόρεw, πεμφθέν-
 τες ὑπὸ Σαμίων λάθρη τῶν τε Περσέων
 καὶ τῷ τυράννῳ Θεομήτορος^d τῷ Ἀνδρο-
 δάμαντος, τὸν κατέστησαν Σάμῃ τύραννον
 οἱ Πέρσαι. ἐπελθόντων δὲ σφρων ἐπὶ τῆς
 στρατηγῆς, ἔλεγε Ἡγησίφρατος πολλὰ
 καὶ παντοῖα· ὥς ἦν μῆνον ἰδῶνται αὐτῆς
 οἱ Ἴωνες, ἀποσηύωνται ἀπὸ Περσέων, καὶ
 ὥς οἱ βάρβαροι ἐκ ὑπομενέουσι^e ἦν δὲ καὶ
 ἄρα ὑπομείνωσι^e, ἐκ ἐτέρην ἄγρην τοιαύ-
 την εὔρεϊν ἂν αὐτῆς. θεὸς τε κοινὸς ἀνα-
 καλέων, προέτρεπε αὐτῆς ῥύσασθαι ἄν-
 δρας Ἕλληνας ἐκ δαλοσύνης, καὶ ἀπαμῦναι
 τὸν βάρβαρον· εὐπετές τε αὐτοῖσι ἔφη
 ταῦτα γίνεσθαι· τὰς τε γὰρ νῆας αὐ-
 τῶν κακῶς πλέειν, καὶ ἐκ ἀξιωμαχῆς

^d MS. Θεομήτορος. ^e ὑπομίνωσι.

κείνοισι εἶναι. αὐτοί τε εἴ τι ὑποπλεύσῃ
μὴ δόλῳ αὐτὰς προάγοιεν, ἐν τῇσι νηυσὶ
ἐτῶιμοι εἶναι τῇσι ἐκείνων ἀγόμενοι ὄμηροι
εἶναι.

Ζ'. Ὡς δὲ πολλὸς ἦν λιασόμενος ὁ
ξεῖνος ὁ Σάμιος, εἵρετο Λευτυχίδης, (εἴτε
κλήδονος εἶνεκε θέλων πυθέσθαι, εἴτε καὶ
κατὰ συντυχίην, θεῶ ποιεῦντος) ὦ ξεῖνε
Σάμιε, τί τοι τὸ ἔνομα; ὁ δὲ εἶπε, Ἡ-
γησίφρατος. ὁ δὲ, ὑπαρπάσας τὸν ἐπί-
λοιπον λόγον, εἴ τινα ὥρμητο λέγειν ὁ
Ἡγησίφρατος, εἶπε, Δέκομαι τὸν οἶω-
νόν τόν Ἡγησιφράτη, ὦ ξεῖνε Σάμιε·
σὺ δὲ ἡμῖν ποίεε ὅπως αὐτός τε δὲς πί-
σιν ἀποπλεύσεται, καὶ οἱ σὺν σοὶ ἔόντες
οἶδε, ἥ μὴν Σαμίς ἡμῖν προθύμως ἔσε-
ται συμμάχος.

Ζα'. Ταῦτά τε ἅμα ἠγόρευε, καὶ τὸ
ἔργον προσῆγε. αὐτίκα γὰρ οἱ Σάμιοι
πίσιν τε καὶ ὄρκια ἐποιεῦντο συμμαχίης
πéρι πρὸς τὰς Ἑλληνας. ταῦτα δὲ ποιή-

suspicionis subesset, ne dolo ipsos deducerent, dicere paratos esse se ut in horum navibus pro obsidibus veherentur.

90. In his obsecrandis quum multus esset hospes Samius, sciscitabatur Leuty-chides, (sive ominis gratia volens audire, sive casu, deo agente) ‘ Samie hospes, ‘ quod est tibi nomen? Ille respondet, ‘ Hegesistrato.’ Leuty-chides interpellata reliqua oratione, si quam instituerat, ‘ Ac- ‘ cipio, inquit, omen Hegesistrati, hospes ‘ Samie; effice tu, ut et ipse fide data ‘ abnaviges, et isti qui tecum sunt, certe ‘ Samios promptos fore nobis socios.’

91. Haec loquutus, et rem pariter exequi aggressus est. nam quum Samii extemplo fidem interposito etiam jureju- rando dedissent de societate cum Graecis,

Leutyichides dimissis domum ceteris legatis, iussit eum, cuius nomen pro augurio acceperat, secum navigare. Graeci cum illic diem commorati, postridie pulchre litavere, haruspice Deiphono Euenii filio Apolloniata, ex Apollonia quae est in sinu Ionio.

92. Hujus patri Euenio res hujusmodi contigit. Sunt in hac Apollonia sacrae solis oves, quae interdiu secundum flumen pascuntur, quod e monte Lacmone per Apolloniatem agrum fluit in mare juxta Oricum portum. noctu autem delecti viri, divitiis et genere inter populares suos splendidissimi, illi custodiunt singulis annis singuli; nam ex oraculo quodam Apolloniatae eas oves permagni faciunt. Stabulantur autem in antro procul ab urbe. Ibi Euenius hic, quum aliquando delectus ad custodiendas

σαντες, οἱ μὲν ἀπέπλεον· (μεῖα σφρων γὰρ
ἐκέλευε πλέειν^ε τὸν Ἠγησίφρατον, οἶωνόν
τὸ ἔνομα ποιούμενος) οἱ δὲ Ἕλληνες, ἐπι-
χόντες ταύτην τὴν ἡμέρην, τῇ ὑσεραίῃ
ἐκαλλιερέοντο, μαντευομένῃ σφί Δηϊφόνῃ
τῷ Εὐηνίῃ, ἀνδρὸς Απολλωνιήτεω, Απολ-
λωνίης δὲ τῆς ἐν τῷ Ιονίῳ κόλπῳ.

Λβ'. Τύτῃ τὸν πατέρα κατέλαβε
Εὐήνιον πρῆγμα τοιόνδε· ἔσι ἐν τῇ Απολ-
λωνίῃ ταύτῃ ἰρὰ ἡλίσ πρόβατα, τὰ τὰς
μὲν ἡμέρας βόσκεται παρὰ ποταμόν, ὃς
ἐκ Λάκμωνος ἔρεος ῥέει διὰ τῆς Απολλω-
νίης χώρας ἐς θάλασσαν, παρ' Ωρικὸν
λιμένα· τὰς δὲ νύκτας ἀραιρημένοι ἄνδρες
οἱ πλῆτῳ τε καὶ γένεϊ δοκιμώτατοι τῶν
ἄσῳν, ἔτοι φυλάσσει ἐνιαυτὸν ἕκαστος.
περὶ πολλῷ γὰρ δὴ ποιεῦνται Απολλω-
νιῆται τὰ πρόβατα ταῦτα, ἐκ θεοπροπίης
τινός. ἐν δὲ ἄντρῳ αὐλίζονται ἀπὸ τῆς
πόλιος ἐκάς. ἐνθα δὴ τότε ὁ Εὐήνιος ἔστος
ἀραιρημένος ἐφύλασσε· καὶ κοτε αὐτῷ

^ε κοίαν.

κατακοιμήσαντος τὴν φυλακὴν, παρελθόντες λύκοι εἰς τὸ ἄντρον, διέφθειραν τῶν προβάτων ὡς ἐξήκοντα. ὁ δὲ, ὡς ἐπήϊσε, εἶχε σιγῇ, καὶ ἔφραζε ὕδενι, ἐν νόῳ ἔχων ἀντικαταστήσειν ἄλλα πριάμενος. καὶ ὁ γὰρ ἔλαθε τὰς Απολλωνιήτας ταῦτα γενόμενα· ἀλλ' ὡς ἐπύθοντο, ὑπαγαγόντες μιν ὑπὸ δικαστήριον^β, κατέκριναν, ὡς τὴν φυλακὴν κατακοιμήσαντα, τῆς ὀφίος σερηθῆναι. ἐπεὶ τε δὲ τὸν Εὐήνιον ἐξετύφλωσαν, αὐτίκα μετὰ ταῦτα ὅτε πρόβατά σφι ἔτικτε, ὅτε γῇ ἔφερε ὁμοίως καρπὸν. πρόφαντα δὲ σφι ἐν τε Δωδώνῃ καὶ ἐν Δελφοῖσι ἐγίνετο. ἔπειτα ἐπειρώτευν τὰς προφῆτας τὸ αἴτιον τῆς παρόντος κακῆς. οἱ δὲ αὐτοῖσι ἔφραζον ὅτι ἀδίκως τὸν φύλακον τῶν ἱρῶν προβάτων Εὐήνιον τῆς ὀφίος ἐσέρησαν. αὐτοὶ γὰρ ἐπορμῆσαι τὰς λύκους ὁ πρότερόν τε παύσεσθαι τιμωρέοντες ἐκείνῳ, πρὶν ἢ δίκας δῶσι τῶν ἐποίησαν, ταύτας τὰς

^β εἰς τὸ δικαστήριον.

oves non excubaret vigilans, sed obdormisset, ingressi antrum lupi oves circiter sexaginta trucidarunt. Id ubi iste animadvertit, rem suppressit, neminique aperuit, habens in animo totidem mercari, quas substitueret. at Apolloniatae ubi acceperunt (neque enim eos quod gestum erat latuit) adductum in iudicium Euenium condemnauerunt, ut, quia vigiliam edormisset, visu privaretur. Quem posteaquam excaecaverunt, mox eis neque pecora foetificabant, neque humus pro consuetudine fructum ferebat. Erant autem illis praedicta et in Dodona et in Delphis. Interrogati mox prophetae de causa mali praesentis, responderunt illis causam esse, quia custodem sacrarum ovium Euenium inique luminibus orbassent. se enim immisisse lupos: nec prius ab illius ultione cessaturos quam ei satisfecissent de iis quae in eum perpetrassent, prout ipse sibi suo

arbitrio satisfactum putaret. His perfectis, daturus se Euenio tale donum, quod habentem plerique hominum putarent beatum.

93. Haec Apolloniatis sunt reddita oracula. Quae Apolloniatae silentio suppressentes, quibusdam e civibus exequenda delegaverunt. Isti hunc in modum putarunt exequenda: Euenium in sella sedentem adeunt, eique assidentes aliis de rebus verba faciunt, donec deveniunt ad miserandam hominis calamitatem. Ita introducta ejus rei mentione, percontantur quam multam ejus injuriae optaret, si eam promitterent pendere Apolloniatae. Hic, qui oraculum non audisset, se optare dixit duo praedia civium, quos nominabat, quorum patrimonia omnium Apolloniatarum putabat esse pulcherrima, et praeterea domicilium quod in urbe sciebat esse optimum. Horum si compos ef-

ἂν αὐτὸς ἔληται καὶ δικαιοῖ. τῷτέων δὲ τελεομένων, αὐτοὶ δώσιν Εὐηνίῳ δόσιν τοιαύτην τὴν πολλὰς μιν μακαριεῖν ἀνθρώπων ἔχοντα.

47. Τὰ μὲν χρησθήρια ταῦτά σφι ἐχρήσθη. οἱ δὲ Ἀπολλωνιῆται, ἀπόρρητα ποιησάμενοι, προέθεσαν τῶν ἀσέων ἀνδράσι διαπρῆξαι. οἱ δὲ σφι διέπρηξαν ὧδε· κατημένῃς Εὐηνίῃς ἐν θώκῳ, ἐλθόντες οἱ παρίζοντο, καὶ λόγους ἄλλους ἐποιεῦντο· ἐς ὃ κατέβαινον συλλυπεύμενοι τῷ πάθει. ταύτῃ δὲ ὑπάγοντες, ἡρώτεον τίνα δίκην ἂν ἔλοιτο, εἰ ἐθέλοιεν Ἀπολλωνιῆται δίκας ὑποσῆναι δώσιν τῶν ἐποίησαν. ὁ δὲ, ἔκ ἀκηκοῶς τὸ θεοπρόπιον, εἶλετο, εἶπας, εἰ τίς οἱ δοίῃ ἀγρὺς τῶν ἀσῶν ὀνομάσας, τοῖσι ἡπίστατο εἶναι καλλίς τις δύο κλήρης τῶν ἐν τῇ Ἀπολλωνίῃ· καὶ οἴκησιν πρὸς τέτοισι, τὴν ἥδεε καλλίσην ἔβσαν τῶν ἐν τῇ πόλει. τῷτέων δὲ ἔφη ἐπήβολος γε-

νόμενος, τῷ λοιπῷ ἀμήνιτος εἶναι, καὶ δίκην οἱ ταύτην ἀποχρᾶν γενομένην. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἔλεγε. οἱ δὲ πάρεδροι εἶπαν ὑπολαβόντες, ‘Εὐήνιε, ταύτην ‘δίκην Ἀπολλωνιῆται τῆς ἐκτυφλώσιος ‘ἐκτίνῃσί τοι κατὰ τὰ θεοπρόπια τὰ ‘γενόμενα.’ ὁ μὲν δὴ πρὸς ταῦτα, δεινὰ ἐποιέετο, ἐνθεῦτεν πυθόμενος τὸν πάντα λόγον, ὡς ἔξαπατηθείς. οἱ δὲ, πριάμενοι παρὰ τῶν ἐκτημένων, διδῶσί οἱ τὰ εἶλετο. καὶ μετὰ ταῦτα αὐτίκα ἔμφυτον μαντικὴν εἶχε, ὥστε καὶ ὕνομας ὅς γε γενέσθαι.

48. Τότε δὴ ὁ Δηίφονος ἐὼν παῖς τῷ Εὐηνίῳ, ἀγόντων Κορινθίων, ἐμαντεύετο τῇ στρατῇ. ἤδη δὲ καὶ τότε ἤκασα, ὡς ὁ Δηίφονος ἐπιβατεύων τῷ Εὐηνίῳ ὕνομαιος, ἐξελάμβανε ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα ἔργα, ἃ ἐὼν Εὐηνίῳ παῖς.

49. Τοῖσι δὲ Ἑλλησι ὡς ἐκαλλίερε, ἀνῆχον τὰς νῆας ἐκ τῆς Δήλου πρὸς

fectus esset, non infensum se posthac fore dicebat, sed hac satisfactione contentum. Hoc quum respondisset Euenius, tum ii qui ei assidebant, excipientes, ‘Eueni, in-
 ‘quiunt, hanc tibi satisfactionem Apol-
 ‘loniatae pro ereptis oculis rependunt,
 ‘ex oraculis redditis.’ Euenius, ubi omnem rem audivit, indigno animo tulit sese fuisse deceptum. At cives ea praedia a dominis mercati, huic illa quae optaret dedere: qui mox deinde insitam divinationem obtinuit, unde celebratus fuit.

94. Hujus Euenii filius fuit Deiphonus, qui ductus a Corinthiis exercitui vaticinabatur. Jam vero illud quoque audivi, Deiphono negotium in Graecia fuisse exhibitum, quod se filium Euenii, cujus non esset, nuncuparet.

95. Ceterum postquam litavere Graeci, classem e Delo Samum versus solve-

runt: et quum Samum venissent ad Calamisa, illi quidem istic applicantes circa templum Junonis sese ad proelium navale parabant. Eos adnavigare quum Persae audivissent, et ipsi ceteras naves ad continentem reducunt, nisi quod Phoenicum naves abire permiserunt. deliberantes enim censebant pugnam navalem sibi non esse capeffendam, quum pares hosti non esse sibi viderentur. In continentem igitur abnavigabant, ut essent sub suo pedestri exercitu qui in Mycale tendebat, ex mandato Xerxis ab aliis copiis relictus ad Ioniam tutandam, numero sexaginta milium, duce Tigrane, Persarum et specie et statura eminentissimo. Ad hunc exercitum constituerunt refugere duces classis, subductisque navibus, munimenta circumdare, in illarum praesidium suumque refugium.

τὴν Σάμον. ἐπεὶ δὲ ἐγένοντο τῆς Σα-
 μίης πρὸς Καλαμίσοις, οἱ μὲν αὐτῷ
 ὀρμισάμενοι κατὰ τὸ Ἡραῖον τὸ ταύ-
 τη, παρεσκευάζοντο ὡς^α ἐς ναυμαχίην·
 οἱ δὲ Πέρσαι, πυθόμενοι σφεας προσ-
 πλέειν, ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ πρὸς τὴν ἡ-
 πειρον τὰς νῆας τὰς ἄλλας, τὰς δὲ Φοι-
 νίκων ἀπῆκαν ἀποπλέειν. βεβουμένοισι
 γάρ σφι ἐδόκεε ναυμαχίην μὴ ποιέεσθαι·
 ὃ γὰρ ὧν ἐδόκεον ὁμοῖοι εἶναι. ἐς δὲ τὴν
 ἡπειρον ἀπέπλεον^β, ὅπως ἔωσι ὑπὸ τὸν
 πεζὸν στρατὸν τὸν σφέτερον, ἔοντα ἐν τῇ
 Μυκάλῃ· ὅς, κελεύσαντος Ξέρξεω, κα-
 ταλελειμμένος τῷ ἄλλῃ στρατῷ, Ἰωνίην
 ἐφύλασσε. τῷ πλῆθος μὲν ἦν ἕξ μυριάδες·
 ἐστρατήγεε δὲ αὐτῷ Τιγράνης, κάλλει τε
 καὶ μεγάλῃ ὑπερφέρων Περσέων. ὑπὸ τῷ-
 τον^γ μὲν δὴ τὸν στρατὸν ἐβουλεύσαντο κατα-
 φυγόντες οἱ τῷ ναυτικῷ στρατηγοὶ ἀνειρύ-
 σαι τὰς νῆας, καὶ περιβαλέσθαι ἔρκος, ἔρυμα
 τῶν νεῶν, καὶ σφέων αὐτέων χρησφύγετον.

^α Vocula ὡς abest ab MS. ^β Hoc verbum ἀπέπλεον quoque
 abest a MS. ^γ ixi tūten.

45'. Ταῦτα βελευσάμενοι ἀνήγοντο. ἀπικόμενοι δὲ παρὰ τὸ τῶν Ποτνιέων ἱρὸν τῆς Μυκάλης ἐς Γαίσωνα τε καὶ Σκολοπέντα, τῇ Δήμητρος Ελευσινίης ἱρὸν, τὸ Φίλιφος ὁ Πασικλῆος ἰδρύσατο, Νείλεω τῷ Κόδρῳ ἐπισπόμενος ἐπὶ Μιλήτῃ κτισὺν· ἐνθαῦτα τάς τε νῆας ἀνείρυσαν, καὶ περιεβάλλοντο ἔρκος καὶ λίθων καὶ ξύλων, δένδρεα ἐκκόψαντες ἡμέρα, καὶ σκόλοπας περὶ τὸ ἔρκος κατέπηξαν. καὶ παρεσκευάδατο ὡς πολιορκησόμενοι, καὶ ὡς νικήσοντες. ἐπ' ἀμφοτέρω ἐπιλεγόμενοι γὰρ παρεσκευάδατο.

46'. Οἱ δὲ Ἕλληνες, ὡς ἐπύθοντο οἰχωκότας τὰς βαρβάρους ἐς τὴν ἡπειρον, ἤχθοντο ὡς ἐκπεφευγόντων. ἀπορίῃ τε εἰχοντο ὅ,τι ποιέωσι, εἴτε ἀπαλλάσσονται ὀπίσω, εἴτε καὶ ἀπλέωσι ἐπ' Ἑλλησπόντου. τέλος δ' ἔδοξε τετάρων μὲν μηδέτερα ποιεῖν, ἐπιπλέειν δὲ ἐπὶ τὴν ἡπειρον. παρασκευασάμενοι ὦν ἐς ναυμαχίην καὶ

96. Hoc inito consilio, profecti sunt, et eveſti prope Venerandarum templum Mycales ad Gaesonem et Scolopoëntem (ubi Cereris Eleusinae cernitur templum, quod Philistus Pasiclis filius condidit, sequutus Neleum Codri filium ad Miletum condendam) ibi subduſtas naves munito circumdederunt e ſaxis ſtipitibusque mitium arborum, quas exciderunt, et circum munitionem depaſtis ſudibus. Ita ſe inſtruxerunt, tanquam et obſidendi et victoria potituri. in utrumque enim caſum ratione inita ſeſe parabant.

97. Barbaros abiſſe in continentem poſtquam acceperere Graeci, tanquam qui effugiſſent, aegre ferebant, incerti quid agerent, retrone ſe reciperent, an procederent in Hellespontum. Tandem neutrum horum viſum eſt faciendum eſſe, ſed navigandum verſus continentem. Praeparatis igitur ad pugnam navalem et de-

scensuum tabulis, aliisque quibuscunque opus erat, ad Mycalen navigant: et quum prope castra hostium fuere, neminem ex adverso obviam navigare vident, sed naves intra murum subductas, et magnam vim peditatus pro litore dispositam. Ibi primum Leutychides in nave praetervehens, litori appropinquans quammaxime, Ionibus per praeconem imperabat, in-
 ‘ quiens, ‘ Viri Iones, quicumque e vobis
 ‘ me exauditis, intelligite quae dico. nihil
 ‘ enim horum quae vobis mando intelli-
 ‘ gent Persae. Ubi pugnam conserueri-
 ‘ mus, primo quidem debetis reminisci
 ‘ libertatis omnium: deinde tesserae He-
 ‘ bes. Atque hoc qui e vobis non audiit,
 ‘ ab eo qui audiit discat.’ Facti autem
 eadem ista mens fuit quae Themistoclis
 ad Artemisium: quod videlicet haec ver-
 ba, si laterent barbaros, persuasura Ioni-

ἀποβάθρας καὶ ἄλλα ὅσων ἔδεε, ἔπλεον ἐπὶ
 τῆς Μυκάλης. ἐπεὶ δὲ ἀγχι^δ τε ἐγίνοντο
 τῷ στρατοπέδῳ, καὶ εἰς ἐφαίνετό σφι ἐπα-
 ναγόμενος, ἀλλὰ ὥρων νῆας ἀνελκυσμένας
 ἔσω τῷ τείχεος, πολλὸν δὲ πεζὸν παρα-
 κεκριμένον παρὰ τὸν αἰγιαλὸν, ἐνθαῦτα
 πρῶτον μὲν ἐν τῇ νηϊ παραπλέων, ἐγ-
 χρίψας^δ τῷ αἰγιαλῷ ταμάλις Λευ-
 τυχίδης, ὑπὸ κήρυκος προηγόρευε τοῖσι
 Ἰωσι, λέγων, ‘ Ἄνδρες Ἴωνες, οἱ ὑμέων
 ‘ τυγχάνετε ἐπακρόντες, μάθειτε τὰ λέγω.
 ‘ πάντως γὰρ εἰδὲν συνήσασι Πέρσαι τῶν
 ‘ ἐγὼ ὑμῖν ἐντέλλομαι. ἐπεὰν συμμίσ-
 ‘ γωμεν, μεμνησθαι τινὰ χρὴ ἐλευθερίας
 ‘ μὲν πάντων πρῶτον· μετὰ δὲ, τῷ συν-
 ‘ θήματος Ἡβης. καὶ τὰδε ἴσω καὶ ὁ μὴ
 ‘ ἀκρόσας ὑμέων πρὸς τῷ ἀκρόσαντος.’ Ὡ-
 τὸς δὲ ἔτος ἐὼν τυγχάνει νόος τῷ πρήγ-
 ματος καὶ ὁ Θεμισοκλῆος ὁ ἐπ’ Ἀρτεμι-
 σίῳ. ἣ γὰρ δὴ λαθόντα τὰ ῥήματα τῷ
 βαρβάρῳ ἐμελλε τῷ Ἴωνα πείσειν, ἣ

^δ ἐγχεῖς.

ἔπειτα ἀνενειχθέντα ἐς τὰς βαρβάρους, ποιήσῃν ἀπίστους τοῖσι Ἕλλησι.

Ζή. Λευτυχίδεω δὲ ταῦτα ὑποθεμένους, δεύτερα δὲ τάδε^ε ἐποίουν οἱ Ἕλληνες· προχόντες τὰς νῆας, ἀπέβησαν ἐς τὸν αἰγιαλόν. καὶ ἔστοι μὲν ἐτάσσοντο. οἱ δὲ Πέρσαι ὡς εἶδον τὰς Ἕλληνας παρασκευαζομένους ἐς μάχην, καὶ τοῖσι Ἰωσι παραινέσαντας, τῷτο μὲν, ὑπονοήσαντες τὰς Σαμίους τὰ Ἑλλήνων φρονέειν, ἀπαιρέονται τὰ ὅπλα. οἱ γὰρ ὦν Σάμιοι, ἀπικομένων Ἀθηναίων αἰχμαλώτων ἐν τῇσι νηυσὶ τῶν βαρβάρων, τὰς ἔλαβον ἀνὰ τὴν Ἀττικὴν λελειμμένους οἱ Ξέρξεω, τέττας λυσάμενοι πάντας, ἀποπέμπουσι ἐποδιάσαντες ἐς τὰς Ἀθήνας. τῶν εἵνεκεν ἔκ ἤκιστα ὑποψίην ἔχον, πεντακοσίας κεφαλὰς τῶν Ξέρξεω πολεμίων λυσάμενοι. τῷτο δὲ, τὰς διόδους τὰς ἐς κορυφὰς τῆς Μυκάλης φερόσας προστάσσει τοῖσι Μιλησίοις φυλάσσειν, ὡς ἐπισηαμένοισι δῆθεν μά-

^ε δεύτερα τάδε.

bus essent; sin mox delata ad barbaros, redditura malefidos Graecis.

98. His per Leutychidem admonitis, secundum opus Graecorum fuit, ut naves litori admoventes in litus egrederentur. Et hi sese ad pugnandum instruebant. Quod facientes Graecos quum cernerent Persae, et scirent Ionas fuisse adhortatos, arma Samiis adimunt, suspicati illos sentire cum Graecis. Quippe Samii devectorum illuc classe barbarorum Athenienses captivos, quos exceperat circa Atticam relictos miles Xerxis, redemerant eos omnes, Athenasque cum viatico remiserant. Quo nomine non minimum suspicionis attraxerant, qui quingenta capita hostium Xerxis liberaverant. Praeterea Milesiis, tanquam maxime loci istius gnaris, Persae imperant, ut tramites qui ad cacumina Mycales ferunt custodiant; eo consilio id facientes, ut Milesii extra exercitum es-

sent. Hunc in modum ab iis Ionibus qui aliquid rerum novarum molituri videbantur, si facultatem nacti essent, Persae sibi praecaverunt. Iidem facto ex scutis vimineis sepimento sese constipaverant.

99. Graeci, ubi instructi fuere, ire in barbaros tendunt: quibus euntibus advolavit in universum exercitum rumor, caduceumque supra fluctus positum apparuit. Rumor autem hujusmodi ad eos ferebatur, Graecos acie in Boeotia superasse Mardonii copias. Multis nempe signis res quae divinitus fiunt, declarantur. si etiam tunc eodem die procedente utriusque cladis, et ejus quae ad Plataeas, et ejus quae ad Mycalen futura erat, fama huc ad Graecos venit, ita ut reddiderit eos multo ferociores, et ad sub-

λιστα τὴν χώραν. ἐποίευν δὲ τῷτ' εἵνεκεν,
ἵνα ἐκτὸς τῷ στρατοπέδῳ ἔωσι. τῷτ' μὲν
Ἰώνων, τοῖσι καὶ κατεδόκεον νεοχμὸν ἂν τι
ποιέειν, δυνάμιος ἐπιλαβομένοισι, τρόποι-
σι τοιῶτοισι προεφυλάσσοντο οἱ Πέρσαι.
αὐτοὶ δὲ συνεφόρησαν τὰ γέρεα ἔρκος εἶ-
ναί σφι.

Λθ'. Ὡς δὲ ἄρα παρεσκευάδατο τοῖσι
Ἕλλησι, προσήϊσαν[†] πρὸς τὰς βαρβάρους.
ἴδουσι δὲ σφι Φήμη τε ἐσέπτατο ἐς τὸ στρα-
τόπεδον πᾶν, καὶ κηρυκὴν ἐφάνη ἐπὶ
τῆς κυματώγης κείμενον. ἡ δὲ Φήμη δι-
ῆλθέ σφι ὧδε, ὥς οἱ Ἕλληνες τὴν Μαρ-
δονίαν στρατιὴν νικῶεν ἐν Βοιωτοῖσι μαχό-
μενοι. δῆλα δὴ πολλοῖσι τεκμηρίοις ἐστὶ
τὰ θεῖα τῶν πρηγμάτων· εἰ καὶ τότε
τῆς αὐτῆς ἡμέρης συμπίπτειν, τῷ τε
ἐν Πλαταιῇσι καὶ τῷ ἐν Μυκάλῃ μέλ-
λοντος ἔσεσθαι τρώμαλος Φήμη τοῖσι Ἕλ-
λησι τοῖσι ταύτῃ ἐσαπίκειτο, ὥστε θαρ-
σῆσαί τε τὴν στρατιὴν πολλῷ μᾶλλον,
[†] προσήϊσαν.

καὶ ἐθέλειν προθυμότερον κινδυνεύειν.

ρ'. Καὶ τότε ἕτερον συνέπεσε γενόμενον, Δήμητρος τεμένεα Ελευσινίης παρὰ ἀμφοτέρας τὰς συμβολὰς εἶναι. καὶ γὰρ δὴ ἐν τῇ Πλαταιίδι παρ' αὐτὸ τὸ Δημήτριον, ὃ ἐγένετο (ὥς καὶ πρότερόν μοι εἴρηται) ἡ μάχη, καὶ ἐν Μυκάλῃ ἔμελλε ὡσαύτως ἔσεσθαι. γεγονέναι δὲ νίκην τῶν μετὰ Παιουσάνειω Ἑλλήνων, ὁρθῶς σφί ἡ Φήμη συνέβαινε ἐλθεῖσα. τὸ μὲν γὰρ ἐν Πλαταιῇσι πρῶτ' ἐτι τῆς ἡμέρης ἐγένετο· τὸ δὲ ἐν Μυκάλῃ, περὶ δείλην. ὅτι δὲ τῆς αὐτῆς ἡμέρης συνέβαινε γίνεσθαι, μηνός τε τῷ αὐτῷ, χρόνῳ δὲ πολλῷ σφί ὕστερον δῆλα ἀναμνησάνεσσι ἐγένετο. ἦν δὲ ἀρρῶ-
δίη σφί πρὶν τὴν Φήμην ἐσαπικέσθαι, ὅτι περὶ σφέων αὐτέων ἔτῳ, ὥς τῶν Ἑλλήνων, μὴ περὶ Μαρδονίῳ πταίσῃ ἡ Ἑλλάς, ὥς μέντοι ἡ κληδὼν αὕτη σφί ἐσέπματο, μᾶλλον τι καὶ ταχύτερον τὴν πρόσδοσιν ἐποκεῦντο. οἱ μὲν δὲ Ἕλληνες καὶ οἱ βαρ

eundem ultro periculum alacriores.

100. Alterum etiam quiddam concurrere contigit, ut prope ad utramque pugnam fuerint Cereris Eleusinae templa. nam et apud ipsum Cereris fanum (ut a me superius demonstratum est) in agro Plataeensi pugna facta est, et similiter in Mycale futura pugna erat, ut non abs re venerit ad istos fama victoriae ab Graecis, qui cum Pausania erant, paratae. nam pugna ad Plataeas diluculo diei gesta est, apud Mycalen vesperi. quarum utramque eodem ejusdem mensis die gestam esse, non diu post ab his rem cognoscen-
tibus declaratum est. Ante rumoris autem adventum subibat istos timor non tam de seipsis quam de Graecis, ne in Mardonio offenderet Graecia: at ubi fama haec ad eos advolavit, impensius atque prope-
rantius ad congregiendum processerunt. Attamen Graeci ac barbari in pugnam

festinarunt, tanquam et insulae eis et Hellepontus proposita praemia essent.

101. Athenienses porro, et qui juxta erant instructi, paene dimidium copiarum, iter tenebant per litus atque planitiem; Lacedaemonii autem, et deinceps collocati, per confragosa et montes. Quae dum Lacedaemonii circuibant, interim Athenienses in altero cornu jam proeliabantur. Persae, quoad ipsis sepimenta mansere recta, sese defensavere, et nihilo inferiores in pugna erant: postea vero quam Atheniensium et eorum qui cum Atheniensibus erant copiae adnixae sunt vehementius, se mutuo adhortantes, ut laus operis ipsorum esset, non Lacedaemoniorum, tum commutari jam res, et dejectis sepimentis Gracci confertim impressionem facere in Persas. Illi excepto impetu perdiu resistere, ad postremum in

βαροι ἔσπευδον ἐς τὴν μάχην, ὥς σφι καὶ αἱ νῆσοι καὶ ὁ Ἑλλήσποντος αἶθλα προέκειτο.

ρα'. Τοῖσι μὲν νυν Αθηναίοισι καὶ τοῖσι προσεχέσι τέτοισι τεταγμένοισι, μέχρι καὶ τῶν^α ἡμισέων, ἡ ὁδὸς ἐγίνετο κατ' αἰγιαλὸν τε καὶ ἄπεδον χῶρον· τοῖσι δὲ Λακεδαιμονίοισι, καὶ τοῖσι ἐπέξῃς τέτοισι τεταγμένοισι, κατὰ τε χαράδρην καὶ ἔρεα. ἐν ᾧ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι περιήϊσαν, ἔτοι οἱ ἐπὶ τῷ ἐτέρῳ κέρει^β ἔτι καὶ δὴ ἐμάχοντο. ἕως μὲν νυν τοῖσι Πέρσησι ὀρθία ἦν τὰ γέρεα, ἡμύνοντό τε, καὶ ἔδεν ἔλασσαν εἶχον τῇ μάχῃ. ἐπεὶ δὲ τῶν Αθηναίων καὶ τῶν προσεχέων ὁ στρατός, ὅπως ἐαυτῶν γένοιτο τὸ ἔργον καὶ μὴ Λακεδαιμονίων, παρακελευσάμενοι, ἔργα εἶχοντο προθυμότερον, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροῖσθε τὸ πρῆγμα. διωσάμενοι γὰρ τὰ γέρεα ἔτοι φερόμενοι ἐσέπεσον ἀλέες ἐς τὰς Πέρτας. οἱ δὲ δεξάμενοι, καὶ χρόνον συχνὸν ἀμυνόμενοι,

^α μέχρι κατὰ τῶν. ^β κίραϊ.

τέλος ἔφευγον ἐς τὸ τεῖχος. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Κορίνθιοι καὶ Σικυώνιοι καὶ Τροιζήνιοι (ἔτι γὰρ ἔσαν ἐπεζῆς τέταγμένοι) συνεπισπόμενοι, συνεισέπιπτον^ε ἐς τὸ τεῖχος. ὥς δὲ καὶ τὸ^δ τεῖχος ἀραίρητο, ἔτε τι πρὸς ἀλκὴν ἐτράποντο οἱ βάρβαροι, πρὸς φυγὴν τε ὁρμέατο οἱ ἄλλοι, πλὴν Περσέων. ἔτι δὲ κατ' ὀλίγας γινόμενοι, ἐμάχοντο τῷσι αἰεὶ ἐς τὸ τεῖχος ἐσπίπτουσι Ἑλλήνων καὶ τῶν στρατηγῶν τῶν Περσικῶν δύο μὲν ἀποφεύγουσι, δύο δὲ τελευτῶσι. Ἀρταύτης μὲν καὶ Ἰθαμίτρης^ε τῇ ναυτικῇ στρατηγέοντες, ἀποφεύγουσι. Μαρδόντης δὲ, καὶ ὁ τῇ πεζῇ στρατηγὸς Τιγράνης, μαχόμενοι τελευτῶσι.

ρβ'. Ἐτι δὲ μαχομένων τῶν Περσέων, ἀπὶ κονίῳ Λακεδαιμόνιοι, καὶ οἱ μετ' αὐτέων, καὶ τὰ λοιπὰ συνδιεχείριζον. ἔπεσον δὲ καὶ αὐτέων τῶν Ἑλλήνων συχνοὶ ἐνθαῦτα. ἄλλοι τε καὶ Σικυώνιοι, καὶ στρατηγὸς Περίλεος. τῶν τε Σαμίων οἱ στρατευόμε-

^ε συνίπικτον. ^δ ὅς δὲ τὸ. ^ε Ἰθαμίτρες.

murum refugere: cum quibus pariter ir-
ruperunt Athenienses et Corinthii et Si-
cyonii et Troezenii. ita enim erant ii
iunctim in acie collocati. Ubi vero et
murus captus est, ibi barbari non robo-
ris memores esse, sed fugae, praeter-
quam Persae: hi autem ad paucos redacti
pugnabant, Graecis assidue in murum
irruentibus. Et Persici duo classarii du-
ces, Artayntes et Ithamitres, effugerunt:
totidem pugnantes occubuerunt, Mar-
dones, et pedestrium copiarum dux Ti-
granes.

102. Adhuc autem dimicantibus
Persis supervenere Lacedaemonii ac focii,
qui eos qui supererant trucidaverunt. Ip-
forum quoque Graecorum complures
illic cecidere, et cum alii ex Sicyoniis,
tum eorum dux Perilaus. Quinetiam Sa-

mii qui in exercitu Medorum militabant, quibus adempta arma fuerant, ubi viderunt statim ab initio pugnam pertinaciorē, quoad poterant Graecis suppetias iere. Quos inchoasse cernentes alii Iones, ita et ipsi a Persis deficientes adorti sunt barbaros.

103. Milesiis autem praeceptum erat ut exitus viarum custodirent, Persarum salutis gratia, ut si quis casus, qualis accidit, eos deprehendisset, Milesiis ducibus salutem sibi ad Mycales cacumina compararent. hujus quidem rei causa Milesii illic collocati fuerant, neve si exercitui adessent, aliquid innovarent. At illi e contrario prorsus quam jussi fuerant fecere: qui et per alias quae ad hostem ferebant vias illos in fugam versos deduxere, et ad extremum in eis mactandis omnium extitere maxime hostiles. Hunc in

νοι, ἔόντες ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῷ Μηδικῷ, καὶ ἀπαραιρημένοι τὰ ὅπλα, ὡς εἶδον αὐτίκα κατ' ἀρχὰς γινομένην ἑτεραλκία τὴν μάχην, ἔρδον ὅσον ἐδυνάτο, προσωφελέειν ἐθέλοντες τοῖσι Ἑλλησι. Σαμίς δὲ ἰδόντες οἱ ἄλλοι Ἴωνες ἄρξαντας, ἔτω δὴ καὶ αὐτοὶ ἀποσάντες ἀπὸ Περσέων, ἐπέθεντο τοῖσι βαρβάροισι.

ργ'. Μιλησίοισι δὲ προσετέτακτο μὲν τῶν Περσέων τὰς διόδους τηρεῖν, σωτηρίας εἵνεκά σφι· ὡς ἦν ἄρα σφέας καταλαμβάνη οἷά περ κατέλαβε, ἔχοντες ἡγεμόνας, σώζωνται ἐς τὰς κορυφὰς τῆς Μυκάλης. ἐτάχθησαν μὲν νυν ἐπὶ τῷτο τὸ πρῆγμα οἱ Μιλήσιοι τῷτ' γε εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ παρέοντες τῷ στρατοπέδῳ τι νεοχμὸν ποίεοιεν. οἱ δὲ πᾶν τῷναντίον τῷ προστεταγμένῳ ἐποίεον. ἄλλας τε κατηγεόμενοί σφι ὁδὸς φεύγασι, αἱ δὴ ἔφερον ἐς τοὺς πολεμίους· καὶ τέλος, αὐτοὶ σφι ἐγίνοντο κτείνοντες πολεμιώτατοι, ἔτω δὴ

τοδεύτερον Ἰωνίῃ ἀπὸ Περσέων ἀπέστη
 ρθ'. Ἐν δὲ ταύτῃ τῇ μάχῃ Ἑλλήνων
 ἠρίψουσιν Ἀθηναῖοι καὶ Ἀθηναίων, Ἑρ-
 μόλυκος ὁ Εὐθόνης^ε, ἀνὴρ παγκράτιον ἐ-
 πασκήσας· τῷτον δὲ τὸν Ἑρμόλυκον κα-
 τέλαβε ὕψερρον τέττων, πολέμῳ ἐόντος
 Ἀθηναίοισι τε καὶ Καρυσίοισι, ἐν Κύρῳ
 τῆς Καρυσίης χώρας ἀποθανόντα ἐν μά-
 χῃ, κεῖσθαι ἐπὶ Γεραισῶ. μετὰ δὲ Ἀθη-
 ναίους, Κορίνθιοι καὶ Τροιζήνιοι καὶ Σικυώ-
 νιοι ἠρίψουσιν.

ρέ'. Ἐπεὶ τε δὲ κατεργάσαντο οἱ Ἕλ-
 ληνες τὰς πολλὰς, τὰς μὲν μαχομένους,
 τὰς δὲ καὶ φεύγοντας τῶν βαρβάρων, τὰς
 νῆας ἐνέπρησαν, καὶ τὸ τεῖχος ἅπαν,
 τὴν ληϊήν προεξαγαγόντες ἐς τὸν αἰγια-
 λόν· καὶ θησαυροὺς τινὰς χρημάτων εὗρον.
 ἐμπρήσαντες δὲ τὸ τεῖχος καὶ τὰς νῆας,
 ἀπέπλεον. ἀπικόμενοι δὲ ἐς Σάμον οἱ
 Ἕλληνες, ἐβλαεύοντο περὶ ἀναστάσιος τῆς
 Ἰωνίης, καὶ ὅπη χρεῶν^ε εἶη τῆς Ἑλλάδος

^ε Εὐθόιν. ^ε ὅποι χρεῶν.

modum Ionia iterum defecit a Persis.

104. In hoc proelio praeclarissimam inter Graecos operam navaverunt Athenienses, et ex Atheniensibus Hermolycus Euthoni filius, vir in pancratio celebris: cui postea contigit, ut bello inter Athenienses et Carystios, in pugna apud Cynnum agri Carystii occisus in Geraesto sepeliretur. Secundum autem Athenienses egregii extitere Corinthii Troezenique ac Sicyonii.

105. Graeci vero plerisque barbarorum aliis in pugna, aliis in fuga interfectis, eorum naves incenderunt, totumque murum, ante egesta illinc in litus praeda, et quosdam pecuniarum thesauros repperunt. Ubi murum atque naves cremavere, vela fecerunt. et quum Samum appulsi sunt, consultabant de gente Ionica transferenda, et ubinam in Grae-

cia illam locari oporteret, cujus ipsi imperium obtinerent; Ioniam autem barbaris relinquerent. Neque enim videbatur eis fieri posse, ut per omne tempus Ionibus tutandis praeessent; sin autem non tutarentur, sperare non poterant, ut Iones a Persis defecisse gauderent. Ad haec magistratus Peloponnesium censebant emporia nationum Graecarum quae cum Medis sensissent, ejectis incolis danda cum agro Ionibus habitanda. Athenienses nullo pacto sedibus summovendos esse Iones censebant, nec Peloponnesibus de ipsorum coloniis consultandum; et quum in hoc contenderent Athenienses, libenter eis cessere Peloponneses: atque ita Samios et Chios et Lesbios ac ceteros insulanos, qui secum militabant, ad societatis foedus adsciverunt, data acceptaque fide cum iurejurando, se permansuros in societate, nec ab ea defecturos. Hoc iure

κατοικίσαι^α, τῆς αὐτοὶ ἐγκρατέες ἔσαν·
 τὴν δὲ Ἰωνίην ἀφεῖναι τοῖσι βαρβάροισι.
 ἀδύνατον γὰρ ἐφαίνετό σφι εἶναι ἐωϋ-
 τές τε Ἰώνων προκατῆσθαι, Φρυγέοντας
 τὸν πάντα χρόνον· καὶ ἐωϋτῶν μὴ προ-
 κατημένων, Ἴωνας ὑδεμίνην ἐλπίδα ἔχον
 χαίροντας πρὸς τῶν Περσέων ἀπαλλά-
 ξειν. πρὸς ταῦτα Πελοποννησίων μὲν
 τοῖσι ἐν τέλεσι ἐδόκεε^β τῶν μηδισάντων
 ἔθνέων τῶν Ἑλληνικῶν τὰ ἐμπόρια ἐξα-
 νασήσαντας, δῆναι τὴν χώραν Ἰωσι ἐνοι-
 κῆσαι· Ἀθηναίοισι δὲ ὕκ ἐδόκεε ἀρχὴν,
 Ἰωνίην γενέσθαι ἀνάστατον, ὕδὲ Πελοπον-
 νησίοισι περὶ τῶν σφετέρων ἀποικιέων
 βεβλεύειν. ἀνιτεινόντων δὲ τεττέων, προ-
 θύμως εἶξαν οἱ Πελοποννήσιοι· καὶ ὅτω
 δὴ Σαμίους τε καὶ Χίους καὶ Λεσβίους, καὶ
 τὸς ἄλλους νησιώτας, οἳ ἔτυχον συστρα-
 τευόμενοι τοῖσι Ἑλλήσι, ἐς τὸ συμμα-
 χικὸν ἐποίησαντο, πῖσι καταλαβόντες^γ
 καὶ ὀρκίοισι, ἐμμένειν τε καὶ μὴ ἀπο-

^α κατοικῆσαι. ^β τίλλισι ἰῷσι ἰδύκισ. ^γ πῖσι τε καταλαβ-
 ούσας.

φήσεσθαι. τῦτ' αὖθις δὲ καταλαβόντες ὄρχι-
 ασι, ἔπλεον τὰς γεφύρας λύσοντες. ἐπὶ
 γὰρ ἐδόκεον ἐντεταμένους εὐρύσειν. ἔτα-
 μὲν δὴ ἐπ' Ἑλλησπόντου ἔπλεον.

ρς'. Τῶν δὲ ἀποφυγόντων βαρβάρων,
 εἰς τὰ ἄκρα τῆς Μυκάλης κατειληθέν-
 των, ἑόντων ὃ πολλῶν, ἐγένετο κομιδὴ εἰς
 Σάρδεις· πορευομένων δὲ κατ' ὁδόν, Μα-
 σίσης ὁ Δαρεῖς παρατυχὼν τῷ πάθει
 τῷ γεγονότι, τὸν στρατηγὸν Αἰταύνην
 ἔλεγε πολλά τε καὶ κακά, ἀλλὰ τε
 καὶ γυναικὸς κακίῳ φᾶς αὐτὸν εἶναι,
 τοιαῦτα στρατηγήσαντα· καὶ ἄξιον εἶναι
 παντὸς κακῶ, τὸν βασιλῆος οἶκον κακώ-
 σαντα. παρὰ δὲ τοῖσι Πέρσησι, γυναικὸς
 κακίῳ ἀκῶσαι, δέννος μέγιστός ἐστι. ὁ δὲ,
 ἐπεὶ πολλὰ ἤκουσε, δεινὰ ποιούμενος^d,
 σπᾶται ἐπὶ τὸν Μασίσην τὸν ἀκινάκην,
 ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ μὴν ἐπιθέοντα
 φθὰς Ξειναγόρης ὁ Πρηξίλεω, ἀνὴρ Ἀ-
 λικαρνησεὺς, ὅπιστα ἐσεὼς αὐτῷ Αἰ-
 ταύνην.

^d ποιούμενος.

jurando perfecto, ad pontes solvendo navigaverunt, rati adhuc illos intentos se esse inventuros. Et quidem in Hellespontum navigabant.

106. Ii vero barbari qui effugerant, quum ad cacumina Mycales venissent, non ita multi se Sardes recipiebant. Qui dum iter faciunt, Masistes Darii filius, qui pugnae male gestae adfuerat, conviciari praefecto Artayntae cum aliis multis probris; tum vero dicere, illum muliere esse ignaviorem, qui ita ducis munere fuisset functus, dignumque omni malo esse qui de regia domo male meritus esset. Apud Persas autem summo opprobrio datur, audire se muliere esse ignaviorem. Artayntes igitur, ubi multa audiit, indigne ferens, acinacem in Masistem stringit, interficiendi avidus. quem irruentem praeveniens Xenagoras Praxilai filius, vir Halicarnassensis, ut stabat a tergo Artayntae,

hominem medium rapit, sublatumque humi allidit. intereaque satellites Masistis adfuere. Eo facto Xenagoras et ipsius Masistis gratiam meruit, et Xerxis, cujus fratrem servasset, ita ut ab eo ob hanc rem totius Ciliciae praefectura donatus sit. Nihil hoc amplius inter viam barbari egerunt, Sardesque pervenerunt, ubi rex erat ex eo tempore, quo Athenis proelio navali male gesto, illuc profugerat.

107. Sardibus autem tunc agens, adamabat uxorem Masistis, quae et ipsa illic erat. ea quum potiri non posset, neque donis missitandis, neque vim afferre vellet, fratris Masistis respectu: quae res et mulierem retinebat, probe gnaram non se coactum iri vi. ibi Xerxes ceteris pro-

ταῦντεω, ἀρπάζει μέσον· καὶ ἐξάρας, παίει ἐς τὴν γῆν. καὶ ἐν τῷ οἱ δορυφόροι Μασίσειω προέβησαν. ὁ δὲ Ξειναγόρης ταῦτα ἐργάσατο, χάριτα αὐτῷ τε Μασίση τιθέμενος καὶ Ξέρξῃ, ἐκσώζων τὸν ἀδελφεὸν τὸν ἐκείνῃ· καὶ διὰ τῷ τὸ ἔργον Ξειναγόρης πάσης ἤρξε Κιλικίης, δόντος βασιλῆος. τῶν δὲ κατ' ὁδὸν πορευομένων βαρβάρων^c, ὅδεν ἔτι πλέον ἐγένετο τῶν^f, ἀλλ' ἀπικνέονται ἐς Σάρδεις. ἐν δὲ τῇσι Σάρδισι ἐτύγχανε ἑὼν βασιλεὺς ἐξ ἐκείνῃ τῷ χρόνῳ, ἐπεὶ τε ἐξ Ἀθηναίων προσπταίσας τῇ ναυμαχίῃ, φυγὼν ἀπίκετο.

ρζ'. Τότε δὴ ἐν τῇσι Σάρδισι ἑὼν ἄρα, ἦρα τῆς Μασίσειω γυναικὸς, ἐβίης καὶ ταύτης ἐνθαῦτα· ὡς δὲ οἱ προσπέμποντες ἐκ ἐδύνατο καλεργασθῆναι, ὅδε βίην προσέφερετο, προμηθεύμενος τὸν ἀδελφεὸν Μασίσην· (τῷτὸ δὲ τῷ ἔχε καὶ τὴν γυναῖκα· εὖ τε γὰρ ἐπίστατο βίης ὁ τευ-

^c Haec vox βαρβάρων non est in MS. ^f Etiam haec vox τῶν abest ab MS.

ξομένη) ἐνθαῦτα δὴ Ξέρξης ἐργόμενος τῶν ἄλλων, πρήσσει τὸν γάμον τῷτον τῇ παιδὶ τῷ ἐωῦτῷ Δαρείῳ θυγατέρα τῆς γυναικὸς ταύτης καὶ Μασίςεω· δοκέων αὐτὴν μᾶλλον λάμψεσθαι ἢ ταῦτα ποιήσῃ. ἀρμόσας δὲ, καὶ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, ἀπήλαυνε ἐς Σῶσα· ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀπίκητο, καὶ ἠγάγετο ἐς ἐωῦτῷ Δαρείῳ τὴν γυναῖκα, ὅτῳ δὴ τῆς Μασίςεω μὲν γυναικὸς ἐπέπαυτο· ὁ δὲ, διαμειψάμενος, ἦρα τε καὶ ἐτύγχανε τῆς Δαρείας μὲν γυναικὸς, Μασίςεω δὲ θυγατρὸς· ὄνομα δὲ τῇ γυναικὶ ταύτῃ ἦν Ἀρταῦντη.

ρή. Χρόνου δὲ προϊόντος, ἀνάπυστα γίνεται τρόπῳ τοιῷδε· ἐξυφήνασα Ἀμφικρις ἢ Ξέρξεω γυνὴ Φᾶρος μέγα τε καὶ ποικίλον κ' ἑθὺς ἄξιον, διδοῖ Ξέρξῃ. ὁ δὲ, ἠδθεὶς, περιβάλλεται τε καὶ ἔρχεται παρὰ τὴν Ἀρταῦντην. ἠδθεὶς δὲ καὶ ταύτῃ, ἐκέλευσε αὐτὴν αὐτῆσαι

hibitus, huc evasit, ut filio suo Dario in matrimonium daret filiam hujus mulieris ac Masistis; existimans, si hoc fecisset, commodius se illa potiturum. Contracto matrimonio, aliisque ex consuetudine celebratis, Susa profectus est. eo postquam pervenit, et uxorem Dario domum duxit, ita demum ab uxoris Masistis amore cessavit; sed mutato amore ambiit et potitus fuit Darii quidem sui uxore, sed Masistae filia, cui nomen erat Artayntae.

108. Qua quum potiretur, processu temporis res patefacta est, hunc in modum: Amestris uxor Xerxis, amiculum quod ipsa texuerat, grande atque variegatum, et spectatu dignum, viro donavit. Quo ille delectatus atque amictus, ad Artayntam se confert: atque ubi se oblectavit cum ea, jussit a se petere mulierem quae optaret sibi fieri pro bene de

ipso meritis. omnia enim quae peteret, impetraturam. Ad hoc illa respondens, (debebatur enim toti familiae infortunium) ‘Dabisne, inquit, mihi quicquid a te petiero?’ Xerxes, omnia alia potius eam petituram ratus, cum jurejurando promisit. Qui postquam juravit, mulier intrepide amiculum poposcit. Xerxes enimvero recusare, non ob aliud quam quod vereretur Amestrin, ne sic illa rem quae agebatur, jampridem suspicata, deprehenderet: sed offerre ei et urbes, et immensam vim auri, et copias militum, quibus nemo praeter illam esset imperaturus. Eximium autem donum est apud Persas, exercitu donari. Verum quum non posset persuadere mulieri, amiculum dedit. Quo dono illa supra modum laeta, eo gestando gestiebat.

109. Amestris ubi mulierem habere amiculum scivit, et rem gestam, non in puellam concepit odium, sed in illius ma-

ὅ,τι βέλεται οἱ γενέσθαι ἀντὶ τῶν αὐ-
τῶ ὑπεργημένων. πάντα γὰρ τεύξεσθαι
αἰτήσασαν. τῇ δὲ κακῶς γὰρ ἔδεε πα-
ροική γενέσθαι, πρὸς ταῦτα εἶπε⁸ Ξέρ-
ξης, ‘ Δώσεις μοι τὸ ἂν σε αἰτήσω;’ ὁ
δὲ, πᾶν μᾶλλον δοκέων ἐκείνην αἰτῆ-
σαι, ὑπὸ χνέετο καὶ ὤμοσε. ἡ δὲ, ὡς
ὤμοσε, ἀδεῶς αἰτέει τὸ Φᾶρος. Ξέρξης
δὲ, παντοῖος ἐγένετο, ὃ βυλόμενος δῆναι⁹
κατ’ ἄλλο μὲν ἔδεν, φοβεόμενος δὲ Α-
μνηριν, μὴ καὶ πρὶν κατεικαζέσθαι τὰ
γινόμενα, ἔτῳ ἐπευρεθῇ πρήσων. ἀλλὰ
πόλις τε ἐδίδε καὶ χρυσὸν ἄπλετον,
καὶ στρατὸν τῷ ἐμελλε εἰδὲς ἄρξειν ἀλλ’
ἢ ἐκείνη· (Περσικὸν δὲ κάρτα ὁ στρατὸς
δῶρον) ἀλλ’ ὃ γὰρ ἐπειθε. διδοῖ τὸ φᾶ-
ρος. ἡ δὲ, περιχαρὴς ἔσσα τῷ δώρῳ,
ἐφόρεέ τε καὶ ἠγάλλετο.

ρθ’. Καὶ ἡ Αμνηρις πυνθάνεται μιν
ἔχσαν. μαθῶσα δὲ τὸ ποιούμενον, τῇ μὲν
γυναικὶ ταύτῃ ἔκ ἔχε ἐγκόλον· ἡ δὲ, ἐλ-

⁸ εἶπαι.

πίτρυσα τὴν μητέρα αὐτῆς εἶναι αἰτίην, καὶ ταῦτα ἐκείνην πρήσσειν, τῇ Μασίσει γυναικὶ ἐβόλευε ὄλεθρον. φυλάσσασα δὲ τὸν ἄνδρα τὸν ἐωϋτῆς Ξέρξην βασιλῆϊον δεῖπνον προτιθέμενον· τῷτο δὲ τὸ δεῖπνον παρασκευάζει· αἵ παρ' αὐτῆς ἐνιαυτῷ, ἡμέρῃ τῇ ἐγένετο βασιλεὺς. ἔνομα δὲ τῷ δεῖπνῳ τῷτῳ, Περσις μὲν, τυκία· καὶ αὖτε δὲ τὴν Ἑλλήνων γλώσσαν, τέλειον. τότε καὶ τὴν κεφαλὴν σμᾶται μῦνον βασιλεὺς, καὶ Πέρσας^α δωρέεται. ταύτην δὲ τὴν ἡμέρην φυλάσσασα ἡ Αμνηστis, χρῆζει τοῦ Ξέρξεω, δοθῆναί τι τὴν Μασίσει γυναικα. ὁ δὲ δεινὸν τε καὶ ἀνάρσιον ἐποιέετο, τῷτο μὲν, ἀδελφεῷ γυναικα παραδῶναι, τῷτο δὲ, ἀναιτίην ἔδσαν τῷ πράγματι τῷτῳ. συνῆκε γὰρ τῷ εἶνεκεν ἐδέετο.

ρί'. Τέλος μέντοι, ἐκείνης τε λιπαρέσεως, καὶ ὑπὸ τῷ νόμῳ ἐξεργόμενος, (ὅτι ἀτυχῆσαι τὸν χρῆζοντα, ἔσφι δυνατόν ἐστι βασιλεὺς δεῖπνον προκειμένον) κάρτα

trem, penes quam culpam et quam hujus rei autorem esse credebat, exitium machinatur. Observato itaque tempore quo vir suus Xerxes regalem instrueret coenam, quae coena semel quotannis eo die quo rex creatus est instruebatur: (coenae nomen Persice Τύστα, Graece τέλειον, id est, perfecta: in qua rex solùm caput ornatur, Persasque strenis donat) hoc die observato Amestris a Xerxe petiit, ut se Masistae uxore donaret. Xerxes id indignum factu nefariumque arbitrari, uxorem germani dono dari, eamque insontem negotii illius cujus causa uxor sua eam flagitaret.

110. Tandem hujus precibus evictus, et instituto, quo nefas est regia coena proposita orantem non exorare, invitus admodum annuit: tradensque uxori, ac

jubens facere quod liberet, germano ad
 se arcessito, ita inquit, ‘Masista, tu Darii
 ‘ filius es, idemque mihi frater, praeterea
 ‘ vir eximius: tamen istam mulierem, cum
 ‘ qua nunc domum communicas, noli
 ‘ habere: in cujus locum do tibi filiam
 ‘ meam, cum qua domum communices.
 ‘ Istam autem quam in matrimonio ha-
 ‘ bes (non enim mihi videtur habenda)
 ‘ missam facias.’ His verbis stupefactus
 Masistes, ‘Domine, inquit, quam tu me-
 ‘ cum orationem habes importunam: qui
 ‘ uxorem, ex qua liberi mihi sunt ado-
 ‘ lescentes tres, et filiae, (quarum unam
 ‘ tu filio tuo duxisti uxorem) jubes me
 ‘ relinquere, quae mihi est ex animi mei
 ‘ sententia, ut filiam tuam in matrimonio
 ‘ ducam? Equidem, rex, etsi magni facio
 ‘ me dignari conjugio filiae tuae, tamen

ὃν ἄέκων καλανεύει. καὶ παραδὸς, ποιέει
 ὧδε· τὴν μὲν κελεύει ποιέειν τὰ βέλεια·
 ὃ δὲ, μεταπεμφάμενος τὸν ἀδελφεόν, λέ-
 γει τάδε, ‘ Μασίσα σὺ εἰς Δαρείῃς τε
 ‘ παῖς, καὶ ἐμὸς ἀδελφεός· πρὸς δ’ ἔτι τέ-
 ‘ τοισι, καὶ εἰς ἀνὴρ ἀγαθός· γυναικὶ δὲ
 ‘ ταύτῃ τῇ νῦν συνοικέεις, μὴ συνοικέε·
 ‘ ἀλλὰ τοι αὐτ’ αὐτῆς ἐγὼ δίδωμι θυγα-
 ‘ τέρα τὴν ἐμήν. ταύτῃ συνοικέε. τὴν δὲ
 νῦν ἔχεις (ὃ γὰρ δοκέει ἐμοὶ) μὴ ἔχε γυ-
 ναῖκα. ὃ δὲ Μασίσης ἀποθωυμάσας τὰ
 λεγόμενα, λέγει τάδε, ‘ Ω δέσποια, τίνα
 ‘ μοι λόγον λέγεις ἄχρηστον, κελεύων μοι
 ‘ γυναῖκα, ἐκ τῆς μοι παῖδες νεηνῖαι τε
 ‘ εἰσὶ τρεῖς, καὶ θυγατέρες, τῶν καὶ σὺ μῖν
 ‘ τῷ παιδὶ τῷ σεωῦτῃ ἡγάγεο γυναῖκα·
 ‘ αὕτη τέ μοι καλὰ νόον τυγχάνει κάρτα
 ‘ ἔῃσα· ταύτην με κελεύεις μεθέλθαι, θυ-
 ‘ γατέρα τὴν σεωῦτοῦ γῆμαι; ἐγὼ δὲ,
 ‘ βασιλεῦ, μεγάλα μὲν ποιεῦμαι, ἀξιεύ-
 ‘ μενος θυγατρὸς τῆς σῆς, ποιήσω μὲν τοι

‘ τῷ τέων ἑδέτερα. σὺ δὲ μηδαμῶς βιά
 ‘ πρήγμαίος τοιῦδε δεόμενος· ἀλλὰ τῇ τε
 ‘ σῇ θυγατρὶ ἀνὴρ ἄλλος φανήσεται ἐμεῦ
 ‘ ἑδὲν ἥσσω, ἐμέ τε ἕα γυναικὶ τῇ ἐμῇ
 ‘ συνοικέειν.’ ὁ μὲν δὴ τοιούτοις ἀμείβεται.
 Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς λέγει τάδε, ‘ Οὐτῷ
 ‘ δὴ τοι Μασίσα πέπρηκται. ἔτε γὰρ ἂν
 ‘ τοι δοίην θυγατέρα τὴν ἐμὴν γῆμαι, ἔτι
 ‘ ἐκείνη ἔτι^β πλεῦνα χρόνον συνοικήσεις’
 ὡς μάθης τὰ διδόμενα δέκεσθαι. ὁ δὲ, ὡς
 ταῦτα ἤκουσε, εἶπας τοσόνδε, ἐχώρει ἔξω,
 ‘ Δέσποια, ἔδῃ καὶ με ἀπώλεσας.’

ριά. Ἐν δὲ τῷ τῷ διὰ μέσθ χρόνῳ
 ἐν τῷ Ξέρξης τῷ ἀδελφεῷ διελέγετο, ἡ
 Ἀμνηστis μεταπεμφαμένη τῆς δορυφόρου
 τῆς Ξέρξεω, διαλυμαίνεται τὴν γυναῖκα
 τὴν Μασίσεω· τῆς τε μαζῆς ἀποταμῶ-
 σα, κυσὶ προέβαλε· καὶ ῥίνα, καὶ ὦτα, καὶ
 χεῖλεα, καὶ γλῶσσαν ἐκταμῶσα, εἰς οἶκόν
 μιν ἀποπέμπει διαλελυμασμένην.

ρεῖ. Ὁ δὲ Μασίσης, ἑδὲν καὶ ἀκηκῶς

^β Vocula ἔτι, non est in MS.

' neutrum istorum faciam. tu vero, qui
 ' nequaquam necesse habes, noli ad hoc
 ' rei me cogere. alius non inferior me
 ' existet maritus filiae tuae: sine me meae
 ' uxoris consuetudine frui.' Haec ille
 quum respondisset, percitus ira Xerxes,
 ' Atqui, inquit, ita tecum, Masista, age-
 ' tur, ut neque jam tibi filiam meam
 ' nuptum dem, neque tu consuetudine
 ' tuae diutius fruaris: ut discas accipere
 ' oblata.' Masistes his auditis, exiit, hac-
 tenus loquutus, ' Domine, nondum me
 ' interemisti.'

I I I. Hoc interim tempore dum
 Xerxes cum fratre colloquitur, Amestris
 accitis satellitibus Xerxis, uxorem Masis-
 tae excarnificat, mammas praecidit, eas-
 que canibus objicit: praecidit nares, au-
 res, labra, linguam: atque ita excarnifi-
 catam remittit domum.

I I 2. Harum rerum quum nihil au-

disset Masistes, metuens tamen aliquid sibi esse mali, cursu se domum proripiebat. ubi vero mutilatam uxorem vidit, confestim inito cum liberis consilio, abiit Bactra cum illis et aliis quibusdam, tanquam praefecturam Bactriam ad defectionem inducturus, et plurimum mali regi facturus. Quod et contigisset (ut mihi videtur) si occupasset ad Bactrios et ad Sacas ascendere. etenim praeses erat Bactriorum, a provincialibusque diligebatur. Sed enim haec eum perpetraturum Xerxes audiens, missis adversus hominem copiis, et ipsum et liberos et copias in itinere trucidavit. De amore Xerxis et nece Masistae haec haec tenus.

113. Graeci a Mycale profecti Hellespontum versus, primum circa Lecton stationem habuerunt, a ventis intercepti.

τρετέων, ἐλπόμενος δὲ τί οἱ κακὸν εἶναι,
ἐσπίπτει δρόμῳ ἐς τὰ οἰκία· ἰδὼν δὲ διε-
φθαρμένην τὴν γυναῖκα, αὐτίκα μετὰ
ταῦτα συμβουλευσάμενος τοῖσι παισὶ, ἐ-
πορεύετο ἐς Βάκτρα σύν τε τοῖσι ἐωϋτὲς υἱ-
οῖσι, καὶ δὴ καὶ τισὶ καὶ ἄλλοισι, ὥς ἀποσῆσων
νομὸν τὸν Βάκτριον, καὶ ποιήσων τὰ μέγιστα
κακῶν βασιλῆα. τά περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὥς
ἐμοὶ δοκέει, εἴ περ ἔφθη ἀναβὰς ἐς τοὺς
Βακτρίους, καὶ τὸς Σάκας· καὶ γὰρ ἐσερ-
γόν τέ μιν, καὶ ἦν ὑπαρχος τῶν Βακτρίων.
ἀλλὰ γὰρ Ξέρξης πυθόμενος ταῦτα ἐκεῖ-
νον πρήσσοντα, πέμψας ἐπ' αὐτὸν στρα-
τιήν, ἐν τῇ ὁδῷ κατέκλεινεν αὐτόν τε ἐκεῖ-
νον καὶ τὸς παῖδας αὐτῶ, καὶ τὴν στρατιήν
τὴν ἐκείνου. κατὰ μὲν τὸν ἔρωτα τὸν Ξέρ-
ξεω, καὶ τὸν Μασίσεω θάνατον, τοσαῦτα
ἐγένετο.

ριγ'. Οἱ δὲ ἐκ Μυκάλης ὀρμηθέντες
Ἕλληνες ἐπ' Ἑλλησπόντῃ, πρῶτον μὲν
περὶ Λεκτὸν ὥρμεον, ὑπὸ ἀνέμων ἀπο-

λαμφθέντες ἐνθεῦτεν δὲ ἀπὶ κονίονος ἐς Αἶον, καὶ τὰς γεφύρας εὗρον διαλελυμένας, τὰς ἐδόκεον εὐρήσκειν ἔτι ἐντέλαμένας καὶ τρυγέων ἐκ ἡκιστα ἕνεκα ἐς τὸν Ἑλλήσποντον ἀπὶ κονίονος. τοῖσι μὲν νυν ἀμφὶ Λευτυχίδεα Πελοποννησίοισι ἔδοξε ἀποπλέειν ἐς τὴν Ἑλλάδα. Αθηναίοισι δὲ, καὶ Ξανθίππῳ τῷ στρατηγῷ, αὐτῷ ὑπομείναντας, πειρᾶσθαι τῆς Χερσονήσου. οἱ μὲν δὴ ἀπέπλεον. Αθηναῖοι δὲ, ἐκ τῆς Αἰόδος διαβάαντες ἐς τὴν Χερσόνησον, Σησὸν ἐπολιόρχεον.

ριδ'. Εἰς δὲ τὴν Σησὸν ταύτην, ὡς ἔοντος ἰχυροτάτης τείχεος τῶν ταύτης, συνῆλθον, ὡς ἤκουσαν παρεῖναι τὰς Ἑλληνας ἐς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκ τε τῶν ἄλλων τῶν περιοικίδων, καὶ δὴ καὶ ἐκ Καρδίας πόλιος, Οἰόβαζος, ἀνὴρ Πέρσης, ὃς τὰ ἐκ τῶν γεφυρέων ὅπλα ἐνθαῦτα ἦν κεκομικώς. ἔχον δὲ ταύτην ἐπιχώριοι Αἰολεές, συνῆσαν δὲ Πέρσαι τε καὶ τῶν

Inde Abydum tenuerunt: et quum pontes, quorum praecipue causa illuc ierant, credentes se adhuc eos intentos esse inventuros, reperissent solutos, deliberabant. Leutychidi et qui cum eo erant Lacedaemoniis, videbatur in Graeciam redendum: Atheniensibus autem et eorum duci Xanthippo, illic manendum, ut Chersonesum tentarent. Itaque illi quidem abiere: Athenienses autem Abydo in Chersonesum trajicientes, Sestum obsidebant.

114. Huc, postquam auditum est Graecos in Hellesponto adesse, tanquam ad omnium ejus tractus munimentum validissimum, convenere cum alii ex aliis circa locis, quae incolebantur, tum ex Cardia urbe Oeobazus, vir Persa, qui arma e pontibus illuc comportaverat. Tenebant autem id oppidum indigenae Aeolenses, junctis Persis pariter et mag-

na fociorum frequentia.

115. Tyrannidem illius praefecturae obtinebat Xerxis praetor Artayctes, vir ille quidem Persa, sed dirus tamen et facinorosus, qui et Xerxem Athenas tendentem circumvenit, subreptis Protefilai Iphiclo geniti ex Elaeunte pecuniis. Et enim est in Elaeunte Chersonesi sepulcrum Protefilai, et ei fanum circumjectum, ubi inerat ingens vis pecuniae, nec non phialae aureae argenteaeque, et aes, et vestis, aliaque donaria, quae Artayctes rege donante compilavit, his verbis eum circumveniens, ‘ Here, est hoc in loco
 ‘ domus viri Graeci, qui cum militum
 ‘ copiis terram tuam adortus, meritas
 ‘ morte poenas dedit: ejus mihi domum
 ‘ dato, ut discant alii non militare adversus regionem tuam.’ Haec dicendo facile erat persuasurus Xerxi ut largiretur sibi domum ejus viri, de quo nihil suspi-

ἄλλων συμμάχων συχνὸς ὄμιλος.

ριέ. Ετυράννευε δὲ τέττε τῷ νομῷ Ξέρ-
 ξεω ὑπαρχος Αρταύκτης, ἀνὴρ μὲν Πέρ-
 σης, δεινὸς δὲ καὶ ἀτάσθαλος· ὃς καὶ βασι-
 λῆα ἐλαύνοντα ἐπ' Αθήνας ἐξηπάτησε,
 τὰ Πρωτεσίλειω τῷ Ιφίκλῃ χρημαῖα ἐξ
 Ελαιῶνος^c ὑφελόμενος. ἐν γὰρ Ελαιῶντι
 τῆς Χερσονήσου ἐστὶ Πρωτεσίλειω τάφος
 τε, καὶ τέμενος περὶ αὐτὸν, ἔνθα ἔην
 χρημαῖα πολλὰ, καὶ Φιάλαι χρύσειαι
 καὶ ἀργύρεαι, καὶ χαλκός, καὶ ἐοῦθῆς,
 καὶ ἄλλα ἀναθήματα, τὰ Αρταύκτης
 ἐσύλησε, βασιλῆος δόντος. λέγων δὲ τοιαύ-
 δε, Ξέρζεα διεβάλετο, ' Δέσποτα, ἔστι
 ' οἶκος ἀνδρὸς Ἑλλήνος ἐνθαῦτα, ὃς ἐπὶ
 ' γῆν σὴν στρατευσάμενος^d, δίκης κυρή-
 ' σας, ἀπέθανε· τέττε μοι δὸς τὸν οἶκον,
 ' ἵνα καὶ τις μάθῃ ἐπὶ γῆν τὴν σὴν μὴ
 ' στρατεύεσθαι.' ταῦτα λέγων, εὐπετέως
 ἔμελλε ἀναπείσειν Ξέρζεα δῶναι ἀνδρὸς
 οἶκον, οὐδὲν ὑποτοπηθέντα τῶν ἐκεῖνος

^c Ελαιῶνος et Ελαιῶνι et Ελαιῶνια. . . ^d στρατευόμενος.

ἐφρόνεε. ἐπὶ γῆν δὲ τὴν βασιλῆος στρα-
τεύεσθαι Πρωτεσίλεων ἔλεγε, νοέων τοι-
άδε· τὴν Ἀσίην πᾶσαν νομίζουσι ἐωϋτῶν
Πέρσαι εἶναι, καὶ τῷ αἰεὶ βασιλεύοντος.
ἐπεὶ δὲ ἐδόθη τὰ χρήματα, ἐξ Ελαϊν-
τος ἐς Σησὸν ἐξεφόρησε, καὶ τέμενος ἔ-
σπειρε, καὶ ἐνέμετο· αὐτός τε ὅκως ἀπί-
κοιτο ἐς Ελαϊνίαν, ἐν τῷ ἀδύτῳ γυναιξὶ
ἐμίσγειο. τότε δὲ ἐπολιορκέετο ὑπὸ Ἀ-
θηναίων, ὅτε παρσκευασμένος ἐς πολι-
ορκίην, ὅτε προσδεχόμενος τῆς Ἑλληνας
ἀφύκτως δὲ κως αὐτῷ ἐπέπεσον.

ρις'. Επεὶ δὲ πολιορκεομένοισί σφι
Φθινόπωρον ἐπεγένετο, καὶ ἥχαλον οἱ
Ἀθηναῖοι ἀπὸ τε τῆς ἐωϋτῶν ἀποδημέ-
οντες, καὶ ὃ δυνάμενοι ἐξελεῖν τὸ τεί-
χος, ἐδέοντό τε τῶν στρατηγῶν ὅκως
ἀπαγάγοιεν^ε σφέας ὀπίσω. οἱ δὲ ὃκ' ἔφα-
σαν, πρὶν ἢ ἐξέλωσι, ἢ τὸ Ἀθηναίων
κοινὸν σφέας μεταπέμψηται. ὅτῳ δὲ ἔ-
φεργον τὰ παρεόντα.

cabatur eorum quae iste statueret. Enimvero dicebat Artayctes Protefilaum in terram regis militasse, quod videlicet Persae omnem Asiam suam esse arbitrabantur, et ejus semper qui potitur regno. Hic, postquam pecuniis ab rege donatus est, eas ab Elaeunte Seston exportavit, fanumque sevit et coluit: et quoties Elaeuntem pergebat, in penetrali cum mulieribus concumbebāt. Tunc autem ab Atheniensibus obsidebatur, neque paratus ad obsidionem, neque expectans Graecos qui ex improvise illum invaserunt.

116. Illi, posteaquam obsidione advenerat autumnus, tum et gravari peregrinam a patria expeditionem, et quoniam castellum expugnare non poterant, orare duces suos ut se illinc reducerent. Duces negare se prius id facturos quam aut castellum expugnassent, aut ipsos respublica Atheniensium arcessivisset: ita illi praesentem rerum statum boni consulebant.

117. At ii qui cum Artaycte intra muros erant, in omnem adducti calamitatem, adeo ut funibus lectorum elixis vescerentur; ubi jam ne hos quidem habebant, ita sub noctem capefferunt fugam cum alii Persae, tum Artayctes et Oebazus, delapsi ab tergo castelli, quod praecipue destitutum ab hostibus erat. Postquam illuxit, Chersonesitae e turribus rem indicavere Atheniensibus, portasque patefecere, quorum plerisque fugientes Persas persequentibus, alii urbem tenuere.

118. Oebazum in Thraciam fuga elapsum, Thraces Apsinthii exceptum, Pleistoro indigenae deo, ritu suo immolaverunt; ceterum ejus comites aliter interfecerunt. Artayctes autem cum suis inita posterius fuga, quum pauci deprehenderentur supra Caprae fluentia, quum

ριζ'. Οἱ δ' ἐν τῷ τείχεϊ ἀμφὶ τὸν
 Ἀρταῦκτα^f ἐς πᾶν ἤδη κακῶ ἀπιγμέ-
 νοι ἔσαν ἔτω, ὥστε τὰς τόνους ἔφοντες
 τῶν κλινέων, ἐσιτέοντο. ἐπεὶ τε δὲ ὕδὲ
 ταῦτα ἔτι ἔχον, ἔτω δὴ ὑπὸ νύκτα οἴ-
 χονται ἀποδράντες οἱ τε Πέρσαι, καὶ
 ὁ Ἀρταῦκτης καὶ ὁ Οἰόβαζος, ὅπιοι
 τῷ τείχεος καταβάντες, τῇ ἦν ἐρημότα-
 τον πολεμίῳ. ὥς δὲ ἡμέρη ἐγένετο, οἱ
 Χερσονησίται ἀπὸ τῶν πύργων ἐσήμη-
 ναν τοῖσι Ἀθηναίοισι τὸ γεγονός, καὶ τὰς
 πύλας ἀνοίξαν. τῶν δὲ οἱ μὲν πλεῖνες
 ἐδίωκον, οἱ δὲ τὴν πόλιν ἔχον.

ριη'. Οἰόβαζον μὲν νυν ἐκφεύγοντα ἐς
 τὴν Θρηίκην, Θρηήκες Ἀψίνθιοι λαβόν-
 τες, ἔθυσαν Πλεισώρῳ ἐπιχωρίῳ θεῷ,
 τρόπῳ τῷ σφετέρῳ· τὰς δὲ μετ' ἐκείνους,
 ἄλλῳ τρόπῳ ἐφόνευσαν. οἱ δὲ ἀμφὶ τὸν
 Ἀρταῦκτην, ὕστεροι ὁρμηθέντες φεύγειν,
 ὥς κατελαμβάνοντο ὀλίγοι ἑόντες ὑπὲρ
 Αἰγὸς ποταμῶν^g, ἀλεξόμενοι χρόνον ἐπὶ

^f Hæc tres voces ἀμφὶ τὸν Ἀρταῦκτα non sunt in MS.
^g ποταμῷ.

συχνόν, οἱ μὲν ἀπέθανον, οἱ δὲ, ζῶντες
ἐλάμφθησαν. καὶ συνδήσαντές σφεας οἱ
Ἕλληνες, ἦγον ἐς Σησόν· μετ' αὐτέων
δὲ καὶ Ἀρταῦκτην δεδεμένον, αὐτόν τε καὶ
τὸν παῖδα αὐτῷ.

βιβ'. Καί τεω τῶν φυλασόνων λέ-
γεται ὑπὸ Χερσονησιωτέων ταρίχης ὀπ-
τῶντι, τέρας γενέσθαι τοιόνδε· οἱ τάρι-
χοι ἐπὶ τῷ πυρὶ κείμενοι ἐπάλλοντό τε
καὶ ἔσπαιρον, ὅπως περ ἰχθύες νεάλω-
τοι². καὶ οἱ μὲν, περιχυθέντες, ἐθωῦμα-
ζον. ὁ δὲ Ἀρταῦκτης ὡς εἶδε τὸ τέρας,
καλέσας τὸν ὀπτῶντα τῆς ταρίχης, ἔφη,
Ἐεῖνε Αθηναῖε, μηδὲν φοβέο τὸ τέρας
τῷτο. ἔ γάρ σοι πέφηνε, ἀλλ' ἐμοὶ ση-
μαίνει ὁ ἐν Ελαιῶντι Πρωτεσίλεως,
ὅτι καὶ τεθνεὺς, καὶ τάριχος ἑὼν, δύ-
ναμιν πρὸς θεῶν ἔχει τὸν ἀδικέοντα
τίνεσθαι. νῦν ὦν ἀποινά οἱ τάδε ἐθέλω
ἐπιθεῖναι· ἀντὶ μὲν χρημάτων τῶν
ἐλαβον ἐκ τῷ ἱερῷ, ἑκατὸν τάλαντα κα-

perdiu sese defensassent, partim occubuerunt, partim vivi sunt capti. Quos Graeci alligatos Sestum duxerunt, interque eos Artayctem cum filio suo aequè ligatum.

119. Tunc uni eorum qui istos servabant fertur ab Chersonesitis, dum falsamenta torret, tale ostentum extitisse: falsamenta igni imposita resiliuerunt palpitaveruntque quemadmodum pisces recens capti. Qua de re quum circumfusi admirarentur, Artayctes ostentum ut vidit, accito viro qui falsamenta parabat, ‘ Hospes, inquit, Atheniensis, non est
 ‘ quod istud metuas ostentum; quod non
 ‘ tua causa effulsit, sed mihi Protefilaus
 ‘ qui est Elaeunte, signum dat, quanto-
 ‘ pere mortuus ac sale conditus, habeat
 ‘ a diis potestatem, eum, a quo injuriam
 ‘ accepit, puniendi. Nunc igitur ei prae-
 ‘ mia redemptionis ista tribuere in animo
 ‘ habeo: pro pecuniis quidem quas e tem-

‘ plo sustuli, huic deo centum talenta pen-
 ‘ dam: pro mea vero ipsius salute ac filii,
 ‘ ducenta talenta Atheniensibus.’ Haec
 pollicens Xanthippum Atheniensium du-
 cem non mitigavit, tum sua sponte ani-
 matum, tum ab Elaeusiis exoratum, quo
 Protefilaum ulciscerentur, ut hominem
 interimeret. Itaque adductum hunc in
 litus in quo Xerxes trajectum junxerat,
 (ut alii ajunt, in tumulum urbi Madyto
 imminentem) depacto humi assere suffix-
 erunt, filio ante patris oculos lapidibus
 obruto.

120. His actis Athenienses in Grae-
 ciam remeaverunt, portantes tum alias
 pecunias, tum vero arma pontium, tan-
 quam apud templa reposituri. Nec aliud
 praeterea quippiam gestum est per eum
 annum.

121. Hujus autem Artayctae, qui

‘ ταθεῖναι τῷ θεῷ· ἀντὶ δ’ ἐμεωῦτῃ καὶ
 ‘ τῇ παιδὸς, ἀποδώσω τάλαν’ α διηκόσια
 ‘ Ἀθηναίοισι περιγενόμενος.’ ταῦτα ὑπο-
 χόμενος, τὸν στρατηγὸν Ξάνθιππον ἔκ
 ἔπειθε. οἱ γὰρ Ελαιέσιοι^β τῷ Πρωτεσι-
 λάῳ τιμωρέοντες, ἐδέοντό μιν καταχρη-
 σθῆναι, καὶ αὐτῇ τῇ στρατηγῇ ταύτῃ ὁ
 νόος ἔφερε. ἀπαγαγόντες δὲ αὐτὸν ἐς τὴν
 ἀκτὴν ἐς τὴν Ξέρξης ἔξευξε τὸν πόρον,
 (οἱ δὲ λέγῃσι, ἐπὶ τὸν κολωνὸν τὸν ὑπὲρ
 Μαδύτης πόλεως) σανίδα προσπασα-
 λεύσαντες, ἀνεκρέμασαν· τὸν δὲ παῖδα
 ἐν ὀφθαλμοῖσι τῇ Ἀρταῦκτew κατελευ-
 σαν.

ρκ’. Ταῦτα δὲ ποιήσαντες ἀπέπλεον
 ἐς τὴν Ἑλλάδα, τά τε ἄλλα χρήματα
 ἄγοντες, καὶ δὴ καὶ τὰ ὄπλα τῶν γε-
 φυρέων, ὡς ἀναθήσοντες ἐς ἱρά· καὶ κατὰ
 τὸ ἔτος τῷτο, ἔδεν ἔτι πλέον τρυτέων
 ἐγένετο.

ρκα’. Τῷτο δὲ τῇ Ἀρταῦκτew τῇ ἀ-

^β Ελαιῖτιοι.

νακρεμασθέντος προπάτωρ Ἀρτεμβάρης
 ἐς, ὁ Πέρσησι ἐξηγησάμενος λόγον, τὸν
 ἐκείνοι ὑπολαβόντες, Κύρῳ προσήνεικαν,
 λέγοντα τάδε, Ἐπεὶ Ζεὺς Πέρσησι ἡ-
 γεμονίην διδοῖ, ἀνδρῶν δὲ σοὶ Κῦρε, κα-
 τελῶν Ἀστυάγεα, Φέρε, γῆν γὰρ ἐκτῆ-
 μεθα ὀλίγην, καὶ ταύτην τρηχέην, με-
 τανασάντες ἐκ ταύτης ἄλλην ἔχωμεν
 ἀμείνω· εἰσὶ δὲ πολλαὶ μὲν ἀστυγεί-
 τονες, πολλαὶ δὲ καὶ ἐκαστέρῳ τῶν
 μῖν χόντες πλέοσι ἐσόμεθα θωῦμασό-
 τεροι. εἰκὸς δὲ ἄρχοντας ἄνδρας τοι-
 αῦτα ποίειν. κότε γὰρ δὴ καὶ παρέξει
 κάλλιον, ἢ ὅτε γε ἀνθρώπων τε πολ-
 λῶν ἄρχομεν, πάσης τε τῆς Ἀσις;
 Κῦρος δὲ ταῦτα ἀκέσας, καὶ ὁ θωῦμά-
 σας τὸν λόγον, ἐκέλευε ποίειν ταῦτα.
 ἔτω δὲ αὐτοῖσι παρήνεε κελεύων παρα-
 σκευάζεσθαι ὥς ἐκέτι ἄρξοντας, ἀλλ'
 ἀρξομένους φιλέειν γὰρ ἐκ τῶν μαλακῶν
 χώρων μαλακὸς γίνεσθαι. ὁ γάρ τοι τῆς

suspensus est, avus paternus fuit Artemba-
 res, qui orationem quandam habuit apud
 Persas, quam excipientes Persae, ad Cy-
 rum detulerunt in haec verba, ‘ Quan-
 ‘ doquidem Persis Jupiter principatum
 ‘ dedit, et ex viris tibi Cyre, Astyage de-
 ‘ jecto, agedum demigrantes ex hac re-
 ‘ gione, quam exiguam habemus et as-
 ‘ peram, obtineamus meliorem aliam.
 ‘ Multae sunt nobis confines, multae lon-
 ‘ ginquae: quarum unam incolentes, effi-
 ‘ ciemur pluribus admirabiliores. Decet
 ‘ autem hoc eos viros facere qui imperant,
 ‘ nam quando facultas nobis praestabitur
 ‘ melior, quam dum multorum hominum
 ‘ imperium habemus, et universae Asiae?’
 Hac oratione audita, Cyrus haudqua-
 quam admiratus, jussit eos illud facere:
 sed ita ut jubendo admoneret, se posthac
 praepararent non ad imperandum aliis
 amplius, sed aliis parendum. natura enim

252 CALLIOPE. IX.

comparatum esse, ut e mollibus regionibus molles viri existant, neve ex eadem terra admirandae fruges et egregii bello viri gignantur. Hac Cyri sententia Persae superati, discesserunt suam damnantes: praeoptaruntque exile solum incolentes, imperare aliis, quam campestre colentes, aliis servire.

CALLIOPE,
SIVE
NONI LIBRORUM HERODOTE,
FINIS.

αὐτῆς γῆς εἶναι, καρπὸν τε θωῦμασόν
 φύειν, καὶ ἄνδρας ἀγαθὸς τὰ πολέμια.
 ὥς τε συγγνόντες Πέρσαι οἴχοντο ἀπο-
 ρεΐντες, ἐσθωθέντες τῇ γνώμῃ πρὸς Κύρῳ.
 ἄρχειν τε εἶλοντο, λυπρὴν οἰκέοντες,
 μᾶλλον ἢ πεδιάδα σπείροντες, ἄλλοισι
 δελεεύειν.

ΤΟ ΤΗΣ
 ΚΑΛΛΙΟΠΗΣ,
 ἢ
 ΤΟΥ ΕΝΝΑΤΟΥ ΤΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ
 ΤΕΛΟΣ.

Ε Ξ Η Γ Η Σ Ι Σ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ

Ο Μ Η Ρ Ο Υ

ΓΕΝΕΣΙΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΗΣ.

Ε Ξ Η Γ Η Σ Ι Σ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΟΥ

Ο ΜΗΡΟΥ

ΓΕΝΕΣΙΟΣ ΚΑΙ ΒΙΟΤΗΣ.

ἩΡΟΔΟΤΟΣ ὁ Ἀλικαρνασσεὺς περὶ Ὀμήρου γένεσιος καὶ ἡλικίης καὶ βιοτῆς τάδε ἰσόρηκε, ζητήσας ἐπεξελθεῖν εἰς τὸ ἀτρεκέλατον. ἐπεὶ γὰρ ἡ πάλας Αἰολιῶτις Κύμη ἐκτίζετο, συνῆλθον ἐν ταυτῷ παντοδαπὰ ἔθνη· Ἑλληνικά, καὶ δὴ καὶ ἐκ Μαγνησίας, ἄλλοι τέτινες, καὶ Μελάνωπος ὁ Ἰθαγενέος τῷ Κρίθωνος, ὁ πολύφορτος^α, ἀλλὰ βραχέα τῷ βίῳ ἔχων. οὗτος δὲ ὁ Μελάνωπος ἔγημεν ἐν τῇ Κύμῃ τὴν θυγατέρα Ομύρητος, καὶ αὐτῷ γένεσθαι ἐκ κοίτης θῆλυ τέκνον, ᾧ ὄνομα τίθειαι Κριθῆς. καὶ αὐτὸς μὲν ὁ Μελάνωπος καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ ἐτελεύτησαν τὸν βίον· τὴν δὲ θυγατέρα ἐπιτρέπει ἀνδρὶ ᾧ ἐχρῆτο μάλισα, Κλεάναξ τῷ Ἀργεῖῳ.

β'. Χρόνῳ δὲ προϊόντος, συνέβη τὴν παῖδα μιγεῖσθαι ἀνδρὶ λαθραίως, ἐν γαστρὶ χεῖν. τὰ μὲν ὤν πρῶτα ἐλάνθανεν. ἐπεὶ δὲ ᾔσθετο ὁ Κλεάναξ, ἤχθετο τῇ συμφορῇ, καὶ καλεσάμενος τὴν Κριθῆνιδά χωρὶς πάντων, ἐν αἰτίῃ μεγάλη εἶχεν, ἐπιλεγόμενος τὴν ἀχούρη τὴν πρὸς τὴς πολίτας, προβυλεύεσθαι δὲ περὶ^β αὐτῆς τά-

^α MS. Ox. πολύφορτα. ^β Pal. ὤν περί.

ENARRATIO

DE

HOMERI

GENERE ET VITA.

HERODOTUS Halicarnasseus de natalibus, aetate atque vita Homeri ista in historiam contulit, conatus quam verissime referre. Quum enim illa quondam Aeolum civitas Cyme conderetur, eodem cum aliae omnis Graeci generis gentes confluerunt, tum e Magnesia et alii, et inter hos Melanopus Ithagene Crithonis filio genitus, homo fortunae non perinde amplae, sed arctae et expeditae. Hic Melanopus in ista Cyme Omyretis filiam duxit uxorem; procreavitque inde femineam prolem, cui nomen indidit Critheidem. Et ipse Melanopus quidem una cum uxore vita functus est, commissa interim filia Cleanactis Argivi tutelae, quo familiarissime uti consueverat.

2. Porro tempore interjecto accidit, ut puella ista e furtivo concubitu praegnans fieret: id quod primo suppressum quum Cleanax rescivisset, vehementer rei indignitate commotus, Critheidem seorsum ad se arcessitam acerbe objurgavit, commemorans quae futura esset apud populares infamia. Postremo hujusmodi quippiam

de illa excogitat. Cymaei tum in Hermei sinus recessu aedificabant. Civitati autem quae condebatur, nomen imposuit Smyrnam Theseus, ab uxoris nomine, cujus memoriam relinquere volebat. Hic Theseus ex primariis Theffalorum fuit, qui Cymen condiderant, ab Eumelo Admeti filio oriundus, vitae facultatibus apprime instructus. Clam exportatam huc Critheidem Cleanax Ismeniae Boeotio commisit, ex iis qui coloniam illuc duxerant, et in primis sibi amico.

3. Progressu deinde temporis, Critheis cum aliis mulieribus ad festum quoddam egressa, juxta fluvium Meletem, quum partui jam vicina esset, Homerum peperit, non caecum, sed videntem; nominavitque eum Melesigenem a fluvio. Quum autem apud Ismeniam Critheis antea diversata esset, ab eo digressa, manuarum industria se filiumque alebat, aliunde alia suscipiens opera; unde filium quoque quantum potuit, instituit.

4. Erat autem eo tempore Smyrnae quidam nomine Phemius, qui juventuti litteras musicenque aliam universam tradebat: hic quum esset solitarius, Critheidem conduxit, quae lanas quasdam pararet, quas a discipulis in mercedem acceperat. Illa vero in domo ejus operabatur multa elegantia multaue frugalitate utens, ut Phemio impense placeret: adeo ut tandem eam verbis ad conjugium sollicitaret, referens cum alia multa quibus ei fidem facere putabat, tum praeterea de filio quem foret adoptaturus, qui liberaliter ab ipso altus institutusque vir egregius futurus esset. Siquidem hunc cer-

δε ἔτυχον οἱ Κυμαῖοι κτίζοντες τῷ Ἑρμείῳ κόλπον
τὸν μυχόν· κτιζομένοισι δὲ τὴν πόλιν Σμύρναν ἔθετο
τὸ ὄνομα Θησεύς, μνημεῖον ἐθέλων καλᾶσθαι τῆς ἐωῦ·
τῷ γυναικὸς ἐπώνυμον. ἦν γὰρ αὐτῇ τῷνομα Σμύρνη.
ὁ δὲ Θησεύς ἦν τῶν τὴν Κύμην κλισάντων ἐν ταῖς πρώ-
τοις Θησαλῶν, ἀπὸ Εὐμήλης τῷ Ἀδμήτῃ, κάρτα εὖ
ἔχων τῷ βίῳ. ἐνταῦθα ὑπεκτίθεται ὁ Κλεάναξ τὴν
Κριθιδά πρὸς Ἰσμηνίην τὸν Βοιωτίου τῶν ἀποίκων
λελογχότα, ὃς ἔτυχεν αὐτῷ ἐὼν ἐταῖρος ταμάλιστα.

γ'. Χρόνῳ δὲ προϊόντος ἐξεληῦσα ἡ Κριθιδίς μετ'
ἄλλων γυναικῶν πρὸς ἑορτήν τινα ἐπὶ τὸν ποταμὸν
τὸν καλούμενον Μέλητα, ἥδη ἐπίτακος ὤσα, τίκει τὸν
Ὅμηρον, ὃ τυφλόν, ἀλλὰ δεδορκότα· καὶ τίθεται ὄνο-
μα τῷ παιδί Μελισσιγενέα, ἀπὸ τῷ ποταμῷ τὴν ἐπω-
νυμίαν λαβῶσα. τέως μὲν ἔν ἡ Κριθιδίς ἦν παρὰ τῷ
Ἰσμηνίᾳ· προϊόντος δὲ τῷ χρόνῳ ἐξῆλθε, καὶ ἀπὸ ἐργα-
σίης χειρῶν ὠρμημένη ἔτρεφε τὸ παιδίον καὶ ἐωυτήν,
ἄλλοτε παρ' ἄλλων ἔργα λαμβάνουσα· καὶ ἐπαίδευσεν
τὸν παῖδα ἀφ' ὧν ἐδύνατο.

δ'. Ἦν δέ τις ἐν Σμύρῃ τῷτον τὸν χρόνον Φήμιος
τῷνομα, παῖδας γράμματα καὶ τὴν ἄλλην μουσικὴν δι-
δάσκων πᾶσαν. ὅτος μισθῶται τὴν Κριθιδά, ὣν μο-
νότροπος, ἐξηργῆσαι αὐτῷ ἑρίά τινα ἢ παρὰ τῶν παί-
δων εἰς μισθὸν ἐλάμβανεν. ἡ δὲ παρ' αὐτῷ ἐργάζετο,
πολλῷ κοσμίῳ καὶ σωφροσύνῃ πολλῇ χρωμένη, καὶ τῷ
Φημίῳ κάρτα ἡρέσκετο. τέλος δὲ προσηνέγκας αὐτῇ
λόγους, πείθων ἐωυτῷ συνοικεῖν, ἀλλὰ τε πολλὰ λέγων
οἷς μιν ὤετο προσάξειν, καὶ ἔτι περὶ τῷ παιδὸς, υἱὸν
ποιούμενος· καὶ ὅτι τραφεὶς καὶ παμδευθεὶς παρ' αὐτῷ,

c Sic Ox. vulgo. τὸν ποταμὸν καλούμενον.

ἄξιός λόγος ἔσται ἰώρα γὰρ τὸν παῖδα ὄντα συνετὸν καὶ κάρτα εὐφύεα. ἔστ' ἀνέπειπει αὐτὴν ποιεῖν ταῦτα.

ε'. Ὁ παῖς δὲ ἦν τε φύσιν ἔχων ἀγαθὴν, ἐπιμελὴς τε καὶ παιδευσίῳ προσγινομένης, αὐτίκα πολλὸν τῶν πάντων ὑπερεῖχε. χρόνῳ δὲ ἐπιγεγομένῳ ἀνδράμενος, ἔδεν τῷ Φημίῳ ὑποδείξερός ἦν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ. καὶ ἔτως ὁ Φήμιος ἐτελεύτησε τὸν βίον, καταλιπὼν πάντα τῷ παιδί. ὁ πολλῷ δὲ ὕσερον καὶ Κριθίῃς ἐτελεύτησεν. ὁ δὲ Μελησιγενὴς ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ καθεισῆκει. καθ' ἑωῦτὸν δὲ γηρόμενος, μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἰωρᾶτο· καὶ αὐτῷ θωῦμασθ' καθεισῆκεισαν οἱ τε ἐγχώριοι καὶ τῶν ξένων οἱ ἰσαπικνεόμενοι. ἐμπόριον γὰρ ἦν ἡ Σμύρνη, καὶ σῖτες ἐξήγετο πολὺς αὐτόθι ἐκ τῆς ἐπικειμένης χώρας δαφιλέως κάρτα ἰσαγόμενος ἐς αὐτήν. οἱ ἔν ξένοι, ὁκότε παύσοιντο τῶν ἔργων, ἀπεχόλαζον παρὰ τῷ Μελησιγῆρϊ ἐγκαθίζοντες.

ς'. Ἦν δὲ ἐν αὐτοῖς τότε καὶ Μέντης ταύκληρος ἀπὸ τῶν περὶ Λευκάδα τόπων καταπεπλευκὼς ἐπὶ σῖτον, ἔχων ταῦν, πεπαυμένους τε ἀνὴρ ὡς ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ καὶ πολυῖσιν· ὅς μιν ἔπεισε τὸν Μελησιγενῆ μετ' ἑωῦτῷ πλεῖν καταλύσαντα τὴν διδασκαλίαν, μισθὸν τε λαμβάνοντα, καὶ τὰ δέοντα πάντα, καὶ ὅτι χώρας^d καὶ πόλιας θείσασθαι ἄξιον εἴη αὐτῷ ἕως νέος ἐστί. καὶ μιν οἶομαι μάλιστα τέτοισι προαχθῆναι· ἴσως γὰρ καὶ τῇ ποιήσει τότε ἐπενόει ἐπιθήσασθαι. καταλύσας δὲ τὴν διδασκαλίαν, ἐναυτίλλετο μετὰ τοῦ Μέντεω. καὶ ὅπῃ ἐκάστοις ἀφίκοιτο, πάντα τὰ ἐπιχώρια διεωρᾶτο, καὶ ἰσορέων

^d Pal. ὅτι τι χώρας.

nebat jam miram quandam et ingenii et indolis spem de se polliceri : donec persuasit illi in hoc consentire.

5. Melesigenes cum naturae bonitate praestans, tum cura accedente institutioneque, continuo omnes adolescentes multum antecessit : atque temporis progressu vir factus, nihilo erat ipso Phemio in doctrina inferior. Et quum Phemius vita functus universa ei legasset, non multo post Critheis quoque fato concedit. Melesigenes itaque ludo praefectus, sui que jam juris effectus, magnopere ab hominibus conspiciebatur, et in admiratione erat non apud suos modo, verum apud peregrinos etiam, qui illuc conveniebant. Erat enim Smyrna emporium celebre, unde frumenta e vicinis agris abunde convector exportabantur. Peregrini igitur quum ab opere cessarent, Melesigeni libenter vacabant confidentes.

6. Commodum inter hos Mentis fuit nauclerus, qui e finibus Leucadis nave sua huc navigaverat propter frumenta, vir, quantum illa ferebant tempora, et eruditus, et multarum rerum notitia excellens. Hic Melesigeni persuasit, ut relicto ludo secum navigaret, accepturus et mercedem et omnia necessaria ; et quod dum juvenis esset, civitates regionesque spectare operae pretium illi fore duceret. Et per talia potissimum eum arbitror pellectum. Forsan enim quoque poesi jam animum admove cogitabat. Proinde dissoluto ludo cum Mente navigavit : et quocunque locorum appellebat, studiose universa perrogabat, quae forent peculiaria et inspiciens

resciscebat; apparet etiam commentarios eum de singulis scripsisse.

7. Porro quum ex Etruria et Hispania delati in Ithacam deveherentur, contigit Melesigenem oculis jam ante aegrum, extreme laborare: ita ut Mentem, in Leucadem trajecturus, eum medicinae causa apud Mentorem Alcimi filium Ithacensem reliquerit, hominem sibi vehementer amicum; multis precibus adigens eundem quo Melesigenis curam haberet tantisper dum e Leucade revertens ipsum reciperet. Mentor vero aegrotantem Melesigenem sedulo curavit, vir nimirum facultatibus pollens: quique ob egregiam aequitatem hospitalitatemque ex Ithacensibus maxime praedicaretur. Atque hic accidit, ut de Ulyssae multa Melesigenes percontando cognosceret. Narrantque ipsi Ithacenses, tum visum eum amisisse ibidem: atqui ego affirmare non dubitem, tum eundem convaluisset, at postea apud Colophonem prorsus caecum factum fuisse. id quod ipsi quoque Colophonii mecum fatentur.

8. At vero Mentem e Leucade Ithacam reversum, Melesigenem recepit, cum quo inde diu huc illuc circumnavigavit; donec Colophonem appellenti eveniret, ut vetere oculorum morbo tentatus, nequiverit eum effugere, sed visu privatus fuerit. E Colophone autem jam caecus Smyrnam remeans, ad poësim se convertit.

9. Tempore deinde interjecto, quum Smyrnae victu necessariisque destitueretur, constituit Cymen proficisci:

ἐπυθάνετο. εἰκὸς δὲ μιν ἦν καὶ μνημόσυνα πάντων γράφεσθαι.

ζ'. Αἰακομιζόμενοι δὲ ἐκ Τυρσηνίας καὶ τῆς Ἰθηρίας, ἀπικνέοντα εἰς Ἰθάκην καὶ τῷ Μελησιγενεῖ συνέβη, νοσήσαντι τὺς ὀφθαλμούς, κάρτα δεινῶς ἔχειν, καὶ αὐτὸν θεραπείης εἶναι, πλεῖν μέλλων εἰς τὴν Λευκάδα, καταλιπεῖν ὁ Μέντης παρὰ ἀνδρὶ φίλῳ ἑωῦτῷ ἐς τὰ μάλισα Μέντορι τῷ Ἀλκίμῳ Ἰθακησίῳ, πολλὰ δευθεῖς ἐπιμελίην^ε ἔχειν· ἐπαναπλώσας δὲ, ἀναλήψεσθαι αὐτόν. ὁ δὲ Μέντωρ ἐνοσήλευσεν^ε αὐτόν ἐκτενέως. καὶ γὰρ τῷ βίῃ ἀρκούντως εἶχε, καὶ ἤκυσεν αὐτὸς ἐς δικαιοσύνην τε καὶ φιλοξενίην μακρῷ μάλιστ' αὐτῶν ἐν Ἰθάκῃ ἀνδρῶν. ἐνταῦθα συνέβη τῷ Μελησιγενεῖ περὶ Οδυσσεὺς ἐξιγορῆσαι πυθέσθαι^β. οἱ μὲν δὲ Ἰθακήσιοι λέγουσι τότε μιν παρ' ἑωυτοῖς τυφλωθῆναι^γ· ὥς δὲ ἐγὼ φημι, τότε μὲν ὑγιῇ γενέσθαι, ὕστερον δὲ ἐν Κολοφῶνι τυφλωθῆναι. συνομολογῶσι δέ μοι καὶ Κολοφῶνιοι τύτοις.

θ'. Ὁ δὲ Μέντης, ἀναπλέων ἐκ τῆς Λευκάδος προσέχεν εἰς τὴν Ἰθάκην, καὶ ἀνέλαβε τὸν Μελησιγενέα· χρόνον τε ἐπὶ συχρὸν συμπεριέπλει αὐτῷ. ἀπικομένῳ δὲ ἐς Κολοφῶνα συνέβη πάλιν νοσήσαντα τὺς ὀφθαλμούς, μὴ δύνασθαι διαφυγεῖν τὴν νόσον, ἀλλὰ τυφλωθῆναι ἐνταῦθα. ἐκ δὲ τῆς Κολοφῶνος τυφλὸς ἰὼν ἀπικνέεται εἰς τὴν Σμύρναν, καὶ ὕτως ἐπεχέει τῇ ποιήσει.

θ'. Χρόνον δὲ προϊόντος ἐν τῇ Σμύρῃ ἄπορος ἰὼν τῷ βίῃ, διανοήθη ἀπικνέσθαι ἐς Κύμην· πορευόμενος

^ε Pal. ἐπιμελίην. ^ε Pal. ἐνοσήλευεν. ^β Pal. ἐξιγορῆσαι ἔσθαι. ^γ Pal. ἐπυθάνετο.

δὲ διὰ τῷ Ἑρμῇ πεδίῳ, ἀπικνέεται ἐς Νέον τείχος,
ἀποικίην Κυμῶν. ὠκίσθη δὲ τῷτο τὸ χωρίον ὕστερον
Κύμης ἔτισην οὐκῶ. ἐνταῦθα λέγεται αὐτὸν ἐπισφίλαι
ἐπὶ σκυτεῖόν τι, εἰπεῖν πρῶτα τὰ ἔπειτα ταῦτα,

Λίδῃσδε ξενίων κεχρημένον ἡδὲ δόμοιο,
Οἳ πόλιν ἀπεινήν Κυμὴν Εριώπιδά κῆρην
Ναίετε, Σαρδίνης πόδα νείατον ὑψικόμοιο·
Ἀμβρόσιοι πίοντες ὕδωρ θεῖον ποταμοῖο
Ἑρμῇ δινήεντος, ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεὺς.

ἢ δὲ Σαρδίην, ὅρος ἐστὶν ὑπερκείμενον τοῦ τε Ἑρμῆ
ποταμῷ καὶ τῷ Νέῳ τείχει. τῷ δὲ σκυτεῖ ὄνομα ἦν
Τύχιος· ἀκύντατι δὲ τῶν ἐπέων ἔδοξεν αὐτῷ δεξα-
σθαι τὸν ἄνθρωπον. ἡλέητε γὰρ ἀλγέοντα τυφλόν, καὶ
μεθέξαι αἶψα τῶν παρόντων. ὁ δὲ ἐσῆλθε. κατήμενος
δὲ ἐν τῷ σκυτεῖ, παρόντων καὶ ἄλλων, τὴν τε ποίη-
σιν αὐτοῖς ἐπεδείκνυτο, Ἀμφιτρέω τε τὴν ἐξελασίαν
τὴν ἐς Θῆβας, καὶ τὰς ὕμνας τὰς ἐς θεὸς πεποιημένας
αὐτῷ· καὶ περὶ τῶν λεγομένων ὑπὸ τῶν παρόντων
ἐς τὸ μέσον γνώμας ἀποφαγόμενος, θούματος ἄξιος
ἐφάνετο εἶναι τοῖς ἀκύνσι.

ι. Τέως μὲν ἦν κατεῖχεν ὁ Μελησιγενὴς περὶ τὸ
Νέον τείχος, ἀπὸ τῆς ποιήσεώς γε τῷ βίῃ τὴν μη-
χανὴν ἔχων. ἐδείκνυον δὲ οἱ Νειοταιχεῖς μέχρις ἐπ’
ἐμῆ τὸν χώρον ἐν ᾧ κατίζων τῶν ἐπέων τὴν ἐπίδειξιν
ἐποίεετο. καὶ κάρτα ἐσέβοντο τὸν τόπον· ἐν ᾧ καὶ
ἀγχιερὸς ἐπεφύκει, ἣν ἐκείνοι ἔφασαν, ἀφ’ ἧς ὁ Μελησι-
γενὴς ἦλθεν, αὐτοῖς πεφυκέναι.

a Pal. αἰτίοντα τυφλὸν καὶ ἐκίλευσεν ἰσχύειν τε αὐτὸν ὡς τὸ ἄρ-
γαστήριον καὶ μεθεῖ.

commodumque transiens Hermi pratum, ad eum locum pervenit qui appellatur Novus murus, Cymaeorum coloniam. qui locus post Cymen conditus fuit annis octo. Hic memoratur Melesigenes apud coriarii officinam consistens, haec prima carmina pronunciavisse,

- ‘ Hospitium praebete viro profugoque vagoque
- ‘ Qui sublimem urbem Cymen, Eriopida prolem,
- ‘ Radicem incolitis Sardenes alticomantis,
- ‘ Divini potatis aquam qui fluminis Hermi,
- ‘ Vorticibus torti, pater est cui Juppiter ipse.

Sardena autem mons est imminens Hermo fluvio Novo-que muro. At coriario illi nomen erat Tychio, cui continuo auditis versibus visum est hominem recipiendum. miseratus enim est miserum et oculis mulctatum: iussitque praesentibus secum frui. Ille fuit ingressus, et confidens in sutrina, praesentibus etiam aliis, tum poësin suam ostendit, et Amphiarai in Thebas expeditionem, et hymnos quos in deos scripserat. Et quum de illis, quae edebantur ab praesentibus in medium, judicaret, ac sensus suos proferret, in admiratione habitus est ab auscultantibus.

10. Atque haecenus apud Novum murum agens e poësi victus subsidia habebat: ostenduntque ad mea usque tempora Neoteichenfes locum, ubi sedens carmina sua exhibuerit, eumque in magna habent veneratione, ubi etiam populus arbor crevit, quam ab Melesigenae adventu in eo dixerunt natam esse.

11. Porro egestate postea adaetus, quum vix alimenta haberet, statuit Cymen ad feliciorum successum reverti. Iturusque haec pronunciat carmina,

- ‘ Vos me hominum rapide plantae portetis in urbem,
- ‘ Quorum animus promptus, pollent qui mente
- ‘ sagaci.’

E Novo igitur muro proficiscens venit Cymam, per Larissam itinere facto, utpote facillimo: et, ut Cymaei narrant, flagitantibus ejus foceris, epigramma hoc scripsit Midae Phrygiae regi Gordii filio, id quod etiam nunc in cippo monumenti Gordii inscriptum extat,

- ‘ Aenea sum virgo, Midae quae incumbo sepulcro:
- ‘ Dum fluit unda levis, sublimis nascitur arbor,
- ‘ Dum sol exoriens et splendida luna relucet,
- ‘ Dum fluvii labuntur, inundant litora fluctus,
- ‘ Hic constanter ago, lacrymasque in marmore tinctas
- ‘ Fixa, Midam moneo tumultum hic, chare viator.

12. Cymae igitur in senum conventiculis carmina quae fecerat ostentabat, colloquii suavitatem auscultantes oblectans, etiam in sui admirationem pertrahebat. Intelligens igitur Cymaeos poemam suam grate recipere, et in consuetudinem audientes ducens postremo hujusmodi conditionem proponit, dicens si publice eum alere vellent, se civitatem illorum celeberrimam redditurum,

ια'. Χρόνῳ δὲ προϊόντος, ἀπόρως κείμενος, καὶ μόλις
τὴν τροφὴν ἔχων, ἐπεροήθη εἰς τὴν Κύμην ἀπικέσθαι,
ὅτι βέλτιον πρήξει. μέλλων δὲ πορεύεσθαι, τὰδε τὰ
ἔπεια λέγει,

Αἶψα πόδες με φέροιεν ἐς αἰδοίων πόλιν ἀνδρῶν
Τῶν γάρ καὶ θυμὸς πρόφρων καὶ μήτις ἀρίστη.

ἀπὸ δὲ τοῦ Νέεω τείχεος πορευόμενος, ἀπίκητο εἰς τὴν
Κύμην, διὰ Λαρίσσης τὴν πορείαν ποιησάμενος· ἦν γὰρ
ὕτως αὐτῷ εὐπορώτατον. καὶ, ὡς Κυμαῖοι λέγουσι, τῷ
Φρυγίνῃ βασιλεῖ Μίδῃ τῷ Γορδίῳ, δευθέντων πενθε-
ρῶν αὐτῷ, ποιεῖ καὶ ἐπίγραμμα τόδε b, τὸ ἔτι καὶ νῦν
ἐπὶ τῆς σήλης τοῦ μνήματος τοῦ Γορδίῳ ἐπιγέγραπται.

Χαλκῇ παρθένος εἰμὶ, Μίδῳ δ' ἐπὶ σήματι κῆμας.
Εστ' ἂν ὕδωρ τε ῥέῃ, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθῆλη,
Ἡελίος τ' ἀνιῶν λάμπει, λαμπρὰ τε σελήνη,
Καὶ ποταμοὶ ῥέωσιν, ἀνακλύζῃ δὲ θάλασσα,
Αὐτῷ τῇδε μένῃσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ c
Διγυγέῳ παρῶσι, Μίδῃς ὅτι τῇδε τέθαπται.

ιβ'. Κατίζων δὲ ἐν ταῖς λέχασι τῶν γερόντων ἐν τῇ
Κύμῃ ὁ Μελίσσιγενὴς τὰ ἔπεια τὰ πεποιημένα αὐτῷ
ἐπεδείκνυτο, καὶ ἐν τοῖς λόγοις ἕτερπε τὴν ἀκρόνῃαν· καὶ
αὐτῷ θαυμάσασθαι καθεστῆκεσαν. γινῶς δὲ ὅτι ἀποδέκον-
ται αὐτῷ τὴν ποίησιν οἱ Κυμαῖοι, καὶ εἰς συνήθειαν ἑλ-
κων τὴν ἀκρόνῃαν, λόγους πρὸς αὐτὸς τοιόσδε προση-
γέχει, λέγων ὡς εἰ θέλοιεν αὐτὸν δημοσίῃ τρέφειν, ἐπι-

b Pal. ποιεῖ τὸ ἐπίγραμμα τόδε. c Pal. πολυκλαύτου ἐπὶ
τύμβῳ.

κλειεσάτην αὐτῶν τὴν πόλιν ποιήσει. τοῖς δὲ ἀκύναι, βυλομένοις τε ἦν ταῦτα, καὶ αὐτοὶ παρήνεον ἐλθόντα ἐπὶ τὴν βυλὴν δεσθῆναι τῶν βυλευτέων· καὶ αὐτοὶ ἔφασαν συμπρήξαι. ὁ δὲ ἐπέθετο αὐτοῖς, καὶ βυλῆς συλλεγομένης ἐλθὼν ἐπὶ τὸ βυλεῖον, ἐδέετο τῷ ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ καθεσῶτος, ἀπαγαγεῖν αὐτὸν δ' ἐπὶ τὴν βυλὴν. ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε, καὶ, ἐπεὶ καμρὸς ἦν, ἀπήγαγε. καίλασας δὲ ὁ Μελησιγενὴς ἔλεξε περὶ τῆς τροφῆς τὸν λόγον ὃν καὶ ἐν ταῖς λέχαις ἔλεγε. ὥς δὲ εἶπεν, ἐξελθὼν ἐκάθητο.

ιγ'. Οἱ δὲ ἐβυλεύοντο ὅ,τι χρεὼν εἴη ἀποκρίνασθαι αὐτῷ. προθυμυμένον δὲ τῷ ἀπάγοντι αὐτὸν, καὶ ἄλλων ὅσοι τῶν βυλευτέων ἐν ταῖς λέχαις ἐπήκοοι ἐβύοντο, τῶν βυλευτέων ἕνα λέγεται ἐναντιωθῆναι τῇ χρήμῃ αὐτῷ, ἀλλὰ τε πολλὰ λέγοντα, καὶ ὥς εἰ τις ὁμήρως δόξει τρέφειν αὐτοῖς, ὅμιλον πολλόν τε καὶ ἀχρεῖον ἔχουσιν. ἐντεῦθεν δὲ καὶ τὸνομα Ὅμηρος ἐπεκράτησε τῷ Μελησιγμῇ ἀπὸ τῆς συμφορῆς· οἱ γὰρ Κυμαῖοι τὴς τυφλῆς ὁμήρως λέγουσιν· ὥς προτέρου ὀνομαζομένου αὐτοῦ Μελησιγμέος, τῷτο γμῆσαι τὸνομα Ὅμηρος.

ιδ'. Καὶ οἱ ξένοι δίδησκον, ὅτε μνήμην αὐτῷ ἐποιῶντο. ἐτελεύτα δ' ἔν ὁ λόγος τῷ ἄρχοντι μὴ τρέφειν τὸν Ὅμηρον, ἔδοξε δὲ πως καὶ τῇ ἄλλῃ βυλῇ. ἐπελθὼν δὲ ὁ ἐπισάτης καὶ παριζόμενος αὐτῷ διηγήσατο τὰς ἐναντιωθέντας λόγους τῇ χρήμῃ αὐτῷ, καὶ τὰ δόξαίηα τῇ βυλῇ. ὁ δὲ, ὥς ἤκουσεν, ἐσυμφόρησεν τε καὶ λέγει τὰ ἔπειτα ταῦτα.

Οἷ μ' αἶσῃ δῶκε πατὴρ Ζεὺς κύρμα γμῆσαι,

α Pal. αὐτὸν. e Sic MS. Ox. vulgo δὲ πως τῇ.

qui praesentes haec audiebant, probabant; addentes fe-
roque adjuturos, si petitionem suam ad senatum refer-
ret, quod hortabantur eum facere. Melesigenes his ver-
bis erectus, collecto senatu in curiam processit: rogato-
que eo cujus id muneris erat, ut in senatum duceretur,
ille nihil recusans, ubi opportunum erat, hominem de-
luxit. Hic consistens Melesigenes, eadem verba de ali-
nentis habuit in senatu quae paulo ante in conventiculis
proposuerat. Ubi dixisset, egressus sedebat.

13. Dum autem senatores agitarent quidnam par
esset homini respondere, visumque esset cum ei qui de-
duxerat, tum aliis senatoribus quotquot in conventiculis
eum audierant, petitionem admittendam: unus tantum
e senatoribus refertur Melesigenis postulatis calculo suo
repugnasse, interque alia multa, haec quoque comme-
morasse: si semel ὁμήρης, hoc est, caecos, alendos susci-
perent, futurum esse, ut turbam et multam et inutilem
haberent. Atque hinc primum Homeri nomen Melesi-
geni inditum est, ab isto casu. nam Cymaei caecos ὁμή-
ρης appellant. Jamque inde, qui prius Melesigenes,
nomen obtinuit Homerus.

14. Et extraneos discrepare contigit, quum mentio-
nem ejus facerent. Itaque terminata est deliberatio ab
magistratu, non alere Homerum, placuitque id fere cae-
tero senatui. Accedens autem praefectus et adsidens
ipsi enarravit contrarias petitioni ejus sententias et con-
sulta senatus: utque audiit, his versibus calamitatem
suam deplorabat,

* Hei mihi quam fatum dat Juppiter almus iniquum.

- ‘ Infanti mihi lac venerandae ex ubere matris
 ‘ Praebuit, Aeolicae Smyrnae, quam Martia quon-
 ‘ dam
 ‘ Gens Phriconitis, certamine fortis equestri,
 ‘ Condidit ad pelagus, praeterlabente Melete.
 ‘ Docta Jovis proles mecum hinc digressa volebat
 ‘ Carminibus celebrare urbem, quam nomine dicunt
 ‘ Cymam, quosque viros intra sua moenia claudit.
 ‘ Illi audire sacrae spreverunt carmina vocis.
 ‘ Sed quicunque mihi cladem exitiumque paravit,
 ‘ Non impune feret laeva quod mente volutat.
 ‘ At mihi quam dederint nascenti numina sortem,
 ‘ Aegro animo quamvis, certum est perferre patique.
 ‘ Sed jam per sacrae vestigia ponere Cymae
 ‘ Compita non suadet mihi mens, potiusque remota
 ‘ Inque peregrina sedem mihi quaerere terra.’

15. Cyma deinde abiens Phocaeam contendit, imprecans interim Cymaeis, nequis unquam insignis poeta in illa regione existeret qui Cymaeos celebraret. Phocaeae autem eodem modo victum paravit, in conventiculis passim carmina sua ostentans et confidens. Erat autem eo tempore in illa Thestorides quidam, qui pueros litteras docebat, homo fidei parum probatae. Hic considerata Homeri poësi, huiusmodi verbis eum compellavit, paratum se inquiens et ministrare ei, et victum suppeditare, si carmina quae meditatus esset, describere pateretur, et alia subinde faciens, ad se deferret.

Νήπιον αἰδοίης ἐπὶ γένασι μητρὸς ἀτάλλων,
 Ἦν ποτ' ἐπύργωσαν βυλῇ Διὸς αἰγίοχοιο
 Λαοὶ Φρίκωνος, μάργων ἐπιβήτορες ἱππων·
 Ὀπλότεροι μαλεροῖο πυρὸς κρίνοντες Ἀρηα
 Λιολίδα Σμύρνην ἀλιγείτονα ποτνιανάκλον·
 Ἦν τε δι' ἀγλαὸν εἶσιν ὕδωρ ἱεροῖο Μέλητος,
 Ἐνθεν ἀπορνύμεναι κῆραι Διὸς, ἀγλαὰ τέκνα,
 Ἠθελέτην κληῖσσαι δῖαν χθόνα καὶ πόλιν ἀνδρῶν.
 Οἱ δ' ἀπαρηγάδην ἱερὴν ὅπα, φημί αἰοδῆν.
 Ἀφραδίην τῶν μὲν τε παθῶν τις φράσσειαί αὖθις,
 Ὅς σφιν ὀνειδέησιν ἐμὸν διεμήσατο πότμον.
 Κῆρα δ' ἐγὼ τήν μοι θεὸς ὥπασε γενομένῳ περ,
 Τλήσομαι ἀκράαντων φέρων τετληῖσι θυμῷ.
 Οὐδέ τι μοι φίλα γυῖα μένειν ἱεραῖς ἐν ἀγυαῖς
 Κύμης ὀρμαίνουσι, μέγας δέ με θυμὸς ἐπείγει
 Δῆμον ἐς ἀλλοδαπὸν ἰέναι ὀλίγον περ ἰόντα.

ιε'. Μετὰ τῷτο ἀπαλλάσσεται ἐκ τῆς Κύμης ἐς
 Φωκαίην, Κυμαίοις ἐπαρησάμενος μηδένα ποιητὴν δό-
 χιμον ἐν τῇ χώρᾳ ἡμέδα ὅστις Κυμαίους ἐπαυλαῖε.
 ἀπικόμενος δὲ ἐς Φωκαίην, τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἐβίότευσεν,
 ἔπεια ἐνδεικνύμενος ἐν ταῖς λέχαῖς κατίζων. ἐν δὲ τῇ
 Φωκαίῃ τῷτον τὸν χρόνον Θεορίδης τις ἦν γραμματεὺς
 διδάσκων τὰς παῖδας, ἀνὴρ ἢ κρήγυος· κατανοήσας δὲ
 τῷ Ὅμηρῳ τὴν ποίησιν, λόγους τοιςδε αὐτῷ προσή-
 τευκε, φᾶς ἔτοιμος εἶναι θεραπεύειν καὶ τρέφειν αὐτὸν
 ἀναλαβὼν, εἰ ἐθέλοι ἄγε πεποιημένα εἶη αὐτῷ τῶν
 ἐπέων ἀναγράψασθαι, καὶ ἄλλα ποίων, πρὸς ἐαυτὸν
 ἀναφέρειν αἰεὶ.

15. Τῷ δὲ Ὅμηρῳ ἀκύναντι, ἔδοξε ποιητέα εἶναι ταῦτα· ἐνδεὴς γὰρ ἦ· f τῶν ἀναγκάων καὶ θεραπείης. διατρέβων δὲ παρὰ τῷ Θεορίδῃ, ποιεῖ Ἰλιάδα τὴν ἐλάσσω, ἧς ἡ ἀρχή,

Ἴλιον αἶδω καὶ Δαρδανίην εὐπωλόν,

Ἦς περὶ πολλὰ πάθον g Δαναοί, θεράποντες Ἀρης·

καὶ τὴν καλυμένην Φωκαΐδα, ἣν φασιν οἱ Φωκαῖς Ὅμηρον παρ' αὐτοῖσι ποιῆσαι. ἐπεὶ δὲ τὴν τε Φωκαΐδα καὶ τᾶλλα πάντα παρὰ τῷ Ὅμηρῳ ὁ Θεορίδης ἐγράψατο, διενόηθη ἐκ τῆς Φωκαΐης ἀπαλλάσσεσθαι, τὴν ποίησιν θέλων τῷ Ὅμηρῳ ἐξιδιώσασθαι· καὶ ἐκ ἑτι ὁμοίως ἐν ἐπιμελείᾳ εἶχε τὸν Ὅμηρον. ὁ δὲ λέγει αὐτῷ τὰ ἔπεα ταῦδε,

Θεορίδης, θνητοῖσιν ἀνωϊτῶν πολέων περ,

Οὐδὲν ἀφρασότερον πέλεται νόον ἀνθρώποισιν.

ὁ μὲν δὴ Θεορίδης ἐκ τῆς Φωκαΐης ἀπηλλάγη ἐς τὴν Χίον, καὶ τὴν διδασκαλίην h κατεσκευάσατο· καὶ τὰ ἔπεα ἐπιδεικνύμενος ὡς ἐωϋτῷ ἑόντα, ἔπαμνόν τε πολλὸν εἶχε καὶ ὠφελεῖτο· ὁ δὲ Ὅμηρος πάλιν τὸν αὐτὸν τρόπον διητᾶτο ἐν τῇ Φωκαΐῃ, ἀπὸ τῆς ποιήσεως τὰν βιοτὴν ἔχων.

16. Χρόνῳ δὲ ἔ· πολλῷ μετέπειτα ἄνδρες Χῖοι ἔμπειροί i ἀπίκοντο ἐς τὴν Φωκαΐην· ἀκύναντες δὲ τῶν ἐπέων τῷ Ὅμηρῳ ἅ· πρότερον ἀκηκόεσαν πολλάκις ἐν τῇ Χίῳ τῷ Θεορίδῃ, ἐξήγγελλον ὅτι ἐν τῇ Χίῳ τις

f Pal. γὰρ εἶναι. g Pal. πολλ' ἴπαθον. h Pal. καὶ διδασκαλίην. i Pal. ἱμφοροι.

16. Homerus, jam ministerii alicujus atque adeo necessariorum indigens, recipiendam hanc conditionem putavit: commoratusque apud Thestoridem, minorem illam facit Iliadem, cujus initium est,

‘Trojam et Dardaniam canto, quae mater equorum,
‘Quae Danaïs Mavorte satis mala plurima vexit.’

Phocaidem quoque quam vocant, Phocaeenses apud se conditam ab Homero ajunt. Jam vero Thestorides, ubi Phocaidem atque alia omnia ab Homero communicata descripsisset, constituit e Phocaea discedere, Homerique poësin pro sua venditare. Unde factum, ut quum Homeri non perinde curam haberet, ille ad Thestoridem hujusmodi sit usus disticho,

‘Thestoride, ex multis, mortalibus abdita quae sunt,
‘Mens habet in primis caecos humana recessus.’

Thestorides igitur ex Phocaea Chium concessit: ubi erecto ludo, carmina illa pro suis evulgans, egregiam simul laudem sibi paravit et fructum. Porro Homerus iterum pristino more vivere pergebat apud Phocaeenses, e poësi victum habens.

17. Tempore deinde non multo, viri aliquot e Chio eorum periti Phocaeam veniunt; et audientes Homeri carmina quae antea saepius in Chio a Thestoride audierant, indicabant in Chio haec ipsa a quodam ludima-

gistro pro suis cum magno fructu ostentari. Homerus intelligens continuo Thestoridem esse, toto studio properabat in Chium transmittere. Et quum portum adiisset, neque offendisset navem quae illuc trajiceret, essent autem qui ob ligna in Erythraeam solvere pararent, belle convenire videbatur, si per Erythraeam iter faceret. Accedens igitur nautas, oravit ut comitem se navigationis reciperent, multis blandisque usus verbis, quibus quod desideraret persuaderet. Nautae admittentes hominis preces, jusserunt navem eum conscendere. Quo impetrato Homerus confidens in navi, his versibus nautis bene precatur,

- ‘ Audi qui pelagus valido Neptune tridenti
- ‘ Imperioque regis, spatiosaque culta Heliconis :
- ‘ Da precor his nautis reditum, ventosque secundos,
- ‘ Qui mihi sunt comites placidi, navisque magistri :
- ‘ At mihi da misero sacram contingere terram,
- ‘ Aërius qua parte Mimas ad sidera surgit,
- ‘ Inde hominis justis me fac succedere tectis,
- ‘ Ulciscique virum qui me improbitate fefellit,
- ‘ Laesit et hospitii sacra jura Jovemque benignum.’

18. Ubi autem secundo vento Erythraeam appulissent, Homerus in navi diversatus est. postero autem die rogavit, ut nautarum aliquis ad urbem eum duceret. Illi unum e suis simul miserunt. Quumque jam pergendo ad Erythraeam appropinquasset, quae est aspera atque montosa, in haec prorupit carmina,

ἐπιδεικνύμενος τὰ ἔπια ταῦτα γραμμάτων διδάσκαλος, κάρτα πολλὸν ἔπαινον ἔχεια. ὁ δὲ Ὀμηρος κατενόησεν ὅτι Θεορίδης ἂν εἴη, καὶ παντὶ θυμῷ ἐσπύδαζεν εἰς τὴν Χίον ἀπικέσθαι. καταβάς δὲ ἐπὶ τὸν λιμένα, εἰς μὲν τὴν Χίον ὃ καταλαμβάνει ὕδεν πλοῖον πλεόν, εἰς δὲ τὴν Ερυθραίαν τινὲς ἐπὶ ξύλῳ παρεσκευάζοντο πλεῖν. καλῶς δὲ εἶχε τῷ Ὀμήρῳ δι' Ερυθραίης τὸν πλὴν ποιήσασθαι. καὶ προσελθὼν ἐχρηζε παρὰ τῶν ναυτέων δέξασθαι αὐτὸν σύμπλην, πολλὰ τε καὶ προσαγωγὰς λέγων οἷς σφέας ἔμελλε πείτειν. τοῖς δὲ ἔδοξε δέξασθαι αὐτὸν καὶ ἐκέλευον ἐσβαίνειν εἰς τὸ πλοῖον. ὁ δὲ Ὀμηρος πολλὰ ἐπαμνέσας αὐτὸς, ἐσέβη καὶ ἐπεὶ ἔξετο, λέγει τὰ ἔπια τὰδε,

Κλυθὶ Ποσειδάων μεγαλουδενὲς ἐννοσίγαιε,
 Εὐρυχόρῳ μεδέων ἠδὲ ξανθῷ Ἑλικῶντος.
 Δὸς δ' ἔρον καλὸν καὶ ἀπήμονα νόον ιδέσθαι
 Ναύτας, οἳ νηὸς πομποὶ ἠδ' ἄρχοι ἔασι.
 Δὸς δ' ἐς ὑπώρειαν ὑψικρήμνοιο Μίμαντος
 Αἰδοίων μ' ἐλθόντα βροτῶν ὀσίων γε κυρῆσαι.
 Φῶτά τε τισαίμην, ὃς ἐμὸν νόον ἠεροπεύσας,
 Ωδύσαίῳ Ζῆνα ξένιον ξενίην τε τραπέζην.

ἡ'. Επεὶ δὲ ἀπίκοντο εὐπλοῖσαις εἰς τὴν Ερυθραίην, τότε Ὀμηρος τὴν αὐλήν ἐπὶ τῷ πλοίῳ ἐποίησας^α. τῇ δὲ ὑπεραίῃ ἐχρηζε τῶν ναυτέων τινὰ ἠγήσασθαι αὐτῷ εἰς τὴν πόλιν. οἱ δὲ συνέπεμψαν ἕνα αὐτῶν. πορευόμενος δὲ Ὀμηρος ἐπεὶ ἔτυχε τῆς Ερυθραίης, τραχείης καὶ ὀρεινῆς ἐσσης, φθέγγεται τὰδε τὰ ἔπια d,

a Sic cum Pal. etiam MS. Ox. vulgo πολλὸν ἔχῃ substantivo omisso. b Sic MS. Ox. vulgo πολλὰ τε προσαγωγὰς. c Pal. αὐλιν. d Sic uterque MSS.

Πότνια γῆ, πάνδωρε, δότεира μελίφρονος ὄλβου,
 Ὡς ἄρα δὴ τοῖς μὲν φωτῶν εὖοχος ἐτύχθης,
 Τοῖσι δὲ δύσβωλος καὶ τρηχεὶ οἷς ἐχολώθης.

ἀπικόμενος δὲ εἰς τὴν πόλιν τῶν Ερυθραίων ἐπηρώτησε
 περὶ τῆς εἰς τὴν Χίον πλῆ· καὶ τινος προσελθόντος αὐτῷ
 τῶν ἑωρακότων ἐν τῇ Φωκαίῃ, καὶ ἀσπασαμένη, ἔχρη-
 ζεν αὐτῷ συνεξευρεῖν αὐτῷ πλοῖον, ὅπως ἂν εἰς τὴν
 Χίον διαβῇ.

19. Εἰς μὲν δὴ τῷ λιμένος ἔδεν ἦν ἀπόστολον, ἄγει δὲ
 αὐτὸν ἐνθα τῶν ἀλίων τὰ πλοῖα ὀρμίζεται, καὶ πῶς
 ἐντυχάνει μέλλουσι τισὶ διαπλεῖν εἰς τὴν Χίον. ὣν
 ἐδέετο προσελθὼν ὁ ἄγων αὐτὸν ἀναλαβεῖν τὸν Ὀμη-
 ρον. οἱ δὲ, ἔδενά λόγον ποιησάμενοι, ἀπήγαγον· ὁ δὲ
 Ὀμηρος φθέγγεται ταδε τὰ ἔπεα,

Ναῦται ποντοπόροι συγερῇ ἐναλίγκιοι ἄτη,
 Πτωχάσιν αἰθυίῃσι βίον δύσζηλον ἔχοντες,
 Αἰδέοιθε ξενίσιο Διὸς σέβας ὑψιμέδοντος.
 Δεινὴ γὰρ μέτοπις ξενίῳ Διὸς, ὅς κ' ἀλίτῃται.

ἀναχθεῖσι δὲ αὐτοῖς συνέβη, ἐναντίῳ ἀνέμῳ γυρομένη,
 παλινδρομῆσαι, καὶ εἰς τὸ χωρίον ἀναδραμεῖν ὅθεν
 ἀπηγάγοντο, καὶ τὸν Ὀμηρον ἀναλαβεῖν καθήμενον
 ἐπὶ τῆς κυματωγῆς. μαθὼν δὲ αὐτὸς πεπαλινδρομη-
 κίας, ἔλεξε ταδε, ‘ Ὑμᾶς ὧ ξένοι ἔλαβεν ὁ αἰεμος
 ἀντίος γυρόμενος· ἀλλ’ ἐτι καὶ νῦν με δέξαοδε, καὶ
 ὁ πῶς ὑμῖν ἔσται.’ οἱ δ’ ἀλῖεις, ἐν μεταμελίῃ γι-
 νόμενοι ὅτι ἢ πρότερον ἐδέξαντο, εἰπόντες ὅτι ἢ κατα-

- ‘O sacra multorum largitrix terra bonorum,
- ‘Quam tu plana aliis et parte aequalis ab omni;
- ‘Aspera contra aliis, in quos converteris iram.’

Ingressus deinde Erythraeorum urbem, percontatur de navigatione versus Chium. Et quum forte quidam occurrisset salutaturus, qui eum in Phocaea viderat, ab hoc contendit ut secum dispiceret sicubi navis esset qua in Chium transmitteret.

19. Et quum in portu nullum esset trajecticium navigium, ille Homerum ad eum locum ducit, ubi piscatoriae naviculae stationem habebant. Et forte fortuna incidit in quosdam in Chium trajecturos. Hos adiens ille qui ducebat eum, precatus est ut Homerum acciperent. Verum illi nulla ratione ejus habita solverunt, Homerus autem haec cecinit carmina,

- ‘Infidi nautae, gens diris tristior ipsis,
- ‘Saeva quibus veluti mergis dant aequora victum,
- ‘Acriter a vobis Jovis hospitis ara colatur.
- ‘Tristis enim vultus Jovis est, poenaeque paratae,
- ‘His quibus hospitii non est pia tessera curae.’

At vero in altum jam provectis contigit, ut adverso vento rapti, eodem unde solverant recurrerent, ubi etiamdum Homerum in litoris crepidine confidentem offenderunt. qui cognito navis recurso, hunc in modum eos alloquitur, ‘Vos, ô peregrini, ventus adversus excepit; sed me nunc quoque admittite, et secunda vobis navigatio erit.’ Piscatores autem, poenitentia

ducti quod prius hominem non receperant, testatique se non relicturos eum si velit simul navigare, jubent navem conscendere.

20. Recepto Homero vela faciunt, et iter peragunt. Quibus ad sua opera digressis, Homerus in litore ea nocte mansit. Ubi diluxit, itineri se accingens oberansque, ad eum locum pervenit qui appellatur Pinus: illicque quiescenti per noctem pini fructus est illapsus, quem aliqui *σπίλοι*, alii *κῶροι* appellant. Homerus autem hos cecinit versus,

- ‘ Funduntur fructus alia magis arbore dulces,
- ‘ Quam fovet umbrosis felix in collibus Ida:
- ‘ Hinc ferrum veniet Martis validaeque secures,
- ‘ His ubi consistet campis Cebrenia pubes.’

Eo enim tempore Cymaei Cebrenia ad Idam montem aedificare parabant, unde ferrum effoditur.

21. Ceterum illinc abiens Homerus, vocem caprarum ibidem pascentium sequutus, in canes incidit: qui quum adlatrarent, vociferabatur. Quod audiens Glaucus (id enim erat caprario nomen) accurrit festinanter, revocatosque canes, ab Homero excussit. Atque ubi diu admiratus fuisset, quod nimirum caecus existens solus eo locorum pervenisset et quid vellet, tandem accedens rogabat quisnam esset quibusque modis ad inhabitata illa et non calcata loca divertisset, et cujus rei indigens. Homerus, omnem suam calamitatem commemorans, ad commiserationem Glaucum pertraxit. li-

λιμπάνουσιν ἢν ἐθέλοι συμπλεῖν, ἐκέλευον ἐσθάνειν· καὶ ἔτιως ἀναλαβόντες αὐτὸν ἀνήχθησαν, καὶ ἴχυσιν ἐπ' ἀκτῆς.

κ'. Οἱ μὲν δὴ αἰεῖς πρὸς ἔργον ἐτράπησαν· ὁ δὲ Ὅμηρος τὴν νύκτα ἐπὶ τῷ ἀγίαλῳ κατέμεινε, τὴν δὲ ἡμέραν πορευόμενος, καὶ πλανώμενος, ἀπὶ κελὸ εἰς τὸ χωρίον ὃ Πίτυς καλεῖται. κἀνταῦθα αὐτῷ ἀναπαυομένῳ τὴν νύκτα, ἐπιπίπτει καρπὸς τῆς πίτυος ὃν δὴ μετεξέτεροι σρόβιλον, οἱ δὲ κῶνον καλέουσιν. ὁ δὲ Ὅμηρος φθέγγεται τὰ ἔπη ἑτάδε,

Ἀλλη τίς σὺ πεύκη ἀμείνοια καρπὸν ἴησιν
 Ἰδης ἐν κορυφῇσι πολυπλύχῃ ἠνεμόεσσης,
 Ἐνθα σίδηρος Ἀρης ἐπιχθονίοισι βροτοῖσιν
 Ἔσσειται, εὖτ' ἂν μιν Κεβρήνιοι ἄνδρες ἔχωσι.

τὰ δὲ Κεβρήνια τῦτον τὸν χρόνον πτίζειν οἱ Κυμαῖοι παρεσκευάζοντο πρὸς τῇ Ἰδῇ, καὶ γίνεσθαι αὐτόθι σίδηρος.

κα'. Ἐντεῦθεν ἀνασας Ὅμηρος ἐπορεύετο κατὰ φωρὴν τινα ἀγῶν νεμομένων. ὥς δὲ ὑλάκτεον αὐτὸν οἱ κύνες, ἀνέκραγν. ὁ δὲ Γλαῦκος ὥς ἤκουσε τῆς φωνῆς, (ἦν γὰρ τῦτο ὄνομα τῷ νέμοντι τὰς αἴγας) ἐπέδραμεν ὀτραλέως, τὰς τε κύνας ἀνεκαλεῖτο, καὶ ἀπεσόβησεν ἀπὸ τῷ Ὁμήρῳ. ἐπὶ πολλὴν δὲ χρόνον ἐν θαύματι ἦν, ὅπως τυφλὸς ὢν, μόνος ἀπὶκοίτο ἐς τοιάυτης χώρης, καὶ ὅ,τι θέλων προσελθὼν τέ μιν ἰσόρειν ὅσις τε ἦν, καὶ πῶς τὴν ἀπὶκοίτο ἐς τόπον ἀοικήτης καὶ ἀσιδείας χωρία, καὶ τίνας κεχρημένος εἴη. ὁ δὲ Ὅμηρος, αὐτῷ παῖσι τὴν ἐωυτῇ πάθην καταλεγόμενος, εἰς οἶκτον

ξ Pal. ἱτα.

προηγάγετο. ἦν γάρ, ὡς ἔοικεν, ἢ δ' ἀγνώμων ὁ Γλαῦκος. ἀναλαβὼν δὲ αὐτὸν ἀνήγαγνυ ἐπὶ τὸν σαθρόν πυρ τε ἀνακαύσας g, δειπνὸν παρασκευάζει, καὶ παραθεῖς, δειπνῆν ἐκέλευεν ὁ Γλαῦκος.

κβ'. Τῶν δὲ κυιῶν μὴ ἰδιόντων καὶ ὑλακτάντων δειπνῆντα, καθάπερ εἰώθεσαν, λέγει πρὸς τὸν Γλαῦκον Ὅμηρος τὰ ἑπεία ταῦτα,

Γλαῦκε πάτερ, ἐπιὼν τὸ ἔπος τὸ ἐνὶ φρεσὶ θήσω
 Πρῶτον μὲν κυσὶ δειπνὸν ἐπ' αὐλείῃσι θυρήσι
 Δῖναί. ὡς γὰρ ἄμεινον· ὃ γὰρ καὶ πρῶτον ἀκύνει
 Ἀνδρὸς ἐπερχομένη, καὶ ἐς ἔρκεα θηρὸς ἰόντος.

ταῦτα ἀκύνσας ὁ Γλαῦκος, ἤδη τῇ παραμένει, καὶ ἐν θωύματι εἶχεν αὐτόν. δειπνήσαντες δὲ, διὰ λόγων εἰσιῶντο. ἀπηγεομένοι δὲ Ὅμηρος τὴν τε πλάην τὴν ἐωῦτῃ καὶ τὰς πόλεις ἃς ἐσαπίκοίβω, ἔκκλητος ἦν ὁ Γλαῦκος ἀκύνων h. καὶ τότε μὲν, ἐπεὶ ὦρῃ κοίτῃ ἦν, ἀνεπαύετο i.

κγ'. Τῇ δ' ὑστεραίῃ διειροήθη ὁ Γλαῦκος πρὸς τὸν δεσπότην πορευθῆναι, σημανέων τὰ περὶ Ὅμηρον. ἐπιτρέψας δὲ τῷ συνδύλῳ νέμειν τὰς αἴγας, τὸν Ὅμηρον καταλείπει ἔνδον, εἰπὼν πρὸς αὐτόν, ὅτι διαταχέων πορεύσομαι. καταβὰς δὲ ἐς Βολιστόν, (ἐστὶ δὲ πηλείων τῷ χωρίῳ τέτυκ) καὶ συγγενόμενος τῷ δεσπότην, ἀπηγέετο ὑπὲρ Ὅμηρον παῖσαν τὴν ἀλήθειαν, περὶ τε αὐτῷ τῆς ἀφίξιός, ἐν θωύματι ποιοῦμενος· ἡρώτεί τε k ὅ, τι χρὴ ποιεῖν περὶ αὐτῷ. ὁ δὲ ὀλίγα μὲν προσέτετο

g Sic MS. Ox. vulgo πυρ δὲ ἀνακαύσας. h Pal. ἰσακίαν. i Pal. ἀνέπανι. k Pal. ποιούμενος· ἡρώτα τε.

quidem homo erat (ut apparet) cordatus. Excipiens igitur Homerum, ad suum deduxit tugurium, incensoque igne coenam instruxit: qua apposita jussit coenare hospitem.

22. At vero quum canes a cibo abstinentes non cessarent suo more coenitantem adlatrare, Homerus Glaucum his versibus alloquitur,

- ‘ Glauce precor, paucis me audi, pareque monenti :
- ‘ Prae foribus stabuli canibus sua fercula primum
- ‘ Fac tradas : nam sic melius. custodibus illis,
- ‘ Nec fera nec fures venient ad septa dolosi.’

Haec audiens Glaucus, laetatus est admonitione illa, habuitque hominem in admiratione. Coenati autem, ultro citroque habitis sermonibus oblectabantur. Nam quum Homerus errorem suum, civitatesque quas adiisset, commemoraret, Glaucus haec audiens stupebat : Et tunc quidem, quia cubandi tempus erat, quieti se dabat.

23. Postero die Glaucus cogitavit ad herum suum proficisci, ad haec de Homero indicanda. Proinde commissis conservo capris pascendis, Homerum intra tecta reliquit, promittens se quam festinantissime iturum. Descendens autem ad Bolissum (erat vicinum huic loco) herumque suum adiens, narravit de Homero, quemadmodum res se habebat ; deque ejus adventu, quem pro miraculo duceret : demum rogat quid facere in eo conveniat. Herus parum delectatus hoc nuntio, coepit cum

Glaucō ut stūpido expostulare, qui quoslibet mūtīlos reciperet aleretque; tamen praecepit ut hospitem ad se perduceret.

24. Glaucus vero ad Homerum reversus narravit, jussitque sequi se in urbem. fore enim haec ei ad felicem fortunae successum. Quibus non gravatim assentiens Homerus, caprarium sequitur. Hic Chius colloquutus cum Homero reperit hominem esse politum et multorum peritum, coepit suadere ei ut apud se commoraretur, liberorumque quos habebat adolescentes, formandorum curam susciperet. Ille accepta conditione, pueros sibi creditos erudit. Interim Cercopas, Batrachomyomachiam, Epicichlidas, et alia omnia quaecunque juvenilia ludicra Homeri extant, apud Chium illum condidit in Bolisso; ita ut ex poësi coeperit per urbem inclarescere. Jam vero Thestorides, ut primum intellexit Homerum adesse, navigans e Chio fugam capebat.

25. Deinde progressu temporis impetrata ab hero Chium visendi copia, urbem adiit, ludumque illic instituens, pueros carmina docebat. Id quum magna dexterritate Chiis facere videretur, etiam multos sibi admiratores conciliavit. Hinc igitur victum parans copiosum, uxorem duxit, e qua duas suscepit filias, quarum una decessit innupta, alteram viro Chio elocavit.

26. Enimvero hic poësin excolens, gratiam reddidit, quam habuit; et primum quidem Mentori Ithacensi, in Odyssaea, ut qui laborantem ex oculis impense curavisset in Ithaca, ejus nomine poësi suae inserto, quem Ulysses

τῶν λόγων, κατεγίνωσκε δὲ τῷ Γλαῦκῳ ὡς ἄφρονος εἶντος, καὶ τὸς ἀιαπήρως δεχομένῃς ἢ τρέφοντος. ἐκέλευσε δὲ ὅμως τὸν ξείνον ἄγειν πρὸς ἑαυτὸν.

κδ'. Ελθὼν δὲ πρὸς τὸν Ὀμηρον διηγήσατο ταῦτα ὁ Γλαῦκος, καὶ ἐκέλευσε αὐτὸν πορεύεσθαι τῷτον· ἔτι γὰρ εὖ πρήξαιν· ὁ δὲ Ὀμηρος ἤθελε πορεύεσθαι. ἀναλαβὼν ἔπει αὐτὸν ὁ Γλαῦκος ἤγαγε πρὸς τὸν δεσπότην. διὰ λόγων δὲ ἰὼν τῷ Ὀμήρῳ ὁ Χίτος, εὕρισκει εἶντα δεξιὸν καὶ πολλῶν ἔμπειρον· ἔπειθέ τε αὐτὸν μένειν, ἢ τῶν παίδων ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι· ἦσαν γὰρ τῷ Χίῳ παῖδες ἐν ἡλικίῃ. τῆς γὰρ αὐτῷ παρατίθῃσι παιδεύειν. ὁ δὲ ἔπρησε ταῦτα· καὶ τὸς κέρκωπας, ἢ βατραχομουμαχίαν, ἢ ἐπικιχλίδας, ἢ τᾶλλα πάντα ὅσα παύγυιά ἐσιν Ὀμήρῳ, ἐνταῦθα ἐποίησε παρὰ τῷ Χίῳ ἐν Βολισσῷ. ὥστε καὶ ἐν τῇ πόλει περιβόητος ἦδη ἐγένετο ἐν τῇ ποιήσει. καὶ ὁ μὲν Θεοφρίδης, ὡς τάχιστα ἐπύθετο αὐτὸν παρὰ τὸν Χίον, ὥχετο ἐκπλέων ἐκ τῆς Χίῳ.

κε'. Χρόνῳ δὲ προϋόντος, δειθείς τῷ Χίῳ πορεύσας αὐτὸν εἰς τὴν Χίον, ἀπῆκετο εἰς τὴν πόλιν· καὶ διδασκαλεῖον καλῶς κειρασάμενος, ἐδίδασκε παῖδας τὰ ἔπεα. καὶ κάρτα δεξιὸς ἐδόκειεν εἶναι τοῖς Χίοις, καὶ πολλοὶ θαυμάσαι αὐτῷ καθεστῆκεσαν. συλλεξάμενος δὲ βίον ἱκανὸν, γυναῖκα ἔγημεν ἐξ ἧς αὐτῷ θυγατέρες δύο ἐγένοντο· καὶ ἡ μὲν αὐτῶν ἄγαμος ἐτελεύτησε, τὴν δὲ συνώκισεν ἀνδρὶ Χίῳ.

κς'. Επιχειρήσας δὲ τῇ ποιήσει, ἀπέδωκε χάριν ἣν εἶχε, πρῶτον μὲν Μέντορι τῷ Ἰθακησίῳ ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ, ὅτι μιν κάμνοντα τὸς ὀφθαλμοὺς ἐν ἰθίῃ ἐνοσήλευσεν ὡς ἐκτενῶς, τὴν οὖν αὐτῷ ἐναρμύσας ἐς τὴν ποίη-

αἶν, Οδυσσέως τε ἱταῖρον φᾶς εἶναι ποίησας, Οδυσσεά,
ὥς ἐς Τροίην ἔπλεε, Μέντορι ἐπιτρέψαι τὸν οἶκον, ἔοντι
Ιθακησίων ἀρίστῳ καὶ δικαιοτάτῳ. πολλαχῇ δὲ καὶ ἄλλῃ
τῆς ποιήσεως τιμῶν αὐτὸν, τὴν Αθηναῖαν, ὁπότε ἐς λό-
γον τινὶ καθίσταται, τῷ Μέντορι εἰκυῖν ποιεῖ. ἀπέ-
δωκε δὲ καὶ Φημίῳ τῷ ἑαυτῷ διδασκάλῳ τροφῆα καὶ
διδασκαλεῖα ἐν τῇ Οδυσσεΐᾳ, μάλιστα ἐν τοῖςδε τοῖς
ἔπεσι,

Κήρυξ δ' ἐν χερσὶν κίθαριν περικαλλέ' ἔθηκε
Φημίῳ, ὅστις πολλὸν ἐκάγνυτο πάντας αἰδῶν.

καὶ πάλιν,

Αὐτὰρ ὁ φορμίζων ἀνεβάλλετο καλὸν αἰδεῖν.

μέμνηται δὲ καὶ τῷ ναυκλήρῳ, μεθ' ὃ ἐκπεριέπλευσεν, καὶ
εἶδε πόλιός τε πολλὰς καὶ χώρας, (ὧ' ὄνομα ἦν Μέντης)
ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖςδε,

Μέντης Λυχιάλοιο δαΐφρονος εὐχομαι εἶναι
Τῖος, ἀτὰρ Ταφίοισι φιληρέτμοισιν ἀνάσσω.

ἀπέδωκε δὲ χάριν καὶ Τυχίῳ τῷ σκυτῇ, ὃς ἐδέξατο αὐ-
τὸν ἐν τῷ Νέῳ τείχει, προσελθόντα πρὸς τὸ σκυτῆρι,
ἐν τοῖς ἔπεσι καταζευξας ἐν τῇ Ἰλιάδι τοῖςδε,

Αἴας δ' ἐγγύθεν ἦλθε, φέρων σάκος ἥντε πύργον,
Χάλκειον, ἐπαβόειον· ὃ οἱ Τύχιος κάμε τεύχεα,
Σκυτοτόμων ὃχ' ἄριστος, ἧλθ' ἐν οἰκίᾳ νείῳ.

Dicit esse focium: cujus fidei Ulysses, Trojam navigans, domum familiamque crediderit, tanquam Ithacensium praestantissimo atque aequissimo. Saepe etiam aliis poematis locis eundem laudibus vehit, siquidem Minervam quoties in sermonem cum aliquo venit, Mentori tradit assimulatam. Ad haec Phemio praeceptori suo gratiam eruditionis simul et nutritionis in Odyssæa retulit, praecipue in his versibus;

- ‘ Phemius at cunctis praestantior arte canendi
- ‘ Insignem citharam, dederat quam praeco, tenebat.

Et rursum,

- ‘ Fundere et hanc pulsans modulamina dulcia coepit.

Meminit et naucleri, in cujus comitatu circumnavigans, urbes locaque plurima perlustravit. Huic nomen erat Mentæ: cujus meminit his versibus,

- ‘ Anchialo Mentis forti genitore creatus,
- ‘ Imperito Taphiis, quibus est ars nautica cordi.’

Habuit etiam Tychio coriario gratiam, qui venientem ad futrinam apud Novum murum hospitio excepisset. Hunc enim Iliadi inferfit his versibus,

- ‘ Comminus accessit clypeo septemplete tutus
- ‘ Ajax: huic clypeum turris fabricarat ad instar
- ‘ Urbe in Hyle Tychius: non futor dectior aker.’

27. A poësi vero hac inclarescit Homerus circa Ioniam; jam et in ipsam usque Graeciam de eodem sermo perferebatur. Et quum habitaret in Chio multis visitatum venientibus, eruditionis existimatione augescens, inciderunt qui suaderent ut in Graeciam se transferret. Quod consilium admittens, impense cupiebat illuc demigrare.

28. Commodumque intelligens Argos multis egregiisque elogiis celebratum, Athenas non item, poësi suae inserit, in majori quidem Iliade hos versus, quibus Erechtheum magnifice laudibus vehit, in navium catalogo,

‘Ortum ab Erechtheo populum: nutriverat illum
‘Pallas Erechtheum, tellus quem vasta crearat.’

Menestheum etiam, ducem Atheniensium, tradit in exercitu tam pedestri quam equestri ordinando peritissimum, idque his carminibus,

‘Hos tunc ducebat patria virtute Menestheus
‘Maximus: huic nemo poterat certare regendis,
‘Aut etiam ornandis vel equis, vel in arcta locandis
‘Agmina militibus.’

Ajacem vero Telamonium ipsosque Salaminios Atheniensibus in navium nomenclatore annumeravit, sic scribens,

‘Bis sex e Salamine rates Telamonius Ajax
‘Egit, et adduxit statuens in litore juxta
‘Cecropias naves.’

Postremo in Odyssæa Minervam, postquam cum Ulysse

κζ'. Από δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης εὐδοκίμει Ὀμη-
ρος περὶ τε τὴν Ἰωνίαν, καὶ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἤδη περὶ
αὐτῷ λόγος ἀναφέρεται· καὶ οἰκέων δὲ ἐν τῇ Χίῳ, καὶ εὐ-
δοκίμων περὶ τὴν ποίησιν, ἀπικεομένων πολλῶν, συγε-
βύλευον οἱ ἐντυγχάνοντες αὐτῷ ἐς τὴν Ἑλλάδα ἀπι-
κέσθαι· ὁ δὲ προσεδέξατο τὸν λόγον, καὶ κάρλα ἐπεθύμει
ἀποδημῆσαι.

κη'. Κατανοήσας δὲ ὅτι ἐς μὲν Ἀργος πολλαὶ καὶ
μεγάλαί εἰεν εὐλογίαί πεποιημένα, ἐς δὲ τὰς Ἀθήνας
οὐ, ἐμποιεῖ ἐς τὴν ποίησιν, ἐς μὲν Ἰλιάδα τὴν μεγάλην,
Ερεχθία μεγαλύνων ἐν νεῶν καλολόγῳ, τὰ ἔπεα τάδε,

Δῆμον Ερεχθῆος μεγαλήτορος, ὃν ποτ' Ἀθήνη
Θρέψε Διὸς θυγάτηρ, τέκε δὲ ζεῖδωρος ἄρρα.

καὶ τὸν στρατηγὸν αὐτῶν Μεγαθέα, ὡς πάντων εἴη
ἄριστος τάξαι περὶ στρατὸν καὶ ἰσπότης, ἐν τοῖςδε τοῖς
ἔπεσιν εἶπε,

Τῶν αὖθ' ἡγεμόνευ' υἱὸς Πετewο Μεγαθεύς·
Τῷ δ' ἔπω τίς ὁμοῖος ἐπιχθόνιος ἥμ' ἐτ' ἀνὴρ
Κοσμήσαι ἵππους τε καὶ ἀνέρας ἀσπιδιώτας.

Αἷαιτα δὲ τὸν Τελαμῶνος καὶ Σαλαμίνις ἐν νεῶν κα-
ταλόγῳ ἔταξε πρὸς Ἀθηναίους, λέγων τάδε,

Αἴας δ' ἐκ Σαλαμῖνος ἄγρ' δυοκαίδεκα νῆας,
Στήσῃ δ' ἄγων ἱν' Ἀθηναίων ἱσάντο φάλαγγες.

ἐς δὲ τὴν Οδυσσεύειν τὰδε ἐποίησεν, ὡς Ἀθηναῖς ἐς λόγους

ἔλθῃσα τῷ Οδυσσεὶ ἐς τὴν Αθηναίων πόλιν ἀπύκειτο,
τιμῶσα ταύτην τῶν ἄλλων πολλῶ μάλισα,

Ἰκετο δ' ἐς Μαραθῶνα καὶ εὐρυχόρως ἐς Αθήνας·
Δῦνε δ' Ἐρεχθίδος πυκινὸν δόμον.

κθ'. Εμποίησας δὲ ἐς τὴν ποίησιν ταῦτα, καὶ παρα-
σκευασάμενος, ἐς Ἑλλάδα βυλόμενος ποιεῖσθαι καὶ τὴν
πλῆν, προσίχει τῇ Σάμῳ. ἔτυχον δὲ οἱ ἐκείσε τὸν
τότε καμρὸν ἄγοντες ἑορτὴν Απατέρια· καὶ τις τῶν
Σαμίων ἰδὼν τὸν Ὅμηρον ἀπιγμένον, πρότερον αὐτὸν
ἐπισάμενος ἐν Χίῳ, ἐλθὼν ἐς τὰς φράτορας διηγῆσατο,
ἐν ἐπαίνῳ μεγάλῳ ποιεῦμενος αὐτόν. οἱ δὲ φράτορες
ἐκέλευον ἄγειν αὐτόν· ὁ δὲ, ἐντυχὼν τῷ Ὀμήρῳ, ἔλεξεν,
‘Ὡ ξέεε, Απατέρια ἀγῶσις τῆς πόλιος, καλῶσί σε οἱ
‘φράτορες οἱ ἡμέτεροι συνεορτάσονται.’ ὁ δὲ Ὅμηρος
ἔφη ταῦτα ποιεῖσιν, καὶ ἦε μετὰ τῷ καλέσαντι.

λ'. Πορευόμενος δὲ ἐγχερίμπλεται γυναῖξιν Κυρο-
τρόφῳ θυύσας ἐν τῇ τριόδῳ. ἡ δὲ ἱέρεια εἶπε πρὸς
αὐτόν, δυσχεράνασα τῇ ὄψει, ‘Ἄνερ ἀπὸ τῶν ἱερῶν.
ὁ δὲ Ὅμηρος ἐς θυμὸν τε ἔβαλε τὸ ρηθὲν, καὶ ἤρθε
τὸν ἄγοντα τίς τε εἴη ὁ φθεγξάμενος, καὶ τίτι θεῶν
ἱερὰ θύεται. ὁ δὲ αὐτῷ διηγῆσατο ὅτι γυνὴ εἴη Κυρο-
τρόφῳ θυύσα. ὁ δὲ, ἀκῶσας, λέγει τάδε τὰ ἔπεα,

Κλυθί μοι εὐχομένῳ Κυροτρόφε, δὸς δὲ γυναῖκα
Τήνδε νέων μὲν ἀνῆγαδα φιλότληα καὶ εὐνήν,
Ἥ δ' ἐπιτερπιάδῳ πολιοκροτάφοισι γέμεσιν,
Ὡν ὥρη μὲν ἀπαμβλύνεται, θυμὸς δὲ μενοινᾷ.

d Pal. ποιήσασθαι.

in colloquium venerit, ad Atheniensium urbem, quam praecipue colebat, concessisse fingit.

‘Ad Marathona dehinc et magnas venit Athenas,
‘Tecta^{que} Erechthei subiit.’

29. His ubi complevit suam poësin, et apta omnia composuit, animo in Graeciam trajiciendi, Samum ap- pulit: contigitque forte ut eodem tempore Samii Apa- turia festum agerent. Hic Samius quidam agnito Ho- mero (utpote quem jam ante in Chio vidisset) tribules suos adiens, indicavit ejus adventum cum multa homi- nis celebratione. Tribules vero jubebant adduci eum. Conveniens igitur Homerum Samius, ‘Quandoquidem, ‘inquit, hospes, Apaturiorum festum agit civitas, invi- ‘tant te nostri tribules ad idem festum concelebran- ‘dum.’ Homerus adfuturum se affirmans, comitatur invitantem.

30. Illuc pergens, in mulieres impegit quae Curo- tropho sacra in trivio faciebant. Sacrifica occurrentis aspectu indignata, exclamat, ‘Vir, inquires, faceffas a ‘sacris.’ Homerus dictum illud in animo volvens, ro- gabat quisnam esset qui loqueretur, et cui deo sacrificar- etur. Dux ejus indicavit mulierem esse, quae Curotro- pho sacrificaret. Quod audiens Homerus, haec carmina protulit,

‘Dive preces audito meas, mulierque face ista
‘Aversata torum juvenili aetate vigentum,
‘Canorum veterumque senum capiatur amore,
‘Est aetas effoeta quibus, sed prompta voluntas.’

31. Ubi vero ad tribulium collegium accessit Homerus, jamque in limine conclavis, in quo epulabantur, constitit, aliqui narrant jam tum illic ardente igne poëtam cecinisse, alii postea eos accendisse, quàm carmina ista cecinisset,

‘ Ut patris, nati, sic turres sunt decus urbis :

‘ Sic et equi campum decorant, sic aequora naves,

‘ Sic et opes ornant aedes : praesentia regum

‘ Augusto in folio decorat fora lata sedentum :

‘ At lucente domus multo est augustior igne.’

Ingressus autem et accumbens, cum tribulibus epulo fruens, in magno honore admirationeque est habitus, ibidemque ea nocte cubile sibi paravit.

32. Craestino die conspicientes eum abeuntem figuli quidam in furno tenuiorem tegulam coquentes, quum intellexissent hominem esse eruditum, ad se vocantes jusserunt canere, pollicentes cum tegulas, tum quidquid aliud haberent, se illi daturos. Homerus haec illis cecinit carmina quae vocantur Caminus, id est fornax.

‘ Si mihi mercedem dabitis figuli, ista canemus.

‘ Huc ades o Pallas, dextraque foveto caminum,

‘ Pulchre ut durefcant calices, et mollia cuncta

‘ Siccenturque probe, et figulis lucra magna reportent,

‘ Vendita perque forum multa, et per compita, multa.

‘ Sic illis quaestus crescat, prudentia nobis.

‘ At si deposito juvat irridere pudore,

‘ Huc precor ut pestes veniant quaecunque per orbem

‘ Grassantur, fundant et in hunc mala cuncta caminum.

‘ Irruat huc Smaragus, gravis Asbetus, atque Sa-

‘ bastes :

λ᾽. Ἐπεὶ δὲ ἦλθεν εἰς τὴν φρήτριν, καὶ τῷ οἴκῳ
 ἔνθα δὴ ἐδαίνυτο, ἐπὶ τὸν ὕδον ἔστη, οἱ μὲν λέγουσι, καο-
 μένῃ πυρὸς ἐν τῷ οἴκῳ, οἱ δὲ φασὶ τότε ἐκκαῦσαι σφᾶς,
 ἑπειδὴ Ὅμηρος τὰ ἔπεα εἶπεν,

Ἄνδρὸς μὲν σέφανος, παῖδες· οὐργοὶ δὲ, πόλλης·
 Ἴπποι δ' ἐν σεδίῳ κόσμος· νῆες δὲ, θαλάσσης·
 Χρήματα δ' αὖξει οἶκον· ἀτὰρ γεραροὶ βασιλῆς
 ἡμενοὶ εἰν ἀγορῇ, κόσμος τ' ἄλλοισιν ὀραῶνται.
 Αἰθομβρὴν δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι.

ἔσσεσθαι δὲ, καὶ κατακλιθεὶς ἐδαίνυτο μετὰ τῶν φρα-
 τέρων· καὶ αὐτὸν ἐτίμων, καὶ ἐν θωύματι εἶχον· καὶ
 τότε μὲν τὴν κοίτην αὐτῷ ἐποίησατο Ὅμηρος.

λβ'. Τῇ δὲ εἰσαύριον ἀποπορευόμενον ἰδόντες κερα-
 μέες τινές, κάμινοι ἐγκάοντες κεράμῃ λεπτῇ, προσε-
 καλέσαντο αὐτὸν, πεπυσμένοι ὅτι σοφὸς εἴη· καὶ ἐκέ-
 λευόν σφιν αἶσαι, φάμενοι δώσεν αὐτῷ τῷ κεράμῃ, καὶ
 ὅ,τι ἂν ἄλλο ἔχωσιν. ὁ δὲ Ὅμηρος αἰεῖδει αὐτοῖς τὰ
 ἔπεα τάδε, ἃ καλεῖται κάμινος,

Εἰ μὲν δώσετε μισθόν, αἶίσω, ὦ κεραμῆες.
 Δεῦρ' ἄγ' Αθηναίη, καὶ ὑπείρεχε χεῖρα καμίνῳ·
 Εὖ δὲ μελανθεῖεν κότυλοι, καὶ πάντα μαλ' ἰρά·
 Φρυχθῆναί τε καλῶς καὶ τιμῆς ὄντος ἀρέσθαι,
 Πολλὰ μὲν εἰν ἀγορῇ πωλεύμενα, πολλὰ δ' ἀγῆχες,
 Πολλὰ δὲ κερδῆναι· ἡμῖν δὲ δὴ ὥς σφι νοῆσαι.
 Ἦν δ' ἐπ' ἀγαδείην τρεφθέντες φεῦδ' ἄρῃαδε,
 Συγκαλέω δ' ἤπειτα καμίνῳ δηλητῆρας,

e Sic MS. Ox. vulgo δ', κατακλιθεὶς.

Σύντριβ' ὁμῶς Σμάραγόν τε καὶ Ἀσβετον, ἥδ' Ἀ-
βάκτην,

Ὡμόδαμόν θ' ὃς τῇδε τέχνῃ κακὰ πολλὰ πορίζει.

Πεῖθε πυράθουσιν καὶ δώματα, σὺν δὲ κάμιнос

Πᾶσα κυκηθεῖν, κεραμέων μέγα κωκυσάντων.

Ὡς γνάθος ἱππεῖν βρύκει, βρύκοι δὲ κάμιнос,

Πάντ' ἔντοδ' αὐτῆς κεραμήϊα λεπτὰ ποιοῖσα.

Δεῦρο καὶ ἡλὶν θύγατερ πολυφάρμακε Κίρκη,

Λυγρία φάρμακα βάλλε, κάκῃ δ' αὐτὴς τε καὶ ἔργα.

Δεῦρο δὲ καὶ Χείρων ἀγέτω πολίας Κενταύρους·

Οἳ θ' Ἡρακλείους χεῖρας φύγον, οἳ τ' ἀπόλοντο,

Τύπτοιεν τὰδε ἔργα κακῶς, σίπτοι δὲ κάμιнос.

Αὐτοὶ δ' οἰμῶζοντες ὀρώατο ἔργα πονηρά.

Γηθήσω δ' ὀρόων αὐτῶν κακοδαίμονα τέχνην.

Ὅς δὲ χ' ὑπερκύψει, περὶ τῷ τῶν πᾶν τὸ πρόσωπον

Φλεχθεῖν· ὥς πάντες ἐπίσαντ' αἴσιμα ῥέζειν.

λγ'. Παραχειμάζων δὲ ἐν τῇ Σάμῳ, ταῖς νυμψίαις
προσπορευόμενος πρὸς τὰς οἰκίας τὰς εὐδαμονεσά-
τας, ἐλάμβανέ τι, αἰδῶν τὰ ἔπεα τὰδε ἃ καλεῖται
Εἰρисиῶνη, (ᾧδήγει δὲ αὐτὸν καὶ συμπαρήσαν αἰετῶν
παίδων τινὲς τῶν ἐγχωρίων)

Δῶμα προσετραπόμεθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο,

Ὅς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ βρέμει, ὕλβιος αἰεὶ.

Αὐτὰρ ἀνακλίεσθε θύρα· πλῆτος γὰρ ἔσσει·

Πολλὸς, σὺν πλῆτῳ δὲ καὶ εὐφροσύνῃ τεθαλυῖα,

Εἰρήνῃ τ' ἀγαθῇ. ὅσα δ' ἄγγεα, μετὰ μὲν εἶη.

Κυρβαῖν δ' αἰεὶ καλὰ καρδόεντα ἔρπει μάζα.

- ‘ Contere tu Pallas flammamque et vasa camini,
- ‘ Ille licet rapido multum nunc ferveat aestu,
- ‘ Insuper Omodamus feriatque et damna det arti.
- ‘ Omnia misceto, fornacem, vasa, domumque,
- ‘ Ut fragor immensus fiat, figulique tremiscant :
- ‘ Non fecus ac malae crepitu clauduntur equinae,
- ‘ Sic subita fornax crepitetque cadatque ruina,
- ‘ Inque lutum redeant calices et vasa minuta.
- ‘ Huc quoque Solis ades nata, incantare perita,
- ‘ Inque ipsos et opus tua noxia sparge venena.
- ‘ Huc ducat longo Centauros agmine Chiron :
- ‘ Quique manu Herculea cecidere superque fuerunt,
- ‘ Illi contundant opus omne, ipsumque caminum
- ‘ In nihilum penitus redigant. figuli ista videntes
- ‘ Plorent, et lacrymis spectent ingentia damna.
- ‘ Improbitalis ego spectabo haec praemia laetus,
- ‘ Denique qui pronus fornacem respicit, illi
- ‘ Flamma vorax faciem circa penitusque perurat,
- ‘ Sic scelus agnoscent omnes, atque inde cavebunt.’

33. At vero in Samo hybernans, calendis beatorum
aedes adiens aliquid accipiebat, canens haec carmina,
quae Eiresione, hoc est, ramalia, vocantur: ducente
eum semper et comitante aliquot puerorum indigenarum
choro,

- ‘ Venimus ad magnas aedes civemque potentem,
- ‘ Cujus divitiis resonat domus atque redundat.
- ‘ Vos aditum praebete fores : feliciter intrent
- ‘ Divitiae, et requies hilaris, Charitesque sequantur :
- ‘ Vasa opibus tumeant, nihil hic videatur inane :

- ' Sintque laboratae Cereris repleta canistra.
 ' Excelfo curru nurus hic portetur, et ipsam
 ' Veloci cursu revehant ad limina muli.
 ' Haec premat electrum pedibus, telasque laboret.
 ' Ast ego vos repetam, repetam (mihi crede) quot-
 ' annis,
 ' Non fecus atque redit sub tectum garrula Progne.
 ' Assumus in porta : seu munera ferre placebit,
 ' Seu nihil, est tamen hinc abeundi certa voluntas.
 ' Non etenim hic habitare diu nec adesse paramus.'

Atque haec carmina postea in Samo diu a pueris decantabantur, quoties in Apollinis festo stipem colligebant.

34. Incunte deinde vere moliebatur Homerus e Samo Athenas navigare : solvensque una cum nonnullis incolarum, ad Ion appulit ; ubi stationem non in urbe, sed in litore habebant. Hic contigit Homerum graviter aegrotare : egressus igitur e navi, in crepidine litoris jacebat invalidus. Quumque diutius illic ob navigandi difficultatem remorarentur, subinde quidam descendentes ex urbe Homero vacabant, eumque audientes, reverenter observabant.

35. Jam vero nautis et aliquot e civitate illic apud Homerum confidentibus, forte pueri piscatores eo appulerunt : qui e navicula egressi, haec illis verba fecerunt, ' Agite hospites, audite nos, numquid ea quae vobis ' proponemus explicabitis ? ' Ibi e praesentibus quidam jubebat proloqui. Illi, ' Nos, inquiunt, quaecunque ' cepimus, reliquimus : quae vero non cepimus, nobis- ' cum portamus.' Et quum nemo ex praesentibus in-

Τῷ παίδος δὲ γυνὴ καλὰ διφράδα βήσεται ὕμνιν·
 Ἡμίονοι δ' ἄξιοι κραταίποδες εἰς τόδε δῶμα.
 Αὐτὴ δ' ἰσὺν ὑφαίνοι ἐπ' ἠλέκτρῳ βεβαῖα.
 Νεῦμαί σοι, νεῦμα, ἐνιαύσιος, ὥς τε χελιδών.
 Ἔσθ' ἐν προθύροισι καὶ εἰ μέντοι f δώσεις, εἰ δὲ μὴ,
 Οὐχ ἐσθίζομεν· ἔρ' συνοικήσονται ἐνθάδε ἡλθομεν.

ἦδετο δὲ τάδε ἐν τῇ Σάμῳ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ
 τῶν παίδων, ὅτε ἀγείροιεν ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Απόλλ-
 λωτος.

λδ'. Ἀρχομένῳ δὲ τῷ ἔαρος, ἐπεχείρησε πλεῖν Ὀ-
 μῆρος εἰς τὰς Αθήνας ἐκ τῆς Σάμῳ. καὶ ἀναχθεὶς
 μετὰ τινων ἐγχωρίων, ἀπηνέχθη εἰς τὴν Ἴον· καὶ ὥρ-
 μίσθησαν ἔκαστ' αὐτῶν πόλιν, ἀλλ' ἐπ' ἀκτῆς. συνέβη δὲ τῷ
 Ὀμήρῳ καλὰ πολὺ τι ἄρξασθαι μαλακῶς ἔχειν· ἐκ-
 βάς δὲ ἐκ τῆς πόλεως, ἐκοιμάτο ἐπὶ τῆς κυματωγῆς
 ἀδυνατῶς ἔχων. πλείους δὲ ἡμέρας ὁρμύντων αὐτῶν
 δι' ἀπλοίην, καταβαίνοντες αἰεὶ τινες τῶν ἐκ τῆς πό-
 λιος, ἀπεχόλαζον παρὰ τῷ Ὀμήρῳ, καὶ ἐν θαύματι
 εἶχον αὐτὸν, ἀκρόντες αὐτῷ.

λε'. Τῶν δὲ ναυτέων, καὶ τῶν ἐκ τῆς πόλιος τινῶν
 ἡμέρων παρὰ τῷ Ὀμήρῳ, κατέπλωσαν παῖδες ἀλιεῖς
 τὸν τόπον, καὶ ἐκβάντες ἐκ τῆς ἀκατίας, προσελθόντες
 αὐτοῖς τάδε εἶπον, ὦ ξένοι, ἐπακύνετε ἡμέων,
 ἂν ἄρα δύνηται διαγνῶναι ἅσ' ἂν ὑμῖν εἴπωμεν. καὶ
 τις τῶν παρεόντων ἐκέλευε λέγειν· οἱ δὲ εἶπαν, ὦ ἡμεῖς
 ἅσ' αἰετὶς εἰλομεν, κατελίπομεν· ἂ δὲ μὴ εἰλομεν, φέρο-
 μεν. οἱ δὲ φασιν μέτρῳ εἶπεν αὐτῶν,

f Pal. μὲν τι. g Pal. δ' ἰε.

Ἄσ' ἔλομεν, λιπόμεθα· ἃ δ' ἔχ' ἔλομεν, φερόμεθα.

ὃ δυνάμενων δὲ τῶν παρέοντων γινῶσθαι τὰ ρηθέντα, διηγήσαντο οἱ παῖδες, ὅτι ἀλιεύοντες ὑδὲν ἐδύναντο ἐλεῖν· παθήμενοι δὲ ἐν γῇ, ἐφθειρίζοντο. καὶ ὅσους μὲν ἔλαβον τῶν φθειρῶν, κατέλιπον· ὅσους δὲ μὴ ἐδύναντο, εἰς οἶκους ἀπεφέροντο. ὁ δὲ Ὀμηρος, ἀκούσας ταῦτα, ἔλεξε τὰ ἑπεα τάδε,

Τοίων γὰρ πατέρων ἐξ αἵματος ἐκγεγάατε,
Οὔτε βαθυκλήρων, ἔτ' ἄσπερα μῆλα νεμόντων.

λς'. Εκ δὲ τῆς ἀδενείας ταύτης συνέβη τὸν Ὀμηρον τελευτῆσαι ἐν Ἰω, ὃ παρὰ τὸ μὴ γινῶσθαι τὸ παρὰ τῶν παίδων ρηθέν (ὡς οἶονταί τινες) ἀλλὰ τῇ μαλακίᾳ. τελευτήσας δὲ ἐν τῇ Ἰω, αὐτῷ ἐπ' ἀκτῆς ἐτάφη ὑπὸ τῶν συμπλεόντων καὶ τῶν πολιτῶν ἡ ὅσοι ἐν διαλογῇ ἐχθρόνοι αὐτῷ. καὶ τὸ ἐλεγεῖον τόδε ἐπέγραψαν Ἰῆται ὕστερον χρόνῳ πολλῷ, ὡς ἡδὴ ἢ τε ποίησις ἐξεπεπλώκει, καὶ ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων· ὑδὲ Ὀμήρῳ ἐσίν.

Εἰθάρδε τὴν ἱερὴν κεφαλὴν κατὰ γαῖα καλύπτεικ,
Ἀνδρῶν ἡρώων κοσμήτορα θεῖον Ὀμήρην.

κς'. Ὅτι δὲ ἦν Αἰολεὺς Ὀμηρος, καὶ ἔτε Ἰων, ἔτε Δωριεὺς, τοῖς τε εἰρημέτοις δεδήλωταί μοι, καὶ διὰ καὶ τοῖςδε τεκμαίρεσθαι παρέχει· ἄνδρα ποιητὴν τηλικῶτον εἶκός ἐστι τῶν νομίμων τῶν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ποιοῦντα εἰς τὴν ποίησιν, ἥτοι τὰ κάλλιστα ἐξ:

h Pal. πολιτῶν. i Pal. ἰουγίνης. k Pal. κάλυψν.

interpretari dicta posset, pueri explicabant: significantes nimirum, se, quum piscium nihil capere possent, deficientes in sicco, pediculos venari tentavisse; et horum quotquot cepissent reliquisse, quos autem nequiverunt, domos retulisse. Quae audiens Homerus, haec dixit carmina,

‘ Hi vos, o pueri, tales genuere parentes,

‘ Nec latis fundis, gregibus neque mille potentes.’

36. Ex hac autem infirmitate extremum diem clausit Homerus in Io, non (ut arbitrantur aliqui) aenigmatis perplexitate enectus, sed morbo. Extinctus vero in Io Homerus, a comitibus suis atque civibus qui in colloquio cum eo fuerant, in litore ibidem sepultus est. Cujus sepulcro multo post tempore Ietae, ubi poësis ejus jam publicata ab omnibus celebrabatur, hujusmodi inciderunt carmen elegiacum; neque est Homeri:

‘ Condit humus caput haec sacrum, qui versibus arma

‘ Fortia divinis heroum ornavit, Homerum.’

37. Porro quod Aeolensis fuerit Homerus, et non Ion, neque Dorienſis, partim e jam dictis perspicuum esse poterit, partim etiam his conjecturis deprehenditur. Siquidem poëtam tantum, qui aliqua ex hominum moribus in suam poësin transferre studuerit, par est aut laudatissimos excogitasse, aut suos, quos patrios habe-

bat, commemorasse. Jam vero ipsi carmina ejus audientes, indidem pronunciabitis. nam sacrificii ritum probatissimum retulit aut ipse eandem excogitavit, aut quodcum patriis institutis conveniret. Sic enim inquit,

- ‘ Protractas jugulant pecudes, et tergora costis
- ‘ Deripiunt, femorumque toros et crura recidunt,
- ‘ In partesque secant geminas : tum pingua nidor
- ‘ Viscera nube tegit densa.’

In his versibus de illis nulla mentio, quibus in sacrificiis tamen utebantur ceteri, praeter unam Aeolicam gentem, quae illa non concremabat. Indicat praeterea his quoque versibus, quod Aeolensis existens, suae gentis ritibus usus sit,

— ‘ tum segmina carniū

- ‘ Ipse focus multo crepitantibus admovet igni
- ‘ Cruda senex, et vina super nigrantia fundit :
- ‘ Quem verubus quinis juvenes onerata tenentes
- ‘ Brachia circumstant.’

Aeolenses enim soli intestina quinque verubus fixa torrebant, reliqui Graeci tribus. etenim *πέμπε* dicunt Aeolenses pro *πέντε*, id est, quinque.

38. Atque haec sane de genere, vita interituque Homeri a nobis relata sint. Ceterum aetatem Homeri si quis diligenter recteque ratiocinetur, ex hisce facile deprehendet. Nempe ab expeditione, quam Agamemnon et Menelaus in Ilium habuerunt, annis centum post atque triginta Lesbos oppidatim habitari coepit, quum antea nullam prorsus haberet civitatem. Post Lesbum habitatam annis viginti Cyme Aeolica et Phricotis ap-

πυρόντα ποίειν, ἢ τὰ ἰωῦτῦ, πάτρια ἰόντα. ἤδη τοί-
 συν τὸ ἐνθίνδε αὐτοὶ τῶν ἐπέων ἀκρόντες κρινεῖτε.
 Ξεροποιήν γάρ ἢ τὴν κρατίστην ἐξευρὼν ἐποίησεν, ἢ τῇ
 ἰωῦτῦ πατρίδι ἰ προσήκυσαν. λέγει γὰρ ὧδε,

Αὐτῆρυσαν μὲν πρῶτα καὶ ἴσφαξαν καὶ ἔδειραν,
 Μηρὺς τ' ἐξέταμον, καλὰ τε κνίσσῃ ἐκάλυσαν,
 Δίπτυχα ποιήσαντες, ἐπ' αὐτῶν δ' ὠμοθέτησαν.

Ἐν τούτοις ὑπὲρ ὀσφύος οὐδὲν εἶρηται, ἢ ἐς τὰ ἱερά
 χρέοντα· μονώτατον γὰρ τῶν Ἑλλήνων τὸ Αἰολικὸν
 ἔθνος ἔχει ὀσφύν. δηλοῖ δὲ καὶ ἐν τοῖςδε τοῖς ἔπε-
 σιν ὅτι Αἰολεὺς ὢν, τοῖς νόμοις τοῖς τούτων ἐχρήτο,

Καὶ ἐπὶ χιζῆς ὁ γέρον, ἐπὶ δ' αἶθοπα οἶνον
 Λαῖβε· νέοι δὲ παρ' αὐτὸν ἔχον πεμπώβολα χερσίν.

Αἰολεὺς γὰρ μόνοι τὰ σπλάγχνα ἐπὶ πέντε ὀβελῶν
 ὀπτῶσιν, οἱ δὲ ἄλλοι Ἕλληνες ἐπὶ τριῶν. καὶ γὰρ
 ὀνομάζουσιν οἱ Αἰολεῖς τὰ πέντε, πέμπε.

λη'. Τὰ μὲν ἔν ὑπὲρ τῆς ἡμέσιος καὶ τελευτῆς
 καὶ βίης δεδήλωτά μοι. Περὶ δὲ ἡλικίης τῆς Ὀμήρου,
 ἐκ τῶνδ' ἂν τις ἐπισκεπτόμενος, ἀκριβῶς καὶ ὀρθῶς
 λογιζοίτο. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς Ἴλιον στρατείας, ἣν Αγα-
 μένων καὶ Μενέλαος ἡγήσαν, ἔτεσιν ὕσερον ἑκατὸν
 καὶ τριάκοντα Λέσβος ὠκίαθη κατὰ πόλεις, πρότερον
 εὔσα ἄπολις. μετὰ δὲ Λέσβον οἰκισθεῖσαν ἔτεσιν ὕσε-
 ρον ἑκοσι Κύμη ἢ Αἰολιῶτις καὶ Φρικῶτις καλεομένη

1 Sic MS. male vulgo ἰωῦτῦ πατρίδα, qui tamen male retinet
 τὴν.

ᾠκίαθη. μετὰ δὲ Κύμην, ὀκτωκαίδεκα ἔτεσιν ὕστερον
 Σμύρνα ὑπὸ Κυμαίων κατωκίαθη· καὶ ἐν τούτῳ γίνε-
 ται Ὀμηρος. ἀφ' ὧ δὲ Ὀμηρος ἐγγύετο, ἔτι αἱ εἰς ἑξα-
 κόσια εἰκοσιδυό μέχρι τῆς Ξέρξεω διαβάσεως, ἣν στρα-
 τευσάμενος ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ ζεύξας τὸν Ἑλλή-
 σποντον, διέβη ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην. ἀπὸ δὲ
 τούτου ῥηϊδίως εἰς ἀριθμῆσαι τὸν χρόνον τῷ ἐθέλοντι
 ζητεῖν ἐκ τῶν ἀρχόντων Ἀθηναίων. τῶν δὲ Τρωϊκῶν
 ὕστεροι γέγονεν Ὀμηρος ἔτεσιν ἑκατὸν ἐξηκοττακίω.

Τ Ε Λ Ο Σ.

Pellata habitata fuit. Porro a Cyme annis duodeviginti, in Smyrnam Cymaei coloniam deduxerunt: quo tempore natus fuit Homerus. Ab Homero autem nato anni sunt sexcenti viginti duo ad Xerxis usque in Graeciam trajectum, qui videlicet juncto pontibus Hellesponto cum exercitu ex Asia in Europam transivit. Ex his igitur tempus illud calculo colligere facile fuerit ei qui praetorum Atheniensium rationem habuerit. Centum autem et sexaginta octo post Trojanum bellum annis extitit Homerus.

F I N I S.